

॥ श्रीबद्धते नमः ॥

॥ श्रीमदुत्तराध्ययनसूत्रम् ॥

१-आ (iii) 18

मूलगाथा, मूलार्थ, श्रीलक्ष्मीवट्टमणि प्रणीत टीका तथा तेना गुजराती भाषायां रचितं

भाग प्रथम

— छपायी प्रसिद्ध करनार —

पण्डित हीरालाल हंसराज

विंमन रु. ४-०-०

(सन् १९३५)

(चीरिसर्वत २४६२)

॥ अथ श्रीमदुत्तराध्ययनसूत्रम् ॥

मूलगाथा अने तेनु भाषातर—टीका अने टीकानु भाषातर

(मूलकर्त्ता—श्रीसुधर्मास्वामी, टीकाकार—श्रीलक्ष्मीवल्लभसूरि)

भाषातरसहित छपावो प्रसिद्ध करनार—पण्डित श्रावक हीरालाल हसरान—(जामनगरवाळी)

अर्हंतो ज्ञानभाज सुरवरमल्लिता सिद्धिसौधस्थसिद्धा । पञ्चचारप्रवीणा प्रगुणगणधरा पाठकाधगामाभि ॥
लोके लोकेकेशवया. सकलयतिवरा. साधुधर्माभिलीना । पञ्चाप्येते सदासा विदधतु कुशल विघ्ननाश विधाये ॥१॥

अर्थ.—श्रीलक्ष्मीवल्लभसूरि श्रीसुधर्मास्वामीकृत उत्तराध्ययनसूत्रांनी टीकाना आरंभार्थी मङ्गलाचरणरूपे नमस्कारयोग्य 'पञ्चगणमुक्ता' पठित पांचे परमेश्वरीनु यथाक्रमे स्मरण करे छे अर्हंतो—ज्ञानभाज.=केवलज्ञानसेवी तथा सुरवरमल्लित=देवेन्द्रा

દિકે પૂજિત, એવા અર્હન્તઃ=તીર્થંકરો, (૧) સિદ્ધિસૌધસ્થ=યુક્તિરૂપી મહાલય ઉપર સ્થિત થયેલા=સિદ્ધો, (૨) પંચવિધ આચારમાં પ્રવીણ પ્રકૃષ્ઠ ગુણવાન ગણધરો=આચાર્યો, (૩) આગમગ્રન્થોના પાઠક=અધ્યાપન કરાવનારા ઉપાધ્યાયો (૪) તથા લોકમાં લોકેશ ગણાતા મહાપુરુષો પણ વન્દન કરવા યોગ્ય, સાધુઓના ધર્મ પાઠવામાં તહીન રહેનારા, સકલયતિવર=સાધુઓ (૫) આ સદાપ્ત=જેમનાં વચનો સત્યયાદિદોષરહિત સર્વનાં શ્રેયસ્કર હોઈ સર્વેયે ગ્રહણ કરવા યોગ્ય મનાય=એવા એ પાંચે વિદ્વાનો નાશ કરી સર્વેનું કુશલ કરો. ૧

શ્રીભીરં ક્ષીરસિંધુકાવિમલગુણં મન્મથારિપ્રયાતં । શ્રીપાર્શ્વં વિદ્ધનવદ્ધીશ્વનદલનવિધો વિસ્ફુરત્કાંતિધારમ્ ॥
સાનંદં ચેન્દ્રભૂત્યાઽઽહતવચ્ચરસં દત્તદક્કર્ણબોધં । બંદેઽહં ભૂરિભત્તયા ત્રિસુત્રનમરિતં વાચ્ચનઃકાવ્યયોગેઃ ॥૨॥

અર્થઃ—ક્ષીરસાગરના જલ જેવા વિમલ છે ગુણ જેના, કામદેવરૂપી સત્ત્વનો ઘાત કરનારા, ઇન્દ્રભૂતિ=ગૌતમસ્વામીજી આનંદ-સહિત જેના વચનરસનું આદરથી સેવન કર્યું છે તથા ત્રણે ભુત્રને પૂજિત એવા શ્રીભીરં=મહાશીરસ્વામીને તથા વિદ્ધનવદ્ધીના વનનું દલન કરવામાં ક્ષમકતી છે દેહકાંતિરૂપી ધાર જેની તથા દત્તદક્કર્ણબોધ=જેણે દક્કર્ણ=નાગને ચોધ દીધો છે એવા શ્રીપાર્શ્વનાથને હું મન વચન તથા કાવ્યના યોગવટે કરી યજ્ઞી ભક્તિસહિત વન્દન કરું છું. ૨

ઉત્તરાધ્યયનસુત્રચૃત્તયઃ । સંતિ યથાપિ જગલ્લનેકશઃ ॥ મુગ્ધઘટ્ટસદનબોધદીપિકાં । દીપિકામિવ તનોમ્યહં પુનઃ ॥૩॥

અર્થ—ઉત્તરાધ્યયનમૂત્રની યથાપિ જગતમા અનેક દૃષ્ટિઓ થયેલી છે પુનઃ=તથાપિ મુગ્ધ=પંદાધિકારિ જનોના હૃદયમુઠામાં

શેયનુ દીપન કરનારી આ દીવીના આ (મશાલ તુલ્ય) દ્વિતિ ૫૮ વિસ્તાર છુ ૩

પ્રાપ્તચારિત્રમ્બો ગિરાં ગિર' । શ્રીગુરોશ્વ વિઞ્ઞાદપ્રભાવત ॥ વત્તિ લક્ષ્મ્યુપપન્ત્સુવલ્લમ । સંજ્ઞાના મયિ ભવત્ સાદરા' ૧૪ ।

અર્થ—વાલ્મેલીના તથા શ્રીયુક્તના નિર્મલ પ્રભાવથી વાણીનો સુન્દર વૈભવ જોને માત્ર થયેલ છે એવો લક્ષ્મ્યુપપદ વલ્લમ, અર્થાત્ સ્લક્ષ્મીવલ્લપનામા વ્યાખ્યાનકાર કહે છે કે—સંજ્ઞાનો મારે વિષયે સાદર=આદરભાવયુક્ત યાઓ ૪

શ્રેયસે સ્તાદ ગણનૃતા । ધતુર્દશશતી સતા ॥ શ્રીપુટરીકમુગ્ધાના । યા ત્રિપવાશાદૃનરા ॥ ૫ ॥

અર્થ—શ્રીપુટરીક આદિક વાવન જેમા અધિક છે એવી ગણપ્રારોની ચતુર્દશશતી, અર્થાત્ ચરદશો વાવન ગણપ્રારોનો સમુદાય સતપુરુષોના શ્રેય =ફલ્યાણકારક યાઓ. ૫

* આત્મનામ ગુરોર્નામ નામાડતિકૃપ્ણસ્ય ચ ॥ માયુષ્કામો ન યુદ્ધીયાજ્ જ્યેષ્ઠાગત્યકલત્રયો ॥

માયુષ્યનો કામનાવાલા પુરુષે પોતાનુ ગુરુનુ ચતિકૃપ્ણ હોય તેનુ મહોદા પુત્રનુ તથા પોતાની પત્નીનુ નામ ન ઉચારે આ ત્રિવેદથી સ્વચ્ચા પ્રકારાતરે જે વિમામ કરી પ્રયકારે પોતાનુ નામ નિર્દેરુ છે યદ્યપિ મકામરકારે 'ત માનતુ ગ મયશસમુપેતિલક્ષ્મી' અહીં પોતાનુ નામ પ્રદળ કર્યું છે જેથી આત્મનામ પ્રદળ સ્વદેવ નથી થમ કોઈ શકા કરે તથાપિ મકામર કારે પણ માન=સ્વાભિમાનથી તુગ=ઉચ્ચત થવા પુરુષને લક્ષ્મી પરામીન થાર આવી થરે છે ૬ અર્થે ઘોષન કરવા પ્દાને શ્રેયમ યોગ્યા પોતાનુ નામ પ્રકટ કર્યું છે, સાક્ષાત્ માદ નામ માનતુગ' થમ ઉચાર્યું નથી જેથી તેને પણ ઉપયુક્ત ઘવનના ત્રિવેદને માય રાખ્યો છે

संजोगा विष्पमुक्कस्स । अणगारस्स भिक्खुणो ॥ विणयं पाउकरिस्सामि । आणुपुवि सुणेह मे ॥ १ ॥
(संजोगा) संयोग=सांसारिक संबंधी (विष्णुमुक्कस्स) विष्णुमुक्त (अणगारस्स) अगार=नियतनिवास्थान रहित [भिक्खुणो] भिक्षा-
वदे=मधुकर वृत्तिवदे आहार ग्रहण करीने शरीर धारण करानारा एवा साधुनो (विणय)=विनय=साधुण पाळवाना आचारने (पाउ-
करिस्सामि) हुं प्रगट करीश (आणुपुवि) अनुक्रमे [मे] ते विनयने [सुणेह] हे शिष्यो! तमो सांभळो १

व्या०—श्रीसुधर्मास्वामी जम्बूस्वामिने वक्ति, जम्बूस्वामिनमुद्दिश्य अन्यानपि शिष्यान् वदति, भोः शिष्याः! अहम् आनूपूर्या अनुक्रमेण भिक्षोर्भिक्षया मधुकरवृत्त्याद्वारं गृहीत्वा शरीरधारकस्य साधोर्विनयं प्रादुःकरिष्यामि, प्रकटीकरिष्यामि मे मम विनयं प्रकटीकरिष्यतो युयं वाक्यं शृणुत? यतो जिनशासनस्य मूलं विनयधर्म एव, उक्तं च श्रीदशवैकालिके—विणयाओ नाणं, नाणाओ दंसणमित्थादि. कथंभूतस्य भिक्षोः? संयोगात् बाह्याभ्यंतर भेदेन द्विविधाद् विप्रमुक्तस्य विशेषेण गृहीतस्य, तत्र बाह्यसंयोगो धनधान्यपुत्रभित्रकलत्रादि, अत्रिचासचित्तादि-
रूपः. अभ्यंतरसंयोगो मिथ्यात्ववेदत्रिकहास्यादिपट्कक्रोधादिचतुष्करूपः. एवंविधत्रिविधसंयोगाद्विरतस्य. पुनः कीदृशस्य भिक्षोः? अनगारस्य, न विद्यते अगारं गृहं यस्य सोऽनगारोऽगृहः, तस्य नियतवासरहितस्य. १

अर्थ—सुधर्मास्वामी जम्बूस्वामीने कहे छे तेम जम्बूस्वामीने उद्देशीने बीजा शिष्योने पण उपदेशे छे. हे शिष्यो! हुं आनुपूर्वीथी=अनुक्रमे भिक्षुना, भिक्षा (मधुकरी) वृत्तिथी आहार लावीने शरीर धारण करानारा साधुना विनयनुं प्रकटन करीश

ए विनय मकट करता हु जे वाक्य कहु ते तमे भ्रवण करो कारणके। जिनशासननु मूळ विनयधर्मज छे श्रीदसैकालिफमां कयु छे के—‘विनययकी ज्ञान, अने ज्ञानयमी दशन’ इत्यादि। हवे ए भिक्षुना विशेषणो निर्देशे छे सनोगा-बाब तथा आभ्यंतर आवा वे प्रकारना संयोगी विममुक्त=विशेषेकरी रहित बाह्यसंयोग-धन धाय पुत्र मित्र स्त्री इत्यादिरूप=अचित्तसचित्तादि भेदमिन्न, तथा आभ्यंतर संयोग=मिथ्यात्ववद्विक्रि, हास्यादि पदक तथा क्रोधादि चतुष्टयरूप, आम वेय प्रकारना संयोगयी विरत धरलो तेयन अनगार=जैने (गृह) नयी, अर्थात् एक स्थाने निगत वास न करनार, एवा भिक्षुनो विनय कहेवाय छे ?

आणाणिदेसयेरे । । गुरुणेमुववायकारए ॥ इगियंगारसपद्धे । से विणीय सिं वुच्चई ॥ २ ॥

जे शिष्य [भाणाणिदेसयेरे] भाणा=जिनेश्वरनो पाणी प्रमाणे वर्तनारो (गुरुण) वाचायादिक गुरुनी (उववायकारए) समीपे रहेनारो (इगियंगारसपद्धे) इ गित=बुद्ध नेत्र बृहट्टी विमेरेनो चेणयी समज्जनारो जे होय (स) ते (विणीय सिं) विनयपालो छे, (वुच्चई) एम तीय कटोम काण छे २

व्या०—म शिष्यो विनीत इत्युच्यते, स इति क ? य शिष्य आशायास्तीर्थकरप्रणीतसिद्धातवाण्या निर्देश उतसर्गापवादकथन तस्य कारको भवति, अथावज्ञाया गुरुवास्यस्य निर्देश प्रामाण्यमाज्ञानिर्देशस्त काराती व्याज्ञानिर्देशकर पुनर्य शिष्यो गुरुणाम् उप=समीपे पात. स्थितिस्तत्कारक उपपातकारक, गुरुणा दृग्गोचरे तिष्ठतीत्यर्थ पुनर्य शिष्य इक्षितकारसपत्नो भवति, गुरुणामिहित मानसिक चेष्टिन नानाति, पुनर्गुरुगामकार

बाह्यं शरीरचेष्टितं च जानाति, इद्वितं निपुणमतिगम्यं, प्रवृत्तिनिवृत्तिज्ञापकं. इषद्वृत्तिः कपनादिकं, आकारः स्थूलमतिगम्यश्चलनादिदिशाचलोकनादिसूचकः. यदुक्तं—अवलोकनं दिशानां । चिजंभणं शाटकस्य संवरणं ॥ आसनशिथिलीकरणं । प्रास्थितल्लिङ्गानि चैतानि ॥ १ ॥ तस्मात् शिष्यो गुरोरिद्विज्ञाकारौ सम्यक् प्रकर्षेण जानातीति इद्विज्ञाकारसंपन्ना. एतादृशः शिष्यो विनयवान् उच्यते ॥२॥ अथाविनीतस्य लक्षणमाह—

अर्थ—ते शिष्य विनीत=विनयवान् कहेवाय के जे शिष्य आज्ञानिर्देशकर=तीर्थकरप्रणीत सिद्धान्तवाणीना उत्सर्ग अपवादादिक जे निर्देश=रुचन-नेने यथावत् करनारो होय, अथवा गुरुवाक्यनु प्रामाण्य मानी ए आज्ञाने अनुसरनारो, वली जे शिष्य गुरुउपपत्तिभारक=अर्थित-गुरुनी समीपे स्थिति करनारो-गुरुने दृष्टिगोचर रदेनारो होय ते साथे इद्विज्ञाकारसंपन्न=गुरुना मनमां होय ते जानी नइ, तेमज गुरुना बाह्य चेष्टित उपरथी समजी लइ तदनुकूलवर्त्तनारो, अहाँ इंगित=निपुणमति होय तेज जानीशके निदर्शनार्थ-गुरु भूकुटी जरा वक्र करे अथवा मस्तक धुणावे ते उपरथी प्रवृत्ति तथा निवृत्ति समजी जाय, अने आकार=स्थूलबुद्धि गण समजीशके-जेमके-चालवामाडे अथवा दिशाओ तरफ जोवा लागीजाय, आवा प्रकारनां इंगित तथा आकार उपथी गुरुनो अभिप्राय समजी तदनुकूल प्रवृत्ति वा निवृत्ति करे—कयुं छे के—‘दिशाओभणी जोवा लागे, दलचल करवा मांढे, ओढवानुं वस्त्र संकोचवा मांढे, आसन शिथिल करवालागे तो जानवुं जे ए बधां चिन्ह क्यांक बहार जया मांढे चालता थवनां छे’—मांढे जे शिष्य गुरुना इंगित तथा आकार सम्यक् प्रकारे जानी तदनुसार वर्त्ते ते शिष्य विनयवान् कहेवाय ॥३॥

— इवे विनीतयी विपरीत अविनीतनु लक्षण कहे छे —

आणाणिद्विसपरे । गुरुणमणुववायकारप ॥ पडिणीए असबुद्धे । अविणीए त्ति बुच्चई ॥ ३ ॥

जे शिष्य [आणाणिद्विसपरे] आशाना निर्देशने नहि करतारो तथा (गुरुणमणुववायकारप) गुरुनो समीपे (पडिणीए) गुरुधी प्रतिकूल पने परतनारो (असबुद्धे) तत्पनो नहि जाननारो (अविणीए)=विपय रहित छे (त्ति) एम (बुद्धए) तीर्य करारिक कहे छे ३

व्य०—स शिष्योऽविनीत इत्युच्यते, य आशयास्तीर्थकरास्यस्य गुरोर्वायस्य चानिर्देशकरोऽप्रमाणकर्ता ज्ञानविराधकः, पुनर्यो गुरुणामनुपपातकारको भवति, गुरुणा दृग्विषये स्थितिं न करोति, आदेशभयाद् दूर तिष्ठ-
तीत्यर्थं पुनर्यं शिष्यो गुरुणा प्रत्यनीको गुरुणा छलान्वेपी, पुनर्योऽसमुद्धस्तत्यस्यावेत्ता, एतादृशलक्षणोऽविनीतो भवति ॥ ३ ॥ अत्र कूलवालकस्य दृष्टान्त —

अर्थः—ते शिष्य अविनीत कहेवाय के जे-आज्ञा तीर्थकर वाक्यो तथा गुरुना वाक्योनो अनिर्देशकर=न माननारो, अर्थात् ज्ञाननो विराधक तथा गुरुनो अनुपपातकारक=गुरुनी पास नहि वर्धनारो, 'गुरु कइ आज्ञा करसे' एवा भययी हमेशा गुरुधी दूर रहनारो, एटलुज नहि किंतु विशेषमां गुरुनो प्रत्यनीक=गुरुनां छिद्र जोनारो अने असबुद्ध=तत्त्वयी अज्ञाण, भावो लक्षण-
वाळो जे शिष्य होय ते अविनीत=विनयरहित कहेवाय छे ३ आ विषयमां कूलवालकनु दृष्टान्त—

यथा एकस्य आचार्यस्य क्षुल्लकोऽविनीतः, तमाचार्यः शिक्षार्थं वाचा ताडयति, स क्षुल्लको रोपं वहति. अन्यदा आचार्यस्तेन क्षुल्लकेन समं सिद्धशैलं बंदिंतुं गतः. तत उत्तरत आचार्यस्य वधाय तेन पृष्ठस्थितेन क्षुल्लकेन शिला मुक्ता. आर्यात्याचार्येण दृष्टा, स्वपादौ प्रसारितौ, अन्यथा स आचार्यो मृतोऽभविष्यत्. आचार्येण शापोऽस्मै क्षुल्लकाय दत्तः, हे दुरात्मन् त्वं स्त्रीतो विनंदयसि, अथ स क्षुल्लक आचार्योऽयं मिथ्यावादी भवत्विति विचिन्त्य पृथग्भूतस्तापसाश्रमे गत्वा तिष्ठति, तत्रासन्ननदीकूले आतापनां कुन्ते. मार्गसमीपे साधे विलोकयति, यदि शुद्धं प्राप्नोति तदाहारं गृह्णति, नो चेत्तदा तपः करोति, तस्यातापनाप्रभावेण नयन्यत्र व्युढा, ततो लोकैरस्य कूलवालक इति नाम कृतं.

एक आचार्य पासे क्षुल्लक अविनीत शिष्य हतो. आचार्य तेने वाणीयां शिक्षा देवामा बहु तरछोडता त्यारे ए क्षुल्लक रोपे भरतो. एक समये ए क्षुल्लकने साते लइ आचार्य सिद्धशैल=शैलुंजानी बन्दना करवा गया त्यांथी उतरता हता तेवारे वांसेथी क्षुल्लके एक शिला गबडावी पण आचार्ये बे पग मोकळा कर्या एटले वच्चेथी नीकळी गइ, जो आम न कथुं होत तो आचार्यनुं मरण जात. आचार्ये क्षुल्लकने शाप दीथो के—‘हे दुरात्मन्! जा तुं स्त्रीथी विनाश पायीश’ आ जाप साभलीने—आचार्यना आवा वचन मिथ्या थाओ’ आम मनमां चितन करतो क्षुल्लक आचार्यथी छूटो पडी एक तापसना आश्रममां जइने रवो, त्यां रही नदीना तीर उपर नित्य आतापना आदरी. मार्गसमीपे माणसोना साप जता तेने जोतो अने जो कोड शुद्ध आहार मळे तो ग्रहण करतो. न मळे तो पण तप कर्या करतो. तेनी आतापनाना पमावथी नदीनो पवाढ हतो त्यांथी हठीने अन्यत्र जरा छेदे बहेवा लाग्यो. आ उपरथी लोकोए तेने ‘कूलवालक’ अर्थात्—नदीना कांठाने वाळनार=एक ठेकाणेथी बीजे लइ जनार एवुं नाम आप्युं.

इतश्च श्रेणिकुपुत्र कृणिको राजा स्वपत्नीपद्मावतीप्रेरित स्वभ्रातृहृल्लाषहृल्लाषार्थे जनकश्रेणिकापितृदिव्य कुडलाष्टादशसरिकङ्कारसेचनकहस्त्यादिक वस्तु मार्गितवान् तौ च सर्वं लाल्वा मातामहचेष्टकमहाराजपार्श्वे वैशालीनगरीं गतौ, कृणिकेन मातामहचेष्टकमहाराजपार्श्वे सर्ववस्तुसहितौ तौ भ्रातरौ मार्गितौ, शरणागतव-
अपञ्चर यिरुद वत्ता तेन चेष्टकमहाराजेन न प्रेषितौ, ततो रुष्ट कृणिक समाराधितशक्रचमरप्रभावेण स्वजी-
वित रक्षभ्रमोद्यवाणेन चेष्टकमहाराज समामे निर्जित्य वैशालीनगरीमध्ये क्षिपयान सञ्जितवप्रा च ता वैशालीं
नगरीं स कृणिको रोधयतिस्म नगरीमध्येस्थितश्रीमुनिसुव्रतस्वामिस्तृपप्रभावां नगरीं ग्रहीतु न शक्नोति,
ततो बहुना कालेन देवतयैवमाकाशे भणित—

एवमा श्रेणिक राजानो पुत्र कृणिकराज पोतानी पद्मावती नामनी राजीनी प्रेरणापी पोताना हल्ल अने विहल्ल नामना बे
भाइओ पासेयी, ते भाइओने पिता श्रेणीके आपेला दिव्य कुण्डल, अंगारसरो हार तथा सेचनक हाथी वगेरे वस्तु माग्या
त्यारे ते बने भाइओ पोतानु सर्वस्व साथे लइने पोताना मातामह [नाना] महाराजा चेटरने शरणे वैशालीनगरीमा
जता रत्ता कृणिके 'सर्ववस्तुसहित बन्ने भाइओ मारे हवाछे करो,' आम पोताना नाना चेष्टक पासे मागणी करी पण—
शरणागत याय तेने वज्रपञ्जर एटले वज्रना पाजरानेवु रक्षण आपवानु विरुद धारण करनार ए चेष्टकराजाए पोताना विरदनी
टेक जालवचा खातर हल्ल तथा विहल्ल बनेने कृणिकने सोप्या नहि, आ उपरयी कृणिके इन्द्रचमरनी आराधना करी जेना

प्रभावथी पोताना जीवितनुं रक्षण करी चेटक महाराजाने संग्राममां जीती वैशालीनगरीमां खंधी मूकयो, किंतु ए वैशालीनगरीमां श्रीमुखिसुव्रतस्वामिनो स्तूप हतो ए स्तूपना प्रभावथी वैशालीनगरी ग्रहण न करी शक्यो. केटलोक काल वीततां आकाशवाणीथी देवताए कहुं के—

समणे जह्कूलवालए । मागहिअं गणिअं रमिस्सए ॥ राया य असोगचंदए । वेसालि नयरीं गहिस्सए ॥ १ ॥
कगिकेनेमां चाणीं थुत्वा स कूलवालकअमणो विलोक्यमानस्तत्र स्थितो ज्ञातः, राजगृहादाकारिता मागधिका गणिका, तस्याः सर्वे कथितं, तथापि प्रतिपक्षं तं कूलवालकअमणमहमत्रानेयामीति. सा कपटश्राविका जता, सार्थेन तन्नागता, तं कूलवालकं वन्दित्वा भणति स्थाने चैलानि साधूंश्च वन्दित्वाहं भोजनं कुर्वे, यूयमत्र श्रुताः, ततो वन्दनार्थमागता, अनुग्रहं कुरुत ? मासुकमेपणीयं भक्तं गृहीत ?

‘ज्यारे कूलवालकअमणने मागधी गणिका रमण करावणे त्यारे राजा अशोकचन्द्र वैशाली नगरी ग्रहण करणे? कुणिके आ आकाशवाणी सांभळी कूलवालकअमणनी गीत करानतां ज्यां ते स्थित होता त्यां पत्तो मेळवी आढ्या. राजगृहमांधी मागधी गणिकाने बोलावी बधी बात समजावी. ते गणिकाए त्रधुं कबूल कर्युं के—‘हुं ए कूलवालक अमणने अहीं आणी आपीश’ पछी ते मागधी गणिका कपट श्राविका वनी सार्थ लडने कूलवालकअमण पासे जइ वन्दना करी बोली के—‘ठेकठेकाणे चैत्योनी वन्दना करती आबुं छुं; आप जेवा साधुओनुं वन्दन करीने भोजन करुं छुं, आप आंही विराज्या छो एम सांभळी आपनुं वन्दन करवा अत्रे आवी छुं, हवे आप अनुग्रह करो अने पुल्कळ अभिलषित भक्त=भिक्षात्र=ग्रहण करो.’

इति श्रुत्वा कूलबालकश्रमणस्तस्या उशस्के गतः, तया च नेपालगोटकचूर्णसंयोजितामोदका दत्ता तद्भक्षणानतर
तस्यातीसारो जातः, तया औषधप्रयोगेण निवर्तिताः प्रक्षालनोद्वर्तनादिभिस्तया तस्य चित्त भेदितः, कूलबालकश्रम-
णस्तस्यामासक्तोऽमृतः, तयापि स्ववशीभूतः स साधु कृणिकसमीपमानीतः, कृणिकेनोक्तः भोः कूलबालकश्रमणः
यथेय वैशालीनगरीं गृह्णाते तथा व्रियता? कूलबालकेनापि तद्वचः प्रतिपद्य नैमिस्त्रिकवेदेन वैशालीनगर्गभ्यतरे गत्वा
मुनिमुन्नतस्त्वामिस्तृपप्रभावो नगरीरक्षस्तो ज्ञातः, नैमिस्त्रिकोऽयं नगरीलोकैः पृष्टः, कदा नगरीरोधोऽपगमिष्यति? स
प्राह यदेनं स्तृपं द्रुयमगमयत तदा नगरीरोधापगमो भवतीति श्रुत्वा तैल्लोकैस्तथा दृतः कूलबालकश्रमणेन बहिर्गत्वा
सज्जितः. कृणिकस्तेन तदैव स्तृपप्रभावरक्षिता सा नगरी भग्ना, एव पतितः कूलबालकश्रमणोऽग्निनीतत्वात् इति
कूलबालकश्रमणः अथाग्निनीतस्य दोषपूर्वं दृष्टातमाह—

आर्षा वनः सांभळी कूलबालकश्रमणः तेणीने उतारे गया. ए गणिकाए तेपने नेपालाना गोळा मेळवीने चुरमानां लाहु
आप्या जे खावाथी श्रमणने अतिसार (हाडो) थयो ए गणिगाए तेने औषधोपचारथी अतिसार मटाड्यो ते साये मळ
प्रक्षालन तथा अग सांपग वगेरे वरदासथी तेनु चित्त एवु तो भेदी नारयु के ए श्रमण ए गणिकायां आसक्त रनी गया ते
गणिका पण पोताने नना थयेला ए माथुने कृणिकराजा पासे ऋ गह, कृणिके तेने वधु के—‘हे श्रमण ! आ वैशाली
नगरी प्राण कराव तेम परी द्यो? कूलबालके ते वचन कसूल करीने पोते नैमिस्त्रिक=नेत्रस्फुरणादि निमित्त उपरथी मनोने

शुभ अशुभ फल कहेनार=नो वेप लइ वैशाली नगरीमा गयो. अंदर जतां तेणे जाण्युं के सुनिमुत्रतस्वामिनो स्तूप नगरी मध्ये छे तेना प्रभावथी नगरीनी रक्षा थाय छे. नगरीनां लोकोये आ श्रमणने भविष्यवेत्ता समजीने पूछ्युं के—‘आ नगरीनो बेरो क्यारे उठशे.’ त्यारे श्रमणे कहुं के—‘आ स्तूपने तमे ज्यारे नष्ट करशो त्यारे आ बेरो उठशे. आ वचन सांभली लोकोण ए स्तूप खसेडी नाख्यो के कुलवालकश्रमणे वहार जइ राजा कूणिकने मज्ज थवा जणाव्युं तेज समये स्तूपना प्रभावथी रहित बनेली नगरी भांगी. आवी रीते ए कुलवालकश्रमण अविनीत होवाथी पतित थयो. [कुलवालक कथा]

जहा सुणी पृइकेंद्री । निकसिज्झइ सर्वसो ॥ एवं दुस्सीलपडिणीए । मुहरी निक्कंसिज्झइ ॥ ४ ॥

[जहा] जेम (पूरकणी) सडेल कानवाली (सुणी) कुतरी [सर्वसो] सर्व ठेकाणेथी [निकसिज्झइ] काढी मूकाय छे (बच) तेज प्रमाणे (दुस्सील) दु.शील तथा (पडिणीए) प्रत्यनीक (मुहरी)=बहु बोलनारो शिष्य (निकसिज्झइ) सर्व ठेकाणेथी काढी मूकाय छे. ॥४॥

व्या०—एवममुना प्रकारेणानेन दृष्टानेन दुःशीलो दुष्टाचारः प्रत्यनीको गुरुणां द्वेषी, पुनर्मुखरी वाचालः एतादृशः कुशिक्ष्यो दुर्विनीतो निष्कास्यते गणात् संघाटकात् यहिः क्रियते, अथवा मुहरी मुखम् अरियस्य स मुखारिरसंबद्धभाषी, प्राकृतत्वात् मुहरीतिशब्दः. केन दृष्टानेन निष्कास्यते? यथा प्रतिकर्णो सद्गतिकर्णो शुनी कुर्कुरी सर्वतः सर्वस्थानकादृग्हादितः सर्वनिष्कास्यते, अत्र शुनीनिर्देशोऽधिकनिर्दासूचकः, सद्गतिकर्णीतिविशेषणेन सर्वाङ्गमिकुलाकुलं सचितं, इत्यनेन दुर्विनीतत्वं त्याज्यं. ॥४॥ अथ पुनस्तदेव दृढयति—

— अविनीतनु दोषपूर्वक दृष्टांत वहे છે —

અર્થ — ઉક્ત પ્રકારના પ દૃષ્ટાંત વહે દુ શીલ=દુરાચારી તથા ગુરુને પ્રત્યનીક=પામો યનારો [ઝિપી] તેમજ મુલરી=વાચાર= વદ્ધુચોલો, આવો મિથ્ય, જેમ સટેલ કાનવાલી થુની=કૂતરી સર્વસ્વાનેયી નિષ્કાશિત કરાય છે=કાઢી મેલવામાં આવે છે, તેમ સર્વ સપાદાપાયી પ અવિનીતને કાની મેલવામાં આવે છે અહીં 'થુની' શબ્દ અધિક નિંદાનો મુલક છે વલી 'સટેલ કાનવાલી' પ વિરોપણ= સર્વાંગમા જેને કીઢા પઢ્યા હોય-પ્રધુ મૂલન કરે છે અને નેથી પવી કૂતરીની પેઠે દુર્વિનીતને દૂરત પરિહરણીય દર્શાવે છે ॥ ૪ ॥

કળકુંડેગ ચંદ્રતાળ । વિંઠ મુજે સુયંરો ॥ એવ શીલં ચંદ્રતાળ । દુસ્સીલે' રમેંદ મિંપ ॥ ૫ ॥
જેમ (સંભરે) મુઢ [કળકુંડેગ] દાળાનુ માઝન (ચારતાળ) તજીને (વિઠ) વિણને (મુઝા) ઘાયલે (પવ) તેજ પ્રમાણે (મિંપ) મુગ= મૂલં શિષ્ય (શીલ) સારા આચારને [ચારતાળ] તજીને (દુસ્સીલે) બનાચારને વિચે (રમે) રમે છે ૫

વ્યા૦--એવમમુના પ્રકારેણનેન દૃષ્ટાતેન મિપ દનિ મુગો મૂલોઽવિવેકી શીલ સમ્યગાચાર લ્યત્વા દુ શીલે દુષ્ટાચારે રમતે, અત્ર શીલશબ્દો વિનયાચારસૂચક, કેન દૃષ્ટાતેન તદાહ-પથા શુકર કળકુંડક તદુલભક્ષ્યમ્થુત માજન લ્યત્વા વિષ્ટા મુક્તે તથા શીલં લ્યત્વા મૂર્ખ. કુશીલમાદત્તે, દુ શીલસ્ય વિષ્ટોપમા, મૂર્ખસ્ય શુકરોપમા શીલસ્ય તદુલભૂતમાજનોપમા ॥ ૫ ॥

— ફરીને એ અર્થની દૃઢતા દર્શાવે છે —

અર્થ:—પ્રકારાન્તરે દૃષ્ટાંતનો ઉપન્યાસ કરે છે-મૃગ=મૂર્લ-અવિવેકી, શીલ=સમ્યક્ આચારનો ત્યાગ કરી દુઃશીલ=દુષ્ટ આચારમાં રમે છે. (અહીં શીલ શબ્દ વિનયાચારનો મૂલક છે) જેમ મૂકર, કળ=ધાન્ય ખસ્યથી ભરેલાં કુંડાંને ત્યજીને વિદ્યા પ્રક્ષણ કરે છે તેમ મૂર્લ શીલ ત્યજી દુઃશીલને સેવે છે. અહીં દુઃશીલને વિદ્યાની ઉપમા આપી અને મૂર્લને મૂકરની ઉપમા આપી અને શીલને પ્રક્ષયપૂર્ણ પાત્રની ઉપમા આપી છે. ૫

સુણિયાંભાવં સાળસ્સ । સુરેરસ્સ નરેસ્સ યં ॥ વિળેપ્પ ઠવિલ્લે અર્પણં । ઇચ્છંતો હિયમ્પણી ॥ ૬ ॥

[સાળસ્સ] કુતરીનો તથા [સુમસ્સ] મુંદનો (ય) તથા (નરસ્સ) અવિનીત મનુષ્યોનો (અર્પણં) અશુભ ભાવ (સુણોબ) સાંભળીને (અર્પણો) પોતાના આત્માનું (દિ'અ') હિત ઇચ્છતો વળો (અર્પણ) પોતાના આત્માને (વિળપ્પ) વિનયમાં (ઠવિલ્લ) સ્થાપન કરે ૬

વ્યા०—આત્મનો હિતમિચ્છન્ પુરુષ આત્માને વિનયે સ્થાપયેત, કિં કૃત્વા? શુનઃ કુર્કુરસ્ય. ચ પુનઃ શૂક્રસ્ય નરસ્યાભાવમશુભં ભાવં દૃષ્ટાંતં નિશ્ચયુપમાનં, 'સુણીય'ં' હિત શ્રુત્વા પૂર્વગાભ્યાં શુની પૃત્તિકર્ણીતિ સ્ત્રીલિંગનિર્દેશઃ કૃતઃ, ઇદાનીં શુન ઇતિ લિંગવ્યત્સયઃ પ્રાકૃતત્વાત્. ॥૬॥

અર્થ:—પોતાના આત્માનું હિત ઇચ્છનાર પુરુષે, પૂર્વગાથામાં-કુતરા તથા મૂકરના અશુભ ભાવરૂપી નિશ્ચ દૃષ્ટાંત આપ્યાં

ते सांपलीने पोताना आत्मोने विनयमां स्थित करवो पूर्व 'शुनी' प स्त्रीर्छोगनिर्देश कर्यो, अने आ मायामां (शुन) एम पुलिंग निर्देश कर्यो एम लिंग व्यत्यय ययो ते दोष नधी कारणके प्राकृतमां लिंगव्यत्यय अनुगत छे ६

समंदा विणयमेसिज्जा । सोलं पडिलभेजंओ ॥ बुद्धपुत्ते नियागंठो । नं निक्कसिज्जेइ कण्हुइ ॥ ७ ॥
(तद्वा) ते माटे (बुद्धपुत्र) ज्ञानवान् गुरुना पुत्र तुरय तथा (निभागद्वी) नियोग-मोक्षनो अर्थो साधु (विणय) विनयने [वसिज्जा] अंगीकार करे (जसो) के जे विनयधी (सील) शीलने (पडिलभे) प्राप्त थाय छे तेथी (कण्हइ) कोइ ठेकाजेथी (न निक्कसिज्जइ) काही मूकालो नथी ७

व्या०—तस्मात्कारणात् बुद्धपुत्रो बुद्धानामाचार्याणां पुत्र इव पुत्रो बुद्धपुत्र आचार्याणां शिष्य पुनर्नियोगो मोक्षस्तमर्थयतीति नियोगार्थी, एतादृशः साधुर्विनयमेवयेद्विनयं कुर्यात् यतो विनयाच्छीलं सम्यगाचारं प्रतिलभेत स विनयवान्, शीलवान् कण्हइ इति कस्मादपि स्थानम् निष्कास्यते सर्वत्राप्याश्रियते, अयं परमार्थ-विनयवान् सर्वत्र सादरो भवति. ॥७॥

अर्थ—ते कारणथी बुद्धपुत्र=ज्ञानी आचार्यना शिष्य, जे नियोगार्थी=मोक्षना अर्थी=दोष तेणे विनयनी प्रपणा=चाहना राखवी, कारणके विनयवदे शील=सम्यक् आचारनो प्रतिलाभ पाय छे अने तेथी प शिष्यनु कोइ पण स्थानेथी निष्कासन करवामां आवतु नधी किंतु प सर्वत्र आदर पावे छे, ७

निसंते सियाऽमुहरी । बुद्धाणं अति ए स्या ॥ अट्टजुत्ताणि सिक्खिज्जा । निरट्ठाणि उ वल्लेए ॥८॥
साधुए (निसंते) निःशांत (सिया) धनुं, तथा (यमुहरी) अवाचाल धनुं तथा (बुद्धाणं अति ए) आचार्यादिकृती समीपे (स्या) सदा (अट्टजुत्ताणि) आगमनावाक्योनो (सिक्खिज्जा) . अभ्यास करवो [उ] परंतु (निरट्ठाणी) निरर्थक (वल्लेए) वर्ज्यां ८

व्या०—अथ विनयपरिपाटी दशोक्तं—नितरामतिशयेन शांतो निशांतः क्रोधरहितः साधुः सियाशब्देन स्यात् भवेत्. साधुना क्षमावता भाव्यं. पुनः सुशिक्ष्योऽमुहरी अवाचालः स्यात्, पुनर्बुद्धानामाचार्याणां ज्ञाततत्वा-
नामतिके समीपे अर्थयुक्तानि हेयोपादेयसूचकानि सिद्धांतवाक्यानि शिक्षेत. तु पुनर्निरर्थकानि निःप्रयोजनानि धर्मरहितानि स्त्रीलक्षणादिसूचकानि कोकवात्स्यायनादीनि वर्जयेत्. ८

— विनयपरिपाटी दशोक्ते —

अर्थ—निःशांत=अत्यंत शांत (क्रोधरहित) धनुं, अर्थात् साधुपुरुषे सर्वदा क्षमावान् रहेतुं. ए मुस्मिन्ने हमेशां अप्रुखी=व्यर्थ वाचाल न धनुं अने बुद्ध=ज्ञाततत्त्व आचार्योंनी समीपे रही अर्थयुक्त=‘आ ग्रहण कराय; आ त्याज्य’—एवा अर्थानां सूचक सिद्धांत वाक्यो स्त्रीस्वां; निरर्थक=प्रयोजनशून्य धर्मरहित=स्त्रीलक्षणादि सूचक कोकशास्त्र जेवां वर्ज्यां. ८

अणुसंसिओ न कृप्पिज्जा । खंति सेविज्ज पंडिणं ॥ खुवेहिं सह संसग्गि । हांस कीडं चं वल्लेए ॥९॥

(पण्डित) अभिष्ट शिष्य-गुरु [अणुसासितो] शिक्षा करे तो पण (न कुण्डिजा) कोप करवो नहि किंतु (क्षति) क्षमानेज (सेविज) सेवकी तथा (खुशेहि सह) सुद जनोनी साथे (ससर्ग) ससर्ग (हास) हास्यने (च) तथा (कीड) कीडाने (वज्जण) वर्जको ९

व्या०—पुनर्विनयी साधुरनुशाशितो गुल्मि कठोरवचनैस्तज्जितोऽपि हित मन्यमान-सत्र कुप्येन् कोप न कुर्यात्, पठितस्तत्त्वज्ञ क्षाति सेवेत क्षमा कुर्यात् पुन सुसाधु क्षुद्रैर्याले सदाथवा क्षुद्रै पार्श्वश्यादिभिर्ममथर्म् सह ससर्ग सगति वर्जयेत्, पुनरीस्य पुन क्रीडा च वर्जयेत् ९

अर्थ—गुरु कठोर वचनोवदे ज्ञासन करे तो पण ए विनयी साधु पोवानु हित मानी कोपे नहि किन्तु पठित-तत्त्वज्ञ थद क्षाति=क्षमा सेवे, तेमज पढले रहेनारा क्षुद्र=ममथर्म जनोनी साथे ससर्ग वर्जे अने तेओनी साथे हास्य क्रीडा आदिफनु पण वर्जन करे ९

मा ये चडालीय कौंसी । वहुय मा ये आलवे ॥ कालेण ये अहिजिजो तेओ झाइजें एगंगो ॥ १० ॥
(य) तथा हे शिष्य! तु (चडालिय) चड=कुपित थाने असत्य भाषण (माकासी) बरीश नहि (य) अने (वहुय) एणु [मा आलवे] बोलीश नहि (य) तथा (कालेण) नियत कालने विये अहिजिजा अभ्यास करीने (तयो) त्यागपछी (एगंगो) एकलो [झाइज] ध्यान कर १०

व्या०—ओ शिष्य! त्व चडालीक माकार्पी, चड क्रोधस्तेनालीक एव लोभायलीक कपायवशान्मिध्याभाषण माकार्पी, पुनर्वहुक, यह एव यहुक, आलजालरूप त्व न आलयेमां ब्रूया, बहुभाषणाद् यहवो दोषा भवन्ति,

च पुनः काले प्रथमपौरुषीसमये अधीत्याध्ययनं कृत्वा, तत एकक एकाकी सन् ध्यायेद्भीतमध्ययनं भवान् चिन्तयेत्,
एको भावतो द्रव्यतश्च, भावतो रागद्वेषादिरहितोऽप्यश्रये स्थितः ॥१०॥

अर्थः—हे शिष्य! तू चंडालीक=क्रोधमां आनी लोपादिक मनोगलने लीधे मिथ्याभाषणादि कंड पण खोटुं काम मां करीश.
बली बहु अळ जाल जेवुं कंड बोलीश नहिं. कारणके बहु भाषणथी घणा दोपो संभवे छे तेम काले एटले प्रथम समयमां अध्ययन
करी एकलो=अर्थात् भावथी रागद्वेष रहित रही तथा द्रव्यथी पशु आदि रहित रही केवल अपाश्रयमां एकाकी स्थिति करी करेला
अध्ययननुं चिंतन कर्यां करजे.

आहं च चंडालीयं कैटु । न निन्दुं विज कयाईवि ॥ कैटं कडिति भासिंजा । अंकडं णो^{१२} कैडिति ये ॥११॥
(आहं) कश्चित् (चंडालिअं) अस्य भाषण [कटु] करीने ते (कयाइवि) कश्चि [न निन्दुं विज] ओळखुं नहिं त्यारे शुं करबु?
(कड) कयुं होय ते (किडिति) में कयुं छे बम (भासिंजा) कहेबु. [अ] तथा (अंकड) न कयुं होय ते (णो किडिति) में नधी कयुं
बम कहेबु ११

व्या०—आहं कदाचित्क्रोधादिकपायवशादलीकं दुःकृतं कृत्वा चिनीतः साधुगुरुणामग्रतो न निह्वीन, कृतस्य
दुःकृतस्यापलपनं गोपनं न विधेयं, कृतं कार्यं कृतमेव भाषेत, अकृतं कृतं कार्यं न भाषेत, अयं परमार्थः—गुरुणां
पुरतः सुशिष्येण सत्यवादिना भाव्यम्. ॥११॥

अर्थ — कोइ समये कोयादि रूपायने लीधे कइ चडाली=दुष्टद्वत कराइ गयु तो मिनयवान् साधुए गुरुनी आगळ तेनो निन्हव न करवो अथात् दुपायवु नहि कितु करेलु कार्य 'हा मे कर्षु' एम कही देवु अने न करायु होय ते 'कर्षु' एम न करेवु. पर-
पार्थ एटजोत्र के-गुरुनी आगळ सुसिष्ये सत्यवादी यतु एज चचितावरण छे. ११

मौ गलिअस्सु वै कंस । वयर्णमिच्छे पुणो पुणो कंस वै दहुमाईन्ने । पांवग पडिवज्जेण ॥ १२ ॥

[गतिमस्तु] अपलोठ अथ (कस थ) जेम कशा=चाबुक धारवार मारयो गडे तेम (पुणो पुणो) धारवार (वयण) गुरुना वचने न इच्छे, परतु (कस) कशाने=चाबुकेने (इहु) जोइनेज [मारणेय] मकीर्ण (पायग) पाप (परिवज्जण) त्याग करे १२

व्या०—अथ विनीताविनीतययोर्दृष्टातमाल-विनीत साधुराकीर्ण इव सुविनीताश्च इव गुरोर्वचन शिक्षारूप करणयोग्यस्य कार्यस्य प्रवृत्तिसूचक करणयोग्यस्यकर्मणो निवृत्तिसूचक च मा इच्छेत्, पुन पुनर्न इच्छेत् कितु एकवार ज्ञापित सत्सर्व स्वकार्य गुरोश्चित्तं च जानीते, किं हृत्स्वेव कथं प्राजनक दृष्टा इव यथा गल्यश्वो दुग्मिनीत-
तुरगोऽश्ववारस्य ब्राजनकमिच्छेत् तथा विनीतो वचनतर्जनं नेच्छेत्तथा सुविनीतशिष्य आचार्यस्याकारमिति ज्ञात्वा पापानुष्ठान वर्जयेदित्यर्थ ॥ १२ ॥

— विनीत तथा अविनीतानां दृष्टात=उदाहरण आपे छे —

अर्थ — विनीतसाधु; करता योग्य कार्यनी कर्तव्यवानु बोधन करतु तथा न करता योग्य कार्यतु वर्जनेन दर्शयतु गुरु

वचन वारंवार न इच्छे—अर्थात् एकवार सांभलीनेज दृढ निश्चय करी लीए. जेम अपलोड घोडो सवारने हाथे वारंवार चाबुक खाय तेम विनीत शिष्य एकवार गुरुनुं शिक्षा वचन सांभली गुरुनुं चित्त जाणी जाय अने आचार्यना आकार तथा इद्रित बराबर लक्ष्यमां लई पापानुष्ठान त्यजी दीए, जेथी फरीथी गुरुना मुखथी तरछोडनुं वचन सांभलवानो अवसर आववा न दीए; आ विनीततानी स्पष्ट निशानी छे. १२

अणासवां थूलवैया कुसोला । मिउं पि चंडं पंकरंति सीसां ॥
चित्ताणुर्या लहु दंक्खोववेया पंसायए ते ॥ दुग्गैसयं पि ॥ १३ ॥

[अणासवा] अनाश्रव (थूलवया) स्थूल वचनवाला तथा [कुत्तिस्स] खराब आचारवाला (सीसा) शिष्यो [मिउं पि] मृदु गुरुने [चंड] कोपयुक्त [पंकरंति] करे छे. अने [चित्ताणुआ] गुरुना चित्तने अनुसरनारा [दंक्खोववेआ] चतुर बवा [ते] ते शिष्य [हु] निम्मे (दुरासयं पि) दुराशय (लहु) शीघ्रपणे (पसायए) प्रसन्न करे छे. १३

व्या०—अथ पुनर्विनीताविनीतयोराचारमाह—पूर्वार्धेन दुर्विनीतशिष्याणामाचारं वदति, एतादृशाः शिष्या मृदुमप्यचार्यं सरलमपि गुरुं चंडं कोपसहितं कुर्वन्ति, एतादृशाः? कीदृशाः? अनाश्रवा गुरुवचनेऽस्थिताः, आश्रवो वचने स्थित इति हेमः, न आश्रवा अनाश्रवाः, पुनर्ये स्थूलवचसः स्थूलमनिपुणं वचो येषां ते स्थूलवचसोऽविचार्यभाषिणः. पुनः कुशीलाः. अथोत्तरार्धे विनीतस्याचारं वदति—चित्तानुगा आचार्यचित्तानुगामिनः पुनर्लघु शीघ्रं दाक्ष्यं

ચાતુર્થે તેનો પેતા તથુદાધ્યોપપેતા , ત્વરિત ચાતુર્થસહિતા પ્તાદશા શિષ્યા દુરાશ્રય દૂરમપિ સક્કોગમપિ ગુરુ પ્રસા
દયેયુ પ્રસન્ન કુર્યુ ॥૧૩॥ અત્ર ચઢ્ઢરુદ્રાચાર્યકથા—

અર્થ —વિનીત તથા અવિનીતના આચાર વહે છે, તેમાં પ્રથમ પૂર્વોદ્દેશી દુર્વિનીતનો આચાર વર્ણવે છે. અનાશ્રવન= [‘આશ્રવો
વચને સ્થિત’ આ હૈમકોપના પ્રેમણથી] વચનમા સ્થિત પુરુષ આશ્રવ રહેગય અને યથી વિપરીત અનાશ્રવ, અર્થાત્ વચ-
નમા સ્થિત ન રહેનારા વહી જે સ્થૂલવચન પટલે વગર વિચાર્યે શોભનારા તથા કુશીલ=નિર્દિવ આરણવાલા જે શિષ્યો હોય તેઓ
મુઢુ ગુરુ હોય તેને પળ વદ=કુપિત કરી દીધે છે હવે ઉત્તરોદ્દેશી વિનીતના આચાર વર્ણવે છે. જે શિષ્યો, ચિન્તાનુગા=આચાર્યના
વિચિત્રે અનુસરનારા તેમજ શીઘ્રતા તથા દક્ષતાથી ઉપેત=ગુરુ હોય; અર્થાત્ ગુરુ વૌશ્વેલુ કાર્ય વગર વિલંબે અને ચતુરાશી કરી
શકે તેવા હોય તેવા શિષ્યો દુરાશ્રય=ક્ષુર-સક્ષાપ ગુરુને પળ પ્રસન્ન કરી દીધે છે ૧૩ આ વિષયમાચઢ્ઢરુદ્રાચાર્યની કથા—

ઝઙ્ઙનિય્યા ચઢ્ઢરુદ્રસુરિ સમાયાત , સ રોપણમ્કૃતિ સાધુભ્યઃ પૃથગેકાતસ્થાને આસાચક્રે, મામ્બૂત્કોપોત્ત-
ત્તિરિતિ ચિત્તે વિચારયતિ ‘ઇતથેગ્યસુત કોઽપિ નવપરિણીત સુહૃત્પરિવૃત્તસ્તાઘાત્ય સાધૂન્ વન્દતે, કેશિત્તનિમ્નૈ
ર્હાસ્યેન પ્રોક્તમ્મુ મવાજયતઃ સાધુભિર્બરમિત્યભિધાય ગુર્દર્શિત , તેઽપિ ગુરુસમીપે ગતા , તથેય તેનુરા
ગુરુભિર્મૂતિમાનયેતિ પ્રોક્તે તેન નવપરિણીતેન , હાસ્યાદેવ સ્વયં મૂતિરાનિતા, ગુરુભિર્મૈલાદેવ ગુહીત્યા તહોચ કૂત ,
સુહૃદ ગ્વિદ્યાસ્તાદા નષ્ટા , તસ્ય તુ કૂતલોચસ્ય લઘુકર્મતયાઽન પર મન પ્રવ્રજ્યેવાસ્તિતિ પરિણામ સયન્ન , તતસ્તેનોત

केलिः सत्वीभृतोऽथान्यत्र गम्यते, गुरुराह अहो शिष्य! सांप्रतं रात्रिर्जाता, अहं रात्रौ न पश्यामि तेन शिष्येण स्वस्कंधे
गुरुरारोपितः, उच्चनीचप्रदेशो मार्गे वहतां तेन गुरोः खेद उत्पादितः, खिन्नेव तेन गुरुणाऽस्यै शिरसि दण्डप्रहार
दत्ताः, असौ मनस्येवं विचारयत्यहो महात्मायं मयेदृशीवस्थां प्रापित इति सम्यग्भावयतस्तस्य केवलज्ञानमुत्पन्नं,
केवलज्ञानयत्नेन समप्रदेश एव वहन् गुरुभिरुपेक्षितः, मारिः सार इति कीदृशः समो वहन्नसि? तेनोक्तं युष्मत्प्र-
सादान्मे समं वहनं, गुरुभिरुक्तं किं रे ज्ञानं समुत्पन्नं तव? तेनोक्तं ज्ञानमेव, गुरुभिरुक्तं प्रतिप्रवृत्तिपाति? तेनो-
क्तमप्रतिपाति गुरवस्तु हा मया केवली आशातितः, इत्युक्त्वा तच्छिरसि दण्डप्रहारोद्भूतं रुधिरप्रवाहं पश्यंतः
पुनः पुनस्तत् क्षामणं कुर्वतः केवलज्ञानमापुरिति विनीतशिष्यरीदृशोर्भान्यः ॥ १३ ॥

उज्जयिनी नगरीमां चंडरुद्रनामना साधु आव्या. पोते रोपण प्रकृति होवाथी बीजा साधुओथी नोखा एकांतमां स्थान गांती
बेठा रहेता; अने 'मने कोप न उद्भवे' एम चित्तमां भावना कर्या करता. एक बखते नवो परणेल धनिकपुत्र पोताना मित्रोने
साथे लइ साधुओने वंदन करवा आव्यो; त्यारे साथे आवेला मित्रोमांना एक बे जणा उपहास करता होय तेम बोल्या के-महाराज!
आ शेठना पुत्रने प्रवज्या=साधु दीक्षा=आपो. साधुओए 'बहु साहं' आम कही पेला एकला बेठेला साधु तरफ आंगळी चीथी
कबुं के ए गुरु पासे जइ दीक्षा लीओ. ए शेठना पुत्रना मित्रो ते नोखडसाधुनी पासे गया अने कबुं के-युनीजी! आ शेठना पुत्रने
प्रवज्या आपो. चंडरुद्रम्हरिण कबुं के-'भूति लइ आयो' त्यारे ते नवो परणेलो शेठनो पुत्र हसतां हसतां भूति लइ आव्यो, गुरुए बला-
त्कारथी पकडीने तेनो लोच कर्यो; त्यारे तेना मित्रो बहु कवाचणा अने भागी गया; पण पेला शेठना पुत्रने कर्मनी लघुताने लीधे

‘हवे तो मने प्रव्रज्याज भलें होय’ आतो मन परिणाम थयो, त्यारे तेणे कष्टु के-‘आतो रमतमांथी साचो त्याग थर गयो’ हवे हु अन्य स्थाने विचरीश गुरु करे-‘अहो शिष्या! हवे रात्रि पढी मने रातनु मूजतु नथी आ वचन सांभळी शिष्ये गुरुने पोतानी कांथे उपाख्या अने उवा नीचा प्रदेशबाळा विषय मार्गमां गुरुने उपाढी चालता गुरुने खेद थयो खेद पामता गुरुए शिष्यना मस्तक उपर दृढयी प्रहार कर्चो शिष्य तो मनमां विचार करे जे जे ‘अरे! आ महात्मा गुरुने मे आची दुर्दशाए पर्हो-चाख्या’ आम विचार करतां तेने केवळज्ञाननी लब्धि थर

ए केवळज्ञानना प्रभावथी गुरुने सम प्रदेशमान बहन कराववा लाग्यो त्यारे गुरुए पूछ्यु के-‘मारि-सार! हवे केम सम बहन करे छे? त्यारे ते शिष्ये कष्टु के-‘आपना प्रसादयी मने समबहन सापट्यु गुरुए कष्टु के-‘अरे शु तने ज्ञान उत्पन्न थयु? तेणे उत्तर आप्यु के-‘हा ज्ञान उपजुन’ गुरु करे-‘प्रतिपाति के अप्रतिपाति? तेणे कष्टु-‘अप्रतिपाति’ आ सांभळी गुरुना-‘हाय! मे केवळीनी आशावना करी’ आम मनमा कचवाइ ते शिष्यना माथायां पडेल प्रहारमांथी उभराता रुधिर प्रवाहने जोड फरी फरीने तेने तमावता पाते पण केवळज्ञान पाव्या विनीत शिष्ये आवा थवु जोडए ॥ १३ ॥

नांपुढो वांगरे किंचि । पुढो वा नालिय वंण ॥ कोह ओसच्च कुंविजा । धारिजो पियंसपियं ॥ १४ ॥
(अपुढो) गुरुए पूछया विना (किंचि) कारण (न वांगरे) नोऱु नहि (वा) अथवा (पुढो) गुरुए पूछये चके [अदिअ] अस्तय [न वरे] योऱु नहि तथा (कोह) कवाच कोच आवे (असच्च) निष्कळ [बुद्धिग्न] करवो (अपियज) अप्रिय (पिय) प्रिय छे एम [धारिजो] धाऱु भर्षाव निवा अथवा स्तुतिमा या द्वय न करवो १४

व्या०—सुविनीतशिष्योऽपृष्टः सन्न किञ्चिद्व्याकुर्वात् व्याश्लीयात्, न किञ्चिदपृष्टो वदेत्, अथवापृष्टोऽल्पं पृष्टोऽपृष्टः सन् विनीतः किमपि न व्याश्लीयात्, अपृष्टोऽल्पमपि न व्यामिति भावः, अथवा पृष्टः सन्नलीकं न वदेत्, पुनः क्रोधमसत्यं कुर्यात्, गुरुभिर्निर्भस्मितः कदाचित्स क्रोधः स्यात्तदापि क्रोधं विफलं कुर्यात्, अप्रियमपि गुरुवचनं प्रियमिवात्मनो हितमिव स्वमनसि धारयेत्. १४

अर्थः—सुविनित शिष्य अपृष्ट=नगर पूछये कोइने कइ पण कहे नहि; तेम कोइ पूछे तो तेने अलीक-खोटुं कइ कहे नहि. गुरु कदाच तरछोडे तो क्रोध आवे पण ते क्रोधने असत्य=निष्फल=करे अने गुरुहुं वचन अप्रिय होय तो पण पोताना मनमां हित-कर गणी प्रिय जेहुं माने. ॥१४॥

अथ क्रोधस्यासत्यकरणे उदाहरणं—यथा कस्यचित्कुलपुत्रस्य भ्राता वैरिणा व्यापादितः, अन्यदा कुलपुत्रो जनन्या भणितः, हे पुत्र ! त्वद्भ्रातृघातकं वैरिणं घातय ! ततः स वैरी तेन कुलपुत्रेण शीघ्रं निजबलाज्जीवभ्रातृं शृहीत्वा जननीसमीपे आनीतो भणितश्चारे भ्रातृघातक ! अनेन खड्गं दृष्ट्वा भयभीतेन भणितं, किं शरणागता हन्यन्ते? एतद्वचः श्रुत्वा कुलपुत्रेण जननीमुखवृक्षलोकितां. जनन्या च सत्यमवलंब्योत्पन्नकरुणया भणितं, हे पुत्र शरणागता न हन्यन्ते, घतः—शरणागयाण विस्सं-भियाण पणयाण वसणपत्साणं ॥ रोगिय अजुंगमाणं । सप्युरिसा नेव पहरन्ति ॥ १ ॥

— क्रोधने असत्य केम कराय तेनु उदाहरण कहे छे —

काः कुलपुत्रना भाइने बैरीये मारी नारयो त्यारे तेनी माताए ए कुलपुत्रने कथु के—‘तारा भाइनी घात करनार बैरीने तु मारी नाख’ आ वचन साभळी ए कुलपुत्र पोताना बलथी पोताना भाइने मारनार बैरीने जीवतो पशडीने पोतानी मा पासे लइ आब्यो, अने खत्र उगायी कथु के—‘हे भ्रातृयातक! मारा भाइने मारनारा!’ आ वखते कुलपुत्रना हाथमा खत्र जोइ भयभीत उनेला ए पातके कथु के—‘थु शरणागतने माराय के?’ आ वचन साभळी कुलपुत्र पोतानी माना मोना साधु जोयु, सतरगुणनो आदिर्भाव यवायी जेना हृदयमा करुणा उत्पन्न थइ ने एवी जननीए कथु के—‘हे पुत्र ! शरणागतने इणाय नहि’ कथु छे के—‘शरणागत, विश्वास करनार, प्रणयवीन, लग्नसन्धान—तु त्वमा आवी पडेल, रोगी तथा आर्जवयुक्त जनाने सत्पुरुषो महार ररता नही’

तेन कुलपुत्रेण भणित कथ रोप मफलीकरोमि ? जननगोक्त तस ! सर्वत्र न रोप सफलीक्रियते, जननी-वचनान् स तेन मुक्त, तयोधरणेषु पतित्वा क्षामयित्वा चापराध स गत एव क्रोधमसत्य कुर्यात्

त्यारे ते कुलपुत्रे कथु के—‘हवे आ भारो रोप हु केम सफत्र कर?’ माताए उत्तर आप्नु के—‘हे वत्स! रोप कइ सर्वत्र सफल नज कराय’ आवा अननीनां वचन उपरथी ते कुलपुत्रे पोताता भाइना घातकने छोडी मूवयो. त्यारे ए घातक कुलपुत्रना पगमां पडी पोताना अपराधनु क्षमापन करावीने गयो आवी रीते क्रोधने असत्य—निष्फल करयो.

‘ ધારિજા પિયમસ્પિયં ’—પ્રતત્પદકથા યથા—વીતભયપત્તને એકદા મહદશિવમુત્પન્નં, તન્નિશમ્ય ઈયો માંત્રિકાસ્તત્રાયાતાઃ. રાજઃ પુનસ્તૈઃ કથિતં વગમશિવમુપશમયિष्याમઃ, રાજા ભણિતં કેન પ્રકારેણ? તેષાં મધ્યે એકે-નોત્કં મંત્રસિદ્ધં મમૈકં ભૂતમસ્તિ તદત્યંતં રુપવદ્ગોપુરશ્યાદિપુ ઐમથઃ પદ્યતિ સ ઐયતે, યસ્તદ્દદ્વાડયોમુલઃ સ્યાત્સ સર્વરોગૈર્મુચ્યતે, રાજા ભણિતમલમનેનાતિરોષણેન ભૂતેન! અય દ્વિતીયમાંત્રિકેનોત્કં મમ ભૂતં મહાકાચં લંબોદરં વિસ્તીર્ણકુક્ષિપંચશીર્ષમેકપાદં વિકૃતરૂપમદ્રહાસં કુર્વદ્દદ્વા યો હમતિ તસ્ય શિરઃ સસથા સ્ફુટતિ, યસ્તુ તદ્ભૂતં ધ્રુવપુષ્પસ્તુલ્યાદિભિઃ પૂજયતિ સ સર્વરોગૈર્મુચ્યતે.

— હવે ‘ ધારિજા પિયમસ્પિયં ’ આ પદની કથા કહે છે. —

વીતભય નામના પત્તન=નગરમાં એકસમયે મહોદું અગિવ=અંગલ=ઉત્પન્ન થયું તે સાંબલી નળ માંત્રિક=મંત્રગાહના જ્ઞાતા=ત્યાં આવી ચઢ્યા, રાજા પાસે જઈ તેઓએ કહ્યું કે—‘આ અશિવનું અમે ઉપશમન કરી દઈ’ રાજાએ વદું—‘કેવી રીતે?’ ત્યારે એ ત્રણમાંથી એક બોલ્યો કે—‘મારે એક મંત્રસિદ્ધ ભૂત છે તે અત્યંત રુપવાન્ છે તે જ્યાં જ્યાં દરવાજા તથા ગેરીઓમાં ફરે ત્યાં તેને જે દેલે તે મરી જાય, પણ તેને જોડને નીચું માંડું કરી જાય તે સર્વ રોગથી મુક્ત થાય’ રાજાએ કહ્યું—‘એવા અતિ ક્રોધી ભૂતનું મારે કામ નથી.’ ત્યારે વીજો માંત્રિક બોલ્યો કે—‘મારું ભૂત છે તે લાંબાં ઉદરવાલું મહોદી કાયાવાલું તથા વિસ્તીર્ણ પેટવાલું પાંચ માથાં એક પણ અને વિકરાલ રુપવાલું છે. તે અદ્રહાસ કરે છે તે જોડને જે દસે તેના મસ્તકના સાત ટુકડા થઈ જાય અને જો એ ભૂતને ધ્રુવ પુષ્પ સ્તુતિ આદિકથી પૂજે તે સર્વ રોગથી મુક્ત થાય.’

(अप्यचेव) आत्माज्ञ (दमेय-चो) दमय योग्य छे (हु) कारणके (अप्या) आत्माज्ञ (खलु) निखे (दुर्दमो) दुर्दम-दमचो (भया) आत्मा
[२ तो] दम्यो थको (अस्ति लोप) आ लोका (पे) गर्ते (परथ) परलोकमा (सुखी) सुखी थाय छे १५

व्या०—आत्मा एव दमितव्यो वशीकर्तय, हु इति निश्चयेन खलु यस्मात्कारणादात्मा दुर्दमो वर्तते आत्मान
दमन् जीव सुखीभवति अस्मिन् लोके च पुन परत्र परभवे च सुखीभवति ॥१५॥ आत्मदमने दृष्टात —

अथ —आत्मानेन दमवो जोइए=अज्ञ करवो जोइए कारण के—आत्मान दुर्दम छे; अर्थात् एव दमन करतु अत्यंत दुःसाध्य
छे, आत्माने दमे ते जीव आ लोकमा तथा परभवमा पण सुखी थाय छे ॥१५॥ आत्मदमनमा दृष्टात —

यथैतस्या पत्न्या दौ भ्रातरौ तरकरनायकौ स्त सार्धेन सह गच्छता साधूना वर्षाकृतु प्राप्ता, न च तत्र कोऽपि
साधुभक्तोऽस्ति, तेन साधवस्तस्करनायकयो समीपे गता, तान् प्रणम्य कथयत किं प्रयोजन भवता? साधुभि
र्भणितमस्माक वर्षासु विहर्तुं न कल्पते, ततो वर्षावासप्रायोगमुपाश्रय प्रार्थयाम, ताभ्या च सर्पे साधुनामुपाश्रयो
दत्तस्तत्र विश्वस्तास्तिष्ठति साधव, चौरनायकाभ्या भणितमस्माक गृहेषु संपूर्ण भक्षादि गृहीनय, साधुभिर्भणितं
न कल्पते एकस्मिन् गृहे पिंडग्रहण साधूना, तत सर्वेपूचितगृहेषु विहरिष्याम, उपाश्रयदानेनैव भवता
महापुण्यसवधो जात

राज्ञोक्तमनेनापि भूतेन सृतं ! अथ तृतीयेन मांत्रिकेणोक्तं ममाप्येवंविधभूतमस्ति, परं प्रियाप्रियकारिणं जनं दर्शनादेव रोगेभ्यो मोचयति, राज्ञोक्तमेवं भवतु. तथा कृते तन्नगराशिवमुपज्ञातं. ततो नृपादिजनैः स तृतीयमांत्रिकः पूजितः एवं साधुरपि पूजां निदां प्रियापि सहेत. उक्तं च—लाभालाभे सुखे दुःखे । जीविते मरणे तथा ॥ स्तुतिनिदाविधाने च । साधवः समचेतसः ॥१॥ स्तुतिनिदादानगारोऽष्टेष्वान् साधुर्भवतीति. ॥१४॥ क्रोधाद्यसत्यताकरणं चात्मदमने एव स्यादतस्तदुपदेशं तत्फलं चाह—

राजा कहे ए भूतमां पण अमारं काज न सयु. त्वारे त्रीजो मांत्रिक बोल्पो के—‘गारे पण एवुज एक भूत छे पण ते तो पोतानुं पिय करे के अप्रिय करे गमे ते जन होय तेने पोताना दर्शनमात्रयी रोगनिमुक्त करे छे.’ राजाए कयुं के—जो एम होय तो भले थाय. आम करवाथी ए नगरमां अशिर उपसांत थयुं; तेथी राजा आदिक सर्व जनोए ए चीजा मांत्रिकनी पूजा करी. एम साधु पण पूजा निदा वगेरे पिय अप्रियने समभावथी सहन करे. कयुं छे के—‘साधु पुरुषो लाभ भलाप, सुख दुःख, जीनि मरण, स्तुति निदा मयुति विधानमां सर्वदा समबुद्धिवाला होय छे.’ ॥ १४ ॥ क्रोधादिकनी असत्यता करवी ए ज्यारे आत्मदमन होय त्वारेज वनी नके छे. माटे आत्मदमननो उपदेश तथा ए आत्मदमननुं फळ दर्शावे छे.

अप्या चैव दमेयवो । अप्या हुं खलु दुंदमो ॥ अर्प्या दंतो सुही होई । अंस्ति लोए परंथ ये ॥१५॥

एक गामडामा वे चोरना सरदार रहेता हता त्या सार्थ=साथे चालता साधुओ आनी चड्या वर्गक्रतु आनी जबाबी साधुओ आगळ न वधाय तेम ए गामडामा कोइ साधुभक्त न हता तेथी ए साधुओ ए तस्कर नायक पासे आल्या तेओने प्रणाम करी तस्कर नायक गेल्यो के आपने शु प्रयोजन छे? साधुओए कहु के-‘अमे आ यर्षाक्रतुमा विहार करी न शमीये माटे वर्षा क्रतुमा रहेता योग्य रइ उपाश्रयनी प्रार्थना ते’ ते रने तस्कर नागरी राजी यइने साधुओने उपाश्रय आप्यो त्या साधुओ नीराते रद्या ए चार नायमोए कहु के-अमारे घरेथी पूर्ण अनादिक लेजो साधुआ गेल्या के-साधुने एक घरेथी विद्वग्रहण न कराव तेथी अमने ठीक लागशे तेवा सर्व गृहोथी आहार बोरी लावगु तमे अमने उपाश्रय दीथो तेथी तमने महान् पुण्य सवध थयो छे

उक्त च-जो देइ उचस्सय । मुनिराण तउमियमजोगजुताण ॥ तेण दिवा चटरन-पाणसयणासणविगणा ॥ १ ॥ तवसजमसज्जाओ । माणज्जासो जणोवयारी य ॥ जो माहणमग्गाह-कारी सिज्जायरो तस्स ॥ २ ॥ पाचइ सुरनररिद्धि-सुफुल्लप्पसी य भोगसामिद्धि ॥ नित्थरइ भउमगारी । सिज्जादाणेण साहण ॥ ३ ॥ इद साधु-उच श्रुत्वा ताउत्थत परितुट्ठी, तेपा माधूनासुपद्रव रक्षन्तो विश्रामणादिभक्ति च कुन्त, सुखेन साधूना वर्षा कालोऽस्तिष्कात, गच्छद्भि साधुभिस्तयोर्ध्वारनायकयोरयउतग्रहणाऽस्मर्ययोर्निशाभोजननियमो दत्तस्तयोरेउमुपदिष्ट कहु छे के-‘आ विनययुक्त मुनिराने जे उपाश्रय दीये तेणे बख, अन्न, पान, श्रयन, आमन, वगेरे सर्व दीधु गणाय तप मयम स्वाभ्याय शानाभ्यास जनोपकार अने साधुने जे अवगाहकारी थाय ते सिद्धकर थाय ते (२) अने तेने गुरनर सिद्धि,

सुकुल प्राप्ति तथा योगसमृद्धि प्राप्त धाय छे वळी साधुने जय्या दीये ते भवमार्गथी निस्तरे छे. [३] आ साधुना वचन सांभळी ते तस्कर नायक बहु प्रसन्न थया अने ए साधुओनी उपद्रवथी रक्षा करता तेमज विश्रामणादिकथी साधुओनी भक्ति करता हता. आम करतां साधुओनो वर्षाफाल द्यत थयो त्यारे साधुओ जवा लाग्या ते समये ए वन्ने चोर सरदारोने साधुओए बीजा व्रतो नहिं पाळी शके एम धारी-रात्रिभोजन न करवानो नियम उपदेइयो.

मालिति महीयलं जा—मिणीसु रयणीअरा समं तेण ॥ ते वित्थलंति य कुडं । राइए सुंजमाणाओ ॥ १ ॥
मेहं पवीलिआओ । हणन्ति वयणं च मत्थिया कृण्ड ॥ जूआ जलायरं तह । कोलिओ कुडुरोंगं च ॥ २ ॥ वालो सरस्स भगं । कंडो लगइ गलंमि दारु च ॥ तालुंमि विवड अली । वंजणमज्जंमि भुज्जंनो ॥ ३ ॥ जीवाण कन्थुमाइण । घायणं भायणधोअणाईसु ॥ इमाइ रयणिभोअण । दोसे को साहिउं तरइ ॥ ४ ॥ उलूककाकमार्जार-गृध्रसंचरशूकराः ॥ अहिवृश्चिक्रगोदाय । जायंते रात्रिभोजनात् ॥ ५ ॥ अनोऽस्मिन् व्रते दृढपयत्नैर्भविताव्यमिति भणित्वा गताः साधवः, तावपि चौरनायकौ सपरिचारोक्तियन्मार्गमनुगम्य निवृत्तौ, सुनिसेवया कृतार्थत्वं मन्यमानौ तिष्ठतः.

कण्ठे छे के—'यामिनि=रात्री=पां रजनीचर=राक्षसो रात्रीभोजन कराने मदीतळे आरीने छले छे. (१) गेह वरसता पिपीलिकाओ=कीडिओ=तेमज मक्षिकाओ वपन करावे छे जलगां लुं गेरे अने करोलीया कृष्टोग करे. [२] वाळ नयाथी स्वर-

भग=साद वेसी जाय, मळामा काटा लाग्या जेउ थड आवे, व्यजन=दाळ रुनी वगेरेमा खातो सली जेबु तणखळु आनी जता ताळबु रीपाइ जाय [३] क्षीणा जीवानो घात वासण मये भोजन कर्तां थाय; आ वथा रात्रिभोजनना दोपोयी कोण वची शके तेम छे? [४] रात्रीभाजन मरगायी घुवड, कागडा, विलाडा, गीध, सार, मुर, सर्प, वीछी, गरोळी, इत्यादि यानिमा जम थाय ते [५] भाटे तमे येने ए तव मरार सावधानीची पाळजो' आण्डु वही साधुओए विहार र्यो ए तस्कर नायरो परिवार महित थोडे दूर सूधी यलावीने पाछा गळ्या मुनिसेसाथी पोताने वृताथ मानी रवा-

अथदा ताभ्या घाटीगनाभ्या धनुगोमस्त्रिपमानोत, अतरालमार्गे तत्परिवारपुरुषे कैश्चिन्मस्त्रिपो व्यापादिस्त श्लोचनाय सपरिवारौ तौ तत्र स्थितौ, केचित्परिवारपुरुषा मग्नानयनार्थं ग्राम्यमध्ये गता, मस्त्रिपयापादके परस्परमिति निमृष्ट, मासाद्वे विप प्रक्षिप्य मध्ये गतेभ्यो दीयते तदा बहुगोमस्त्रिप भागे आगच्छन्ति अत्मनामिति विमृश्य तैस्तथैव कृत, भस्त्रितव्यतायशेन ग्राममध्ये गतैरपि तथैव सन्वित्य मग्राद्वे विप प्रक्षिप्त, तत्रागता परस्पर मिलिता कञ्चिस्ता सर्वेऽपि, चौरनायकौ तु नि कृतौ स्त, तावता रुर्योऽस्त गत, तौ घ्रातरो इहलोके च सुनिनौ जातौ रात्रिभोजनव्रतग्रहणेन जिह्वेद्रियदमनात्, इति चौरगायकदृष्टात ॥

एक समये ए वत्रे चोर सिरदारो गीत्रा केटलारु घाडपाडुओनी साये घाडपाडवाया घणी मायो भेसो गाय्या सायेना धाड पाडुओए मार्गमा महिप मार्गो त्या भाजन करता परिवार सन्नि आ वने तस्कर नायरो रोमणा केन्नार परिवार पुन्य गय

लाववा गाममां गया. अहिं गृहिप मात्नाराओए अंदर अंदर संतलम करी के-आ मांसना अर्थ भागपां विप नाखी दइए तो आप-
णने पुष्कल मांस भोग पडे, आम धारी तेमां विप नाखुं, गाममां गएलाओए विचार्युं के आ मयमां विप नाखी दइए तो आपणना
भागमां मद्य तथा मांस पुष्कल आवे; आग विचारी तेओए अर्थ गद्यमां विप नाखुं आम वेय पाटीमां परस्पर कपटभावथी विप
प्रयोग करी मजी वेठा, अने जमवानी तैयारी करे छे त्यां रात्रि पडी गइ. आ वे तस्कर नायक तो निष्कपट हता पण रात्रीभोजन न
करवानुं व्रत लीयेछुं अने जिह्वाइंद्रियनुं दमन करी जम्या नहिं. तेथी वची गया. (चोर नायक दृष्टांत)

‘वरं मे अप्पादंतो । संजमेण तवेण यं ॥ माहं परेहिं दम्मंतो । वंधणेहिं वेहेहिं ये ॥ १६ ॥

(मे) में (संजमेण) संजमे करीने (य) तथा [तवेण] तपे करीने (अण्णा) आत्माने (दंतो) दस्यो दोय तो ते [वरं] श्रेष्ठ छे. (हं)
हुं=मारी देह (परेहिं) बीजा लोकोथी (बंधणेहिं) बंधनोए करीने (अ) अने (वेहेहिं) लाकडी आदि सामग्रीए करीने (दम्मंतो)
दमन कराय ह (मा) साह नहि १६

व्या०—अथ किं चित्तयत्नात्मानं दमयेदित्याह—च पुनस्तपसा मया स्वात्मा दांतो वशीकृतो वरं भव्यं;
अत्रात्माशब्देन देह आत्मन आधारभूतत्वात्, दांतोऽसंगममार्गान्निषिद्धो भव्यः संगमेन सप्तदशविधेन,
तथा तपसा द्वादशविधेनात्मा पंचेन्द्रियरूपः साधुमार्गे नेतव्यः, यथा दूर्विनीतोऽश्वो घृपभो वोन्मार्गात् ब्राजनकेन
नोदनकाष्ठेन माग नीयते, तथायमात्मापीत्यर्थः. पुनर्मनस्येवं चित्तयेदेह परैरन्यलोकेष्वधनैः शृंगलादिभिश्च पुनर्वधैर्ल-
कुटथंकुशचपैश्चब्राजनकादिभिर्दमितो मा भवेयं यदान्ये मम ताडनातर्जनादिभिर्दमनं करिष्यति तदा मम श्रेया

करिणी यूगदपसरति, गायना यूगाधिपतिना यूथमवहोययते तानता द्वितीये दिवसे सा यूथमध्ये गत्वा मिलति,
नय कुंठला तयाऽन्यदा कल्प्याश्रमयद् दृष्ट, सा तत्रातीना गुप्तस्थाने प्रवृत्ता, गजकलभो जात, स गज कुमारे
सहारामान् सिंचति, तनस्तापसेस्वस्य सेनक इति नाम कृत, स वयस्यो जात, अमृत यूगाधिपति दृष्टा नवोदित-
बल स मारितयान्, स्वय यूगाधिपतिर्जात, तापसाश्रममपि समूल विनाशितयान्, मन्मातेयान्यायकारिण्यत्र
प्रवृत्त मतिष्ठति चिचारितवांश्च ततस्ते रुष्टा क्रपय' पुण्यफलपूर्णहस्ता अंगिकस्य राज्ञः पार्श्वे गता

आ विषयमां सेनकान् दृष्टांत करे-एक अटवी=जगलमां महीदु हाथीनु दोख रहेतु, ए यूथना अधिपति जे मदमत
मातग हवो ते हाथणीओ नाना बच्चा जेम जेम अणे तेम तेम मारी नाखनो आगामां एक हाथणी गर्भिणी यद्, तेने विचार्यु
के-रुदाच मने कलभ (बाल हस्ती) जन्मजे तो आ मातग विनष्ट करेते, आम विचार करती ते हाथणी गजयूयमायी छुनी
पढी जती अने उगार पेलो गजयूयपति एकांतरा जोचा आवे त्वारे गीजे दिवसे यूथमध्ये आवी मळे आम करतां ते हाथणीए
एक मुनिनो आयम दीठो तेमां गुप्त स्थानमा जइ वीयाणी अने तेणीने एक नानो कलभ=गजबालक अरतयो आ कलभ मुनि-
माथममां जरा मोटो ययो त्वारे मुनि कुमारोनी सांय आराम हसोनु सेचन [पाणी पाचानु] काम करावा लाग्यो, आ उपरयी
तपस्वीओए तेने सेचनक आवु नाम आप्युं, ज्वारे ते वरागर उमरमां आयो त्वारे एक बखते फरवां फराग पेल्या यूयपति सांये
तेनो भेदो ययो तेमां आ सेराने यूयपतिने मायो अने गौते गजयूयपति ययो आटखेयी न अटकता तेने तपस्ति जनोना आश्र-

नास्ति, यदुक्तं-सहकलेवर खेदमर्चितयन् । स्ववशता हि पुनस्तव दुर्लभा ॥ यदुत्तरं च सहिष्यसि जीव रे । परवशो न च तत्र गुणोऽस्ति ते ॥ १ ॥ इत्यादि शिक्षयात्मा वशीकर्तव्यः ॥ १ ॥

— हवे केवा विचारथी आत्मानुं दमन करवुं ते कहे छे —

अर्थः—मारा आत्माने संयम तथा तपवडे हुं दसुं ए भळुं. अहीं आत्मा शब्द आत्माना आधारभूत देहनो वाचक समजवानो छे. मारो आत्मा असंयम मार्गथी रोकुं ए वर=श्रेष्ठ=भव्यमानुं संयम सतर प्रकारनो, तथा तप वर प्रकारनुं कहेवाशे. आत्मा पंचेन्द्रियरूप साधु मारने दोरवो. जेम दुर्विनीत अश्व अथवा वृशभ=सांड उन्मार्गथी चावुक अथवा दंडथी मार्गे लइ अवाय छे तेम आ आत्माने पण तपः संयमादि साधन वडे अमार्गथी वाली सन्मार्गे दोरवो. मनमां एम चितन करवुं के=हुं अन्य लोकोए सांकळे बांधीने अथवा लाकडी अंकुश थप्पड चावुक वगेरेथी दम पामीने हेरान न करांड. ज्यारे अन्य जनो मार मारी अथवा तरछोडी मारुं दमन करवो एम थवाथी मारुं श्रेय नथी भवानुं. कहुं छे के=हे कलेवर=देह! जरा पण मनमां न लावतां खेद सहन कर. केमके एम न कराय तो तारी स्ववशता दुर्लभ मानजे माटे हे जीव! लोकांतरमां परवश वनी घणुं सहन करीश तेमां कंद तारो गुण नहीं मनाय. (?) आवी आवी जिलामाणोथी आत्माने वश करवो जोइए. ॥ १६ ॥

अत्र सेचनकदृष्टांतः—एकस्यामटव्यां महत्तरं गजयूथं वसति, यूथाधिपतिर्जातं जातं कलभकं विनाशयति. अन्यदा तत्रैका करिणी सगर्भिणी जाता एवं चितपति, यदा कथमपि मे गजबालको जायते तदनेन विनाशयते, ततः सा

मानो समूहगो नाश कर्षो, ते एष शरीने के मारी मा जेवी अन्यायकारिणी भावा छावा स्थानमा आनीने रही तेयी आवां स्थान
न जोइए जा उपरयी कृपिओ कुपित गइने हाथमा पुष्पफळ आदिक लइ राजा श्रेणिक पासै गया

कथित च तै सर्वलक्षणसपूर्णो हस्ती सेचनकनामा वने तिष्ठति, तत श्रेणिकेन स्वय तद्वने गत्वा महता वलेन
गृहीत्वानीय स आलनस्तमे यद्व, कपिभिस्तन्नागतयेति निर्भर्त्सित . हे गजराज ! क ते शौर्दीर्य गत ? प्राप्त
स्वयाऽस्मद्विनयफलमिति श्रुत्या स गज प्रकाम रुष्ट स्तभ भस्त्रवा तेषां पृष्टे घातित, ते सर्वे हतप्रहता कृता,
प्राप्तोऽटव्या, भस्त्रा पुनरपि तेजामाश्रया, पुन श्रेणिक तद्गजप्रणाय गन, पूर्वभयसगतदेवेन गजस्योक्त, हे
धरम ! परेभ्यो वमनात्स्वय दमन चरमिति तद्वच श्रुत्वा स्वयभागव्यालानस्तंभमाश्रित, यथा ह्यस्य स्वय वमनाद-
गुणो जातस्त्वथाऽप्येयमिति ॥

अने वपु के-सई ग्लण सपूर्ण सेचनक नामनो हायी वनमा रही गहु भजवाड करे छे आ उपरयी राजा श्रेणीके मबोडुं
तेन्य साथ हइ ए वनमा जइ ए हायीने पगडी लावी अगदमां लावी बाण्यो कृपिओए त्या आवीने ते हायीने तरछोड्यो के-‘हे
गजराज ! हवे तारु सामर्थ्य क्यां गयू ? अप सायेना अविनयनु फल तने मब्बु,’ आ वचन साभजी ते हायी अत्यंत रोपे
मराणो अने ग्लनस्तंभ मांगीने ते कृपियोनी पाछळ दोह्यो अने तेओ सर्गने अयमुवा जेवा हणीने अटवीमां जइ तेभाना आश्र-
मोने मांगी नारया फरीने पण श्रेणीक ते गजने पगडवा गयो त्यारे ते हस्तीना पूर्वमचना समागमी दवे नेने वडु के-‘हे

वत्स! पारकाने हाथे दमन पामचा करतां पोतेज दमन पामबुं श्रेष्ठ छे.' आबुं ते देवबुं वचन सांभळतानी साथेज ते हस्ती पोतानी मेळे अगडमां आवी आलान (हाथी बांधवाना स्तंभ) नो आश्रय कर्यो. जेम आ गजने स्वयं दमनथी गुण थयो, अर्थात् राजा श्रेणीकना माणसोना हाथे भालांना गार न खावा रुपी गुण थयो-तेम अन्यने पण स्वयं दमनथी गुण प्राप्ति थाय छे.

पंडिणीयं च बुद्धाणं । वाया अंतुव कम्मुणा ॥ आवी वा जईवा रहस्से । नेव कूळा कंयाइ वि ॥१७॥

(च) तथा (बुद्धाणं) आचार्यादिकुं (पंडिणीयं) शत्रुपणुं (वाया) चाणीवडे (अदुवा) अथवा (कम्मुणा) क्रियावडे अने ते पणे (आचीवा) प्रगट (जइवा) अथवा (रहस्से) पक्रांतमां (कयाइवि) कदापि [नेव] नज (कूळा) करे १७

व्या०—अथ पुनर्विनयशिल्यमाह—च पुनर्वुद्धानामाचार्याणां प्रत्यनीकं शत्रुभावं वाचा वचनेन कृत्वा न कुर्यात् त्वं किं जानासीत्यादिरूपेण निर्भर्त्सनां न कुर्यादथवा कर्मणा क्रिया संस्तरकोह्लयनेन चरणादिना संघट्टनेना- विनयं न कुर्यात्तदपि आवी इति लोकसमक्षं यदि वा रहस्येकांति कदापि सुशिल्यो गुरुभिः सह शत्रुभावं न कुर्या- दित्यर्थः, शत्रोरपि गुणा ग्राह्या । दाया वाच्या गुगेरपि ॥ इति कुमनिनिरासार्थं कदापि नैव शब्दस्य ग्रहणं. ॥१७॥

पुनरपि शिल्यने विनय समजावे छे—बुद्ध=आचार्योने प्रत्यनीक=सामा धवुं=शत्रुभावन, वाचा=वाणीथी; अर्थात्-तुं शुं जाणशे' आचां वचनथी निर्भर्त्सना करवी नहि, अथवा कर्म=क्रियाथी-तेनो संस्तर ओळंगवो अथवा पण अडाडवा विगेरेथी अविनय

करतो नहिं एम लोकोनी समक्षमां अथा एकातमा कदापि सुविप गुरुनो शत्रुभोव नत्र करे 'शत्रुना एण गुण होय ते सराहवा अने गुरुना एण दोष होय ते कही, देवा' आनी जे ओकोक्ति छे तेना निरासार्थ आ गाथायां 'कदापि नहिं' एम भार दइने कहेवायां आव्यु मे १७

नै पयंतओ नै पुरंतओ । नैतं किचाणं पिठ्ठओ ॥ नै जुजें ऊरुणा ऊरु । संयणे नो" पडिस्सुणे" ॥१८॥
विनित शिंदे [किट्याण] गुरुनी (पस्सुमो) पडले [न] वेसवु नहिं तथा [पुरमो न] गुरुनी आगल तथा (पिठ्ठओ जेथ) पाउल तथा [उरुणा] पोताना सायल साथे (उरु) गुरुना सायल्लनो (न जुजे) सघट्टो करयो नहिं [सयणे] सघारामा [नो पडिस्सुणे] गुरुवचन अगीकार ७ करयु १८

व्या०—अथान्नस्य विधिमाह—विनीत साधु पक्षतो न निपीदेत्यक्तिसमाधेयात्, गुरुणा सह समानत्वं स्यात् तस्माद्गुरोरोपादृता सह पादु कृता न निष्ठेत पुनर्गुरुणा पुरतोग्रनोऽपि न निपीदेत्, वन्दना कुर्वन्त गुरुपस्य गुरुणा मुवालीकन न स्यात्, कृत्यानामाचार्याणां दृष्टनोऽपि न स्यात्तव्य, गुरुशिष्ययोरुभयोरपि मुखादर्शने तत्राभिरस्यत्वाभावात् स्यात्, न च पुनर्गुरुणामनूना जयया सहोक्तं जया भुजेत् सगृह्येद्व्यासगादधिनय स्यात् पुन शिष्यो गुरुणा वचन श्रयने शार्याया शयान सन्नामीनो वा न प्रतिशृणुयात्, गुरुभिरुक्ते सति शार्यायां स्थितेनैव शिष्येणैव कुर्म इति न उक्तव्य, किंतु गुरुणा समीपे आगत्य वचन श्रोतयमित्यर्थः ॥१८॥

हवे आसन एखे केनी गीते वेसवु तेनो विधि कहे छे विनित साधु पक्षत =गुरुना पहवायां न चेसे, अर्थात् गुरुना चाहूने

पोतानो बाहु अडे एवी रीते न वेसे; केमके एम करवाथी गुरुनी सभानता थइ जाय; तेम गुरुनी आगळ पण न वेसे कारण के कोइ वंदना करवा आवे ते गुरुनुं मुख न जोइ शके तेवी रीते आडो थइ न वेसे, वळी कृती=आचार्योनी पृष्ठतः=पाछळ पण न वेसवुं केमके गुरु तथा शिष्यने परस्पर मुख न देखावाथी जोइए तेचो रस न पडे, तेम गुरुनी जांयनी साथे पोतानी जांय अथ- डाय एम पण न वेसवुं, केमके एम अति आसंगथी अविनय थाय छे, तेम शयनमां=पयारीमां=पड्या गुरुना वचननुं प्रत्यु- त्तर न आपवुं. अर्थात् पयारीमां पड्या होइये अने गुरु कंड कहे तो तेनो जयाव विद्यानामां पड्यां पड्यां न आपतां=चोलावे के तरत उठी गुरु पासे जइ उभवुं अने जे कहे ते सांभलीने प्रत्युत्तर आपवुं. १८

नेवं पैहृथियं कुंजा । पक्खिपिंडं च संजए ॥ पाए पसारिए वावि । नें चिंहे गुरुणंतिणं ॥ १९ ॥

(संजए) साधुए (पहृथियं) पलांडी चालीने बेसवुं (पक्ख पिंडं) पक्खिड=केडे मेठ यांधीने बेसवुं (जेव कुंजा) नज करवुं [वावि] अथवा ता [पाए] पगने (ण पसारए) लांथा करीने बेसवुं नहिं. (गुरुणंतिणं) गुरुनी नजीक (ण चिंहे) बेसवुं नहिं १९

व्या०—पुनरासनविधिमाह—शिष्यो गुरोः समीपे पर्यस्तिकां नैव कुर्यात्, जंघोपरि पादमोचनं न विदधीत, च पुनः पक्षिपिंडं जातुजंघोपरि वस्त्रवेष्टनात्मिकां योगपट्टाश्रयिकामथवा बाहुद्वयेनैव कायबंधात्मिकां गुरुणां पार्श्वे न कुर्यात्, च शब्दः पुनरर्थः, पुनर्गुरुणामनीके सन्मुखं वा पादौ प्रसार्य न तिष्ठेत्.

— करीने पण आसन प्रकार=शिष्ये केम वेसवु ते दर्शविं छे —

अथ—शिष्ये गुरुनी समीपे पर्यस्तिरु=सायल उपर पण चडावीने न वेसवु तेम पक्षपिंड=घुटण तथा नाथ उपर पछेडी वीडी [योग पट्टा श्रयिमा करी] न नेसवु अथवा चे हाथवी घुटणने वीडीने=राया बाधीने पण न वेसवु अथवा गुरुनी सामे पोताना पण पसारीने पण न वेसवु २९

आयंरिण्हि वंदिन्तो । तुसिंणीओ ने कयाइवि ॥ पंसायपेहो नियागहो । उंचिहं गुरु संया ॥ २० ॥
(आयंरिण्हि) गुरुप (वादिन्तो) बोलावेला वया शिष्ये (कयाइवि) कदापि (तुसिंणीओ) मुगा (ण) देलो न रहेवु (पंसाय पेहो) प्रसादप्रेक्षी तथा (नियागहो) मोक्षना अभिगामी पण शिष्ये (गुरु) गुरु पासे [सगा] सदा (उंचिहं) जडु २०

व्या०—पुन सुशिक्ष्य आचार्यगुरुभिर्ध्याहृत आहृत सन कदाचिदपि तुणीको न भवेत्, अत्र कदापि शब्दात् ग्लानाद्यवस्थायामपि गुरुभिरामन्त्रित शक्तौ सत्या मानं कृत्वा श्रुतमश्रुत न कुर्यादित्यर्थं कथम्भूतं सुशिक्ष्य ? प्रसादप्रेक्षी, प्रसाद गुरुणा स्नेह प्रक्षितु शील यस्य स प्रसादप्रेक्षी, यतः—अन्येषु शिष्येषु सत्सु गुरवो मा शब्दयति, ततो मम महद्भाग्यमिति मनसि चिंतयति, पुनः कथम्भूतं सुशिक्ष्य ? नियागहो, मोक्षार्थो विनयस्य मोक्षकारणत्वात् सुशिक्ष्योऽनेन विधिना गुरु सरोपतिष्ठेत्सेवेन ॥ पुनर्विनयशिक्षा वदति—

अर्थ:-आचार्यो ज्यारे बोलावे त्यारे सुशिक्ष्य कदापि गुपचुप वेसी न रहे. अहिं 'कदापि' शब्द आप्यो छे तेनुं तात्पर्य एवुं छे के-थाक्यो होय के अस्वस्थ होय तो पण शक्ति होय त्यांमुघी गुरु हाकल मारे त्यारे सांभळ्युं न सांभळ्युं करी गुंगा वेसी न रहेवुं मिन्तु सुशिक्ष्ये गुरुना प्रसादापेक्षी-अर्थात्-गुरु अन्य शिक्ष्यो छे छतां तेने नहिं बोलावतां मने बोलावे छे ए मांके अहोभाग्य छे एम समजी शीघ्र गुरु आगळ जड उभा रहेवुं अने नियोगाथी=गोक्षार्थी रही हमेशां उक्त प्रकारे गुरु समीपे रही वर्तवुं. २०

आलंबते लंबते वा न निसीद्वज्जं कयाईवि ॥ चंडऊण आसणं धीरो । जओ जंतं पडिस्सुणे ॥ २१ ॥
गुरु (आलंबते) एकचार बोलते छते [वा] अथवा (लंबते) चारचार बोलते छते (कयाईवि) कदापि (ण णिसिज्ज) शिष्यो वेसी रहेवुं नहिं परंतु (धीरो) बुद्धिमान् तथा (जओ) उद्यमवन्त एवा शिक्ष्ये [आमण] आसननो (चंडऊण) त्याग करी [ज] जे गुरु आदेश (त) ते तेमनी पास [पडिस्सुणे] अंगोकार करवो. २१

व्या०-धीरो बुद्धिमान् यतो यत्नवान् सन् शिष्यो यद्विधेयं कार्यं गुरुभिरूपदिष्टं तत्कार्यं प्रतिशृणुयादंगी-
कुर्यात्. पूर्व गुरावालपति सतीपद्वदति सत्यथा गुरौ लपति सति चारचारं कथयति सति सुशिक्ष्यो न नीपीदेत्,
गुरुणा कार्ये उक्ते सत्यासन स्वस्थानं त्यक्त्वा धीरो धैर्यवान् यत्नेनैकाग्रचित्तेन यद् गुरुणा कार्यमुक्तं भवेत्त-
त्कार्यमगीकुर्यादित्यर्थः. ॥२१॥

अर्थ-धीर=बुद्धिमान् शिष्य गु ए चीधेलुं कार्यं पडिस्सुणे=लक्ष्यमां लीए. प्रथम गुरु धीमेथी बोलता होय अथवा चारचार

गोमता द्यौय ने नारे मुद्रिष्य वसी नज रहे गुरुण कार्य वयु के-तस्त आसन छोडीने यत्नपूर्वक एमाप्रचिनी गुरुण वदेउ उपदिष्ट कार्य अंगीकार करे २१

आसेणगओ ने पुच्छिञ्जा । नेनं सिंजागओ कया ॥ आगंममुवकुडूओ संतो । पुच्छिञ्जा पजलिउंडो ॥२२॥
[पुच्छिञ्जा] आसनपर स्थित ध्येया (पुच्छिञ्जा) काद पण पुछु नहि तथा (कया) कदापि (सिंजागओ) सधराप्ता (नेय) नज पुछु परतु (आगंम) गुरनी फाले आगीने (उरुडुओ संतो) उरुडुक आतने (पजलिउंडो) वे हाथ जोडीने [पुच्छिञ्जा] सूत्रादिक पुछु २२

-या०-आसने स्थित एव सुशिष्यो गुरुमिति सूत्रार्थादिक न पृच्छेत्तथा पुन ध्याया गतो रोगानुपपन्नं चिना कदापि शयानं सूत्रार्थादिक न पृच्छेत्तर्हि किं कुर्यादित्याह-गुरो समीपमागत्योत्कुटुको मुक्तामनः कारणतः पादपुछनादिस्य सन् शान्तो चाप्राजलिर्यद्वाजलि सूत्रार्थादिक पृच्छेत् ॥२२॥

अर्थ-आसनगत=आसनपर गेठा वेठात्र मुशिष्य वदापि=गुरने मृतार्थादिक न पूछ, तथा रोगादिक उपद्रव चिना शय्या पर पड्या पड्या पण मृतार्थादिक न पूछे म्रिन्तु-गुरुनी समीपे आगीने अत्युदुव=मुक्तामन कारण वशाद् पादपुछनादिस्य यद्ने प्राजलि=हाथ जोडीने मृतार्थादिक पूछे २२

एवं विणययजुत्तरं । सुतं अथ चे तदुभय ॥ पुच्छंमाणस्स सीसस्स । वागरिञ्जं जहासुंय ॥ २३ ॥

(एवं) आ प्रकारे (विणययुक्तस्य) विनय वडे (सुत्तं) सुवने (अर्थ) तेना अर्थने (च) अने (तदुभयं) ते वन्नेने [पुच्छमाणस्स] पूछता वया [सीसस्स] शिष्यने आचार्ये महाराजे (जहासुगं) जेहुं श्रवण करुं होय तेहुं (वागरेज्ज) कहेंहुं २३

व्या०—आचार्य एवममुनाप्रकारेण विनययुक्तस्य शिष्यस्य सूत्रमर्थं च तदुभयं सूत्रार्थं पृच्छमानस्योभयं पूर्वोक्तं सूत्रार्थं व्याकुर्याद्वेद्विनयवतः शिष्यस्याग्रे. यथाश्रुतं गुरुपरंपरानो यथा ज्ञातं सूत्रार्थं गुरुः कथयैदित्यर्थः. २३

अर्थ—आचार्य एवी रीते विनययुक्त प्रकारे सुत्र तथा अर्थ पूछता शिष्यने ए उभयन्सूत्र तथा अर्थ पोते गुरुपरंपराधी जेम जाणेल होय तेम स्पष्ट करी कहेवो. २३

मुंसं पेरिहरे भिंविखु नै यं ओहारिणि वैए ॥ भासादोसं परिहरे । मांयं चं वज्जिए सया ॥ २४ ॥

(भिक्षु) साधुए (मुसं) मृपा वाणीनो (परिहरे) त्याग करवो [य] तथा (ओहारिणीं) निश्चये [ण चए] चोल्ही नहि (भासादोसं) भाषाना दोष तेनो [परिहरे] त्याग करवो. (च) तथा (मायं) मायाने (सया) सदा (वज्जिए) वर्जधी. २४

व्या०—भिक्षुः साधुर्मृपां भाषां परिहरेत्, च पुनः 'ओहारिणि' अवधारिणीं निश्चयात्मिकामेवमेवेतिरूपां भाषां न ब्रवीत, भाषादोषं सावधानुमोदनादिकं परिहरेत्, च पुनर्मायां वर्जयेत्, मायाया ग्रहणेनान्येषामपि क्रोधमानलोभादिनां ग्रहणं सर्वान् कपायान् परिवर्जयेत्, कपायाणां वर्जनान्मृपाभाषाया वर्जनं स्यादेव, कारणभावे कार्याभावः ॥ २४ ॥

अ५—भिष्टु=साधुण मृषा भाषा=भसत्य भाषण परिहरयु=त्यजयु गळी अत्रचारिणी=भा आमन्न टे=परा प्रकारे निश्च-
यात्मक भाषा पण न गेलची भाषांना दोग-अर्थात् कोइ सदोप वास्यनु अनुमोदन कराइ जाय इत्यादिक दोपने तेमज माया=
कपट वाक्यनु पण र्जन करयु अही माया शब्दना गृहणथी कोष मान लोभ आदिकनु गृहण समजी लेबु-अथान् सर्व कपायनु
परिवर्जन=तदन त्याग करवो कपायोनु र्जन करवायी मृषा भाषानु=र्जन यइ शक्रे छे केमके कायलोभादि छे ते मृषा भाषांना
कारणो छे ते कारणनो त्याग करवायी तेनु कार्य ले मृषा भाषा=भसत्य भाषण=नेनी उत्पत्तिम रोकाइ जाय छे कारण ले
अभावे कार्यनो अभाव माय ॥ २४ ॥

ने लविज पुढो सावज । ने निगृह ने मम्मय ॥ अपपेणद्वा परंदा नी । उंभस्संतरेणो वौ ॥ २५ ॥

साधु (पुढो) कोइक वृत्त्या यका (सावज) सायच यचन (ण लविज) बोलु नहि तथा (गिरु) निरर्थक (ण) बोलु नहि
(मम्मय) कोइना ममनु यचन (ण) बोलु नहि आ प्रमाणे (अपपेणद्वा) पाठाग अये के (परुहा) परते गये (वा) अथवा (उभ
यदु) य-ने गये [वा] अथवा [अतरेण] विना कारण बोलु नहि २५

व्या०—पुन साधु शृष्ट सन् सावय सपापवचन न लपेन्न भाषेत, निरर्थक यचन च नालपेत, न च मर्मक
मर्मरूप वास्य साधुर्ध्यात, क्रियतेऽनेनेति मर्म लोकराजविग्नादिक, अथवा मर्माणि गन्तुतीति मर्मग, यस्मिन्

कर्मणि प्रकटीभूते सति मनुष्यस्य मरणमेव स्यात्तदपि वाच्यमात्मार्थं वाथवा परार्थं वाथवोभयार्थमंतरेण प्रयोजनं विनापि च न बदेदित्यर्थः ॥२५॥ स्वगतदोषत्यागमुन्मत्त्वोपाधिकृतदोषत्यागमाह—

अर्थ—साधु पुरुष, कोइ पूछे त्वारे सावय-पापयुक्त वचन न बोले, तेम निरर्थक वचन पण न बोले. तथा मर्मक= कोइहुं हृदय दुखाय जाय तेवुं वाच्य साधु न बोले. मर्म अन्दनो अर्थ एवो छे के जेना हणावाथी प्राणी मरी जाय ते मर्म=लोक राजविरुद्धादिक-मर्मक कहां छे. आ गाथां 'मर्मय' ए पदनी छांया मर्मक तथा मर्मग एम च प्रकारे थाय छे तेथी मर्मग पाठ स्वीकारीए तो-कोइना मर्मने जाय-अर्थात् ठेठ मर्म सुथी स्पर्श करे-एटले के जे कर्म प्रकट थतां मनुष्यहुं मरणज थाय तेवुं वाच्य पोताने माटे पारकाने माटे अथवा बद्धने माटे प्रयोजन विना पण साधु सर्वथा न बोले. २६

समरेसु अंगारेसु । संधोसु यं महोपहे ॥ एगो एगित्थिए सद्धि । तेवं चिट्ठे ने संलवे ॥ २६ ॥

(समरेसु) लुहारी शाळां (अंगारेसु) गरीमां (संधीसु) वे घरनी बन्चे [अ] तथा (महापहे) राजमार्गमां (एगो) एकला साधुए (एगित्थिए) एकली स्त्रीनी (सद्धि) साथे (जेव चिट्ठे) तज उभा रहेयुं तथा (णं संलवे) वानचीत करवी नहि २६

व्या०—एतेषु स्थानेष्वेक एकाकी सन् साधुरेकाकिन्या स्त्रिया सार्धं न निष्ठेत्, न चैकाकी साधुरेकया कामिन्या सह संलपेत्. तानि कानि स्थानानि? समरेषु गर्दभकुटीरेषु लोहकारशालासु वा, तथाऽंगारेषु, शून्यगृहेषु, तथा

सधिषु गृहद्वयातराळेपु, तथा महापथे राजमार्गे, अत्रैकस्याप्यग्रणमत्यंतदृष्टव्यप्रतिपादनार्थं ॥ २६ ॥ अथ गुरुभि
शिश्वार्थं शिक्षमाण शिष्य किं कुर्यादित्याह—

अथ—आत्मा स्थानके परुषो साधु, कोइ एकबी स्त्री साये न उमे त स्थानमा कहे ते समर=गर्दयकुटीर=लुहारनी
कोडमां, अगार=शूय गृहमा, सधिस्यान=ने मकानना वगमा छीतरी जेतु होय त्या, महापथ=रानमार्गमा, एतथा स्थानमा परुषो
स्त्री साये साधुए उभयु नहि तेम नेबीनी साये आशप=वात एण कग्गी नहि २६

ज मे दुद्धाणुसांसति । सीर्षण परुसेण वा ॥ मम लंभोत्तिपेहांपे । पर्यंओ तं पडिस्सुणे ॥ २७ ॥
[युवा] गुरुमहाराज [न] जे [मि] मने (मीपण) शीतळ (या) मधमा [करसेण] कठोर पयन वढे (अणुसासति) उपदेश आपे छे,
ते [मम] मने [लम्भो] लभ छे (त्ति, व प्रमाणे (पहाद) जाणीने (पयभो) प्रयत्नवान थपो थको शिष्य (त) ते शिष्यामणने
[पडिस्सुणे] अगीकार करे २७

‘या०—युद्धा गुरवो यमे मम शीतेन शीमलचनेन वाथवा परपेण कठोरचनेनाऽनुशामति शिक्षा प्रय-
च्छति तन्मम ‘लभुनि’ मम लभ्याग्राप्तस्तुप्राप्तये भविष्यतीति प्रेक्ष्येति बुद्ध्या प्रयत प्रयत्नवान् सन् शिष्यो
गुरुवचन प्रनिश्चय्यादगीकुर्यात्, न च गुरुणा कठोरयादया क्रोध कुर्यात् ॥ २७ ॥

—गुरु शिक्षार्थं शिष्यामण आपता होय त्यारे शिष्ये थु करतु ते कहे छे—

अर्थ—युद्ध=ज्ञानी गुरुओ जे मने शीक्षा तथा कठोर वचनो वढे अनुशामन करे ने=शिक्षण आपे छे=ते मारा लाभदू ने,

अर्थात् मने जे प्राप्त नथी थयेल तेवा ज्ञानादिकनी प्राप्ति करावनार थशे एवी बुद्धिथी शिष्ये प्रयत्नपूर्वक गुरुनुं वचन अंगीकार करथुं. गुरुना शिक्षा वचन कदाच कठोर होय तो पण शिष्ये क्रोध न करता गुणभावे ग्रहण करवां. २७

अणुसासनमोवायं । दुर्कंडस्स यं चोद्यणं ॥ हियं तं मंनइ पंनो । वेसं होइं अंसाहुणा ॥ २८ ॥

(पण्णे) डालो शिष्य [ओनाय] कोमल के कठोर वचनरूप उपायवाळा [अणुसासन] शिक्षावाळा (च) तथा (दुर्कंडस्स) अरे! ते दुष्कार्यनो (चोद्यणं) चोद्यणा (तं) ते गुरुवचनने (हियं) आ अने परलोकमां (मंनइ) माने छे, (अंसाहुणे!) कुशियने (वेसं) द्वेष करवा लायक [होइ] थाय छे. २८

व्या०—‘पन्नत्ति’ प्रज्ञावान् प्राज्ञः शिष्य उपाये मृदुपरूपभाषणादौ भवमुपायं गुरुशिक्षावाक्यं, तथा च पुनर्दुःकृतस्य प्रेरणं हा किमिदं द्रष्टुं कर्म कृतमित्यादिरूपं तद्वचनं हितमिहलोकपरलोकसुखदं मनुते, ‘असाहुणो’ असाधोः कुशिक्ष्यस्य तद्गुरुणां परुषवाक्यं दैव्यं द्वेषोत्पादकं भवति. ॥ २८ ॥ इममेवार्थं पुनर्दृढीकरोति—

अर्थ—पन्न=प्राज्ञ=समजु शिष्य, अनुशासन=शिक्षण संबंधी गुरुवचनरूप उपाय-मृदु अथवा कठोर भाषणादियुत गुरु शिक्षा वाक्यने पोताना दुष्कृत=पापनुं प्रेरण=दंडसेलनार मने अरे आ थुं ते दुष्टकर्म कर्यु? इत्यादि रूप वचन हित माने अर्थात् आ लोक तथा परलोकमां सुख देनारं छे एम माने ज्यारे असाधु शिष्यने तेवां गुरुवचन द्वैष्य=द्वेषोत्पादक थाय छे. २८

हिय विंगेयभया बुद्धा । फलसपि अणुसासर्ण ॥ वेस' त होइ" मूढाण- । खतिसोहिकर पय ॥ २९ ॥
[विगयमया] गुरुनो अनुशासन्ने (द्विज) हिलकारक माने छे, तथा (मूढाण) मूर्ख एग बुझियोने तो [मतितोहिकर] क्षमा कर
नाक तथा (पय) क्षान्तादिकना स्थानरूप पण (त) ते गुरुवचन (वेस) द्वेगनु काण (होइ) थाय छे २९

व्या०—विगत भया सप्तभगरहिता बुद्धा ज्ञातनत्था, गताहवा शिष्यो आचार्यकृतमनुशासन पर्यमपि
कठोरमपि त्ति मन्वते, मूढाना सूत्राणा कुशिल्याणा क्षति क्षमाकर जोधिकरमात्मशुद्धिस्पादक, पुन पद ज्ञाना
विस्थानमेनाहवा गुरुणा शिष्यावचन द्वय द्वेपहेतुक भवति ॥ २९ ॥

—रज भयने करी हट करे छे—

अर्थ—विगतभय=सप्तभगराना भयभी रहित बुद्ध=ज्ञाततत्त्व=शिष्यो भन्ते परप=मन्दोर लाने तेषु पण गुरुनु अनुशासन=
शिक्षावचन हिनकर माने ते अने मूढ=मूर्ख=कुशिल्याने क्षति=क्षमा करे एव तथा जोधिर=आत्मशुद्धिनु उत्पादक होय तेषु पण
गुरुनु शिक्षावचन द्वय=द्वेगनु उत्पादक थाय छे २९

आसणे उवचिद्विज्ञा । अणुचे अमंकुष थिरे ॥ अप्पाठाई निरुठाई । निंसीइज्जपपकुक्कप ॥ ३० ॥
(अणुल्ले) उवा तही (अमंकुष) शब्द १ करे तेवा तथा [थिरे] स्थिर (आसणे) पीडादिक आत्मागी उग चर्मात्तुमा (उवचिद्विज्ञा)

वेसवुं केवी रीते वेसवुं. ते कहे छे (अ'पुढाह) चार'चार उठउ नहिं, तथा [निरुद्दाह] कार्य विना उठउं नहिं (अ'प'रु'रु'ण) तथा अवयवोने हलावया नहिं [निसीइला] ए रीते वेसवुं. ३०

व्या०—सुशिल्य एतादृशो आसने उपनिष्टेत्, कीदृशो आसने तदाह-अनुचे द्रव्येण भवेनानुचे गुरोरासनाद्धीने. पुनरकचे चीत्कारादिशब्दरहिते, तादृशस्यासनस्य शृंगारांगत्वात्, पुनः स्थिरे आमने समपादे तिष्ठेत्. अथ स साधुरीदृशो आसने कीदृशः सन् तिष्ठेत्तदाह-अल्पोत्थायी, कार्ये सत्यल्पमृतिष्ठनीत्येवंशीलोऽल्पोत्थायी, सुदुर्मु-
हुरासनाच्चोत्तिष्ठेत्, पुनः कीदृशः? निरुत्थायी निमित्तांविना नोत्तिष्ठेत्, स्थिरं तिष्ठेदित्यर्थः. पुनः पुनस्त्यानशी-
लस्य साधुत्वं न भवेत्? पुनः स साधुः कीदृशो भवेत्? अल्पकुरुक्चो भवेत्, हस्तपादशिखः प्रमुखरीरावयवान-
धुग्वानो निश्चलस्तिष्ठेदित्यर्थः. ॥ ३० ॥ चरणे चिनग्रहणमेषणमाह —

— सुशिल्ये केवा आसन उपर वेसवुं ते कहे छे —

अर्थ—अनुच=द्रव्यथी तथा भावथी उठुं न होय, अर्थात् गुरुना कस्तां नीचुं होय नेवा तथा अरूज=चित्कार जेवो शब्द न कस्तुं होय तेवा [जेना उपर वेसतां उठतां कोड प्रसारनो नाद यतो होय तेवुं आसन शृंगारनुं अंग गणाय छे] तथा स्थिर=समान पायावाळुं एटले के-हलुं चलतुं न होय तेवा आसन उपर साधुए वेसवुं. केम वेसवुं? अल्पोत्थायी=कार्य होय त्यारे धीमेथी उठवुं; चार'चार आसनथी न उठवुं. निरुत्थायी=गर्भ प्रयोजने घडी उठानी देव न राखवी किंतु स्थिरताथी

वेसतु तादृश उठवानी देव साधुप न राखवी; अने अल्पकृत्वकुच=शाय पाग प्रस्तक आदिक शरीरना आयवोने नहि पूणावतां
निशल्पणे आसन उपर वेसतु ३०

कालेण निमंस्वमे भिक्खु । कालेण यं पडिक्कमे ॥ अकालं च विविज्जित्ता । काले कौलं सैमायरे ॥ ३१ ॥
(भिक्खु) साधुप (कालेण) समय यये छते (णियत्तमे) भिक्षा माटे नीकळतु (च) तथा (कालेण) योग्य समये (गडिक्कमे) पातु
भायतु (च) तथा (अकाल) अयोग्य कालेने [विचित्रिणा] चर्चाने (काले) योग्यायसरे (काल) कालेने उचित बवी क्रियाने
(समायरे) करवी ११

या०—काले प्रस्तावे भिक्खु साधुनि क्रमेद्विस्वार्थ, निगच्छेत्, च पुन काले एव प्रतिक्रमेदाहार गृहीत्वा स्वस्या-
नाय पश्चादागच्छेत्, अकालमप्रस्ताव विशेषेण वर्जयित्वा क्रियाया असमय त्यात्वा काले क्रियायोग्यप्रस्तावे
एव काल तत्समययोग्यक्रियाममृष्ट समाचरेत्कुर्यात् ॥ ३१ ॥

—चरणमा पण विनय एषणानु निरुपण करे छे —

अर्थ—भिक्खु=साधुप काले=नियमित ठाणेन भिक्षार्थे नीकळतु तेम पातु काले=नियमित वेळाएव आहार लहने स्वस्थान
तरफ वळतु, अकाले=असमयनो त्याग करी क्रियायोग्य अवसरेन ते ते समये उचित कार्गनु आचरण करतु ३१

परिवाडीए न चिट्ठिजा । भिमंठु दत्तेसणे चरे ॥ पडिक्खेण एसित्ता । मिय कालेणं भक्खेए ॥ ३२ ॥

(भिक्षु) साधुए (परिवाडीए) परीपाटीने विद्ये=भोजन करती पंक्तिने विधे (ण चिह्नेजा) भिक्षार्थे उभा रहेहु नहि तथा (दत्तेसणं) गृहस्थी दान आपे ते वखते दोपोनी अन्वेषणाने [चरे] करवी. (पडिरूवेण) पूर्व मुनिओने प्रतिकूपे करीने (एसित्ता) गवेपणा करीने (कालेण) नमस्कारपूर्वक [मित] परिमित (भन्खण) आहार करवी ३२

व्या०—भिक्षुः साधुः परिपाट्यां गृहस्थगृहे जीमनवारादौ भोजनस्थितपुरुषाणां पंक्तौ न तिष्ठेत्, तत्र भिक्षो-
रप्रीतिशंकादिदोषसंभवात्. पुनिर्भिक्षुः साधुर्दत्ते दाने गृहस्थेन दीयमाने आहारदाने एषां चरेदाहारदोषविलोकने
कुर्यात्, न तु जिह्वालोल्येन सदोषाहारं गृहीयात्. तच्छुद्धमाहारं प्रतिकूपेण सुविहितप्राचीनमुनिनां रूपेण, यथा
पूर्वाचार्यस्थविरक्तैः साधुभिः पात्रे आहारं निर्दोषं गृहीतं, तथा गृहीत्वा तदप्याहारं मितं स्ताकं स्वकुक्षिपूर्तिमात्रं
गृहीतव्यं, अमितभोजने बहुदोषसंभवात्. एवं विधिनाहारमानीय कालेन नमस्कारपूर्वकप्रत्याख्यानपारणसमयेन सिद्धां-
तोक्तविधिना भक्षयेदाहारं कुर्यादित्यर्थः. ॥३२॥ पुनर्गृहस्थगृहे आहारग्रहणविधिमाह—

अर्थ—भिक्षुःसाधु परिपाटी=गृहस्थने घरे जमणवार होय त्या जमवा वेठेला पुरुषोनी पक्तिमां न रहेवुं, कारण के त्यां
भिक्षुने अप्रीति शंका आदिक दोषनो संभव रहे छे. वळी साधुए गृहस्थ ज्यारे आहारदान दीए त्यारे एषणा आचरे=अर्थात्
आहारना पदार्थोनां दोषावलोकन करे. एठेले के जीभनी लोलुपताने वश वनी मदोप आहार न स्वीकारे. प्रतिकूप पूर्वना वृद्धा-
चार्योए पात्रमां जेवा निर्दोष आहार गृहण करता तेवा अने ते पण स्तोत्र=थोडो अर्थात् पोताना उदरभरणपूरतोज आहार गृहण
करवी, कारण के अपरिमित भोजनमां घणा दोपो संभवे छे. आचीरीते आहार लवीने काले=योग्यताणे नमस्कार पूर्वक प्रत्या-
ख्यान पारण समये सिद्धांतोक्त विधिथी आहार भक्षण करवुं. ३२

नाइंदूरमणासन्ने । नेत्रेसि चक्खुफासओ ॥ एंगो चिट्ठिज्ज भत्तहा । लघित्ता ते नइक्कमे ॥ ३३ ॥

(णाइउट) साधुप मिह्ता लेवा जती घस्वते थदु दुर तथा (मणासण्णे) घणु नज्जदिक उमा रहवु नहि तथा (अण्णेसि) अय
(चक्खुफासओ) दृष्टिना विषयमा [ण] उमा न रहेवु परतु [एंगो] एक रहित [चिट्ठिज्जा] उमा रहेवु तथा (भत्तहा) भिक्षाना गंध
[त] ते प्रथम भिक्षुने (लघित्ता) मोळगीने (णारक्कमे) घरमा न प्रवेशा करवो ३३

व्या०—साधुगृहस्थगृहे नातिदूर तिष्ठेत्, पूषसमागतापरभिक्षुनिगमननिरोधसमयात् आहारदृष्यणस्यादर्शनाच्च,
पुनस्तथा नामन्नस्तिष्ठेत्, आसन्ने न तिष्ठेदपरभिक्षूणामप्रीतिसमवात्, पुनरन्येषा भिक्षुकार्येक्षया गृहस्थाना चक्षु-
स्पर्शतद्वक्षु स्पर्शो न तिष्ठेत्, ग्राज्ये भिक्षवो गृहस्थस्य चक्षु स्पर्शो तिष्ठति तथा न तिष्ठेदित्यथ कथं तिष्ठेत्सदाह-
एकान्तदेशे यथा गृहस्थ एव न जानाति, अथ साधुरन्यभिक्षुनिर्गमनमिच्छति, एवमेक पुनरागतभिक्षुकोपरि
देवरक्षितो भक्तार्थमाहारार्थ-साधु पूर्वमागत त भिक्षु लघयित्वा नातिक्रमेनृहृद्य न प्रविशेदित्यर्थः, ॥ ३३ ॥

पुनराहारग्रहणविधिराह—

— इवे गृहस्थने घरे केची रीते आहार गृहण करवु तेनो विधि कहे छे —

अथ—साधुप गृहस्थने घरे आहार गृहण करवा जवु त्वारे प्रथम आवेला अन्य साधुने निक्खवाया निरोध यवानो सभव
रहे तेमज आहारनां द्रुपण पण ग्रामर न जोइ बुधाय तेज्ज माटे—अतिदूर न उभय, तेम अथ साधुनी अप्रीतिनो सभव होयावी

अति समीपे पण न उभयं. तेम बीजा साधुना करतां आगळ पडी गृहस्थना चक्षुःस्पर्श=नजरे पडे तेवी रीते न उभयं, किंति ईकांत देशमां गृहस्थने एम न जणाय जे, आ साधु बीजा साधु नीकलचानी राह जुवे छे-एवी रीते पूत्र आवेला माधु मति द्वेप भाव रहित ए प्रथमागत भिक्षुतुं उल्लंघन करी आहारार्थ प्रवेग करे. ३३

नाइ उच्चै वै णाए वा । नासन्नो नाइ दूरंओ फासुअं परकंडं पिंडं । पडिगाहिज संजंए ॥ ३४ ॥

(ण अइउच्चै व) अति उच्चै स्थाने तथा (णीक्) नीचै स्थानके (ण आसण्णे) तेमज अति समीप तथा (ण अइ दुरगो) अति दूर आवी रीते [संजण] साधुण (फासुअ) प्रासुक तथा (परकंडं) बीजाण=पोताना माटे करेला (पिंडं) आहारने [पडिगाहिजा] ग्रहण करवो. ३४

व्या०—उच्चैः स्थाने मालादावाहार न गृहीयान्, आहारस्याहारदातुर्वा पतनसंभवात्, च पुनर्नीचैः स्थानेऽपि भूमिशुहादावाहारं न गृहीयात्तत्र चैषणायासंभवात्, दायकस्य कष्टादिसंभवाद्वा, अथवात्युच्चैः सरसाहारलब्धेरहं लब्धिमानीत्यभिमानरहितः, आहारैः लब्धेरहं दीनोऽस्मि ममं कोऽपि न ददातीति दीनबुद्धिरहित इति भावः. उच्चत्वनीचत्वरहितो नासन्नो नातिनिकटवर्ती, नातिदूरवर्ती, यथायोग्यस्थाने स्थितः प्रासुकं निर्दूषणं नवकोटि-विशुद्धं परकृतं गृहस्थेनात्मार्थं कृतं पिंडमाहारं सयतो जितेन्द्रियः साधुः प्रतिगृहीयात्. ॥३४॥ अथाहारकरणस्थानमाह—

— फरीने पण आहार ग्रहणनो विधि कहे छे. —

अर्थ—उंचा स्थाने=मेडीमाळ उपर चडीने आहार न लेवो कारण के आहार अथवा देनारने पडवानो संभव रहे; तेम

નીચા સ્થાને=ધાર્મિક ત્રેવામાં તદ્દ આદાર યુદ્ધ ન કરતુ, કેમકે ત્યાં પુણ્યનો સમા રહે તેમ દેનારો જણાવેલો સમય રહે. પ્રમથા 'ત્રે' 'પ' વદનો પરા પણ થાત છે જે સત્ત્વ આદાર પામી 'આત્ર મને ચદ્દ ઉત્તમ ત્યાંના મત્યુ' પણ અભિવાન ન કરતુ ત્યાં 'નીચે' 'પ' વદનો પાર-પ્રાદાર ન મળે ત્યાર 'દુ' દીન છુ, મને કાદુ આદાર દેતુ નથી ' આત્રી દીન ગુદ્ધિ ન કરતી પ્રાપ્ત પણ અભિવાન કરતી 'ન માસત્રે' =અત્રિ સમિપે રહીને નદિ નેપ અત્રિ દૂર રહીને પણ નદિ-અપાત્ર ગયાઓગ્ય સ્થાને તમા રહી પ્રાપ્તુર=નિર્દોષ=નદક્રાંતિ રિષ્ટદ. પરકૃત=ચુદ્ધસ્યે પામા માત્રે તૈયાર કરાવેન વિદ=પ્રાદાર સામુગ્ય સમય=નિતેદ્રિય રહીને પ્રતિગ્રહ કરતાં, સ્વીકારવો ૩૪.

અવેગાળપ્પગીયમિ । વંડિન્નિન્નમિ સંવુઢે ॥ સંમય સજેપ્પે મુજે જંગ ઝેવ્વપરિસાદિય ॥ ૩૫ ॥

(અવગાળપ્પગીયમિ) અવ પ્રાણ=ડિગ્ગ્રીય વ્યેગ્ગિય જીવ રહિત થયા સ્થાનમા ત્યાં (વંડિન્નિન્નમિ) ઉપરથી ઉત્તર થાવેતુ હોય ત્યાં (સંવુઢ) તટલ મીન અથવા ટાટુ હોય તેવા સ્થાનમા આદર લેવા વેતલુ (સંજપ્પે) સમય (સમય) સમય=સમુદાય સાથે વેતીને (સમ) નયનાયાલા તમા (અવરિસાદિય) વક્ર વળ પણ નીચે ન પડે તેમ (મુજે) આદાર કરવો ૩૫

પાઠ--સમત સાપુરેતાદ્દો સ્થાને સમક સાપુભિ સમ જંગ ગતમાન સત્ મુરતુર વગયકસકસકુરદ્દુરદ્દા-
શિશ્યમકુર્યાણ અપરિમાતિત મિરયુપાતનેન રહિતમાહાર મુજીન, કીદશે સ્થાને? અલપચીજે ધીગ્રણોપલ્લ-
ળેન, સર્વકઞ્ચિગરન્તિ, પુન કીદશે? પ્રતિન્નને, સગન્તિતજીયસ્થાયે સત્તે પાશ્વેઠા કકુટવાયાન્ઝાદિને, અગ્યા

रंकादिदीनयाचकादीनां याचने दानाभावे निंदाया उत्पत्तेः प्रदेशसंभवात्, दाने सति पुण्यबंधसद्भावात्, तस्मान्नि-
रवद्यस्थाने आहारं कुर्यात्. ॥३५॥ अथाहारकरणप्रस्तावे चाग्यतनामाह—

— हवे साधुए केवा स्थानमां वेसी आहार करवो ते कहे छे. —

अर्थः—साधुए अल्पप्राण अल्पबीज=अर्थात् बीज शब्दोपलक्षित एकद्रियादि अल्पप्राणी रहित, तथा प्रतिच्छन्न=संपातिजीवनी
रक्षा माटे संवृत=भीति अथवा सादरां वगेरेथी आच्छादित होय तेवा स्थानमां वेसीने अपरि सादित=अन्नना कण हेठा होलाय नहिं
तेवी रीते संयत=यत्नवान् रही साधुओनी साथे जरा पण सरसराट के सवडकाना फडफडाट अथवा डकार वगेरे शब्दो कर्षी
वगर आहार करवो. जो स्थान ठांकेछं न होय तो कोइ याचक आवे तेने जो न देवाय तो निंदा थाय अने दीए तो पुण्य सद्-
भावनो संबंध थाय एम वेवडो भय होवाथी निर्दोष स्थानके वेसी आहार करवो. ३५

सुकंडि त्ति सुपेक्कि त्ति । सुच्छिन्ने सुहंडे मंडे ॥ सुनिट्टिए सुल्लंछि त्ति सावल्लं वल्लंए मुणो ॥ ३६ ॥

(सुकडित्ति) आ अन्न ठीक छे, (सुपेक्कि) ठीक पकावुं छे (सुच्छिण्णे) सारं सुधार्युं छे (सुहंडे) कडवाशनो ठीक विनाश
करोछे (चंडे) मगमां घी सारं छे [सुनिट्टिए] आ आहार रसयुक्त छे (सुल्लंछि) ओदन अति सुदर छे [सावल्लं] वचन [मुणी] मुनि
(वल्लं) वल्लं=न बोले. ३६

व्या०—सुनिरेतादृशं सावयं सपापं वचनं वर्जयेत्त ब्रवीदैतादृशं, कीदृशं तदाह—सुकुनमिदमन्नादि, पुनः सुपक्व घृत-

પ્રતાપિ, મુલ્કિયમિદ ગામ્નાદિ મુલ્ક કારકદ્વારિય કટુદય મમ્બકરણ, આગા ચરારાદિના મમ્બકરણ-
કમારાદિના ટા મુલ્કુ જા, તાગ પુનમ્બત મુલ્કાદિકે મુલ્કુ ધૂન મુલ્કયેનદામર મમ્બકિયોં પ્રાપ્ત મમ્બકે પ્રાપ્ત
પુનરિદ્ધિમામર મુલ્કમ્બકેલ્લસદ્ગુણિતમુલ્કાદિનિપનમેનન પ્રાપ્ત મોગ્ગમિયાદિક રતન રાજેય, નિરમ્બ
તુ નાચેય, તથા કમાલ મુલ્કે ખમ્બ્યાનાદિ મુલ્કય વળનવિજ્ઞાનાદિ, મુલ્કુ છિન્ન રોગગાઝાદિ, મુલ્કુ હતં કિયા-
દરદિ, મુલ્કુ મુલ્ક પદિસ્મરણેન, મુનિષ્ઠિત સાધ્યાસારે મુલ્કુ ધનમ્બદ્ધનિયાદિ નિરમ્બ ચરનં મુલ્કાદિયોં ॥૩૬॥

— આદાર વરવાના પ્રાંતમ્બ ગળીનુ નિયમન કર છે —

પ્રથમ — મુનિ ગામ્ — ‘ આ મુલ્કન=મારી રીતે વનાચુ મે’ તથા આ વો પૂરીને માફ વસાચુ મે’ આ સારી રીતે છિપ્ત=
સેવાર્થ છે, ‘ આ દારણ વગેરે કોઈ જટમાનગાઓ છે’ અથવા ‘ તદાં તોર તેમન વળન ગોરા તમાર પ્રાદિકમા વો ઠીક નાલ્યુ
છે’ તેવ ‘ આ વળમા વો વરાવર વઢી મયું છે’ ક્ષત્યાદિ સદોષ=મમાપ રાનત્રુ રજીત કરે લા નિરણ=નિર્દોષ રતન તો વોને
જે ॥ તે-ખમ્બ્યાનાદિ સાદં ર્થ ‘ વચન તથા વિજ્ઞાન ઠીક વાસં થયો’ ‘ સ્નેહ માંદિ વરાવર છેવો’ મિલ્યામર માદિક
માત્રી રીતે ર્થો ‘ વેદિય વો ઠીક વતી નાચુ’ ‘ મામ્ પ્રાચારમા ઠીક નિશ્ચા મેઢી’ ‘ ત્રત વળણ વદુ મવતીરે દાણે વર્ધુ
વર્ત નિર્દોષ રાત્ર વાલે ૩૩ ॥

રમેદ વડિને સાસ ॥ હંચ મરે વાંહેપ ॥ વાંલ સમ્મેદ સાંસનો ॥ મહિંસસત્ર વાંહેપ ॥ ૩૭ ॥

મૂલગાથાર્થઃ—ગુરુ (પંડિત) પંડિત (સાસ) ઉપદેશ દેતા સતા (રમણ) પ્રણા થાય છે. (વ) જેમ (વાહન) અથવા મહં સુશિક્ષિત (હય) અથવાને આનંદ પામે છે, તેમ (વાલ) મૂર્ખ શિષ્યને (સાંસતો) ઉપદેશ દેતા (કમમદ) થાકી જાય છે (વ) જેમ (વાહન) અથવા (ગલિઅસસ) હઠીલા અથવાને ચલાવતા થાકી જાય તેમ ॥ ૩૭ ॥

વ્યા૦—અત્ર ગુરુરિતિ કર્તૃપદમનુક્તમપિગ્રહીતવ્યં. ગુરુઃ પઢિતાન્ વિનીતશિષ્યાન્ શાસયન્, શિક્ષાં દદન્ પાઠયન્ રમતે રતિમાન્ સ્યાત્ પ્રયત્નો ભવેદિત્યર્થઃ, ક ઇવ? વાહક અશ્વચારો ડ્રવ, યથાશ્વચારો મદં સુશિક્ષિતં હયં વાહયન્ ચેલયન્ રમતે હર્ષિતો ભવેત્, વાલં મૂર્ખ શિષ્યં શાસનાચાર્યઃ આમ્યન્તિ અમં પ્રાપ્નોતિ, કમિવ? ગત્યશ્ચં દુર્વિનીતતુરગં વાહક દ્વાશ્વચાર ઇવ, યથાશ્વચારો દુર્વિનીતતુરગં વાહયન્ ચેલં પ્રાપ્નોતિ, તથા કુશિષ્યં પાઠયત્ ગુરુદુઃસ્વિતો ભવેદિત્યર્થઃ. ॥ ૩૭ ॥

અર્થઃ—અહિં યથાપિ કર્તૃપદ નથી આપ્યું તથાપિ ગુરુપદ કર્તા રૂપે ગૃહણ કરવાનું છે, ગુરુ, પંડિત=બુદ્ધિમાન્ શિષ્યને શામન આપવામાં રમે છે. જેમ સવાર મદ્ર=મલા ઘોડાને ચેલવવામાં હર્ષ પામે છે તેમ અને વાલ=મૂર્ખ શિષ્યને શિક્ષવતા આચર્યને શ્રમ પડે છે, જેમ ગત્યશ્ચ=અપઞ્ઞોટ ઘોડાને ચલાવવામાં સવાર થાકી જાયછે—ચેલં પામેછે તદ્વત્ કુશિષ્યને મળાવતાં ગુરુ દુઃસ્વિત થાયછે. ૩૭

ચલદુર્યા મેં ચવેડા મેં । અક્ષોસા યં વહો યં મેં ॥ કલ્હાળમણુસાસંતો । પાંત્રદિદિદિ ત્તિ १૩ મેન્નદ્ ॥ ૩૮ ॥

મૂલગાથાર્થઃ—(કલ્હાળ) દ્વિતકારક (અણુસાસતો) ઉપદેશ આપતાં ગુરુને (પાંત્રદિદિ) આ પાપદષ્ટિવાલા ગુરુ (મે) મને (ચલદુર્યા) ટકોર કરે છે (મે) મને (ચવેડા) લાત મારે છે (ય) તથા (અક્ષોસા) મને આક્રોશ કરે છે. (ય) તથા (મે) મને (વહા) દંડાદિકવહે મારે છે (ત્તિ) ણ પ્રમાણે (મણદ્) માને છે ॥ ૩૮ ॥

स्वजनस्य स्वसेवानुशास्ति, स्वकीयस्य बुद्ध्या मे मग्न पाठयति, पापदृष्टि कुशिक्ष्यो गुरुणा शास्यमानमात्मान दासमिव मनुते, अयं मा दासमिव तर्जयतीति मनसि दु खितो भवत्याचार्य निदनीत्यर्थ ३९

— इवे विनीत अने दुर्विनीतनु वर्णन आपे છે —

અર્થ—સાધુ=શુશ્રિય, કસ્યાણ=હિતકાર ગુરુને તથા ગુરુના વચનને કલ્યાણ કારક માને તે અધિપ્રાય યુવો છે કે-જ્યારે વિનયવાન શિષ્ય પ્રતિ આચાર્ય શિલામણ આપે છે ત્યારે ય શુશ્રિય મનમાં પમ જાણે છે જે-આ આચાર્ય મને પુરતે જેમ, મારને જેમ, જ્ઞાતિ=સ્વમનને જેમ શિક્ષણ આપે તેમ મને નિક્ષણ આપે છે મને પાતાનો જન ગણીને મળાવે છે અને પાપદૃષ્ટિ=કુશિલ્ય ગુરુ જ્યારે તેને શિક્ષણ આપે ત્યારે પોતાને દાસજેવો મનમાં માને અને 'આ ગુરુ મને પોતાના દાસ જેવો ગણી તરછોડે છે આમ મનમાં દુ લિત થઈ ગુરુને નિંદે છે ૩૯

ને કોમંદ આંચરિઅ । અપ્પણ પિ ને કોવં ॥ બુદ્ધાવધાઈ ને સિયાં । નેં સિયાં તોત્તંગવેમણ ॥ ૪૦ ॥
(માયરિય) આચાર્યને (જ કોવં) ક્રોધીત ॥ કરવા તથા [અપ્પણ પિ] પોતાના આત્માને [જ કોવં] કોપ ન પમાડવો (તુજોન થાઈ) કોપ થાય છતાં ગુરુનો ઉપદેશ કરનાર [જ સિયાં] ન થયું [તોત્તંગવેસઈ] ગુરુને પીડાકર [ન સિયાં] ન થયું

અર્થ—વિનીતશિષ્ય આચાર્ય ન કોપયેત્તથાપરમપિ ન કોપયેત્, પુન શિષ્યો

વ્યા૦—દુર્વિનીતશિષ્યઃ કલ્યાણમિહલોકપરલોકહિતમનુશાસનં શિક્ષયંતમાચાર્યં પાપદૃષ્ટિ રસ્યેતિ પાપદૃષ્ટિ-
રયમાચાર્યઃ પાપદૃષ્ટિરસ્તિ, પાપકારી વર્તેતે, મે મણં ચપેદા દદાતિ, મે મણં ચપેદાનિ શ્રાવયન્તિ, પુનર્મે મણં
બધાન્ કંથાદિઘાતાન્ દદાતિ, અપરં સમીહિતં કિમપિ ન દદ્યતે, આચાર્યઃ કેવલં મણં દક્ષરાદીનેવ દદાતીતિ મન્યતે
ન તુ હિતકારકમાચાર્યં મનુતે. ॥ ૩૮ ॥ અથ પુનર્વિનીતદુર્વિનીતયોર્વર્ણનમાહ—

અર્થઃ—દુર્વિનીત શિષ્ય, કલ્યાણ=આ લોકનું તથા પરલોકનું હિતકર શિક્ષણ આપતા આચાર્યને—‘ આ આચાર્ય પાપદૃષ્ટિ છે,
મને ચપેદા=થપાટ મારે છે, મને આક્રોશ= દુર્વચનો સંભલાવે છે. મને વાંધે છે તથા લાકડાની કાંચીથી મારે છે. આમાં કંઈ ઇચ્છવા
જેવું તો નથી આ તો ગુરુ માત્ર મને ટકોરા માર્યા કરે છે.—‘આમ માને છે; આચાર્યને હિતકર નથી માનતો. ॥ ૩૮ ॥

પુત્તો મે ભાય ણાંઈ ત્તિ । સાહુ કંહ્યાણ મંન્નઈ ॥ પાંવંદિદ્ધો ઉ અપ્પાણં । સાંસં દોંસિ ત્તિ મંન્નઈ ॥ ૩૯ ॥
આ ગુરુ (મે) મને પુત્તો પુત્રની જેમ [ભાય] શ્રાતાની માફક તથા (ણાં ત્તિ) ક્ષતિ સ્વજનની જેમ (સાહુ) ચિન્તિત શિષ્ય [કંહ્યાણ]
ગુરુના વચનને (મણદ) માને છે (ઉ) પરંતુ (પાવંદિદ્ધો) પાપદૃષ્ટિવાલો (સાંસં) ઉપદેશ આપતા (અપ્પાણં) પોતાના આત્માને [દાસત્તિ]
મને દાસની પેઠે હુકમ કરે છે એમ (મણદ) માને છે. ૩૯

વ્યા૦—સાહુઃ સુશિષ્યઃ કહ્યાણં હિતકારકં ગુરું ગુરુવચનં ઘા કલ્યાણકારક મનુતે, અયમભિપ્રાયઃ—યદા
સુશિષ્યં પ્રત્વાચાર્યો ગુરુરનુશાસિત તદા સુશિષ્યો મનસ્યેવં જાનાતિ, આચાર્યો મે મમ પુત્રસ્યેવ શ્રાતુરિવ જ્ઞાતેઃ

— अत्रे एक दृष्टांत कहे छे —

कोइ एउ आचार्य, अष्टविध गणि संपत्तयी समन्वित तथा बहुश्रुत अने द्वात प्रकृतिवाला क्षीण जयाबल अथात पगमा हरबा फरवानु सामर्थ्य न रहेवाया कोइ गायमा स्थित करी रखा त्यां कुत्रिप्यो, वेयावृत्त्य=आहारादिक आपीने गुरुनी भक्ति करवी ते वेयावृत्त्य, कहेराय=अ गिधि पिधानमा भन्न परिणाम बनीए, अर्थात् ए अशक्त आचार्यनी भक्ति परबामा निकत्ताइ यइ, इमेक्षां ए आचार्यना औपपादियनी पिता बनारा श्रायका पास जइ ए कुत्रिप्यो कहेबा लाग्या के=शुन कइ खावाने इच्छता नयी तेम कइ औपभादिक एण ग्रहण करता नयी=आम बाली आनु वालुमायी कइ आहार लारीने गुरुने आपे अने कइ के=तेमे अत्रे जायु पटना रखा नेधी गृहस्थो कइ आपता नयी ते उपरथी सेवकोए आरीने सछेखना=पटले शारीरिक तथा मानसिक तपथी कपाया-दिइना नाश करराकए तय=नु स्वरूप पूछता साधुए शिष्यानु कपट तथा अप्रीति जाणीने अनमन जत बालु राग्यु जेम आ कुत्रिप्योए आचार्यनो उपयात कर्ने तमी रीते आचार्योपधाति न यवु ४०

‘आयरिय कुत्रिय नैच्चा । पत्तिपेण पंसायए ॥ चिउंझंझ पजलिउंडो । वइज्जे ने पुणंत्तिप ॥ ४१ ॥

[आपरिम] गुरुन [पुत्रिअ] काय पामेला (बच्चा) जाणीने (वत्तिपेण) प्रीति उत्पन्न करे तेण वचनथी [पंसायए] प्रसन्न करपा (पजलीउंडो) के दाण जोडने (चिउंझंझ) तेमनो कोष श्रात करवो (अ) तथा (अ पुणत्तिप) परीथी आम नहि कइ अ प्रमाणे [पजज] बोलउ ४१

‘गा०-सुशिक्ष आचार्य गुरु पत्तिगण प्रीतिसमुत्पादकेन वचनेन प्रमादयेत्प्रसन्न कुर्यात्, किं कृत्वा? कुपित

बुद्धोपधात्वाचार्यस्योपघातकारी न स्यात्, गुग्मप्रधानाचार्योपघातिकुशिल्यवन्न स्यात्, पुनस्तोत्रगवेषकोऽपि न स्यात्, यथा दुर्विनीततुरगः प्राजनकगवेषको भवेत्तथा सुशिष्यो द्रव्यतो भावतश्च स्तोत्रस्य प्राजनकस्य गवेषको न भवेत्. द्रव्यतोऽत्र चपेदादि भावतोऽत्र व्यथाकारिवचनं क्षेयं.

अर्थः—विनीत शिष्य आचार्ये न कोपावे. तेम पोताना आत्माने पण न कोपावे. तेम बुद्धोपधाती=युग प्रधान आचार्यना उपघाती कुशिल्यनी पेठे गुरुनो उपघातरु न थाय अने तोत्रगवेषक=अपलोठ घोडो चावुक गोतावे तेम सुशिष्य द्रव्यथी के भावथी तोत्रनो गवेषक. न वने; अर्थात् द्रव्यथी तोत्र थपाट वगेरे अने भावथी तोत्रनो व्यथाकारि वचन, आ वने प्रकारनां तोत्रने गोतावनारो नज थाय. ४०

अत्र दृष्टांतः—कोऽप्याचार्योऽष्टविधगणिसंपत्समन्वितो बहुश्रुतः प्रकृत्यापि ज्ञातः श्रीणजंघाचलः क्वापि ग्रामे स्थितः. तत्र कुशिल्याः सततं वैद्यावृत्त्यविधिविधानभग्नपरिणामैर्गुरुमारणार्थं सदैवपधादिचिन्ताकारकाणामपि श्रावकाणां पुर इति प्रवदन्ति गुरवो नाशनं चिकीर्षवः किमप्यौपधादिकं न गृह्णन्ति, इत्युक्तत्वांतर्मातृमाहारमानीय गुरवे प्रयच्छन्ति, वदन्ति नित्यावस्थायित्वेनात्मनां गृहस्था अतिविशिष्टं न किंचिगच्छन्ति. ततः श्राद्धैः संलेखनास्वरूपं गुरवः पृष्टाः, शिष्याणां कृतमप्रीतिं च ज्ञात्वा कृतमेवानशनं तैरित्येवमाचार्योपघाती न स्यात्. ॥ ४० ॥

ज्ञात्या गुरु सक्रोध ज्ञात्वा विनीतशिष्य प्राजलिपुट सन् प्रद्वमाचार्यं विध्यापथेच्छात कुर्यात्, प्रद्वस्य गुरोरेधे
सुशिष्येणैव वक्तव्य, हे स्वामिन् पुनरेव न कुर्या ममापराधोऽय क्षतय ॥ ४१ ॥

— मुनिपुत्रे केवी रीते आचार्यगुरुनी परिचया करवी ते कहे छे —

अर्थ — सुनिपुत्र आचार्य गुरुने मीति उत्पन्न करे तेषां वचनो वढे प्रसन्न करे वयारे? ते कहे छे—गुरुने कृपित जाणीने
विनीत शिष्य हाथ जोडी क्रुद्ध धयेला आचार्यने निनवे नृद्ध धयेला गुरु आगळ मुनिपुत्रे जइने कहेथु के—हे स्वामिन् ! फरीने
हू भ्राम नहि करू मारो आ वस्तुनो अपराध क्षमा करो, आम विनय रचनया गुरुना क्रायन्तु अपनयन करे ४१

धर्मसिद्धय च वैवहार । धुक्छेहोयैरिय सैया ॥ तंमायंरतो ववहार । गंरह नाभिगच्छेइ ॥ ४२ ॥

(धर्मसिद्धय) धर्म करीने उपाय न करेलो (च) अने (धुक्छेहो) तत्पक्ष (मया) सदा (आयैरिय) सेवेलो (गवहार) जे व्ययहार (त)
तेया (ववहार) पापकर्मनो नाश करतार (आयंरतो) सेवतो ब्यो साधु (गरह) अधिनीत पणाना निदाने (नाभिगच्छेइ) पाळतो नयी

व्या०—साधुस्त व्ययहार साध्वाचारमाचरन् गर्हो नाभिगच्छति, व्यवहियते अंगीक्रियते घर्माधिभिरिति
यवहारस्तमगीकुर्वन् मुनिर्निदाः न प्राप्नोति, त कः व्यवहार, यो व्यवहार सदा सर्वदा धुक्छेहोतत्तैराचरित,
पुनर्यथ व्यवहारो घर्माजितो घर्मेण साधुधर्मणोत्पादित, कथमूत व्यवहार? व्ययहार विशेषेणापहरति पापमिति
न्ययपहारस्त व्ययपहारमेव प्राणातिपातायाश्चरनिवारक साध्वाचारो दर्शित ॥ ४२ ॥

अर्थः—साधु, तं व्यवहारं आचरण करवाथी निंदा नथी पामतो के जे व्यवहार धर्माजित होय; अर्थात् साधु धर्म वहे उत्पादित होय ते साथे सदा बुद्ध-ज्ञातत्व महात्माओए आचारित-स्वीकृत होय अने व्यपहार=पापने हरनार होय; एदले प्राणा-तिपातादिक आश्रवनो निवारक होय एओ व्यवहार आचरवाथी मुनि निंदा पामतो गथी. ॥ ४२ ॥

मैणोगयं वैक्कगयं । जाणत्तायरियेस्स उं ॥ सं परिगिज्झ वायाए । कम्मंमुणा उववायए ॥ ४३ ॥

[आयरिअस्स] आचार्यनु' (मणोगयं) मनमां रहेलुं तथा [वक्कगयं] वचनमा रहेलुं (उ) तथा कायामां (जाणित्ता) जाणीने (त') ते गुरुनुं कार्य (वायाए) गाणीवडे (परिगिज्झ) आ कार्यं हुं करुं हुं एम अंगीकार करीने (कम्मंमुणा) कायापडे करीने (उववायए) ते कार्य करी देयु. ४३

व्या०—सुशिक्ष्यैराचार्यस्य मनोगतं मनसि स्थितं कार्यं पुनर्वाक्यगतं कार्यं पूर्व ज्ञात्वा पश्चात्तत्कार्यं वाचा परिश्रुत्यांगीकृत्याहमेतत्कार्यं करोमीत्युक्त्वा कर्मणा क्रियया तत्कार्यमुत्पादयेत्, गुरोर्मनसि स्थितं गुरुत्वं गुरुणा क्रियमाणं कार्यं सुशिक्ष्येण त्वरितं विधेयमित्यर्थः ॥ ४३ ॥

अर्थः—सुशिक्ष्ये गुरुना मनमा रहेलुं कार्यं, वाक्यगत-वचनथी गणात्रेलुं कार्यं पथमथी जाणीने पश्चात् ते कार्यं वाणीधी—‘हुं ए कार्यं करुं हुं, आम अंगीकार दर्शावी ए कार्यं क्रियावडे संपादित करयुं. अर्थात् गुरुना मनमां उगेलुं, गुरुए, वचनथी फरमावेलुं गुरुनुं कार्यं सुशिक्ष्ये तुरत करयुं. ॥ ४३ ॥

त्रिने अचोइए निंठच । खिंत्प हवंइ सुचोइए ॥ जंहोवइठ सुक्य । किंचोइ कुंठवई सेया ॥ ४४ ॥

(चित्ते) चिनीत शिष्ट (अचोरए) कीया चिनाज (निष्ठ) कायमा प्रवर्ते छे (सुचोरए) विशेष प्रेरणा थाय त्यारे (सुक्य) सारी सेते (किंचाए) गुरुना कायने (सेया) हमेसा [कुंठ] करे ४४

व्या०—चित्तो चिनयादिगुणेन प्रसिद्धो चिनीतशिष्योऽनोदितोऽप्रेरितोऽपि सर्वेषु कार्येषु नित्य प्रवर्तते, कदाचित्स्वयं कार्यं कुर्वाण आचार्येण प्रेरितश्चेत्तदा क्षिप्रं भवति शीघ्रं कार्यं कुरुत्वति, कार्यं कुर्वन्नाचार्यप्रेरित शिष्य एव न द्रूयादहं तु कार्यं करोम्येव, किं भवद्भिरवैधैव प्रलप्यते? यथोपदिष्टं सुकृतं कार्यं सदा कुर्वीत, एकं कार्यं वाथवा कृत्यानि बहूनि कार्याणि कुर्वीत, गुर्वदिशोऽब्बालस्य न विधेय, प्रसन्नतया तदेव कार्यं स्वरित विधेयमित्यर्थ

अर्थ—चित्त=चिनयादि गुणोयी प्रसिद्ध=चिनीत शिष्य गुरुए अप्रेरित छता सर्वं कार्यमां नित्य प्रवृत्त थाय कदाचित् पोते कार्यं करतो होय अने गुरु प्रेरणा करे तो—‘हु काय तो फल छु तोय तमे मने द्रया ज्ञामाटे घोदयो छो, आम गुरु सामु न बोले मितिहि यथोपदिष्ट=जेम गुरु चींघे तेम मुकृत कार्यं सदा करे एऊ अथवा घणां काम होय तो पण गुरुनी आज्ञा यतां आलस्य न करता प्रसन्नतायी ते कार्यं शीघ्र संपादन करे. ॥ ४४ ॥

नचो णमइ मेहावो । लोए कित्ती से जायए ॥ हवंइ किंचोण सेंरण । भूयेण जंगई जहा ॥ ४५ ॥

(ળઘ્વા) આ પ્રમાણે જાણીને (મેઘાવી) બુદ્ધિમાન સાધુ (ળમદ્) વિનય કરે તેમ (લોળ) લોકમાં (સે) તેની (કિત્તી) કીર્તિ ઘોલાય (જહા) જેમ (ભૂઆળ) પ્રાણીઓનો આશ્રય (જગદ્) પૃથ્વી છે તેમ તે (કિઘાળ) પુણ્ય ક્રિયાઘાના (સરળ) આશ્રયરૂપ થાય છે ૪૫

વ્યા૦--મેઘાવી બુદ્ધિમાન સાધુર્નપ્રતિ વિનયં કરોતિ, કિં કૃત્વેતિ વિનયશિલ્યાં જ્ઞાત્વા તસ્ય નમ્રસ્યલોકે કીર્તિર્જાયેતે, પુનઃ સ વિનયવાન્ સાધુઃ કૃત્વાનામુચિનકાર્યાનાં શરણં ભવત્યાશ્રયો ભવતિ, કેપાં કા? યથા ભૂતાનાં તરૂણાં જગતી પૃથ્વી યથા આશ્રયમૃતા તથા સર્વેષાં સાધુકાર્યાણાં વિનયી સાધુરાશ્રયો ભવતીત્યર્થઃ. ॥૪૫॥

અર્થ--મેઘાવી=બુદ્ધિમાન્ સાધુ. વિનયચર્ચા જાણીને નમે છે. અને તે નમ્ર શિષ્યની લોકમા કીર્તિ થાય છે. જેથી તે સાધુ, કૃત્ય=ઉચિત કાર્યનો શરણ=આશ્રય થાય છે; જેમ ભૂત=દૃક્ષોનો આ પૃથ્વી આશ્રય છે. તેમ સર્વ સાધુ કાર્યનો ણ વિનયી સાધુ આશ્રય ગાય છે. ॥ ૪૫ ॥

પુજ્ઞા જૈસ્સ પૈસીયંતિ । સંબુદ્ધા પુર્વસંથુયા ॥ પૈસન્ના લાંમદ્સસંતિ । વિડલં અઢિયં સુયં ॥ ૪૬ ॥

(સંબુદ્ધા) તત્ત્વજ્ઞ તથા (પુર્વસંથુઆ) પ્રથમ પરીચિત્ત ષ્વા (પુજ્ઞા) પૂજ્ય ગુરુમહારાજ [પસળા] પ્રસન્ન થયેલા ગુરુ (વિડલ) વિસ્તીર્ણ અને [અઢિય] મોક્ષ પમાડનાર (સુઅ) શુભજ્ઞાન (લામદ્સસંતિ) મળાવશે ૪૬

વ્યા૦--પુજ્ઞા આચાર્યા ગુરવો યસ્ય શિષ્યસ્ય પ્રસીદંતિ પ્રસન્ના ભવંતિ, તે ગુરુવઃ પ્રસન્નાઃ સંતસતં શિષ્યપ્રતિ

વિપુલમર્થિન ચિસ્તીર્ણ વાછિત શ્રુત શ્રુતજ્ઞાન લાભધિપ્યતિ, કથમૃતા? પૂજ્યા સવુદા સમ્યગ્જ્ઞાતતવા' પુન' કથમૃતા? પૂર્વસસ્તુતા પૂર્વ સમ્યમ્પ્રકારેણ સ્તુતા પઠનકાલાત્પૂર્વમેવ સસ્તુતા વિનયેન પરિચિતા રજિતાસ્તસ્કાલ-વિનયસ્ય દુતિપ્રતિષ્ઠિયારૂપત્વેન તથાગિધપ્રસાદાઽજનકત્વાત્, તેન સર્વદા સસ્તુતા અથવા કથમૃત? શ્રુતમાર્થિન-માર્થો મોક્ષ મયોજનમસ્યેતિ, આર્થિકમગમ્યોક્ષોત્પાદક શ્રુતધર્મ પ્રાપયિષ્યતિ ॥૪૬॥

અથ—પૂજ્ય=માર્ચાર્ય ગુરુઓ જે શિષ્યને પ્રસન્ન થાય છે, તે ગુરુઓ પ્રસન્ન થઈને વિપુલ=વુલ્કલ અર્થિત=વાછિત શ્રુતજ્ઞાનની ક્ષત્રિ કરાવે છે. ય પૂજ્ય ગુરુઓ સમ્યમ્પ્રકારે શુદ્ધજ્ઞાનતત્ત્વ હોઈને પૂર્વ સમ્યગ્ સ્તુત=અર્ચાન્ સારી રીતે પરિચિત થયેલા, પદલે વિનયવાન્ શિષ્યે પ્રથમથી ચિરકાલ પરિચર્યાવહે રન્નિત કરેલા હોવાથી આર્થિક શ્રુત=મોક્ષોપાયમૃત જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરાવે છે. આમાં 'મયમયી મારે ચિત્ત' કરેવાનુ તાત્પર્ય એવું છે કે—તારકાલિક વિનય તો કર્યાનુ પ્રતિક્રિયા રૂપ હોવાથી તેથી પ્રસન્નતાનો ઉત્પાદક નથી થતો. ઇતો પ્રથમની પરિચર્યાન તેથી પ્રસન્નતા ઉત્પન્ન કરી શકે છે કે જે પ્રસન્નતાના આવેશમાં ગુરુ વિનયી શિષ્યનો અનુગ્રહ કરવા પ્રેરાય છે ॥ ૪૬ ॥

સે પુન્નસત્થે સુવિણીયસસણ્ । મર્ણોરુદ્ધં ચિદ્દં કમ્મસપપા ॥

તેન્નો સમાયારિસમાહિસવુદ્ધે । મેહજ્જુદ્ધ પચર્ચયાણિ પાલિયા ॥ ૪૭ ॥

(स) ते (पुञ्जसत्थे) पूज्य तथा (सुविणीअसंसद) गुरुनडे करीने संशयनो विनाश थयो छे जेनो एवा तथा (मणोरुइ) मननो रुचिने अनुसरनारो एवो ते [कम्मसंपया] किया सहित (चिट्ठइ) रहे छे तथा (तवोसमायारिसमाहि सवुडे) तपुं आचरण समाधि, अने चित्तनी स्वस्थता ए सहित [पचवयाइ] पांच महाव्रतोनु (पालीया) पालन करीने (महज्जुइ) महान् कान्तिवाळो थाय छे ४७

व्या०—स सुशिष्य आचार्येभ्यो लब्धश्रुतधर्मे मनोरुचिस्तिष्ठति, मनसो रुचिर्नैर्मल्य यस्य स मनोरुचिर्निर्मलचित्तः, अथवा मनसो गुरोश्चित्तस्य रुचिर्यस्य स मनोरुचिः, गुरुचित्तस्य बुद्धियुक्त इत्यर्थः. पुनः कीदृशः? यस्य स पुज्यशास्त्रः. गुरुसुखादधीतं शास्त्रं विनयपूर्वकमधीतं च पुज्यशास्त्रं भवत्येव. यदुक्तं न हि भवति सुशिष्यः सुविनीतसंशयः सुतरामतिशयेन विनीतो दूरीकृतः संशयो यस्य स सुविनीतसंशयोऽग्नगनसंशयो लब्धरहस्य इत्यर्थः. पुनः कीदृशः? स सुशिष्यास्तपःसमाचारी समाधिसंयुतस्तपसः समाचारीतपःसमाचरणं समाधिशित्तस्य स्वास्थ्यं, तपः समाचारी च समाधीश्च तपःसमाचारीसमाधी, ताभ्यां संयुतो निरुद्धाश्रवः, पुनः कीदृशः सुशिष्यः? महाद्युतिर्महती द्युतिर्यस्य स महाद्युतिः महातपास्तेजोलेख्यापुलाकलब्ध्यादिसहितो भवति, तादृशः सन् पंचमहाव्रतानी पालयित्वा कीदृशो भवति? ॥ ४७ ॥ तदाह—

अर्थः—ते सुशिष्य आचार्यो पासेथी लब्ध जे श्रुतधर्म तेमां जेनी मनोरुचि छे एवो थइ, अथवा मनोरुचि=निर्मलचित्तवाळो

૪૬ અથવા ગુરુ ચિત્તસ્ય નુદ્ધિયુક્ત યદ્ તદ્ ગા કર્મસપદાન્દશવિધ સાધુસમાચારો નરણ સપદ્યી ઉપલક્ષિત અને પૂજ્યશાસ્ત્ર=ગુરુ મુખ્યી અધીત તે સાથે મિનયપૂર્વક અગ્નયન કરેલુ શાસ્ત્ર પૂજ્યશાસ્ત્ર કહેવાય તેવા શાસ્ત્રાગ્નયનવાન્ પુરુષ પળ પૂજ્યશાસ્ત્રી કહેવાય, કહ્યુ છે કે-‘જેને ગુરુદુલ્લુ ઉપાસન નથી કર્યુ તેવા શિષ્યનુ વિજ્ઞાન અનિદિત નથી હોતુ, નુત્ય કરતા મયુરોનો પાછલો ભાગ જોઈ લીઝા’ અર્થાત્ ગુરુરૂપા સ્વયં વિજ્ઞાનવાન્ મુશિષ્ય મુચિનીત સગ્યન્સર્વસગ્યો જેના દૂર યથા છે એવો વની તપ સમાધારી= તપ સમાચરણશીલ તથા સમાધિસતૃત=ચિત્તની સ્વસ્થતા વડે સદૃત, અથાત્ નિરુદ્ધ છે આશ્રવ જેને એવો એ સુશિષ્ય, ગદાપ્રુતિ=મહા તેજસ્વી=મહાતપા -અર્થાત્ તેજાલેશ્યા પુલામલ્લઃ ણદિ સહિત હોદ્ પચ મહાત્રતોને પાલે છે ॥ ૪૭ ॥

સે દેવંગધ્રુવમણુસ્સપૂરૂપ । ચર્ચેત્તુ દેહ મલંપકપુલ્લય ॥

સિદ્ધં વા હર્વદ્ સાસપ્ । દેવે” ના અપરપ્દ મેંદ્દિપ્ સિ” વેમિ” ॥૪૮॥

(દેવંગધ્રુવમણુસ્સપૂરૂપ) વેય ન ધર્વ અને મનુગોવડે પૂજાયેલો (સ) તે વિનીત શિષ્ય (મલપકપુલ્લય) મલ પક પુલ્લક (વેદ્દ) ઘરીસ્તો (ચરત્તુ) ત્યાગ કરીને [સાસપ્] શાન્ત (સિદ્ધેના) સિદ્ધ (હવદ્) થાય છે, (વા) અથવા (અપરપ્દ) નરપક્કમવાલો (મનિદ્દિપ્) મહદ્દિક (વે) વેય થાય છે (તિ) વ પ્રમાણે (વેમિ) હુ કહુ હુ ૪૮

ન્યા૦—સ પૂર્વોક્તલક્ષણસહિતો મુનિર્વિનયી શિષ્યો દેવેદ્દાદશકલ્પવાસિર્ભિર્ગધર્વેદેવગાયનેસ્તથા મનુષ્યે પૂજિતો ભવતિ, તતર્થાયુ ક્ષયે દેહ ત્પાત્વા સિદ્ધો ભવતિ, કથમ્ભુત સિદ્ધ ? શાશ્વતો જન્મમરણરન્તિ કથમ્ભુત

દેહં? મલપંકર્પૂર્વકં મનુષ્યશરીરં હિ ઔદારિકં શુક્રરક્તજનિતં ભવતિ, તાદૃશં લગ્નવા સિદ્ધિભાક્ ર્યાત્, અથવા દેવો ભવતિ, દેવઃ કીદૃશઃ? અલ્પરતોડ્લપમવિદ્યમાનં રતં ક્રીડિતં મોહનીયજનિતં કર્મ યત્ય સોડ્લપરતઃ, અથવાડ્લપ-રજા રજોરહિતઃ, પુનઃ કથંભૂતો દેવઃ? મહર્દ્ધિકો મહતિ કલ્દિર્યસ્ય સ મહર્દ્ધિકઃ, કલ્દિર્યિકુર્વાણા તયા સહિત ઇતિ પરિસમાપ્તૌ. એવમનુના પ્રકારેણ વા એતદ્ધિનયશ્રુતાધ્યયનં વ્રવીમિ ગણધરાણુપદેશેન, ન તુ સ્વનુચ્છયા વ્રવીમિ. ॥૪૮॥

અર્થઃ—પૂર્વોક્ત લક્ષણ સંપન્ન સુશિષ્ય મુનિ, દેવ=દ્વાદશકલ્પવાસી ગંધર્વ=દેવ ગાયન તથા મનુષ્ય; એ સર્વનો પૂજિત થાય છે અને અંતે=આયુઃક્ષય થયે દેહત્યાગ કરી સિદ્ધ વને છે. કેવો સિદ્ધ થાય છે. તેનાં વિશેષણો કહે છે. આમલપંકર્પૂર્ણ મનુષ્ય શરીર ઔદારિક=પૃથલે શુક્રશોણિત જન્ય છે તેવા શરીરને છોડી શાશ્વત=જન્મ મરણ રહિત સિદ્ધ થાય છે અથવા દેવ=તે પળ અલ્પરત, અર્થાત્ જેનું મોહનીય જનિત કર્મ=રત અલ્પ=અવિદ્યમાન જેવું છે, અથવા અલ્પરત્વા એટલે રજોરહિત તથા મહર્ધિ ક=મહોટી=કલ્દિ-યુક્ત; દેવથાવને પામે છે. ઇતિ=એવી રીતે આ ઉત્તરાધ્યયનનું વિનયશ્રુત અભિધાનવાલું પ્રથમાધ્યયન હું કહું છું. તે કંઈ મારી પોતાની બુદ્ધિથી કલ્પિત નથી કહેતો કિંતુ ગણધરાદિકના ઉપદેગનુસાર કહું છે. ॥૪૮॥

। इति प्रथमाध्ययनं विनयश्रुतं नाम. ॥

॥ अथ द्वितीय परीपद्वाध्ययन प्रारम्भ्यते ॥

अग च चिनय परिपद्मेतृभि माधुभि कर्त यस्तस्मात् सुधर्मास्वामी जग्गुस्यामिन् प्रत्याह-

पूर्वं अध्ययनमा निरूपण मरेलो त्रिनय परिपद्मजयो साधु पुरुषाए करवाना छे तेयी सुधर्मास्वामी जग्गुवामी प्रत्ये वहे छे-

सुअ मे आउस तेण भगवया एवमम्वाय, इह खलु धावीस परिसहा समणेण
भगवया महावीरेण कासवेण पवेइआ, जे भिक्खु सोचा नचा जिच्चा अभिभूय
भिक्खायरियाए परिचयतो पुट्ठो नो विहजेज्जा ॥ इत्याद्यालापक ॥

सुधर्मास्वामी कहते छे वे-(आउस) हे आयुष्मन् शिष्य! [मि] मे (सुअ) सामळ्यु छे के (तेण) ते (भगवया) भगवत महावीरे (एव) एवे पछी वहेवासो ते प्रमाणे (अपयाय) कल छे (इह गउ) निधयां छे (धावीस) धावीस (परीसहा) परिसहो कहेल्ल छे [समणेण] धम्मण=तपस्वी (कासवेण) काश्यपगोत्री (भगवया महावीरेण) भगवत महागार [पवेइआ] प्रविदिता =स्य यद्वात् (जे) जे परिपद्मेने (भिक्खु) साधु (सोचा) श्रुत्वासे सामळ्ये तथा (जिच्चा) जीर्णानि (अभिभूय) सर्वथा प्रकादे तेमनु तामध्य इणीने [भिक्खायरियाए] भिक्षाचायन विदे (परिचयतो) परिचयमण रस्तो कथाच [पुट्ठो] ते परिपद्मे आनी पडे लो गण (जो विहजेज्जा) न हणाय=ए साधुना शयमन्त्य शरीरतो उपधात न थाय

अस्यार्थ — 'आउस' इति शिष्यस्यामन्त्रण, हे आयुष्मन्! हे शिष्य! मे मया श्रुत, 'तेण' इति तेन सद्गुरुणा प्रसिद्धेन भगवना ज्ञानवतैरमाग्यातमेव समतात् कथित इहास्मिन् विनशासने हे शिष्य! हे जग्गु!

श्रमणेन भगवता महावीरेण काव्यपगोत्रेण ह्यनु निश्चयेन द्वाविंशतिपरीपहाः प्रवेदिताः प्रकर्षेण स्वयं साक्षादज्ञाताः, तीर्थकराणां स्वयं संबुद्धत्वादात्मागमः. गणधराणामनंतरागमः, तीर्थकरेभ्यो यादृशमर्थं गणधराः शृण्वन्ति. तादृशमनंतरं धारयन्ति, तस्माद्गणधराणामनंतरागमो गणधरशिष्याणां हि, परंपरागमः, तस्मात् श्रीमहावीरस्वामिना स्वयमेव ज्ञाताः.

अर्थ—शिष्यने संबोधन करे छे. हे (आडसं) आमुष्मन् ! हे शिष्य ! ते मसिद्ध ज्ञानवान् भगवान् सदगुरु एव जे कहुं ते में सांभळ्युं—आ जिनदासनपां श्रमण भगवान् महावीर काश्यपगोत्रीण् यावीज परीपह प्रवेदित करेला छे—सस्फुट रीते स्वयं साक्षात् जाणेला छे कारण के तीर्थकरो स्वयं संबुद्ध होवाथी आत्मागम कहेवाय अने गणधरो अनंतरागम होय कारण के तीर्थकरोथी जेवो अर्थ गणधरो सांभळे तेवो अर्थ अनंतर धारण करे छे तेथी गणधरोना अनंतरागम कहेवाय छे; अने गणधर शिष्योंने गणधर पासेथी मळे पटले तेओनो परंपरागम कहेवाय; पटले महावीरस्वामी स्वयमेव ज्ञात होइ स्वयं संबुद्ध कहेवाय.

परि समंतात् सख्यंते साधुभिरिति परीपहा द्वाविंशतिर्यान् द्वाविंशतिपरीपहान् भिक्षुः साधुः श्रुत्वा गुरुमुखात् कर्णं धृत्वा ज्ञात्वा यथास्वरूपेणावबुध्य यान् परीपहान् जित्वा पुनः पुनः पुनरभ्यासेन परिचितान् कृत्वा, पुनर्यान् परीपहानभिभूय धैर्येण तिरस्कृत्य भिक्षान्तर्याणां परिव्रजन् साधुस्त्वैर्द्वाविंशतिपरीपहैः स्पष्ट आश्लिष्टः सन्न विहज्येत संगमरूपशरीपातेन न त्रियेत इति मुधर्मस्वामिना प्रोक्ते मति जम्भूस्वामी गुरुमति पृच्छति—

ए महावीरस्वामीए वाचीन परीपह--(परित सन्नते) समतात् लाग यता जे साधु पुरुषोए सहन गराय-ते परीपह जे वाचीन परीपहने भिनु-साधु गुरुमुखी साभळीने-श्रवणमां धारण करी, यथार्थ स्वरूपे जाणी-समजी, वास्वार अभ्यासद्वारा परिचित करीने, फरी ते परीपहनेनो धैर्यधारणपूर्वक अभिभव-तिरस्कार करी, भिक्षाचर्यामां परिव्रजन-विहस्तो ए साधु ए वाचीन परीपहकी स्पष्ट-घोराह विहत न धाय अर्थात्-समरूप शरीर पोते मरी मृत न याय आम सुधमास्वामिए कह तयारे जय-स्वामी गुरुने पूछे छे

कयरे खलु ते वाचीस परीसहा समण भगवया महावीरेण कासवेण पवेइया ?

जे भिम्सु सुन्ना नच्चा जिउन्ना अभिभूय भिक्षवायरियाए परिव्रयतो पुटो नो विहजेज्जा ॥

(कयरे) कया (ते) ते (वाचीस) वाचीण परियहो (समणेण) तपस्यो (कासवेण) काश्यपोत्री (भगवया) महावीरेण भगवान श्री महावीरस्वामीए (पवेइया) मण्या छे (जे) जे परियहाने [भिम्सु] साधु (सुन्ना) सामळीने [णच्चा] जाणीने (जिउन्ना) परिचीत करीने (अभिभूय) तेमनु सामर्थ्य हणाने [भिक्षवायरियाए] भिक्षाचायने विवे [परिव्रयतो] परिभ्रमण करतो [पुटो] सहन करतो [जो विहजेज्जा] न हणाय

ग्या०—हे स्वामिन् ! कतरे के ते कि नामान , खलु निश्चयेन , खलु शब्दो वाक्यालकारे , वा दाविशतिपरीपहा यान् श्रुत्या ज्ञात्या जित्वाऽभिभूय भिक्षाचर्याया परिव्रजन् साधुर्धर्माविशतिपरीपहै स्पष्ट सन्न त्रिरयेत तदा श्रीमुधर्मास्यामी जग्गुसामिनप्रति वदति—

अर्थः—हे स्वामिन ! ते बावीश परीपह क्या? क्या क्या नामवाळा छे? [अहीं खलु आ पद निश्चयार्थ वाक्यालकाररुप छे] जे परीपहोने सांभळीने, जाणीने, जीतीने अभिभूत करीने, भिक्षाचर्यामां विहरतो साधु, ए बावीश परीपहोवडे स्पृष्ट-वेरायेलो विहत-संगम शरीरपातद्वारा-मृत न थाय ?

इमे खलु ते बावीस परीसहा समणेणं भगवया महावीरेणं कासवेणं पवेइवा,

जे भिक्खु सुचचा नरुचा जिउचा अभिभूय भिक्खायरियाए परिउचयंतो पुट्ठो नो विहन्निज्जा ॥

(इमे) आ (खलु) निश्चये (ते) ते परिपहो काश्यप गोत्री महावीरप्रभुए जाणेला छे अने रुहेला छे के जे परिपहो साधु सामझी जाणी परिचित करी. सर्वथा तेमनुं साम्यर्थ्य हुणी भिक्षाचार्येने विवे जतो कदाच ते परीपहो वडे स्पर्श कराय ता पण पोते हुणातो नथी.

व्या०—हे जम्बू ! इमे वक्ष्यमाणा हृदि वर्तमानत्वात् प्रलक्षा ये त्वया सोढास्ते द्वाविंशतिपरीपहाः अमणेन भगवता महावीरेण काश्यपेन प्रवेदिता, यान् परीपहान् उवा ज्ञात्वा जित्वाभिन्नूय भिक्षाचर्यायां परिवृजन् साधुः परीपहैः स्पृष्टः सन्न विहन्त्येत.

— आवो प्रश्न सांभळी सुधर्मस्वामी जंबूस्वामीने कहे छे —

अर्थः—हे जंबू ! आ-तरतज कहेवाशे एवा ए बावीशे परीपहो (हृदयमां विद्यमान होवाथी प्रत्यक्षत् 'आ' ए पदश्री

निर्देश कर्यो) जे तमे सहन क्या ते श्रमण भगवान् वाइयपगोत्र महावीरस्वामीण प्रवेदित-जणावेला छे जे परीसहोने साधज्जी, जानी जीती, भिन्नान्यामा चिह्नरतो साधु परीपहोवढे स्पष्ट-नेरायेल होवा छता एण चिह्नत-सयम नरीर पोते करी मृत थनो नवी

त जहा-(तेया परीपहणा नामान्युच्यते) दिगच्छापरोसहे १ पिवासाप० २ सीयप० ३ उसनप० ४ दसमसयप० ५ अचेलप० ६ अरतिप० ७ इरथीप० ८ चरियाप० ९ निसीहियाप० १० सिजाप० ११ अक्रोसप० १२ वहप० १३ जायणाप० १४ अलाभप० १५ रोगप० १६ तणकासप० १७ अछप० १८ सकारप० १९ पन्नाप० २० अन्नाणप० २१ दसनप० २२

नृलगाथार्थ-ते परीपहोना नाम बहे छे ते जेया के-दिगछा ए० इत्यादिक नामो सुगम छे देशी भाषामा 'दिगिच्छा' शब्द भुधानो वाचक छे (सस्तर 'जिघत्सा' शब्दो अपभ्रंश छे) ते भुधा वदेअ पदकायमवदात्माक अत्ययमना भये करी आहार पाकादिक बघायत् न थाय तेम शुद्ध आहार न मळवायो मन मारु पडे, एम परि-चारेकोरधी-सइन करपा पडे ते उपरधी ते परीपह कहैयाया तेमा प्रथम भुधा गणी तेथी ते दिगिछा परीपह कहो एम अ-वती एण व्युत्पत्ति समनी छेयी

या०-नामानि सुगमायेव नवर दिगच्छाशब्देन देशीभाषाया धुधोच्यते, सा धुधैव पदकायमवदनपातक-भयेनाहारपाकादि निवर्तते, न शुद्धाहारालाभेन वा, परि समतात् सद्यते इति परीपहो दिगच्छापरीपह, एम-परेत्यपि व्युत्पत्ति कार्या परीपहणा नामान्युत्त्वा स्वरूपेण वस्तुतामः सवधायमाह-

— ते परीपहोनां नाम कही देखाडे छे. —

अर्थः—प्रथम दिगंछा परीपह-देशी भाषामां दिगंछा खुधाने कहे छे एटछे खुधाज पट्कायमर्दनपातक भयने लइ आहार पाकादि निवृत थाय छे, शुद्ध आहारना अलाभे करी नहिं; ए खुधा परि-सर्व रीते सहन कराय एने दिगंछा परीपह कहेवाय छे एज प्रमाणे वीजा परीपहोना नामनी व्युत्पत्ति करी लेबी.

परीसहाणं पविमत्ती । कासवेणं पवेइया ॥ तं मे उदाहरिस्सामि । आणुपुविं सुणेह मे ॥ १ ॥
हे शिष्यो ! [परीसहाणा] परीपहोनी (पविमत्ती) विभाग कल्पना (कासवेणं) काश्यपगोत्रीय [पवेइया] प्रवेदित (त) ते स्वरूप (मे) तमने (उदाहरिस्सामि) हुं कहीश तेने (आणुपुविं) अनुक्रमे [मे] मारी पासेथो (सुणेह) तमे सामझो १

व्या०—हे शिष्याः परीषहाणां प्रविभक्तिः प्रकर्षेण विभजनं प्रविभक्तिः, पृथक्पृथग्विभागः प्रविभक्तिः, काश्यपेन काश्यपगोत्रीयेण श्रीमहावीरदेवेन प्रवेदिता विद् ज्ञाने प्रकर्षेण ज्ञाता इत्यर्थः. तां परीषहाणां प्रविभक्ति-महमानुपूर्व्यामनुक्रमेण मे भवतामुदाहरिष्यामि, मे मम कथयिष्यतस्तां परीषहप्रविभक्तिं यूयं शृणुत ॥ १ ॥

—परीपहोनां नामो कहीने हवे तेओनां स्वरूप कहेवानी इच्छाथी सर्वथ दर्शाविवा उपक्रम करे छे—

अर्थ—हे शिष्यो ! परीपहोनी प्रविभक्ति=पृथक्पृथक् विभाग काश्यपगोत्रीय श्रीमहावीरदेवे जेवीरीते प्रकट करी जाणीने जणावी छे ते हुं तमोने अनुक्रमे कही देखाडीश ए परीपह प्रविभाग हुं कहुं ते तमे श्रवण करो. १

अत्र सर्वेषु परीपहेषु पूर्वं क्षुधाया निर्देश, सर्वेषु परीपहेषु क्षुधाया दुस्सहत्वात्, यदुक्तं—‘सुहासमा
वेयणा नत्थि’ इति अथ द्वाभ्यां क्षुधापरीपहजय वदति—

अत्रे यथा परीपहोमाधी मयम क्षुधानो निर्देश कयो कारण के-सर्व परीपहोमा म्पुधा अति दु खह छे-यत्तु छे के-‘सुहासमा
वेयणा=नत्थि’=‘क्षुधासमा वदना नास्ति’=शूल जेगी बीजी वेदना नथी-एटछे वे गाया वढे क्षुधा परीपहनो जय महे छे

दिग्गन्धपरिगए देहे । तन्स्ती भिम्बु थामव ॥ नं छिदांण ॥ नं पणं नं पयानं ॥ २ ॥

कालीपद्मगसकासे । विसे धम्मणिसतए ॥ मायेन्ने असणपाणस्स । अदीणमणसो चरे ॥ ३ ॥

(नयन्ती) तपस्वी (धामव) सयमना यळवाळा (भिम्बु) साधुए (वेद) पोतानु शरीर (विमिछापरिण) क्षुधायी पीडाय सो पण
[न छिदै] पळ्ळादिक्के छेदवा गहि (नपए) अग्रादिक राधयु नहि (ण पयायए) राधययु नहि २
(कात्रीपय्यग स कासे) फागडानी जया जेयो (किसे) छुग शरीरयाळो (धम्मणिस ताए) नलोए करी द्यात (असणपाणस्स) आहार
पाणीना (मयण्णे) प्रमाणन जाणनारो तपस्वी [अदीणमणसो] दीनताथी रहित (चरे) विचरे ३

ग्या०—तपस्वी साधुगिगजा क्षुधा, तथा परिगते व्याप्ते देहे सति न छिन्नात्, तस्मात् फलादिक स्वय म

त्रोटयेत्, न चापरेण छेदयेत्, न च स्वयमन्नादिकं शाकादिकं च पचेत्, न चापरेण पाचयेत्, नवकोटिशु-
द्विवाधां न कुर्यात्.

अर्थ—तपस्वी साधु दिग्छा-भुयाथी देह व्याप्त गाय तो पण न छेदे; अर्थात् झाडमांथी फलादिक फंड पण पोते तोडे
नहिं. तेम बीजा पासे तोडावे पण नहिं, तथा पोते कंड अन्न अथवा शाकादिक रांधे नहिं तेम बीजा पासे पोता माटे रंधावे पण
नहिं. अर्थात् आहारनी नवकोटिशुद्धिने बाध आवे तेवुं कंड पण न करे.

कथंभूतस्तपस्वी स्थामवाद् मनोबलयुक्तः, पुनः कीदृशः? कालीपर्वगसंकाशः, काली काकजंवा, तस्याः
पर्वाणि मध्ये तनूनि भवंति, अंत्ये स्थूलानि भवंति, तदाकाराणि बाहुजंवाद्यंगानि भवंति यस्य तपस्विनो जानु-
कूर्परादयोऽवयवाः काकजंवासदृशा दृश्यन्ते इत्यर्थः. कालीपर्वसंकाशांग इति पाठो युज्यते कालीपर्वगसंकाशः,
इति पाठस्तर्वार्यत्वात्, प्राकृतत्वात् संकाशशब्दस्य परनिपातः, अंगशब्दस्य पूर्वनिपातः, पुनः कथंभूतस्तपस्वी?
कृशाः, पुनः कथंभूतस्तपस्वी? धमनीस ततः धमनीभिर्नाडीभिः संततो व्याप्तो यस्य शरीरं नसाभिर्व्याप्तं दृश्यते
इत्यर्थः. पुनः कीदृशस्तपस्वी? अशनपानस्य मायन्नति मात्रज्ञो मात्रमन्नपानेन स्वस्योदरपूर्तिमप्रमाणं जानाति
यावताऽऽहारेण स्वकीयोदरपूर्तिः स्यात्तावत्प्रमाणमेवाहारं गृह्णीयात्, ननु यस्तपस्वी रसादिलौल्यादधिकं गृह्णा-
तीत्यर्थः, इति मात्रज्ञः पुनर्यस्तपस्वी अदीनमनाः, अदीनं मनो यस्य सोऽदीनमनाः, तपसः पारणादावाहारस्या-

પ્રાસાયણવીનનિસં મન્ ચરેત સયમમાર્ગે પ્રયત્તેત, અલન્ધે તપસો ઘૃદ્ધિર્લન્ધે દેહધારણા દતિ શુદ્ધિં ચિત્તે દયાન સ્તિષ્ઠેદિચર્ય , ॥ ૩ ॥ તત્ દષ્ટાતો યથા—

હવે તપસીના વિનિયમ કહે છે—સ્થાપચાન્નનાચલ્યુક્ત તથા કામચારીનાં ટાંગ જેવા જેના મગ છે, અર્થાત્ કારજના જેમ વચમાં પાતળી તથા હેંદે જાહોં હોય છે તેવા ગોઠણ વાંળી વગેરે જેના અગ છે, કેમકે તપસીના ધૃષ્ટણ વાંળી વગેરે અગોં પ કાચ જ્યાં જેનાં યદ ગયોં હોય છે અહીં 'કાલીપર્વાગસકાગ' અને 'યદલે' 'કાલીપર્વ' સન્નાર્ગ ' વાંળો પાઠ યોગ્ય હતો પણ છદો દોષ આવે તેથી અગ નુબ્દનો પૂર્વનિવાન આર્પ વર્ગો યજ્ઞો તે તપસ્વી કુચ, દુલ્લો તથા ધમનીસતત=ઘરીરમા નાહી=રંગોડાથી વ્યાપ્ત અર્થાત્ આગુ ગરીર જેનું નસોંધી વ્યાપ્ત દેખાય તેના, અગનપાન=લાગા પીયાની માયાને જાણીને ધોતાના પેટ પૂરતી અન્નમાત્રા પ્રદાન કરે, રસમાં લોચનુષ્ણાચાહોં-યની સાધુ અનાદિયની અધિક માત્રા ગૃહણ ન કરે પ માત્ર રહેવાય યજ્ઞો પ સાધુ ધર્મી-નમના ણ્ઠલે મનમા દીનતા ન રાલે-અથાત્ તપના પારણા વગેરે પ્રસન્નો વદાચ આદાર ન મળે તો પણ દીનચિત્ત ન થાય અને સયમ માર્ગમાં મટત રહે અર્થાત્ જો આદાર નહિ મળે તો મારુ તપ હદિ પામશે અને જો આદાર યજ્ઞો મશે તો વેદનું ધારણ ધરો એમ માને કે દૃઢ ચિત્તથી મદા રહે ॥ ૩ ॥ આ વિષયમા દષ્ટાત કહે છે

અહ્યપિયા દસ્તિમિત્રપ્રેષ્ટી વર્તંતે, તસ્ય દસ્તિમૃતનામ ચાલકોઽસ્તિ, અન્યદા દસ્તિમિત્રપ્રેષ્ટિન પ્રિયા મૃત્ના, દુગ્ધગર્ભે ચૈરાગયેળ દસ્તિમિત્રપ્રેષ્ટી દરિતમૃતદારકેળ તમ પ્રવ્રજિતઃ, અન્યદા દુર્ભિક્ષે સાધુમિ. સમ ચિહ્નન્નસો

हस्तिमित्रसाधुर्भोजकटनगरमार्गाद्व्यां कंठकेन विद्वपादोऽग्रे विहर्तुमक्षमोऽव्यामेव स्थितः. तमक्षमं दृष्ट्वासाधुभि-
र्भणितं वारकेण त्वां मार्गे बहिर्व्यामः, मा विषादं कृयाः, तेन भणितं मदायुः स्तोकमेवास्ति, अतोऽहमत्रैव भक्तं
प्रत्याख्यामि, यूयं यात ? मदर्थमत्र स्थितस्यान्यस्य कस्यापि साधोर्माभूद्विनाश इत्युक्तवन्तं क्षमयित्वा भक्तपान-
प्रत्याख्यानं कारयित्वा तत्रैव सुकृत्वा चानिच्छन्तमपि क्षुल्लकं गृहीत्वा ते साधवश्चेलुः.

उज्जयिनीमां हस्तिमित्र नामना शेष रहेता हता, तेमने हस्तिभूप नाये बालक धयो. ज्यारे हस्तिमित्र शेठनी प्रियास्त्री मरी
गइ त्यारे हस्तिमित्र शेठे दुःखप्रेरित चैराग्य पामी हस्तिभूत बालक सहित प्रवज्वा लीधी. एक समये दुष्काळ पड्यो त्यारे
साधुओनी साथे विहार करतो हस्तिमित्र साधु, भोजकट नगर जतां मार्गना जंगलमां कांटाधी एग वींघाय गयो जेथी आगळ विहार
करवा अशक्त वन्यो अने ए अटवीमांज वेसी रह्यो, साथेना साधुओए कलुं के अमे वारा फरती तने दोरथुं, माटे जराय खेद म कर
तेणे कलुं के-हवे माहं आयुष्य अल्प रह्युं छे माटे हुं तो अर्धोज अकलुं प्रत्याख्यानपञ्चक्वणलइश; तमे वधा सुखेथी जाओ.
मारे माटे अर्धो रोकाइने बीजा कोइ साधुनो विनाश म थाओ. आ प्रमाणे वधानुं क्षमापन करी अन्न तथा पाननुं प्रत्याख्यान करावी
ए हस्तिमित्रने त्यांज मूकीने. आयवाने न इच्छता बालकने पराणे साथे लडने ते साधुओ चालता थया.

क्षुल्लकोऽर्धमार्गात्तान् विप्रताय पितृमोहेन तत्रायातः, तावता गृहीताऽनशनः स मृतो देवोऽभूत्, क्षुल्लको
मौग्ध्यात्तं मृतं न जानाति, सुप्तस्य तत्कलेवरस्य पार्श्व एव भ्रमति, क्षुधात्तोऽपि फलादिकं न गृह्णाति, ततः स देवः

धुल्लुकमोहेन निजदेहमधिप्रायावदस्त ! गच्छ शिक्षाया? धुल्लुकेन भणितं कुत्र व्रजामि ? तेन भणितमेतु धव
निकुंजेषु त्व व्रज ? तत्रियामितो जना भिक्षा दास्यति

पेनो धुल्लुक नानो बालक अर्ध मार्ग साधुभोने छेतरा पितामा मोह होवाने लीधे ज्या तेनो वाप पळ्यो छे त्यां अटवीमा आरी
पहोच्यो, त्या तो अनसन लइ वेठेलो तेनो वाप मरी जइ देव ययो आ बालक मुग्ध होवायी पिता मरी गयो एम जाणनो नयी
यिन्नु पठेला ते कलेवरना पदस्वामां फर्यां करे छे भूखयी पीडाय तोय फलादिक वाइ छेतो नयी तेयी ते देव ए बालकमाना
मोहने लीदे पठेला पोताना देहमां आदिष्ट था बोल्यो के-हे वत्स! भिक्षा छेवा जा बालक बोल्यो के-ज्या जाड? तेणे यणु
आ धव वृषनी झाडीमां जा एमा रहेनारा जनो रने भिक्षा आपनो

तत्तत्त्येति भणित्वा धुल्लुकस्तत्र गतो घर्मलाभमुचचार, स देवो नरनारीरुप विधाय कर प्रसार्य दिव्यशकला
तस्मै भक्तपानादि ददौ, तावद्यग्द् दुर्भिक्षे निवृत्ते भोजकनगरात् पश्चादलिताः साधवस्तैर्नैव मार्गेण तत्रागता,
जीर्णशव दृष्ट्वा ज्ञातदिव्यप्रयोगास्त धुल्लुक गृहीत्वा विजहः, यथा ताभ्या पितृपुत्राभ्या धुत्परीपह सोऽस्तथा
साप्रतिकमुनिभिरपि सोढव्यः ॥ अथ भिक्षार्थमटतस्तृपाया उदय स्यात्तदा तत्परिपरोऽपि सोढव्य, इम-
मेवार्थं गाथाब्रयेनाह—

त्यारे 'भले त्यां जाउं छुं' आप चोलीने ए वाळूने त्यां जडने 'धर्मलाभ' आप उचार कर्यो. त्यारे देव गयेला तेना पिताए नरनारीरूप धारण करीने त्यावा हाथ पसारी दिव्यशक्तिचढे तेने अनपानादि देवा मांडयुं एम करतां दुष्काल उतरतां भोजकट नगरथी पाछा नळेला साधुओ एज मार्गे त्यां आत्र्या. जेभुं शत्र जेइ दिव्य प्रयोग जाणीने पाछा ए वाळूने लइ विहार कर्यो. जेम ए पिता तथा पुत्रे वनेए क्षुधा परीपद सहन कर्यो तेगीज रीते सांप्रतकालना मुनिओए पण सहन करसो जोइए.

तेओ पुढो पिवासाए । दुगंछो लजांसंजए ॥ सोओदंगं न सेविजा । विंगडस्से संगं चरे ॥ ४ ॥

छिन्नावाएसु पंथेसु । आउरे सुपिर्वासिए ॥ परिमुक्कमुहे दीणे । तं तितिवखे परीसंहं ॥ ५ ॥

(तओ) पछी (पिवासाए) पिवासा (तुगाचढे) पुढो पीडाता [विगुंछो] अनाचारधी च्छीता (लजसंजए) लजाथी संयमने विवे यतना करनार साधुए [सोओदंगं] शीतोदक=सचिच गणी (न सेविजा) न सेवबुं. परंतु (विंगडस्स) विंगुत=अग्निथी उकाळेला जळनी (एसणं) गवेयणा (चरे) करची. ४

(छिन्नावाएसु) छिन्न=आवजा वगरता मार्गमां (पंथेसु) मार्गने विवे पूर्वोक्त साधु (गाउरे) आकुल [सुपिर्वासिए] तयातुर भवाधी (परिमुक्कमुहे) मुग सुकातु होय तो एण [अदीणे] दीनता रहित धाने (तं) ते (परीसदं) तया परीमहने (तितिवखे) तितित्था पूर्वक सहन करवो ५

व्या०—ग्रामनगरादौ भिक्षार्थ भ्रमन दुगंछी अनाचाराद्गीतः, एतादृशा लजसंयनो लजायां स सम्यक् यतते यतं कुर्वते इति लजसंयतो लजावान् साधुर्न हि निर्लज्जो धर्महिः, तस्मल्लजसंयतस्तपस्वी, ततः क्षुधापरीपदानंतर एव पिपासया तृपया स्पृष्टः सन् शीतोदकमप्राप्तुं कजलं न सेवेत न पिबेदित्यर्थः, 'विचडस्स' प्रासुकजलस्य

दात्रपरिणीतस्य रसातर वर्णातर च प्राप्तस्य बहगादिना शुद्धस्यैषणाय ग्रहणाय चरेत्, प्रासुकपानीयग्रहणाय गृहस्यगृहे व्रजेदित्यर्थः ॥ ४ ॥

इवे भिक्षार्थं अन्नं कृत्वा तृपानो उदयं याय त्वारे ते परीपह ण सहनं करवो-ए अथ ने गायाभोधा वहे छे —

अथ — गामनगरादिद्या भिक्षा अर्थे फलां दुगुली-अनाचारमी इरतो तथा लज्जावहे शरमाइने सप्त १५५२ यत्नं परता-अभात् उरपाळ स्वभावशालो-क्रेमके निर्लज्ज साधु धर्मयोग्यं न मनाय माटे साधुए लज्जसयत्नं रहेवु-आनो तपस्वी साधु भुत्ता-परीपह पछी वरतन् पिपासा=तृपावहे बाधित ययो तो शीतोदक-अमासुक जल सेवे-न पिये, किंतु=(पिपदस्स) मासु२=रत्नं मरिणीत, रसात तथा वर्णातरने पामेला, अर्थात् अग्नि आदिकथी शुद्ध जग्गी एषणा माटे फरे-एट्टे प्रासुक पाणी मेळयग माटे गृहस्थने गरे जाय ४

अथ ग्रामनगरादिभ्यो ग्रहियंनटव्यादिमार्गे व्रजन् साधुश्चेत्तपया पीडित स्यात्तदापि तृपापरीपह सहेन तु तत्र साधुनैव ज्ञातयमन्नं कोऽपि गृहस्थो दाता न दृश्यतेऽहं स्वयमेव जल गृहीत्या पिबामि तदेव मार्गचैयम्यमा- ' छि-नेति ' एतादृशेषु पथिषु मार्गेषु पूर्वोक्तस्तपस्वी पिपासापरीपह तितिक्षेत सहेत, कीदृशेषु? पथिषु छित्तो गत आपातो लोकानां गमनागमन येभ्यस्ते छिद्वापातास्तेषु, कीदृश? स्वयं तपस्यातुररतपाया आकृततन्त्रं, पुन कीदृश? सुपिपासित, सुतरामतिशयेन पिपासिनोऽप्यत तृपित, पुनः कीदृश? परिशुष्कमुग्धो गतनिष्टीरनन्त्येन शुष्फताल्लिहोष्टं पुनः कीदृश? एतादृशोऽप्यदीन ॥ ५ ॥

गाम नगर नगरेथी भिन्न वन अटवि आदिक मार्गमां जतौ साधु कदाच तृपाथी पीडाय त्यारे पण तेणे तृपा परीपह सहन करवो पण त्यां साधुए एम मनमां न मानवुं के.—‘अहों कोइ देनार गृहस्थ नथी माटे हुं गारी मेळेज जळ लुंने पी लउं’ आवी मार्ग विपयता समये थुं करवुं ते कहे छे. ‘छिन्न’=एवा मार्गमां पूर्वोक्त तपस्वी साधुए पिपासा परीपह सहन करवो—अर्थात् तितिक्षा वारण करी तृपा वाधा सहन करवी केवा मार्गमां ए साधुये तितिक्षा सेववी ते मार्गनुं वर्णन करी देखाडे छे छिन्नापात=जेमां कोइ पण लोकोनी आव जाव न होय ते साथे पोते तपस्वी पण तृपावडे आतुर=अति पीडित=ने एटलेमुथीके परिश्रुक्कमुल=मोढामांथी अमी जतुं रदेवाथी जेनां ताळवुं जीभ तथा होठ सुक्रतां होय, आटलुं छतां पण जराय पण मनमां दीन= दुःखितभावना-वाळो न थतां तृपा परीपह सहन करे.

अत्र धनमित्रकथा—उज्जयिन्यां धनमित्रो वणिक्, धनशर्मनाम्ना स्वसुतेन समं प्रव्रजितः अन्यदा मागं क्षुल्ल-कस्तृप्सीदितो नदी दृष्ट्वा पित्रावादि वत्स ! पितृ जलं पथादालोचना दोषशुद्धिर्भानिनी, इत्युक्ते क्षुल्लो नेच्छति, ततः पिता साधुः स्वशंकानिरासार्थं शीघ्रं नदीमुत्तीर्यग्रे गतः.

— आ गिपयमां धनमित्रनी कथा —

उज्जयिनी नगरीमां धनमित्र नामनो एरु वणिक् रहेतो दतो तेने धनशर्मा नामनो पुन दतो आ पिता तथा पुन वदोए साथे प्रव्रज्या लीधी. एक समये ए वदो मागे चाळतां क्षुल्लक=गळक तरसथी पीडावा लाग्यो एटलायां नदी आवी ते जोटने पिताए

पुत्रने कहु के-हे वत्स ! जल पीछे पछी आलोचनावी दोषशुद्धि करी उवाशे '-आ प्रमाणे पिताये कहु तथापि पुत्रे जल पीधु नहिं त्यारे पिताए जाण्यु के मारी हाजरीमा पीता अवकाय ते तेथी पिता शीघ्र=उतावळा आगळ चाली नदी उतरी गयो

छुछो नया प्रविष्टो जलाजलिमुक्षिप्य चितितवान् कथं जल पिबामि ? येत,--गममि उदगर्विन्मि । जे जीबा जिणघरेहिं पत्रत्ता ॥ ते पारेयमिस्ता । जन्हीघे न मायति ॥ १ ॥ जलजल तस्य वण । जल वण तस्य निधिओ अगमी ॥ तेनाउसहगया । न सा य पचस्वया चैव ॥ २ ॥

पेलो बालक तो नदीमा पेठो त्यारे खोगामा पीया माणे जल भरी विचार करे छे-आ जल कैय पीयाय? परुज जल विदुमा जिनवरोये जेटला जीयो प्रज्ञात छे ते अपार जीवो आ जट्टदीपमा माय नहिं १ ज्या जल त्या वन अने ज्या नन त्या निधये अग्नि, ए तेउ तथा वायुना सहगामी (जीवो) प्रत्यक्ष यता नयी २

हतूण परस्पाणे । अस्पाण जे कुणति सप्पाण ॥ दिवसाण दिवसाग कए य नासेड अस्पाण ॥ ३ ॥ इति सवेगेन जलमञ्जलित पथायत्नेन मुक्त ततस्तृपाया मृत्वा स देवो जान, अयधिज्ञानागगतप्रबन्धवज्रत्तातेन तेन साधुनामनुकपया पथि गोकुल कृत, तत्र तत्रादि शुद्धमिति गृहीत्वा माधव सुखिनो जाता, अग्रे चलिता

पारका माणने हणीने पोताने सप्पाण करे छे तेओ वेटलाक (थोडाक) दिवसोमा आत्मानो नाश करे छे=अयोगति ए परे-

ચાહે છે. ૨ આવા સંવેગથી હાથની અંજલિમાં લીધેલું જલ યત્નથી પાછું નદીમાં નાચી દીધું. ત્યારે પોતે તુપા પીડિત થઈ મરી ગયો અને દેવ થયો. અવધિજ્ઞાનની લગ્ની થવાથી પૂર્વ ભવનો સઘળો વૃત્તાંત જ્ઞાત થયો ત્યારે તેણે સાધુઓના અનુગ્રહાર્થે એ સ્થાનકે માર્ગમાં ગોકુલ (ગાયોનું ઢોલું) રાखું જેથી તે માર્ગે જતા આવતા સાધુઓ છાશ વગેરે શુદ્ધ પદાર્થો ગ્રહણ કરી સુખી થઈ આગલ ચાલતા થતા.

તેન દેવેન સ્વસ્વરૂપજ્ઞાપનાર્થમેકસ્ય સાધોર્ધિટિકા ગોકુલે સ્થાપિતા. વિંદિગ્રહણાથ્રે પશ્ચાદ્યાવૃત્તમ્શુનિવચસા સર્ચરપિ સાધુભિર્જાતિગોકુલાભાવૈસ્તત્ર દિવ્યમાયા જ્ઞાતા, તર્ત્તિપિઙ્ગભોજનવિષયં મિથ્યાદુઃકૃતં દત્તં. તતસ્તત્રાયાતેન દેવેન પિતર મુક્ત્વા સર્વે સાધવો વંદિતાઃ, પિત્રાડ્યંદનકારણં પૃષ્ઠઃ સર્વ સ્વવૃત્તાંતં પિતુર્જલપાનાનુસર્તિં ચ પ્રોચ્ય ગતો દેવઃ સ્થાનં, एवं ક્ષુલ્લકક્રુત્તૃપરીપહઃ સોઢ્યઃ. ॥ ૨ ॥

તે દેવે પોતાનું સ્વરૂપ જાળવા માટે એક સાધુની વિંટિકા [ઓસીકું] ગોકુલમાં રાચી એ વિંટિકા લેવાને પાછા વળ્યા તે સ્થાને આવેલા મુનિયે જોયું તો ત્યાં ગોકુલ કે કશું દીધું નહિં, આ વૃત્તાંત એ સાધુએ જાણ્યોને જણાવ્યો તે ઉપરથી સર્વેએ જાણ્યું કે-એતો કોઈ દિવ્યમાયા હતો. એમ જાણી તેના પિંડભોજન વિષયક 'મિથ્યા દુષ્કૃત' દીધું ત્યારે તે દેવે ત્યાં આવીને પોતાના પૂર્વભવના પિતાને છોડીને વીજા સાધુઓને વંદન કર્યું, પિતાએ વંદન ન કરવાનું કારણ પૂછ્યું ત્યારે-પોતાનો સકલવૃત્તાંત તથા પિતાયે જલપાન કરવા જે અનુમતિ આપેલી તે થયું કહીને દેવ પોતાને સ્થાને ગયા, આવી રીતે એ ક્ષુલ્લકે (ચાલકે) કરેલા તુપા પરીપહની પેઠે સાધુએ પણ તુપા પરિપહ સહન કરવો. ૨

अथ क्षुधापिपासापीडितस्य रुशस्य शीतमपि शरीरे लगति, तदपि सोढव्यं, तदपि गाथादयेनाह

क्षुधा तथा वृषाभी पीडित होइ कुछ [दुर्बल] गान्वाळाने शीत-गढ पण लागे, ते पण सहन करे एव वे गाथाधी कहे छे

चरत विरयं तृह । सीय फुसंइ एगया ॥ नोइवेळ' मुणी गॅच्छे । सुचां ण जिणसासण ॥ ६ ॥

ने मे निवारण अर्थ । छविंसाण ने विरयसे ॥ अहं तुं अंगि सेवमि । इंद भिखुं ने चित्तं ॥ ७ ॥

(चरत) प्रामातरे विचरता (विरय) अग्नि आदि सावय योगयी निवर्तेश तथा [तृह] तुषा धयेला साधुने [एगया] एकदा (सीय) शीत-गढ (फुसंइ) स्पर्श करे तो पण (मुणी) मुनिप (जिणसासण) जिनेश्वरनु शासन (सोधाण) सामन्तीन (अइवेळ) व्याख्यायादिकना टाणे [ण गच्छे] गजु नहि ६
(मे) मारे (नियारण) दाढतु निवारण करे तेथु (न अरिय) कार नयी तथा (धुविचाण) धामडीना रयणाये कायत्री जेनु (न अरिय) नधी, [अहं तुं] इ तो (अंगि) सेवमि (सेवमि) सेवन कर (इ इ) ए प्रमाणे [भिखुं] साधुद (न चित्तं) विचार पण न करयो ७

व्या०—एकदा महाशीतकालदौ प्रतिमावहनादौ कायोत्सर्गे स्थित तपस्विन शीत स्पृशे-उरीरे लगेसादा स मुनिस्तपस्यनिवेळ स्वाध्यायकरणप्रस्तावमतिक्रम्य शीतभीत सन् स्थानातर न गच्छेत्, किं कृत्वा? जिनशासनं श्रुत्वा जिनशासने हि जीवोऽयो देहान्यः, कीदृश मुनि? ग्रामानुग्राम विहरत चरत, अथवा मुक्तिभगरानुगुणे साधुमाग विचरत, पुन कीदृश? तृह रक्ष स्निग्धभोजनैलाभ्यागादित्यागेन रुक्षाग, पुन. कीदृश? विरतमग्निपञ्ज्यालनादिरत, तदा

पुनः शीतपीडितो भिक्षुरिति न चितयेदिति न विचारयेत्, इतीति किं ? मे मम 'छवित्ताणं' देहचर्माच्छादनं शीतनिवारणं किमपि न विद्यते नास्ति, तेनाहमग्निं सेवामीति चितितमपि न कुर्यात्, तदाग्निसेवनं दूरमेव त्वत्तं

अथः—कोइ समये महाशीतकालयां प्रतिपावदनादिक कार्गोत्सर्ग स्थित तपस्विने शीत=डाढ शरिरे लागे त्यारे ते मुनिए वेळानो अतिक्रम कराने अथोत स्वाध्याय करवाना प्रस्तावने छोडी दाढयी न्हीने, जिनशासन साभळीने स्थानांतरे जतुं न रहेवुं—केमके जिनशासनमा जीव अन्य अन देह अन्य एम कहेलुं छे.

तेथी ए मुनि एक गामथी वीजे गाम विहार करतां, अथवा मुक्ति नगरने अनुकूल मार्गयां विचरतां, स्निग्ध भोजन तैळनो अभ्यंग वगेरना अभावने लइ सकल देह जनां लुखा लागे एवो, तेमज तापया माटे अग्नि सकलावया वगेरे क्रियाथी विराम पायी, आ मारा देहने ढांकवा काइ आढयानुं नथी तथा दाढनुं निवारण करवा वीजुं कइ साधन नथी तेथी हुं आ अग्नि तापुं छुं—आम मनमा चितन एण कर नहिं. ता पछा आग्र संयननी तो वातज क्यां रही. ७

अत्र भद्रबाहुशिष्याणां कथा—राजगृहे चत्वारो वयस्या वणिजः श्रीभद्रबाहुगुर्वतिके प्रव्रज्य श्रुतं चाधीत्यैका-
किप्रतिमया विहरंतस्तत्रावेयुः, तदा हेमंत आसीत्, ते च भिक्षाभोजनमादाय तृतीयपौरण्या न्यवर्तत, रात्रौ,
पृथक् पृथगवसन्, तेषामेकस्य चरमपौरुषी वैभाराद्रिगुहावद्वारेज्जगादा, तत्रैव सोऽस्थात्, द्वितीयः पुरोधाने
तृतीयस्तुद्यानसमीपे, चतुर्थस्तु पुराभ्यर्णे.

—આ વિષયમા ભદ્રગાદુના શિવ્યોની કયા કહે છે —

રાજગૃહમા ચાર સરસી ઉપરના પૈશ્યો પ્રગ્જ્યા લઈ શાશ્વાધ્યન કરી નોત્તનોલ્લી વિહાર કરતા શ્રીમદ્રવાહુચુર પાસે આવી ચઢયા તે સમયે હેમત ક્રતુ ચાલી રહો હવો એ ચારે જણા મિષા મોજન લઈને ત્રીની પૌરુષી (પહોર)મા પાછા વળતા અને રાત્રે સર્વે પૃથગ્પૃથક્ નિરાસ કરતા. તેમાના પૃથને છેલી પૌરુષી વૈભાર પરતની ગુફાના દ્વારમાં પડી તેથી તે સો ર્યાન સ્થિત થયો, બીજો નગરોદ્યાનમા, ત્રીજો એ ઉદ્યાનની સમીપે અને ચોથો તો પુરની સમીપમાજ રહી ગયો

તત્ર યો વૈભારાદિગૃહાસન્ન સ મરાશોતયથિતો રજયાગયમે મૃન, ઉદ્યાનસ્થો દ્વિતીયપામે મૃન, ઉદ્યાન-
મન્નલ્તૃતીયે પામે સ્તુત પુરાસશ્ચસ્તુ પુરોષ્મણાલ્પશીતત્વેન ચતુર્થે મહરે મૃત, સર્થેડવ્યેતે સાધયો વિન્ન જગ્મુ, એવ
શીતપરીપદ સોઢય ॥ ૭ ॥ શીતકાલાનતર ગ્રીષ્મકાલસ્યાગમન સ્યાત, તત્પરીપહોડપિ સોઢય

હવે આ ચારમાથી જે વૈભારાદિની ગુફા પાસે હતો તેતો ટાઢની અતિવ્યથાથી રાત્રિના પહેજાજ પહોરમા મરણ પામ્યો બીજો જે ઉદ્યાનમા હતો તે ત્રીજા પહોરમા મૃત થયો, ઉદ્યાનની નજીમમા હતો તે ત્રીજા પહોરમા મૃત થયો અને નગરની નજીમમા હતા તેને નગરની જરા દુર મલી તેથી તેને પહેલા ગળના કરતા ઓછી ટાટ લાગવાની ચોથા પહોરમા મરણ પામ્યો, અને તે ચારે સાધુઓ સ્વર્ગે ગયા એવી રીતે સાધુનનોએ હમેશા શીત પરીપદ સહન કરવો જોઈએ. ७ શીત ઘાઠ પડી ઉષ્ણ ઘાઠ આવે તે પરીપદ પણ સહન કરવો

उसिणप्परियावेणं । परिदाहेण तज्जिणं ॥ धिसु वा परितोवेणं । सायं णो परिदेवणं ॥ ८ ॥
उणहंहित्तो मेहावी । सिण्णं नो वि पत्थणं ॥ गायं नो परिसिच्चिजा । नं वीइज्जा य अप्पयं ॥ ९ ॥

मूळगार्थः—(धिसु) ग्रीष्मऋतुमां (वा) शरदऋतुमां (उसिणप्परियावेण) उष्ण तथा (परिदाहेण) परिदाहवडे तथा (परिआवेणं) सूर्यना सख्त तापवडे (तज्जिणं) तज्जित साधुण (साय) सुख प्रत्ये (नो परिदेवणं) द्वाय ! आ ताप क्यारे शांत थाय एवो प्रलाप न करवो ॥ ८ ॥

(मेहावी) मर्यादित साधुण (उक्कमित्तो) उष्णतायुक्त छातां पण (सिण्ण) ज्ञानवी (नो वि पत्थणं) इच्छा पण न करवी (गायं) गात्रने (नो परिसिच्चिजा) जलवती भीनु करवु नहिं (य) तथा (अप्पय) जरा पण (न वीइज्जा) वींम्लुं नहिं ॥ ९ ॥

व्या०—मेघावी स्थिरबुद्धिमान् साधुग्रीष्मे उष्णकाले वा शब्दाच्छरदि ऋणावपि सातं सुखहेतुं न परिदेवेत्, कदा मम शरीरे शीतलत्व स्यादिति न प्रलापं कुर्वीत. कीदृशः साधुः ? उष्णपरितापेन यः परिदाघस्तेन तर्जितः ग्रीष्मकाले सूर्यस्यातपेन भूमिशिलादयः परितप्ताः संति, नत्र साधुरातापनां कुर्वस्तसभृभेः, शिलातो लोहकारशालासमीपत्वाद्वा परिदाघेन बहिः प्रस्वेदमलाभ्यां बहिना वा, अंतश्च तृष्णारूपेण तर्जितोऽतिपीडितः, पुनरप्युक्तमर्थमेव दृढयति—मेघावी साधुऋणाभितप्तः स्नानं नैव प्रार्थयेत्, नाभिलेखेत्, पुनर्गात्रं शरीरं नो परिसिचेत्, न च प्रस्वेदादिसद्भावे आत्मानं स्वदेहं वीजयेत् ; वीजनेन शरीरस्य न चात प्रक्षेपं कुर्यादित्यर्थः.

अर्थ —मेघाग्नी=स्वियबुद्धिमान्=साधुए ग्रीष्म=उष्णमालया वा=शरदऋतुया उष्ण परितापवढे यता परिदाय-अर्थात् ग्रीष्मकालमा सूर्यना तडगने लीचे पृथ्वी शिखा इत्यादिक वया परितप्त होय छे ते समये साधु आतापना एटछे तपेन भूमिची अथवा तपेली शीलाची तेमज लुहार वगैरेनी कोड पासे होवाची जे परिदाय भाग

यहार तो परसेचो मेल तथा सताप थाय अने अतरमा तृष्णारूपी एम वेय प्रकारना परिदायची वर्जित=पीडतो होय तो पण सात=मुल हेतु संपादनार्थ 'गरे गरीरे क्यारे शीतलता थाय' आम परिदेवन=मलाप करे नहि ८ पुनरपि कहेला अर्थने ह् करे छे —मेघाग्नी साधु तडकाची तपे ता'पण लाननी अभ्यवना न करे, तेम पोतानु गात्र=शरीरने सींचे पण नहि अर्थात् जननी प्रोक्षण जेनु पण करे नहि अने परसेवाची गमे तेचो अकलातो होय तो पण बीजणावती गरीरने पचन नाखे नहि

अत्रारहन्नकुर्या यथा—तगरानगर्यामिहंन्मित्राचार्यपार्श्वे दत्तनामा वणिग्भद्राभाषारहन्नकुर्येण सम प्रव्रजित पित्रा सर्वनैयाधुर्यकरणेनेतस्त परिभ्रम्य भयभिक्षाभोजनसंपादनेन स धालोत्यत सुखो हून, उपविष्ट एव मुक्ते, कदापि भिक्षायै न भ्रमति, तद्विश्वास्य स्वभिक्षार्थं च पितुरेव भ्रमणात् अयदा पितरि मृते साधुभि प्रेरित स धालो ग्रीष्मे मासे भिक्षार्थं गत .

—आ विषयमा एक अरहन्नानी रथा कहे छे—

तगरा नगरीमा अर्हचिण आचार्यनी पासे दत्त नामना वणिके भद्रा भार्या तथा रहन्न पुन सहित प्रतज्ज्या गृहण करी, पिता

हमेशां पोतेज फरी भटकीने सारुं भिक्षा भोजन मेळची लावी ए वाळकने अत्यंत सुखी राखतो. ए छोकरो क्यांय भिक्षा मांगवा न जाय, तेने माटे तथा पोताने माटे पिताज भ्रमण करी आवे, छोकरो तो वेठां वेठां लावी आपे ते खाय, एम करतां वाप मरी गयो त्यारे ए छोकराने साधुओ कहेवा लाग्या के- 'भिक्षा मागवा जाओ' एटले ते छोकरो भिक्षा मागवा जवा लाग्या.

तापाभिभूतः प्रोत्तुंगगृहच्छायायामुपविशति, पुनस्तत उत्तिष्ठति. शनैः शनैर्याति. एवं कुर्वतमत्सुकुमारं तमरहन्नकुमारं रूपेण कंदर्पाचितारं दृष्ट्वा काचित्प्रोपितवज्जिग्भार्याकार्यं गृहे स्थापितवती. तथा सह स विपयासक्तोऽभूत्.

एक वरुते भिक्षा मागतां वपोरना तडकाथी गभराहने एक उंचा घरनी छायापां वेठो, वळी त्याथी उठीने धीमे धीमे चाले छे तेडलाभां ते अति सुकुमार अने रुपमा कामदेव समान ए अरहन्नक कुमारने जोड. एरु वणिक्नी ह्री के जेनो पति परदेश गयेलो होवाथी घरमां पोते एकलीज हती तेणे आ अरहन्नकने बोलावी पोताना घरमा राख्यो, तेणीमा आ अरहन्नक विपयासक्त थयो.

अथ तन्माता साध्वी पुत्रमोहेन ग्रथिलीभूगारे अरहन्नक ! अरे अरहन्नक ! इति निर्घोषयंती चतुष्पथादिषु भ्रमति. एकदागवाक्षस्थेनारहन्नकेन तादृशावस्था माता दृष्टा, संजातात्यंतसंवेगः स गवाक्षादुत्तीर्ण पादयोः पतित्वा मातरमेवाह हे मातः ! सोऽहमरहन्नकः, इति तद्वचःश्रवणात्स्वस्थचित्ता माता तमेवमाह वत्स ! भव्यकुलजातस्य तव केयमेवस्था ?

एक समये ए अरहन्नक कुमारानी माता साध्वी पुत्रमोहयि विहल यद् 'अरे अरहन्नक ! हे अरहन्नक ! आम धूम पाहती नसुळा चोतरया फरती होती तेन्ळाया गोखया वेठेला अरहन्नक कुमारे पोतानी माताने आवी दुरवस्यामां जोड के तेज हाणे अत्यंत सवेग उत्पन्न थवाथी झट गोखयायी नीचे उतरीने माताना पगमा पडी माने कहे छे के हे माता ! 'ते हु आ अरहन्नक,' माता आ वचन साभळी स्वस्थचित्त थदने वहेया लागी के- 'हे वत्स ! उत्तय बुळया जन्मीने तारी आ अवस्था केम थद् ?'

स प्राट मातश्चारित्र्य पालयितुमत् न शक्नोमि, सा प्राट तर्पनशन कुरु ? मातृवचसा स तप्तशिलाया सुपवा पादपोषगमन चकार सम्यगुष्णपरीपह विमत्त्या समाधिभाग्देवत्य प्राप्तयान् त्व मन्वैरपि साधुभिरुष्णपरीपह सोढय ॥ ४ ॥

ते मोहयो- 'हे माता ! हे चारित्र्य पाळी शक्ता नथी' त्वारे माताए वस्तु के- 'त्वारे अनशन करो' ते पातानु वचन साभळी तप्तशिला उपर मुदने तेणे पादपोषगमन न्युं अने सम्यग्प्रकारे उष्ण परीपह सहीने सयाधि सेवी देवभावने प्राप्त थयो आबीज रीते अथ साधुभोष पण उष्ण परीपह सहन करवो जोडए ९

ततो ग्रीष्मकालादनंतर वर्षाकाल समागच्छति, वर्षाकाले दशमशकादय उत्पद्यते तैश्च पीडितेन सता तत्परीपह सोढय ॥ ८ ॥ ९ ॥

૧ વર્ષાપરીપદ પળ સદન કરવો જોઈએ.—

ગ્રીષ્મઋતુ પછી વર્ષાઋતુ આવે છે. વર્ષાઋતુમાં ઢાંસ યન્છર વગેરે ઉત્પન્ન થાય છે એ દંશમશાકાદિકૃતી પીડિત થતા સાધુએ

ભાષાંતર
અધ્યયન૨

॥ ૧૨ ॥

પુંડ્રો ય દંસમસૈર્ણિં । સમેરેવ મહાર્ણુણી ॥ ણાંગો સંગમસીસે વા । સુરો અભિહુંણે પરં ॥ ૧૦ ॥

ળ સંતેસે નૈ વારિજ્ઞા । મર્ણપિ ણ પઓસણ ॥ ઉવેહ ણે હુંણે પાંગે । મુંજંતે મંસસોણિયં ॥ ૧૧ ॥

નૃત્તગાર્થઃ—(સમેરેવ) સમભાવી (મહાર્ણુણી) મહાર્ણુણિ (દંસમસૈર્ણિં) ઢાંસ, મન્છર, જૂ, માકડ વિગેરેથી (પુંડ્રો અ) સ્પર્શ કરાયા છતાં પણ (સંગમસીસે) રણસગ્રામને મોગરે રહી (સૂરો) શૂરવીર (ણાંગો વા) હાથો જેમ (પર) શત્રુને (અભિહુંણે) હળો છે તેમ ભાવશત્રુને હણવા ૧૦ મુનિ (ળ સતસે) ત્રાસ પામવો નહિ (ળ પરિજ્ઞા) તેમને ઉડાવવા નહિ તથા (મર્ણપિ) મનમાં તેની ઉપર (ળ પઓસણ) દ્વેષ લાવવો નહિ પરંતુ (ઉવેહ) તેમની ઉપેક્ષા કરવી=કરડવા વેવા તથા (મંસસોણિય) પોતાનું માંસ અને રુધિરને (મુંજંતે) ગાતા ગવા (પાંગે) પ્રાણીઓને (ળ હુંણે) હળો નહિ ॥ ૧૧ ॥

વ્યા૦—મહાર્ણુણિર્મહાતપસ્વી દંશમશકૈર્જનુભિઃ સ્પૃષ્ટો ભક્ષિતઃ સત્ર સંવ્રસેત્, ત્રાસ ન પ્રાપ્નુયાત્, પુનસ્તાન્ દંશાદીન્ ન નિવારણેત્. તેપાં વારણે છાદ્યારાંતરાયઃ સ્યાત્, મનોઽપિ ન પ્રદૂપયેત્, મનોઽપિ કલુપં ન કુર્યાત્, નિવારણં તુ દૂરે એવ વ્યક્તં, તેષુ મનસ્યપિ ક્રોધં ન કુર્યાત્, કિંતુ તેષુ દંશમશાકાદિષુ દુષ્ટજીવેષુ માંસશોણિતં પલ્લરુધિર મુંજાનેપ્યુપેક્ષેત. ઉદાસીનભાવે વર્તેત, રાગદ્વેષરદિનો ભવેત્, પ્રાણાંસ્તાન્ દંશમશાકાદીન્ માંસરુધિરં મુંજાનાન્ હન્યાત્.

अथ — मशामुनि=महातपस्वी=डास मसगा कगेरे जनुभो आचीने स्वर्श ररे; अर्थात् करेढे तो पण जराय त्रास न पागे, तेम ए त्रास मसच्या नादिरने निचारे पण नहिं, अर्थात् झापट मारीने उडाडे पण नहिं केमके एओने उडाडायी तेना गुजाराया अचण नाखाल्य 'आदारातराय' नामक दोय लागे जे तेम ए प्राणियो निचाराण करवानु तो दूर रखु पण मनजे पण दूषित रखु नहिं अर्थात् मनमा पण जराय करवानु नहिं, तेना उपर क्रोधछेय पण करवो नहिं, किंतु ते दुरु जनुभो ज्यारे मांस तगा रंधिर भक्षण करे त्वारे उपेक्षा करी-रागद्वेष रहित उदासीन भावे रहेतु ए मारा श्वरि खाता त्रास मसला आदिक प्राणीने हणया नहिं

अत्र श्रमणभद्र कथा यथा—चपाया जितशत्रुपस्य पुत्र श्रमणभद्रो युवराजा श्रीधर्मवीपाते प्रव्रज्यैकानि तन्निष्कारेण विहरयन् शरदि क्लान्तया प्रतिमास्थितो दशमशकैः पितृमानोऽपि निश्चल स्तयमनंतशो मुक्त-
नरकचैदनास्वरूप चित्तयत्र समाधिना मृत्वा दिव गतः एव दशमशकपरिपह मोक्षय ॥ ५ ॥

—आ निपयमा श्रमणभद्रनी एक एरी कथा जे के—

चपानगरीमा जितशत्रु राजानो पुत्र श्रमणभद्र नामे युवराज हतो तेजे धर्मपोषणा सांभळीने अते मत्रज्या लड एकासी विहार मरतो एक समये शरद ऋतुयां अटवी=जंगलमा भटमो एक स्वळे वेढो त्यां दशमशकादिक जनुभो करडया लागया तयापि पोते

निश्चल रह्यो. केमके पोते अनंतवार नरकवेदनाओ भोगवेली तेनो विचार राखी अडग रहीने समाधि दशा पापी मृत थयो अने स्वर्ग गयो. आचीज रीते दंशमशकपरीपह अथवा नामांतरे वफा परीपह पण साधुओए सहन करवो जोइये. ११

अथ च दशमशकादिभिः पीडयमानो वस्त्राद्यास्यान्तरो न स्यादतोऽचेतपरीषद्ग्रमाह—

ए दंशमशकादिकथी पीडातो साधु वस्त्रानी आशा मुचक आकारवान् न थाय तेने माटे अवेल परीपह कह्ये छे.—

परिजुनेहिं वंत्येहिं । होवलांमितिं अचेलए ॥ अटुवा सचेलए होवखं । ईइ भिक्खु नं चितए ॥९२॥

एगया अचेलए होइ । सचेलएअवि एगया ॥ एयं धम्मं हियं नच्चा । पाणी पां परिदेवए ॥९३॥

मूलगार्थ—(परिजुनेहिं) जीर्ण एवां (वत्येहिं) वखोए करीने हु (अचेलए) वस्त्ररहित (होवखं) थइ जइश (अटुवा) अथवा (सचेलए) वस्त्र सहित (होवखं) हु थइश (इइ) ए प्रमाणे (भिक्खुअ) मुनिए (ण चितए) चिंतवहुं नहिं ॥९२॥
(एगया) एकदा (अचेलए) वस्त्र रहित (होइ) होय, तथा (ए गया) एकदा (सचेलए आवि) वस्त्र सहित तेश्री (एअ) वा सचेल तथा अचेल वने (धम्म हियं) साधु धर्मेने उपकार करनाहं छे एम (णच्चा) जानीने (पाणी) जानी मुनि (पां) परिदेवए कोइ पण वस्यते दीनता पामे नहिं ॥ ९३ ॥

व्या०—भिक्षुः साधुर्वस्त्रेषु परिजोर्णेष्विति न चिंतयेत्, मनसि न विचारयेत्, इतीति किं? अहं वस्त्राभा-

वेऽञ्जलको निर्वन्धो भविष्यामि, न विद्यते चेत्त वस्त्र गच्छ मोऽञ्जलक इति दैव न कुर्यात् अथ वैतादृश जीर्ण स्फुटितवस्त्र मा दृष्ट्वा कश्चिद्दर्मात्मा दाता मया वस्त्र दाम्यति तदाह सञ्चेलको वस्त्रमहितो भविष्यामीति प्रमोद-
भागमपि न म्यात्, गतायता वस्त्रस्याप्राप्तौ उद्यस्याप्राप्तौ वा विपादो ग हर्षो वा साधुना न विधेय, प्राप्याप्राप्यो मदृशेन भाग्यमित्यर्थ ॥ १२ ॥

अथ — भिक्षु-साधु, भग्न वस्त्र परिजीर्ण=अत्यन्त जुना थइ गयेल हाय तो एण ते यात मनमां “ भरेरे भा वस्त्र जुना थइ फाणी जना आयां छे ” एम भावना न परे अर्थात्-रवे आ वस्त्र नष्ट थाने अने हु भवेल्थ=वस्त्रहीन थइ जइश एगी दीनता मनमा न गवे अथवा ‘आतु भा फाटठ तुल् वस्त्र जोइ कोइ धर्मात्मा मने रत्न देशे रगरे हु सञ्चेलन=वस्त्रवान थइग’ आम मनमा धारी प्रमोद=हर्ष एण न पाये भा उपरयी साधुए वस्त्रनी प्राप्ति तथा अमाप्ति प्रसंगे हर्ष अथवा खेद न परको रितु वस्त्र प्राप्त थाय के न थाय गते प्रसंगे समान भावे रहेवु १०

पुन साधुरेय चितयेत्—एकदा जिनकल्पावसगाया साधुरचेलकं स्यात्, इयमपि साधुरेयायस्या, स्थिर-
कूपेऽपि द्रुलभमस्त्रत्वेन पूर्वमस्त्रस्य जीर्णताभाशे जाते सत्यपरवस्त्रापाप्त्यभावेन निमित्त विनापि निर्घस्र स्यात्, तदा मनसि साधुनेति चितनीय इदानी मह जिनकल्पायस्या भजामि, जीनकल्पीमुनिरचेलक एव त्रिटति पुन-
रेकदा स्थिरकल्पावस्थाचितनेनोमय धर्म ज्ञात्वा ज्ञानी साधुना परिदेवेत, नो यिलाप कुर्वीत, कीदृश धर्म ? हित हितकारक ॥ १३ ॥

पुनः साधु एव चित्तन करे के—एक राये साधु जिनकल्प=जिनरादृश अवस्थायां अचलेक=अवत वने; आ पण साधुनीज अवस्थां दोय, दृढावस्थायां पण दस दुर्लभ होय त्यारे अथवा पूर्वनां वख जीर्ण थइ फाटी तुटी नाज पागे अने अन्य वखनी प्राप्ति न थाय त्यारे निमित्त जिना पण निर्निस्त दशा आवे त्यारे साधुए मनमां एम चित्तन करवुं के—‘हवे हुं जिनकल्प अवस्था भजुंछुं’ कारण के जिनकल्पी मुनि अचेलक=निर्निस्त=ज रहेछे. कोइ समये रथवीरकल्प=दृढजैत्री=अवस्थानुं चित्तन करी उभयधर्मने जाणीने ज्ञानी साधु परिदेवन=निलाप न करे केमके ए साधु पोतानो द्वितर मानी ले.

अत्र दृष्टान्तो यथा—दशपुरे नगरे सोमदेवो द्विजोऽस्ति, तस्य भार्या रुद्रसोमा नाम्नी वर्तते, तयोः पुत्राचार्य-
रक्षित फल्गुरक्षितौ स्तः, आर्यरक्षितेन पितुर्विद्या पूर्णा गृहीता, पश्चत्पाटलिपुत्रे नगरेऽधिकविद्यापठनाय कस्यचि-
दुपाध्यायपार्श्वे गतः, तत्र तेन सांगोपांगाश्चत्वारो वेदाः पठिताश्चतुर्दश विद्यास्थानानि गृहीतानि.

—आ विषयमां एक दृष्टांत कहे छे—

दशपुर नगरमां एक सोमदेव नामनो ब्राह्मण रहेतो हतो. तेनी भार्या रुद्रसोमा नामनी हती, तेने आर्यरक्षित तथा फल्गुरक्षित एवा नामना बे पुत्र हता, तेमांना आर्यरक्षिते पोताना पिता पासेथी पूर्ण विद्या भणीने अधिक विद्या संपादन करवा पाटलिपुत्र नगरमां कोइ उपाध्यायनी आगल जइने ते अंग उपांग सहित चारे वेद भण्यो, अने चउदे विद्यास्थान गुरु पासेथी पाम्यो.

ततो दशपुर नगर प्राप्त, नृपादिसकललोकैः प्रवेष्टोत्तमः कृत्या पूजितश्च स्वगृहे गत्वा शितरी प्रणतं वित्ता-
तीरहर्षवान् जातः, माता तु नैव हर्षं मनागदर्शयति आश्चर्यक्षितः प्राह हे भानस्तव मदभ्ययनेन किं न हृष्टा ? सा
प्राह किमेतेन जीवयातादिनिमित्तेन बहुशास्त्राभ्ययनेन ! किं तया दृष्टिवादोऽधीत ! येन मम हर्षं स्यात् ततस्तेन
पृष्ठ दृष्टिवादः यथास्ति ? मात्रोक्त ईश्वरवाक्ये स्थितानां तामलिपुत्राचार्याणां समीपेऽस्ति

भणी गणीने ज्यारे पाछो दशपुर नगरया आब्यो त्यारे राजा आदि सकल लोकैः गात्रते तेने गाममा प्रवेग
करावी पूजा करी पोताने घरे जइ मा रापने पगे लाग्यो त्यारे पिता सोपदेव अत्यव हर्ष पाण्या पण माता दद्रसोभाण तेअ पण
हर्ष दर्गा-यो नहिं त्यारे आ आश्चर्यक्षित पुत्र सोल्यो-‘ हे मात हु भण्या तेथी तमे अराय हप केम नयी वामता ? त्यारे मागा
बोल्यां के-आगा जीव घात बगेरेना निमित्तभूत बहुशास्त्रना अभ्ययनयी शु वळ्यु ? शु तु दृष्टिवाद भग्यो ? के जेथी मने हर्षं याय
त्यारे पुत्रे फरी पूछ्यु ‘ ए दृष्टिवाद क्या ते ? ’ माताए उत्तर आप्यु के-‘ जेरडीना वाडपा रहेता बोसत्रिपुत्र आचार्य समीपे ते ’

ततस्तेन भणित हे माता कल्पे तत्र यास्यामि दृष्टिवादभगनार्थं, राघो सुप्तं सत्त्वं चिन्तयन्ति दृष्टीना गदो
दृष्टिवाद इति नामाप्यस्य शास्त्रस्य सुदरमिति प्रभाते तद्भूषणार्थं तत्र चलितः, मार्गे प्रथमतः एव दशपुरनगरप्रत्या-
सन्नग्रामवासी पितृमित्र सार्धनवेक्षुयष्टिहस्तो ब्राह्मणो मिलितः, कथितं च तेनाह तव मिलनार्थमागतोऽसि, तत
स्वागतं परस्परं पृष्ठं, पश्चादायंरश्मिन्तेनोक्तमहं स्वचित्कार्याय गच्छन्नस्मि, इदं साधनवेक्षुयष्टिप्राप्तं मातुर्हस्तेऽप्यणीयं,
कथनीयं चाह पूर्वमार्थरक्षिताय मिलितं

त्यारे पुत्र बोल्यो—‘हे माता काले हूं दृष्टिमाद भणवा माटे त्यां जइश. राचीना मृता मृतां एम विचार करवा लाग्यो के—‘दृष्टिनां वादो दृष्टिवादः’ अथवा दीठेलु कहेयूं आ दृष्टिमाद नाम केतुं गुंदर छे. सवारमां उठीने ते भणवा माटे चाल्यो, मार्गमां पहेलांज दशपुर नगरनी समीपना गामडानो रहेवासी तेना पितानो मिन एक ब्राह्मण शेरडीना साडानव सांडा हाथमां लडने तेने सामो मल्यो अने बोल्यो के नमनेज मळवा आतुं छूं. एक बीजा परस्पर सागत करी कुजळता पूछी त्यारे आर्थरसिते कळुं—हुं तो कंडे कार्ये अर्थे जाउछूं; आ साडानव शेरडीना साडानु उपायन (भेट)मारां मानाना हाथमां आपजो, अने कहेतुं के हूं आर्थरसितेने मल्यो.

अथ तेन तथैव कृतं. ततो माता तुष्टा सती चिन्तयति मम पुत्रेण सुंदरं मंगलं दृष्टं, माधेनवपूर्वापगयेत्यति युत्र; आर्थरक्षितोऽपि शुभं ग्राह्यं चिन्तयन् गन् ईशुवाटके. तत्रैकस्मिन् पार्श्वे स्थित्वा दृष्ट्वा आद्रवंदनविधिं दृष्ट्वापाश्रयमध्ये प्रविष्टः, वंदिता स्तोसल्लिपुत्राचार्याः, तैः दृष्टं स्वरूपं प्रयोजनं च सर्वमप्युक्तत्वा मम दृष्टिवादमध्यापयन्विति वदंतं तं सूरयः प्रोचुर्यशमदंतिके प्रव्रज्या गृह्णासि तदा तमध्यापयामः, तेनोक्तमेवमप्यस्तु.

ए ब्राह्मणे ते ममाणे कथुं, ते सांभळी माना—‘मारा पुत्रे सुंदर मंगल दीतुं’ एम जाणी राजी थइ, अने मारो पुत्र साडाना पूर्व भणशे एम धारी मनमां संतोप पामी. आर्थरक्षित एण पोताने शुभ ग्राह्य मल्युं एम विचारखो ईशुवाटके=(शेरडीने वाडे) पडोच्यो, त्यां एक पडले उभो रहींने दृष्ट्वा आद्रवंदन विधि जोइने उपाश्रय मध्ये प्रवेश कथो अने तोसल्लिपुत्र आचार्यने वंदन कथुं त्यारे आचार्ये ‘तुं कोण छूं?’ अने ‘कैम भाळ्यो छूं?’ पूछ्युं तेनो उत्तर कथी हकीकत कहीने ‘आप मने दृष्टिवाद भणावो’

एम ज्यारे गेल्यो त्यारे मुरिए कडुं के-‘ जो तमे अमारी पासे मद्रज्या=दीक्षा=गृहण करो तो अमे दृष्टिवाद भणानीए ‘ त्यारे तेणे ‘ मळे एम हा ’

तत स प्रव्रजित. कथयति भगवद्भद्र सकललोकयाक्षिसस्य मम विद्याग्रहण स्वल्पमेव भावि, तेने ववाप्य न्यत्र गम्यते, गुरुभिस्तथा कृत भाणितोऽसौ सोपागा येकादशागानि अथ पूर्वपठनार्थं तोसलिपुत्राचार्यैरसावा र्यरक्षित. श्रीवज्रस्वाम्यतिके प्रेषित, यथि गच्छधवत्या श्रीभद्रगुप्तसूरीणा निर्यापना कृतवान् तैश्चात्यसमये प्रोक्त पठता स्वया वज्रस्वामिमडल्या न स्येय, यतस्तनमडली रितो तेनेव सह त्रियते

आम उत्तर आप्यु एन्ळे तेने मद्रज्या गृहण करामी त्यारे तेणे मुरिने कडु के-‘ हे भगरन् ! अहीं कथा लोक सपरकं जग्य विज्ञेपने लीवें मने स्वल्प पण विद्या ग्रहण थडु दुष्कर छे तेथी कयांक अग्यं स्थले जइए तो ठीक गुरए तेम कर्पुं अने तेने उपाग सहित एकादश अग भणाया हवे आगळ भणवा माटे तोसलिपुत्राचार्ये ए आर्यरक्षितने भीवजस्वामीनी पासे मोकल्यो मार्गे चालतां तेणे भवतिमां श्रीभद्रगुप्तमुरिनी निर्यापना=भृत्यक्रिया=चरी त्यारे ते भद्रगुप्ते तेने अत समये कण के-‘ वज्रस्वामि पासे भणतां तारे तेनी मडलीमां रवेतु नहि कारण के तेनी मडलीमां रहेनारो तेनीज साये मरे छे ’

एव तच्छिक्षां श्रुत्वा ततो गत श्री वज्रस्वामिपार्श्वे, तैश्च राज्ञौ क्षीरभृत पात्रमागतुकेन शिष्येण किंचिदनु

पीतमितिस्वप्नो दृष्टः. ततस्तेन पृथग्मंडलीं कृत्वाऽधीतानि श्रीवज्रस्वामिपार्श्वे नव पूर्वाणि. वज्रस्वामितु पृथग्मंडलीकारणं ज्ञात्वा न किञ्चित्तस्योक्तवान्. दशमपूर्वाधिकाराः केनन यावत्तेन पठितास्तावदशपुराचिरकालविरहादि-तमातृपितृप्रमुखकुटुंबपेरितः फलगुरुरक्षितो आता तस्याकारणाय समायातः, आर्यरक्षितेन तत्रैव प्रतिबोध्य प्रव्राजितः.

आची तेनी शिखामण सांभळी ते वज्रस्वामी पासे गयो. तेज रात्रीमा वज्रस्वामीए कंडक ऊगुं दुधथी भरेलुं पात्र कोइ आंगतुक शिष्ये पीधुं एवुं स्वप्न दीहुं-तेथी तेणे नोखी मंडली करीने वज्रस्वामी पासे नव पूर्वतुं अध्ययन कथुं. वज्रस्वामीए तो जुदी मंडलीनुं कारण जाणीने तेने कंड कहुं नहिं ज्यारे आर्यरक्षित दशम पूर्वना केटलाक अधिकार भणतो हतो तेवामां घणा समयना वियागथी पीडाता तेना मा चाप वगेरे कुटुम्बीजनोए मोकलेलो तेनो नानो भाइ फलगुरुरक्षित तेने बोलाववाने आच्यो. आर्यरक्षिते पोताना नानाभांइ फलगुरुरक्षितने केटलोक बोध दइ मंत्रजीत=दीक्षित कर्यो.

एकदा आर्यरक्षितः श्रीवज्रस्वामिनं पृच्छति भगवन्तःऽपरं पूर्वपाठः किमनवशिष्टोऽस्ति ? वज्रस्वाम्याह वत्स ! त्वया बिंदुमात्रं पठितं, समुद्रोपमं दशमं पूर्वमस्ति, ततोऽसौ धक्कपरिणामः प्राह नाहमतःपरं पूर्वपाठं कर्तुं शक्नोमि, गुरवस्तु दशमपूर्वाधिस्य स्वस्मिन्नेव व्युच्छेदं ज्ञात्वा मौनेन स्थिताः. असौ गुरुननुज्ञाप्य स्वसंसारिकवंचदापनार्थं दशपुरनगरे प्राप्तः.

एक समये आ वज्रस्वामीने आर्यरक्षिते पूछ्युं के-‘भगवन् ! हवे आथी आगळ पूर्वपाठ केटलोक भणयो वाकी अवशेष रह्यो?

वचस्वायी गेल्या के- 'हे वत्स ! इजी तो तु एक विदुषात्र यण्यो छु, इजी समुद्र तुल्य दशमपूर्व तो रात्री छे ' आ सायकी याकी गयेला जेवो यइने ते बोल्यो के-आयी आगळ हवे हु पूर्वपाठ करवाने शक्तिमान् नथी, आ वचन साभळी गुरु तो दशम पूर्वादिनो पोतायात्र व्युच्छेद जाणी यौन धारण तरी स्थित यया आ आर्यरक्षित गुप्ती अनुज्ञा लइ पोताना सासारिक सम्यन्धियेने बन्दन करावा दशपुर नगर भणी चाल्या

गच्छतस्तस्य गुरुणा सूरिपद दत्त अर्थापरक्षितसूरिस्तत्र स्वभातृभगिनीप्रसुचसर्वसाम्मारिकरगो दीक्षा ग्रहित , विता तु प्रतियोधितोऽपि साधुर्लिंग न गृह्णाति, स्वज्ञातीयजनाना रज्जा च बहति आचार्या दीक्षामग्नणाय तस्य पशु कथयति

जता जवा गुरु ए तेने सूरिपद प्राप्नु, आर्यरक्षितगुरिप दशपुर नगर जइ पोताना याता रेन बगेरे सम्यन्धि वर्गने दीक्षा छेव- रात्री, पण पिताने यण्यो बोध कयों छता तेजे साधुचिन्ह धारण नन रथु पोताना शक्तिमनोमा घणु शरमावा लाग्या वेम आचार्ये पण दीक्षा जेरा तेने यणु वसु

तत स कथयति पृथुलवस्त्रयुगल १ यज्ञोपनिष २ कमण्डलु ३ छत्रिका ४ उगानद्भि सम चेद्दीक्षा ददासि तदा लामि ततो लाभ दष्टा तादृशमेव त गुरु प्रव्रजितवान्, ग्रहितश्चरणकरणस्वाभ्याय अन्यदा चैल्यवदनार्थे गता आचार्य , तत्र साधुशिक्षिता गृहस्थदिमका वदति एन छत्रिणं मुस्त्वा सर्वान् साधून् वदामन्

त्यारे छेवत् एम बोल्या के- 'वे गहोटां वल्ल, यवोपवित्त, रुपंडल, ठवी तथा पगरसां, आडलं नानां सावे राखीने दीना दीओ तो लउं' त्यारे गुरुए एम कमायां पण लाभ जोइ तेने ए उ वस्तु माये प्रवज्या आमी आचरण तथा स्वाध्याय ग्रन्थ करारव्या; एरु समये आचार्य चैत्यवंदनार्थ चाल्या त्यां साधुओए गीखची मुहेअ थुहस्य वाळलो बोल्या के- 'आ एरु छवाळाने छोडो वाकीना साधुओनुं वंदन करीए छइए'

ततः स वृद्धो वक्ति मम पुत्रा नाप्त्रादय एते वंदिताः, अहं कस्मान वंदितः ? किं ज्या दीक्षं न गृहीता ? ते आहुः किं दीक्षितस्य छत्रकमंडलवादीनि स्युः ? ततो गुरुन्वागतस्तु स वृद्धो वक्ति पुत्र ? मम डिम्बका अपि हंसति. तनां न कार्यं छत्रेण. एवं प्रयोगेण क्रमता धौनिकवत्तं सुकरवा सर्वं ल्याजितः, बहुशस्तया प्रयोगकरणेऽपि धौनिकं न मुंचति.

त्यारे पेला वृद्धे कलुं के-मारा पुत्र तथा पौत्र आदिकलुं वंदन कर्युं अने मारुं वंदन कैम न कर्युं ? थुं मे दीक्षा गृह्ण नथी करी ? आ सांभळीने ते वालको बोल्या के- 'थुं वली दीक्षितने छत्र कमण्डलु वगेरे होतां हजे ? ज्यारे गुरुओ आन्या ल्वारे ते वृद्ध बोल्थो के-हे पुत्र ! मने आ वालको इसे छे माटे मारे आ छत्रनुं काम नथी एम कही छत्रनो त्याग कर्यो अने एम करतां आगल जतां तेणे एरु धोती तिवाय तमाम वस्तुनो त्याग कर्यो; तथापि अनेक प्रयोग कर्यां छतां धोतीनो त्याग करतो न हतो.

अन्यदैकः साधुर्गृहीतानशनः स्वर्गं गतः तत आचार्यैर्वृद्धस्य धौतिकत्याजनाय साधून् प्रत्येवमुक्तं य एनं वृद्ध-

साधु युत्सृष्ट रूधेन वहनि तस्य महत्पुण्य ततः स स्थविरो वन्कि पुत्राग्र किं वदु निर्जरा ? आचार्या आहृर्नाड
ततः स चरत्यहं घट्टामि, आचार्या चदलत्रोपसर्गा जायते, चैत्रकल्पाणि लग्नते, यदि क्षम्यतेऽधिसोढु तदा रर,
यदि क्षीभो भविष्यति तदाशुभमस्माक भविष्यति

एक सगये एक साधु अनशनयत लद स्वर्गे गयो त्वारे आ हृदने घोती मूमावतानो आपार्योण एक गग गोठन्वो तेभ्यो
कण के आ साधुने काये उपादयानु महीड पुण्य छे, त्वारे ते हृदे पूछ्य के पुत्रो ! आ वरवामा शु रहु निर्जरा याय ? आचा-
र्योए कण के- ' निधये याय ' त्वारे हृदे वरु ' हु उपाडु ' आचार्योण रहु के एसा अनेक उपद्रवो थरो, केटलक चैत्र गगरो
जो वधु सदन करी शमे तो उपाडु डीक छे जो क्षोभ पामसा तो आपणा गगानु अशुभ थरो '

एव स्थिरीकृत्य स तत्र नियुजित, साधुमाग्नीममुदाय वृष्टो रित, गवत्सन साधुशव रूधे समारोप्य
धोदुमारव्य तावत्सस्य धौतिक गुरुशिक्षितडिभकैराकर्षित. स लज्जगा गायत्सनत्माधुशव रूधमाशुञ्चनि तावद येरुक्त
मा सुञ्च ? मा सुञ्च ? एकेन चोलपट्टको दवरकेण कृत्या वदौ वद, स तु लज्जगा तत्साधुशव ठारभूमिगामदुदृष्ट
तत्र युत्सृज्य पश्चादागतो गति हे पुत्राग्र महानुपसर्गो जात, आहृराचार्या आनीयता धानिक परिधाप्यता ? तत
स धरत्यथाल धौतिकेन, यद् दृष्टव्य दृष्टमेव, अथ चोलपट्ट ग्यास्तु, पूर्य तेनाचेलरीपहा न सोढ, पश्चात्सो- ॥३॥

आम गहु हत्ता करावीने ए शव उपाडगाना कायमा तेने जोड्यो तेने शव उपाडयु, साधु साध्वीगे समुदाय पाछठ गाल्यो

આમ જ્યાં સાધુનું શવ કાંધે ઉઠાવીને ચાલવા માંડે છે કે—પુરુષ શીખવી રાખેલા ચાલકોએ તેની ધોતી खेची લીધી. શરમાઈને જ્યાં તે સાધુનું શવ કાંધેથી હેઠું મુકવા જાય છે ત્યાં બીજા ચાલકો ‘મુકશોમાં, મુકશોમાં’ એમ બોલી ઉઠ્યા. તેટલીવારમાં એક ચાલકે વસ્ત્રખંડ લાવી તેની કેડે લપેટવા માંડ્યો ત્યારે તે દુદ્ધ પેલા શવને દ્વારદેશ સુધી ઉપાડી ત્યાં મૂકીને પાછો આવી કહેવા લાગ્યો કે ‘હે પુત્રો આ તો મહાન્ ઉપદ્રવ થયા. આચાર્યોએ—ધોતીયું લાવીને આને પહેરાવો’ આમ કહ્યું ત્યારે તે દુદ્ધ બોલ્યો કે—‘હવે વસ્ત્રનું શું કામ છે? જે દેલાવાનું હતું તે તો દેલાઈ રહ્યું’ હવે તો એ વસ્ત્ર खंड ખલે રહ્યો.’ આવીરીતે તેણે અવેલપરીપહ પ્રથમ સહન ન કર્યો પણ પાછલથી સહન કર્યો. ૬

અથાચેલકસ્ય શીતાદિભિરરતિઃ સ્વાત્, અતસ્તત્પરોપહમાહ—

—હવે અવેલક=નિર્વૈભ્ર=ને શીત આદિકથી ઉદ્દેગ થાય માટે તે=અરતિના પરીપહનું નિરૂપણ કરે છે.—

ગામાણુગામં રીઝંતં । અર્ણગારં અર્કિચ્ચં ॥ અર્ઘૈ અણુર્પવિસે । તં તિતિંચ્ચે પરિસંહં ॥ ૧૪ ॥

અર્ઘૈં પિટ્ટંઓ કિંચ્છા । વિરંપ આર્ચરક્ષિણ ॥ ધર્મમારામે નિરાંરંમે । ઉર્વસંતે મુળી ચંરે ॥ ૧૫ ॥

મૂળગાર્થ—(ગામાણુગામં) એક ગામથી બીજે ગામ (રીઝંતં) વિચરતા અને (અર્કિચ્ચં) પરિગ્રહ રહિત (અણગાર) મુનિને (અર્ઘૈ) સંયમ સંવંધી અપ્રીતિ (અણુર્પવિસે) પ્રાપ્ત થાય, તો (તં) તે (પરીસહ) પરીસહને સહન કરવો ॥ ૧૪ ॥

(વિરંપ) ઉપરામ ધર્મલો (આર્ચરક્ષિણ) દુર્ગતિના કારણરૂપ (નિરાંરંમે) અસત્ ક્રીયાથી નિવૃત્ત થયેલા તથા (ઉર્વસંતે) ક્રોધાદિક જેના શાન્ત થઈ ગયા છે એવા (મુળી) મુનિ (અર્ઘૈ) અરતિને (પિટ્ટંઓ) પાછલ (કિચ્છા) કરીને (ધર્મમારામે) ધર્મરૂપ આરામને વિદે (ચંરે) વિચરવું ॥ ૧૫ ॥

व्या०—अरति सयमेऽर्थं यदाऽनगारमनुप्रविशेदरतिपरीपदो मुनिं स्युक्षेत्तदा साधुस्त परीपद इति ति श्वेत
सहेत किं कुर्वतमनगार ? ग्रामानुग्राम रीयत, ग्राम ग्राममन्वित्यनुग्राम, एक ग्राम व्रजतो मुनेतराले आगत ग्राम
मनुग्राम तत्र विचरत, कीदृश ? अकिंचन न विद्यते किंचन यस्य सोऽकिंचनस्त, परिग्रहरति

अर्थ—अरति पटले सयमया अर्थेयं=अर्थात् सयमने धरावर पाळवाना मनोदृढतारूप धैर्यनो अमार-आ पण ज्यारे अनगार=
निवासा स्थान रहित, एक गामयी गीजे गाम विचरता, रळी अकिंचन=सर्वपरिग्रहवर्जित, साधुने अरति परीपद प्रवेश करे-अर्थात्
एवा मुनिने नवे त्यारे ते पण तेणे सहन करवो जोइए पटले के एवे मसगे धैर्य धारी ह् मन रहेबु जोइए १४

पुनरुक्तमर्थं दृढयति—मुनिररतिपरीपदे उत्पन्ने सत्यरतिं पृष्टत कृत्वा धर्माराम सत सयममार्गे चरे
द्विचरेत् धर्मे आरमते रतिं करोतीति धर्माराम, पुन कीदृश साधु ? निरत आश्रयाद्वरित, पुनः कीदृश ?
निरारम आरमरति, पुन कीदृश ? उपश्रुतातो नि कृपाय ॥ १५ ॥

पूर्वोक्त अर्थने दृढ करे छे—मुनि अरति उपस्थित थाय त्यारे ते अरतिने पृष्टत पृष्ठे करीने अर्थात् ते तरफ दृष्टि न करता=
पटले अरति दूर करीने धर्मया प्रतिमान्=धर्माराम वनीने तथा निरारम=रूपण वजवीज न आरभता विरत-आश्रय रहित रही
उपश्रुत-निष्कृपाय रहे ॥ १५ ॥

—अत्र पुरोहितपुत्रराजपुत्रयोः कथा यथा—

अचलपुरे जितशत्रुनृपपुत्रोऽपराजितनामा रोहाचार्यपार्श्वे दीक्षितः, अन्यदा विहरंस्तगरां नगरीं गतः, ताव-
तोऽज्ञयिन्या आर्यरोहाचार्यास्तत्रागताः, पृष्टं साधुना तेनोऽज्ञयिन्याः स्वरूपं, तैरुक्तं सर्वं तत्र वरं, परं नृपपुत्रामाल्य-
पुत्रौ साधुमुद्वेजयतः. ततो गुरुनामृच्छय स्वभ्रातृव्यवोधार्थं शीघ्रमुऽज्ञयिन्यां गतः.

—आ विषयमां पुरोहितपुत्र तथा राजपुत्रनी कथानुं दृष्टात कहे छे.—

अचलपुरमां जितशत्रु राजानो पुत्र अपरिजित नामनो रोहाचार्य पासे आनी दीक्षिन थयो. एक समये विहार करतो करतो तगरा
नगरीमां आनी चढयो, पटलामां उऽज्ञयिनीथी आर्य रोहाचार्य त्या आनी पदोच्या तेमने साधुए उऽज्ञयिनीनुं स्वरूप पूछुं त्यारे
तेओए कहुं के—वीजुं तो वधुं सारुं छे पण राजानो पुत्र तथा अमात्यनो पुत्र ए वे गळीने साधुने उद्वेग आपे छे. आ सांभळी गुरुनी
अनुज्ञा लइ पोताना भ्रातृव्य (भाइ भवीजा)ने वीज देवा माटे तरतज उऽज्ञयिनी भणी चाली नीकळया.

तत्र भिक्षावेलायां लोकैर्वार्यमागोऽपि बाहस्वरेण धर्मलाभ इति पठन् राजकुले प्रविष्टः, राजपुत्रामाल्यपुत्राभ्यां
सोपहासमाकारितोऽत्रागच्छत ? वंचते, ततः स तत्र गतः, ताभ्यामुक्तं वेत्ति नर्तितुं ? तेनोक्तं चाढं, परं युवां
चादयतां ? तौ तादृशं वादयितुं न जानीतः, ततस्तेन तथा तौ कुट्टितौ पुनश्चकृतस्तथादादिसंधिवंधिनौ यथात्यंन-
मारार्तिं कुन्तः, तौ तादृशावेव मुक्त्वा साधुरूपश्रये समायातः.

त्यां मर्ने मिक्षागणे ओसोए रायी तो पण लोरोए दृस्वरडे 'धर्मनाथ' आउ उगारण करता करता रात्रहुआ पेडा त्या उभेला राजपुत्र तथा अमात्यपुत्र वक्षेए उपहासयुक्त वचनवी गोळाव्या- 'अहीं आबो, वचन करीए जीए' आ उतरवी ते साधु त्यां गया पासे आबेला साधुने ते राजपुत्रे तथा अमात्यपुत्रे पूछु के- 'नाची जाणो छो ? दूतए करता आबेते ने' साधुए कहु 'दूतए करता तो आवडे जे पण तमे बाण वगाडयो ? आ मने तेहु बाणवादन कइ जाणता न होता एटले साधुए ते मनेने एका रूढव्या के हाथ पगना साधाओ खेडवी नाग्या जेगी तेओ राहु पाडवा माडया, ए मनेने एगीन हाऊनमां पडता मुनीने साधु उगथने आया

ततो राजा सर्वरखेन तत्रायातस्तमुपलक्ष्य प्रसादनाय तय पादयो पतित', उगन च स्वामिन् ! सापराधा-पीमो सज्जीकया, अत परमपराध न करिष्यत, साधुनोक्त यदिमौ प्राजतस्तदा मुञ्चामि, राजोक्तमेवमण्यस्तु

त्यांचो राजा सगळी सेना साये लइने उपाश्रयमा ज्या साधु वेठेला छे त्या आया साधुशाने जोने क्रोध न करता ते साधुने प्रसन्न रावा तेना गरणमा पडीने गल्या के- 'हे स्वामिन् ! आ मने अपरागी छे तो पण आपे तेमने सत्ता करा, हवे पछी ते आपनो अपराध करशे नहि' साधुए कहु के- 'जा ए मने प्रव्रज्या(दीक्षा)लीये तोम हू मुक्त रह' राजाए कहु के- भळे एम पण करो

ततस्तौ प्रथम लोच कृत्वा प्रव्राजितौ, तत्र राजपुत्रो नि शक्तिनो धर्म करोति इतरस्तान्धर्यं वहति अत्र धलेन पराजिन इत्युद्वेग चेतसि वहति, पर पालयन्तो दाववि चारित्र शुद्ध मृत्वा तौ दिव गतो

तदनंतर ते मनेने प्रथम लोच करीने प्रव्रज्या दीधी हवे आ येमाना राजपुत्र तो नि, शरु धमारण करा लाग्यो पण रीजो

अमात्यपुत्र तो उलटो तेनी अदेखाइ करवा लाग्यो, 'आणे वलथी मने हराव्यो' एम मनमां राखीने उद्वेग करतो हतो पण वन्ने शुद्ध चारित्र पालता हता तेथी मरीने स्वर्गे गया.

अस्मिन्नवसरे कौशांब्यां तापसश्रेष्ठी मृत्वा स्वयद्वे शुक्रो जातस्तत्र जातिस्मरणं प्राप्तवान्, सर्वं स्वसुतादि कुटुंबं प्रत्यभिजानाति, परं वक्तुं न किंचिच्छक्नोति. अन्यदा सुतैरेप शुक्रो मारितः स्वगृहे एव सर्पो जातः, तत्रापि जातिस्मरण-वांस्तैरेव मारितः पुत्रपुत्रो जातः तत्रापि जातिस्मरणमाप, स एवं चिंतयति कथमेतां पूर्वभववधूं मातरमहमुल्लपामि ?

आ अवसरे कौशांबी नगरीमां एक तपास शेठीयो मरीने पोतानेज घरे सूकर थयो पण पूर्वभवना तपःसामर्थ्यने लइ जाति-स्मरण=पूर्वभवना स्मरणवाळो=थयो तेथी पूर्वभवना पोताना पुत्र आदिक सर्व कुटुंबने ओळखे पण कंइ बोली न शके. एक समये पुत्रोए आ सूकरने मारी नाख्यो त्यारे ते सर्व थइ जन्म्यो. सर्प जन्ममां पण जातिस्मरणवाळो हतो. घरमां सर्व जाणी पुत्रोए मारी नाख्यो त्यारे पोताना पुत्रनो पुत्र थइ अवतर्यो. ते समये पण पूर्वभवनुं स्मरण रहेवाथी मनमां चिंतन करे जे आ मारा पूर्वभवनी बहुने हुं मा कहीने केम बोलावुं.

कथं चेमां पूर्वभवपुत्रं पितरमहमुल्लपामीति विचार्य मौनमाश्रितः, सूकत्रतभागजातः, अन्यदा केनचिच्चतुर्ज्ञा-
निना तद्वोधं ज्ञात्वा स्वशिष्ययोर्मुखे गाथा प्रेषिता, यथा-तावस किमिणा मूअ-व्वएण पडिवज्ज जाणिअं धम्मं ॥
मरिउण सूअरोग । जाओ पुत्तस्स पुत्तत्ति ॥ १ ॥

૪ઠી આ મારા પૂર્વધર્મના પુત્રને ત્રણ સ્ત્રી કેમ ચોળ્યા ? આમ વિચારીને મૌનનો આશ્રય લીધો અર્થાત્ મુગાત્ત ધારણ કરી રહ્યા-એક સમયે ક્રોધ ચતુર્ધાની આવી નીકળ્યો તેણે આ ધુંગાનો વોધ જાણી પોતાના એક શિષ્યને મુલે માથા પાઠવી-યથા- (૧૩૨૦) દે તાપસ ! મરીને મૃત થયા તરંગ-સર્પ યયો અને પુત્રનો પુત્ર યયો હને મુગો કા રહે છે જાણેજ ધર્મને પ્રતિષ્ઠા યા

જ્ઞાતા માથા શુરયા પ્રતિયુદ્ધો ગુલ્બા સુશ્રાવકોઽમૃત મ્તસ્મિન્નમરે સોઽમાલપુત્રજીવદેવો મહાવિદેહે તીર્થકર-સમીપે વૃન્નતિ કિમ્મ શુભમયોધિર્દુર્લભયોધિર્ધર્મ ? इति प्रश्ने प्रोक्त तीर्थं कुरेण त्वं दुर्लभयोधि कौशा-या मरुन्नाता भावीति लव्योन्नर न सुरो गतो मृतो मरुपाश्वे, तस्य पटु द्रव्यं दत्त्वा प्रोक्तवान् यदाह तन्मातुरुदरे उत्पत्स्ये तदा तस्या अग्नद्वોहदो भविष्यति, स दोहद साप्रत मर्द्दितसदाफलाम्रफलैस्त्वया तदानीं तस्या पूर्णोकार्घ, पुनस्तस्या तथा विधेयं यथा तदानीं मम धर्ममाप्ति स्यात्

આ માથા સાધકીને પ્રતિયુદ્ધ થયો અને ગુરુના સારો શ્રાવ્ય રયો પ્રાપ્ત પેલો અમાલ્ય પુત્રનો જીવ દેવ થઈ મહાવિદેહમાં તીર્થકર સમીપે રહી પૂટે છે ' શુ શુભમયોધિ ધર્મનો કે દુર્લભયોધિ ? ત્યારે તીર્થકરની તેને ઉત્તર મઘ્યુ કે તુ દુર્લભયોધિ છો અને કૌશાવીનગરીમાં મુગાનો ભાદ થઈને અવતરીશ આમ ઉત્તર મઘ્નતા તે કૌશાવીનગરીમાં મુગા પામે ગયો અને તેને યજ્ઞ દ્રવ્ય આપી જપુ કે-જ્યારે તુ તારી માતાના ઉદરમાં ટલ્યા થઈશ ત્યારે તેણીને આમ્રફલ સ્વાવાનો દોહદ-દેહ-યજ્ઞો તે સમયે તારે મેં દેસાદેના ગરેમાસ જેમા ફલ આવે છે પ્રા પ્રાના હાડમાંની આમ્રફલ લાવીને તેણીને મોરણ પૂર્ણ કરો અને પછી તારે પત્ની રીતે જપુ કે જેની મને ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય

एवमुक्त्वा गतो देवः, अन्यथा देवलोकाच्च्युत्वा न देवस्तथा गर्भे समुत्पन्नस्तथाप्रदोहदः समुत्पन्नः, मृकेन पूर्वोक्तरीत्या पूरितः, पुत्रो जातः, मृकस्तु तं बालं लघुमपि करे कृत्वा देवान् साधुं चंदापयति, परं स दुर्लभचोद्यित्वेन तान् दृष्टा रटति. एवमापालकालादपि भृशं प्रतिचोद्यितोऽपि स न दुध्यति. ततो मूकः प्रव्रजितः, गतः स्वर्गः.

आदलुं कहीने ते देव त्याथी चाल्यो गयो. थोडा समय बाद देवलोकथी भ्रष्ट थइ ते देव मृंगलीमाना गर्भवासमां प्रविष्ट थयो त्यारे तेणीने आम्रफल खावानो मनोरथ थयो. पेन्ना मृंगाए पूर्वोक्त प्रकारे तेणीना मनोरथ पूर्ण कयो. तदनंतर तेणीने पुत्र अवतरयो. मृंगो ए नाना बालकने पण हाथे झालीने देव तथा साधुओंनु बंदन कराये छे तथापि ते दुर्लभचोधि होवाथी ते साधु तथा देवोंन जोइ रडवा मोडे छे आम बालपणथीन प्रतियोग सररा छतां पण तेने चोथनी लडि यती नयी. तेन्नामां मृंगो प्रव्रज्या लइने स्वर्ग गयो.

अथ देवीभूतेन मृकजीवेन स दुर्लभचोपिबालः प्रनिचोपकृतं जलोदरव्यथावान् कृतः, वैद्यरूपं कृत्वः देवेनोक्त-
महं सर्वरोगोपशमं करोमि, जलोदरीवृत्तिं मम जलोदरोशांतिं कुरु ? वैवेनोक्तं तयामाध्योऽयं रोगः, तथाप्यहं प्रनि-
कारं करोमि यदि मम पृष्ठाचोपपथकोत्थलकं समुत्पाद्य मयैव सहागमिष्यसि. तनोक्तमेवं भवतु.

हवे देवस्वरूप थयेन्ना मृंगाना जीवे ते दुर्लभचोधि बालकने प्रतियोग आपवा माटे तेने जलोदर व्याधिथी प्रस्त कयो; पोने

चरुपाण धारी देवरूप धयेला मृगाना मीचे कटु-के 'हु सर्व रोग मटाडु छु ' जलोदरी बोल्यो- ' त्वारे आ मारा जलोदर व्याधिनी शांति करो. ' वैज्ये फळु के- ' आ तारी रोग असाध्य छे. ' तो पण हु प्रतिहार करु, जो तु मारी पाछळ औपधकोथळो उपाडीने मारी सायेन आयेनो तो ते रोगीए कटुल कर्युं के- ' भले हु औपधकोथळो उपाडीने तमारी पाछळ आवीश ' .

ततो वैज्येन स जलोदरी सखीकृत. समाधिभागजात. तस्योत्पादनायोपधकोथलकस्तेन दत्त, स तत्पुष्टो अमस्त कोथलकटुत्पादयति, देवमायया स नेत्यलकोऽतीवभारवान् जात, तमतिभार वहन् स स्विचति, पर तमुत्प्लव्य पश्चाद्गतु न शक्नोति माभूदश्चाद्गतस्य मे पुनर्जलोदरपथेति विमर्शं कुर्वन् वैज्यस्यैव पृष्ठो कोथलक रन् अमति

त्वारे ए वैज्ये ए जलोदरीने साजो मर्यो, व्याधि मदीने सारो धर्यो वैज्ये तेने उपाडवाने औपधकोथळो दीग्यो, ते पण औपधकोथळो उपाडीने ते वैज्यनी पाठळ फरतो हतो त्यां देवमायाने लीये ते कोथलापा भार अत्यंत बघतो मर्यो, ए भार उगारता ते याकी जाय पण तेने छोडीने पागो मर ग्रंके नहि तेणे विचार्युं के-जो हु पाछो जाव ने यने वळी जलोदर यद आवे तो ! आम धारी वैज्यनी पाठळ कोथळो उपाडी कर्यां करतो

एकदैरुदेशे स्वाध्याय कुर्वत साधवो ह्यस्तत्र तौ गतौ वैज्येनोक्तं तत्र दीप्ता गृहीग्यसि यथा त्वा मुञ्चामि, स भारभग्नो यत्किं गृहीग्याम्येव, ततो वैज्येनाप्यस्य दीक्षा दापिता, देवे च स्वस्थान गते तेन दीक्षा परित्यक्ता,

देवेन पुनरपि नथैव ललोदर कृत्वा वैगल्पधरेण पुनरसौ दीक्षां प्राप्तिः, पुनर्गते च देवे तेन दिक्षा लक्ता, तृतीयवारं दीक्षां दापयित्वा वैगल्पो देवः सार्धं निवृत्तिं स्थिरीकरणाय.

एक समये एक प्रदेशां साधूनां भणता जोइ वैगं पेलाने रंगुं ते दीक्षा ग्रहण करीश ? नो तने मुक्त करु. नेजे भार उपा-
डीने कंठाक्रेल तेथी करुं के- ' ना दीक्षा ग्रहण करीश त्वारे नैछ नेने साधु पासं दीक्षा देवराची एण ए देव सभ्याने गया एटले
आणे दीक्षा छोडी दीधी. देवे पाछ नेने गळोदर हरी मूसुं. हरी एण ए देवे वैगल्प चड दीक्षा करारी. कळी एण देव गया
के आणे दीक्षा त्यजी दीधी एटले चीजीमार देवे वैगल्पे भारी दीक्षा लेगारी हड रागता पोते देव माये रदेता लाग्या.

एकदा तृणमारं गृहीत्वा स देवः प्रवचनग्रामे प्रविशति. ततस्तेन साधुनां कृतं उपलब्धिं ज्ञाते कथं प्रविशति ?
देवेनोक्तं त्वमपि क्रोधनमानमायालोभैः प्रवच्यन्ति गृहवासे चारुवारं गार्थनाणोऽपि पुनः कथं प्रविशसि ? वैगल्पेन
देवेनैवमुक्तोऽपि स ननु भ्रयते.

एक समये ते देव राउतो भागे चड यत्रा गापणां पेथा त्वारे ए माधुप नुं के- ' चळता गापणां केव पेसो लो ? ' देवे
कहुं- ' तुं एण-क्रोध मान माया लोभ नमेरेशी चळता नरागणां मारंगार वायां छनां केव पेसो जाय छे ? ' वैगल्पी देवे आग
करुं तयापि ते समज्यो नहि.

अन्यदा तावदया गतौ, देव कटकाकुले मार्गे चरति, स माह कस्मादु मार्गेण यासि ? देवेनोक्त त्वमपि विशुद्ध सयममार्गं परित्यज्याधिष्ठाधिरूपे कटकाकीर्णे ससारमार्गे कसाद्यासि ? एव देवेनोक्तेऽपि स न बुध्यते पुनरेक स्मिन् देवकुले तौ गतौ, तत्र यक्ष ईप्सितपूजापूज्यमानोऽपि पुन पुनरघोमुग्र पतति स कथमल्लहो यक्षस्यायमतव ! यत्पूज्यमानोऽप्ययमघोमुख पतति, देवेनोक्त त्वमप्येतादृशोऽधम, यद्व्यमान पूज्यमानोऽपि त्व पुन पुन पतसि

बली एक दाणे पेय जणा अट्टीञ्जल=मा गया त्या देवे माटावाळा मार्गे चालवा माडयु ते जोडने आ साधु बोल्यो के= भ्राम भ्रष्टे मार्गे केम गाळो छो ? त्यारे देवे कडु के=तु पण विशुद्ध सयम मार्गनो परित्याग करी आधि-याधिरूप अनेक कट-कवी ध्यात एवा ससार मार्गमां केम जाय छे ? आबो उपदेश सरवा पण ज्यारे ते साधु समज्यो नहिं त्यारे बली एर बलते ए रेय जणा एर देवकुळमा पेठा त्या तो एर यक्ष तेने मनमानवी पूजावी पूजता छवा चारनार उमेमुखे पडनो दीडो त्यारे साधु मोल्यो के- ' अहो ! आ यक्षनी अयमता तो जुभो, आबी रीते पूजाय ठे तो पण उमेमाडे पडेछे ' दने रघु- 'तु पण एना जेवोन अधम छो जे रदन करतो पूजा पावतो पण करी करीने पाळो पडेछे '

तत स साधुर्वक्ति कस्य ? देवेन मूर्खस्य दर्शित, पूर्वभ्रमसमयश्च कथित, स वक्तव्य क प्रत्यय ? ततो नैताद्वे चैलवदापनार्थं देवेनासौ प्रापित तत्रैकस्मिन् सिद्धायतनक्रोणे दुर्लभयोधदेवेन खरोधाय मूर्खप्रदित स्वकुहल्युगल श्यापिनमभूत्, तसदान्नो दर्शित, ततस्तस्य जातिसरण जात, तेनास्य चारित्रदृढताभूत्, अस्य पूगमरति, पयाव्रति ॥ ७ ॥

आ तन्न साधली गाऽपु गेल्यो के-तगे स्तोत्र छो ? 'त्यारे देने पोतानुं पयगनुं गुंगा वरीकेधुं रूप देसाडधुः अने धूर्त-
भवनो गंवरा पण को. ते गाथु चेल्यो-तगे कहुं नेनी त्यागी थी ? 'त्यारे देन तेने चैलाजस्थाने चैव्यचदनार्थं लड गया न्यो
एक सिद्धायतनना मूणागां दुर्धनोयि देने पोतानी जाण मांटे पेळा मूंगांनो जाणेच ये दुडळ मरिल्यां हता ते तेने देलाज्या
ते जोताज तेने जानिस्परण धपु अने नेनी तेजुं चारित हड थंयु. आमी सीने मयाग तेने अरनि हनी अने पाळळधी रति थड. ७

अथ संगमंजरनि मद्भावे सनि ग्राचोछा म्यान्, न च परिपटोऽपि सोलज्यः. अनस्तहनिपटम,ह-
संयमपां ड्यारे अरनि आय न्यारे सीओपा ईडा=अगिज्यापा=आय ते पण परिपट मदन हरगो गोडण-ते परीपट रुहे छे.—

संगो एंस मणुस्साणं । जाओ लोमंमि इरथीओ ॥ जंसस एआ परिपणाया । मुकेडं तेंसस सारेंजें ॥१६॥

एयंसादाय मेहेवी । पंकंभूया उ इरथीओ ॥ नो तोहिं विहजिज्जा । चेरेंजसमैवसण् । १७ ॥

(लोममि) आ मंगारां (जाओ) जे (इरथीओ) स्त्रीओ छे (एस) ए नीओ (मनुस्साणं) मनुष्योने (संगो) वंभनस्स छे
(जस्स) जे साधुने (एसा) स्त्री (परिपणाया) परिपण करेज्ज छे (जस्स) ते साधुए (सामणं) चारिप (मुरुज्ज) ताग कर्नु छे=पाटु
छे. (मेळनी) पुत्तिमान् साधु (इरथीओ) लोका (पंकंभूया उ) सासरस्स छे (ए .) ए प्रमणे (पायस) बुद्धिरे जे जणोने (तादि)
ते स्त्रीओ नटे (नो विहजिज्जा) पोने पिडल न अतां (जसमैवसण्) आहम भगोएक भइने (चरेज्ज) भवान्नुपान करे.

व्या०—लोकेऽस्मिन् संगारं मनुज्जणामेताः स्त्रियः संगो जानोऽस्मि नराणां स्त्रियो नंभनं वर्तते, यथा

મૃગાણા ધન યગુરાદિ વિધતે, સમત્યત્તિ ત્તીમત્તીતિ ત્તીયો યસાત્સ સગો ધનમિત્યર્થ, અત્ર મનુષ્યપ્રજા તેવામેત મૈયુનસજ્ઞાયા-આધિશ્યાત્, યથા મક્ષિકાણા શ્લેષ્મસગો ધન, તથા પુરુષાણા સ્ત્રિયો ધન મિત્યર્થ, યસ્ય સાધોરેતા શ્રિય પરિ સમતાદ્ જ્ઞપરિજ્ઞા જ્ઞાતા પ્રત્યારયાનપરિજ્ઞા પ્રત્યારગ્યાતા પરિત્યક્તા, અનયદ્દેહતુલ્યા જ્ઞાતા, અત્ર પ્રાકૃતત્ત્વાત્તૃતીયાસ્થાને પદ્મી, યેન સાધુના શ્રિય જ્ઞતાદશો જ્ઞાતાસ્તસ્ય સાધો શ્રામણ્ય મુકુત સાધ્યાચાર મફલ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ — જોરમાં-આ સસારમાં-મનુષ્યાને સ્ત્રીઓ દરસારૂપ થયેલ છે અર્થાત્ નરને સ્ત્રીઓ રચનરૂપ છે જેમ મૃગચાંખોને તાલ રચનરૂપ છે અર્થાત્ મૃગચા જેમ ગાગુર=ગાઠ=પ્રા ફસાય છે તેમ મનુષ્યો સ્ત્રીઓમાં વશ થઈ જાય છે જીવને વ્યાપ્ય પણ સગ થાય તે રચનન જે અહીં મનુષ્ય પદ રાખ્યું છે તે મનુષ્યમાં સસાર ધર્મની અધિસ્તતા દર્શાવતા માટે છે જેમ માલીને લાઠ લીંટ રંગે રેનો સગથવાતી તેમાં ચોગી રહેતાં રચન થાય છે તેમ પુરુષોને સ્ત્રીઓ રચન છે જે સાધુદ્દ એ સ્ત્રીઓ પરિજ્ઞાત કરી-અયાત્ સત પ્રકારે પ્રત્યારગ્યાત=પરિત્યક્ત=કરી, પૃથકે કે એ સ્ત્રીઓને અન્યરૂપ જાણીને પરહરી તે સાધુનુ શ્રામણ્ય=સાધુપણુ=ટુટલ થયું એ સાધુનો આગર સફલ થયો ॥ ૧૬ ॥

મેરાતી ધર્મમર્ગાદાગસ્તામિ સ્ત્રીમિનં વિદન્યાત્, સયમત્તીતિધાતેનાત્માન ત વિનાશયેત્, કિંત્યાત્મગવેપક મત્ત રેત્, આત્માન ગવેપયતીત્યાત્મગવેપક, કિં તુત્વા? જ્ઞમાદાયેનદ્ જ્ઞાત્મા, જ્ઞનદિતિ કિં? મિન્ય પકનૃતા,

मुक्तिमार्गं कर्दमभूताः, - मुक्तिपथप्रवृत्तानां बंधकत्वेन मालिन्यकारणं स्त्रियः संतीति ज्ञात्वा तस्मात् स्त्रीणां संगं विहाय मया संसारादात्मा निस्तारणीयः, इति बुद्धिमान्.

मेघावी=धर्ममर्यादावान् ते स्त्रीओवडे विहृत यतो नथी-अर्थात् संयम जीवितनो घात करी आत्मानो विनाश करतो नथी. किंतु आत्मगवेषक थइने, अर्थात् आत्मस्वरूपनी शोधमां तत्पर रही, स्त्रीओ पंकभूत छे एटलेके मुक्ति मार्गमां कादवरूप छे.- केमके मुक्तिमार्गे पळेळाने बंधक तथा मलिनता कारणभूत छे तेथी ए स्त्रीओनो संग त्याग करीने मारे संसारथी आत्मानो निस्तार लाववानो छे एवी बुद्धि धारण करे छे.

अत्र स्थूलिभद्र कथा यथा—पाटलिपुत्रनगरे नवमो नंदराजा, तस्य राज्यचिंताकारकः शकडालनामा मंत्री वर्तते, तेन स्ववृद्धपुत्रः स्थूलभद्रनामा लीलाविलासार्थं तन्नगराधिवासिन्याः कोशावेद्याया गृहे मुक्तस्तत्र तस्या मार्गितं सुवर्णादि यथेष्टं प्रेषयति, द्वितीयपुत्रः श्रीयकनामा राजांगपार्श्ववर्ती विहितः अस्मिन्नवसरे तन्नगरवास्तव्यो वररुचिनामा भट्टो नवीनकृतैरष्टोत्तरशतकार्यैर्नदभूपालं प्रत्यहं स्तौति, राजा च तस्मै द्रव्यदित्सुः शकडालमंत्रि-मुखं विलोकते, शकडालमंत्री तु मिथ्यात्ववृद्धिभीरुर्न तत्काव्यानि स्तौति.

—आ विषयमां स्थूलभद्रनी कथा दृष्टान्तरूप कहे छे.—

पाटलिपुत्र नगरमां नवमो नंदराजा राज्य करतो हतो त्यारे तेनो राज्यचिंताकार शकडाल (शकटार) नामे मंत्री हतो. तेणे

पोतानो महोगे पुत्र सुत्रभद्र नाथनो हतो तेने ते नगरसा रहेनारी कोशा नाथनी वेश्याने त्या लीलाविलामार्थ रारयो ते जे कद पोतानी इच्छा प्रपणे सुवर्णादि मागे ते मोकलावता गीत्रो श्रीयक नाथनो पुत्र हतो तेने राजा पासे अगत जण ठरीके राख्यो आ अवसरार्थ ते नगरसा यतनार एक वररुचि नाथनो भद्र रोज एकसोआठ नगां काय मदराजानी स्तुतिना रचीने राजाने समळावता त्यारे राजा तेने द्र-य देवानी इच्छाची शरडाल मनीना सुख सामु जुष्ट गण शरडाल मनी तो जगतमा भिव्यात्तनी वृद्धि थाय पनी वीरनी ते वररुचिना वाव्यना वलाण करता नहि.

मन्त्रीप्रशसा यिना राजा तस्मै न किंचित्ते, वररुचिना तु मन्त्रीमार्थां स्ववचनामृतेन तोयिता स्वभर्तार शक्रडालमन्त्रीण प्रत्याह वररुचे कायानि त्वया नृपपदि व्यापयेयानि, यथास्थितस्तुप्रलयो सम्यगत्यस्य मृषण न तु दूषणमित्यादि स्वचनितावचोयुस्तथा तत्काव्यप्रशसन प्रतिपन्न

अने मन्त्री प्रशसा न करे त्या सुग्री राजा ए कविने वररुचिने दद दक्षता न होता-वररुचिने मन्त्री शरडाग्नी भाषाने पोताना वचनामृतयी सतुष्ट करी त्यारे तेणीए पोताना पति शक्रडाल मनीने वपु के-आ वररुचिना वाव्योनी राजसभामा आपे प्रशसा करवी केमके वस्तुनु यथार्थ प्ररुपण करतु ए सम्यग्मत्त्वनु भूषण छे कद दूषण न कहेवाय, आवा पोतानी स्त्रीनां युक्तियुक्त वगोनोधी ते वररुचिना वाव्योनी प्रशसा करवानु कटूल कपु

प्रभाते पर्यदि भूयते पुरो वररुचिप्रोक्तानि ज्ञायानि मन्त्रिणा प्रशसितानि, तत्प्रशसानन्तरमेव राज्ञा

वररुचिभट्टाय दीनाराणामष्टोत्तरशतं दत्तं. ततः प्रतिदिनं विप्रो भूपतेः पुरोऽष्टोत्तरशतकाव्यानि नवीनानि वक्ति, स्तुतिप्रति भूपप्रदत्तं दिनाराष्टशतं गृह्णाति, ततो वृद्धिमान् वररुचिनामा भट्टः शतसहस्रवित्तव्ययेन यागहोमादि करोति.

सत्वारमां राजानी सभामा गया. त्यां वररुचिण् काव्य संभळाव्यां तेनी मंत्रीण् प्रशंसा करी ते मंत्रीकृत प्रशंसा संभळी तरतज राजाए कवि वररुचिने एकसो आठ दीनार आप्यां आम प्रतिदीन एकसो आठ काव्य रचीने सभामां आवी संभळावे अने राजा ए वररुचि कविने रोज एकसो आठ दीनार आपे एम करतां वररुचि भट्ट तो समृद्धिमान् थयो अने सेंकडो तथा हजारोगमे द्रव्य वावरीने यागहोमादिक करवा लाग्या.

मन्त्री तु तथा वर्धमानं मिथ्यात्वं दृष्ट्वा तद्दाननिषेधाय राज्ञः पुर एवमुवाच हे राजनस्य ब्रह्मणस्यैतावद्धनं दत्त्वा कथं कोशक्षयो विधीयते ? अयं तु परकाव्यहरणात्कवितस्फुरोऽस्ति, राज्ञोक्तं किमसौ पुरातनकवितानि काव्यानि मत्पुरो वक्ति ? मन्त्रीणोक्तमेतदुक्तानि काव्यानि सप्तपि मत्पुत्र्यः पठन्ति, राज्ञोक्तं प्रातरेतदुक्तानि काव्यानि तव सप्तपुत्रीपार्श्वे पाठनीयानि.

मंत्रीण् तो आम वधतुं जतुं मिथ्यात्व जोइ ते दाननो निषेध करवा राजा आगळ कहुं-हे राजन् ! आ ब्राह्मणने आटलें वधुं धन दइने थुं खजानानो क्षय करवा धार्यो छे ? आ ब्राह्मण तो पारका काव्य हरीने कविचोर छे. राजाए

કલુ-થ તે કનિ સોમના કરેલા પુરાણા કાચ મારી પાસે ચોળે છે ? મત્રીજી કલુ ક-જે મારો જ મોઢે તે મારી સાત દીમરીઓ ચોલી દેલાઢે તો આપને સ્વામી થાયને ? રાજાજી કલુ-ત્યારે સવારે જ કાલ્ય ચોઢે તે તમારી સાને પુત્રીઓ પાસે ચોલાવવા

તતો મન્ત્રિજા સર્વ શિક્ષયિત્વા સસાપિ પુત્ર્ય પ્રમાતે મૂપપર્યદિ યન્યતરિતા સ્થપિતા, તાઞ્ચ ક્રમાદપ્રથમા પુત્ર્યેકવારથુત્તમર્યપ્રન્યધારિકા, દ્વિતીયા તુ ત્રિવારથુત્તસર્વપ્રથધારિકા, પૃથ સર્વાં અપિ યાવત્સસમી પુત્રી સસવારથુત્ત-પ્રન્યધારિકા પતાદશધારણાચિતા સતિ

મત્રીજી ઘરે જઈ પોતાની સાત પુત્રીઓને શિક્ષવીને સવારે રાત્રસંધ્યા વક્ર નાલીને નેસાડી આમની પહલી પુત્રી પૃથ્વાર સામંતેલ સર્વ પ્રથ ધારણ કરનાર હતી બીજી ને ચાર સામંતી ધારણ કરનારી, પૃથ ક્રમથી સાતમી પુત્રી સાતચાર સામંતેલુ ધારણ કરનારી હતી —

અથ તત્ર સમાપાતો ધરન્વિ સ્વકૃતકાયાનિ નૃપતે પુરો વચ્ચુમોરેભે, સ્તુત્યતે મૂપતિનોક્તમત્તો મૃદૈતાનિ કાન્થાનિ ત્વદ્કૃતાનિ પરકૃતાનિ વા ? સોઽવગમત્કૃતાપેય રાજોક્તમેતાનિ કાયાનિ મન્ત્રિજા સસપુત્રીજા મુલે સમાયાતિ, સ વક્તિ યદિ તા વક્ષ્યતિ તદાદમસલ્ય, પૃથ તેનોક્તે યવ યતરાગ્યક્ષાનાન્ત્રી પ્રથમાપુત્રી મૂપતે પુર સમાગલ્યસવાણિ તાનિ કાયાનિ પપાઠ

સમાપા ધરન્વિ બાવ્યા અને સ્વકૃત કાચ રાજાની આગઠ ચોલ્લો માઢથા ત્યારે સ્તુતિને બંને રાજાજી કલુ ક-અહા ! મટ !

आ काव्य जे बोल्या ते तमारां रचेलं छे के परकृत छे ? वररुनि बोल्या के-‘गैज रचेलं छे.’ राजाए कहूं के ए काव्यो मंचीनी साते पुत्रीओने मुखपाठ आवडे छे ’ भट्ट बोल्या के-‘ जो ते पुत्रीओ बोली देखाडे तो हुं खोदो ’ आम ए कवी बोल्या ते बरुते चक्रमं उभेली मंचीनी यक्षा नामनी पहेली पुत्रीए राजानी आगल आयी ते सैं काव्य भणी देखाडया.

एवं क्रमात्सर्वा अपि तानि काव्यानि पेठुं; तथा प्रज्ञासहावात्ततो निष्कासितो राजकुलाद्वररुनिभूषेन, सभा-
जनेन च तिरस्कृतः सर्वत्रापमानं प्राप्तः. अथ तेनेत्यं कपटं प्रारब्धं, संध्यायां गंगाजलांतर्गत्रं कृत्वा दीनारपंच-
शतीं मुक्त्वा प्रभाते तत्र गत्वा गंगां स्तौति, स्तुत्यंते लोकसमक्षं जलयंत्रमन्थिपादिनाक्रम्य हस्ते गृहीत्वा जनेभ्यो
दर्शयति मत्स्तुतिरंजिता गंगा मध्यमेयं दत्ते.

एग क्रमे सात पुत्रीओ काव्य बोली रही त्यारे राजकुलमांथी तररुचिने निकाली मूक्या तेग सभाजनोए पण तिरस्कार कर्यो
एटले कवि सर्वेन अपमान पामी खीन्न थया. हने आ कविए एरु कपट आरंभ्युं—सन्ध्याटाणे जइ गङ्गाजळनी अन्दर पांचसो
दीनारानी पोटली गन्न (कमान)थी दवावी मूकी आवे अने सवारे त्यां जइ नाहीने गंगाजीनी स्तुति आदरे ते स्तुति थइ रहे
त्यारे जळनी अंदर गन्ननी जे गांठ होय तेने पगवती दवावे के पेळी पांचसो दीनारानी पोटली उपर हाथमां आवे ते लोकोने
देखाडे ने कहे के मारी स्तुतिथी प्रसन्न थइ गंगा मने आ दीनार आपे छे.

राज्ञा तु कार्पण्यान्ममासत्कलंकमारोप्य तिरस्कारः कृत इति च वदति, तद्यार्ताश्रयणाह्वजितो राजा तद्वृत्तांतं

शकडालमन्त्रिणोऽग्रे कथयामास, भन्त्रिणा तत्र चरणेयणेन तज्जालयत्र ज्ञात्वा दीनारपञ्चशतग्रन्थिमानाय्य स्वकरे घृत, प्रभाते तत्र भूपति स नगरलोकस्तत्रायात, वरगचिरपि गगा सौति, स्तुत्यते पादाक्रमणे हस्ताभ्या च जलमालोद्धृत्यपि न ग्रन्थिमामोति, चिन्वित्रौ वरगचि, मन्त्रिणेवमुक्त भो वरकुब्जो तव कल्पे किं ग्रन्थिक्षेपो विस्मृत ? किं या क्षिप्तोऽपि दीनारग्रन्थिर्नयेनापहृत ? यद्वा नदराज्ये परद्रव्यापहारी कोऽपि नास्तित्युक्त्वा स ग्रन्थि सर्व जनाना भूपतेर्यररुच्येक्ष दर्शित, चरणप्रेरणवृत्तात्तथा प्रकटित

राजाए तो कण्ठतानेली ये मारा उपर खोदु कठक आरोपी तिरस्कार कर्यो, आम गांठे ते वात राजाए सामळी त्यारे गरमाइने ए वात राजाए शकडाठ मंत्री आगळ ऋही मंत्रीए छुषा दूत योगलीने ए जाळयन्नी इकीन्त जाणी लइ पांचसो दीनारनी पोटळी गगामात्री पन्थीने पोसाना हाथमा लीथी सवारमा नगरना लोरो सहित राजा गगानी उपर जोवाने आन्या वररुचिए गगानी स्तुति करवा माडी स्तुतिने अते पगे दगानी हाथेयी जळ होळवा माड्यु पण पोटगी न जडी त्यारे वररुचि खिन्न थयो मंत्रीए वट्टु के—वररुचि! फोळे गाठडी नाखवानु भूत्री गया छो के नाखेली दीनारनी गांठडी फोड उपाडी गयु छे ? यद्वा आ नदराजाना राज्यमा परद्रव्यनु अपहरण फोड करेज नहि ? आम वहीने ते गाठडी सर्वजनाने तथा राजाने देखाडी अने छुपो दूत मोल्या राखतनो वृत्तात पण जाहेर कर्यो

ततो लोकैर्धिक्कृत, गिनो यररुचिर्मुग्धमाच्छाद्य मन्त्रिदत्त च ग्रामं लाल्या स्वयंदे गत, तत पर मन्त्रिच्छिद्राणि

विलोक्यते, परं न पश्यति, ततो मन्त्रिगृहदास्या सह स स्नेहं चकार, तद्गृहवार्तां च पृच्छति, सापि तत्स्नेहलुब्धा सर्वं कथयति. अन्यदा तस्याग्रे तथा प्रोक्तमधुना श्रीयकविवाहः समायातोऽस्ति. राजानं गृहे आकारयिष्यति, तत्सत्काराय नवीनच्छत्रचामरसिंहासनशस्त्रादिसामग्री जायमानास्ति.

उत्तराध्य-
यन सूत्रम्

॥१२२॥

आथी सर्वं लोकोऽपि धिक्कार करवाथी वररुचि अत्यंत खिन्न थड मोड्डु ढांकीने मंत्रीए आपेल पोदली लइने पोताने घेर गयो. आ वनाव पछी वररुचिए मंत्री शकडालना छिद्र गोतवा मांड्यां पण क्यांय जोवापां आवे नहिं तयारे तेणे मंत्रीना घरनी दासी साथे स्नेह बांध्यो अने ए दासी द्वारा मंत्रीना घरनी सर्व वात पूछवा लाग्यो, ते दासी पण वररुचिना स्नेहमां लोभाइ वधुं तेने कहेवा लागी, एक वखते ते दासीए वररुचि पासे आनीने कबं के—‘ ह्यमणां श्रीयक (शकडालनो नानो पुत्र) नो विवाह आवे छे ते मंत्री पोताने घरे राजाने जरूर बोलावको ते वारे राजानो सत्कार करवा माटे हालमा नवीन छत्र चामर सिंहासन शस्त्र आदिक सामगरी वनाववानी तैयारी चाली रही छे.

ततो वररुचिछिद्रं मनसि कृत्वा नागरिकडिभान् मोदकदानेनेदं पाठयति—नंदराय नवि जाणई । ज सगडाल करेसि ॥ नंदराय मारी उ करी । सिरिय उ राज ठवेसि ॥ १ ॥ पठंति ते तथैव मार्गे मार्गे, तद्राजवादिकां गच्छता राज्ञाश्रुतं, मंत्रिगृहे चराः प्रेषितः, तैस्तत्र छत्रादिसामग्री जायमाना दृष्टा, राज्ञोऽग्रे कथिता, राजा रुष्टः, प्रभाते प्रणामार्थं गतेन मन्त्रिणा क्रोधवह्निज्वालामालाकुलो दृष्टाः, ज्ञातं च स्वकीयसकलकुटुंबवक्ष्यकारिराजकोपस्वरूपं.

भाषांतर
अध्ययनर
॥१२२॥

आ चलते वररचिप छिद्र कल्पना करी नगरना गालकीने मोदक आणीने एक गाथा बोलवानु चालु कर्युं, गाथानो अर्थ परो छे के—' नदराय नवी जाणतो जे कुरुडाल करौ रायने मारीने श्रीयकने राज उपर थापशे ' आ गाथा बालको मार्गे मार्गे बोलता फरतों हता ते राजवाडीए जना राजाए सायब्यु तरत मंत्रीने घरे लुपा दूतो मोमत्या त्या तेओए छत्रादि सामग्री तैयार यती दीवी अने राजा आगळ आवी हवीवत कही राजा रापे भराणो सवारभा मंत्री ज्यां सलगे जाय त्या तो प्राधाक्षिनी ज्वागओवी राजाने आबुळ जोया, मनसा समज्जी गयो के आ दाणे राजाना कोपनु स्वरूप मारा सक्क कुडुनो सप करीनाखे पणु जणाय ते

त्वरितमेव पश्चात्स्वरुहे गत, श्रीगुरुस्याग्रे राजकोपस्वरुपमुवाच, एव च सचिवेन तस्य शिक्षा दत्ता हे वत्स । कल्पे यदाह नृपस्य प्रणाम करोमि तदा त्वया स्वहृगेन मरिउरद्रेद् कार्य, अन्यथा सर्वकुटुंबक्षयमसौ कश्चिति मुरक्षिसतालपुर्गस्य मम शिरद्रेद् तत्र न कोऽपि दोष इति पेत्रयचस्तेन महता कष्टेन प्रतिगन्तः

आम जाणीने तरतज पाताने घरे गयो अने श्रीयकनी आगळ आवी राजाना पापु स्वरूप रणवी देखाड्यु अने छत्रडाल मंत्रीए पोताना पुत्र ग्रीयमने कळु के—तु तो बहेलो राजा पामे रोज जाय छे हु ज्यारे त्यां आवी राजाने जेवो पणाम फरवा बीचो नमु के तारे स्वर्गवती मारु मस्तक छेदी नाखडु, जो तु आम नही फर तो राजा आपणा तमाय कळनो नाश मरावी नाखशे अने हु तो मुखमा हरताळनु चिप नाखीने आनीअ एटले मारु पांगु कायशो तो तने दोष नहि लागे आ पितानु वचन यणीज रागगने अते ते पुने कुरुळ क्यु

प्रभाते राज्ञोऽग्रे तथैव कृतं, राजपर्वदि हाहाकारो जातः, राज्ञोक्तं हे श्रीयक ! किमिदं त्वया कृतं ? श्रीयक प्राह हे राजन् ! मम पित्रा न प्रायोजनं किंतु तवाज्ञयां प्रयोजनं यत्तवानिष्टं तन्ममाप्यनिष्टमेवेत्यसौ मया हतः, तुष्टो भूपतिः श्रीयकस्य कथयति त्वं मंत्रिमुद्रां ग्रहाण ? तेनोक्तं मम वृद्धभ्राता स्थूलभद्रः कोशागृहे तिष्ठति. ततः स्थूलभद्रो नृपेणाकारितस्तत्रायातः, नृपेणोक्तं मंत्रिमुद्रां ग्रहाण ? तेनोक्तमालोच्य गृहीत्वे.

अने सवारे राजानी पासे तेज प्रमाणे कर्हु. राजसभामा हाहाकर वर्तो रह्यो. राजाए कहुं के- ' अरे श्रीयक ! आ ते ते कर्हु ? त्वारे श्रीयके उत्तर आप्हुं के- ' हे राजन् ! मारे वापुं कइ प्रोयजन नथी किंतु आपश्रीनी आज्ञानुं मयोजन छे. तमारं जे अनिष्ट ते मारु पण अनिष्टज मानुं छुं तेथी में आ पितांने मार्यो छे. आ सांभली राजा तुष्ट थइ श्रीयकने कहुं के- ' मंत्रिनी महोर-तुं ग्रहणकर ' तेजे कहुं के- ' मारो भाइ स्थूलिभद्र कोशा नामनी वेश्याने घरे रहे छे, राजाए ए स्थूलिभद्रने बोला. यो एदछे ते राजा पासे आव्यो राजाए कहुं के- ' मंत्रिमुद्रा स्विकारो-अर्थात् मंत्रिनुं सील=महोर लइ मारा मंत्री बनो ' ते स्थूलिभद्रे कहुं के-विचारीने ग्रहण करीश.

ततोऽशोकवादिकायां गत्वालोचयति संसारस्यानित्यतां, पितृविनाशकारिण्या मुद्रायाः शाकिन्या इव त्यागा-
र्हतामालोच्य लोचोऽनेन कृतः, गृहीता स्वयं तपस्या राजसभायां समायातस्यास्य नृपेणोक्तं भो स्थूलभद्रालोचितं ?
स्थूलभद्रो प्राह, लोचितं शिरो मयेत्युक्त्वा गतः स्थूलभद्रः कचिन्नगरे संभ्रुतिविजयसुरैः शिष्यो जातः.

मे पछी आशोपाशनी यादीया जइने विचार करवा लग्या विचारने अते ससारनी अनित्यता तथा पितृविनाश करनारी शाकीनी जेची मनिमुद्रानो त्याग याग्यता विचारीने तेजे त्याज लोच कयों अने तपस्या स्वयं लइ लीधी राजसभामां स्थूलभद्र , आन्या तयारे राजाए पद के ' केम स्थूलिभद्र ! विचार करी लीपो ? ' स्थूलिभद्रे जचार आप्णो के ' हा लोचित शिर आ लोचित=अर्थात् मस्तकनो लोच रयों एटले त्याग करीने में तो दीक्षा ग्रहण करी लीधी आटडु गेलीने स्थूलभद्र चालता यथा अने कोइ नगरमां जइ सधुतिविजयना शिष्य यथा.

अथ भ्रातृमोहेन श्रीयक कोशागृहे आलापनाय गच्छति च हे कोशे ! त्वस्पतिर्मद्व्राता स्थूलभद्रो यतिर्जातः, त्वत्पतिपिता शक्रडालश्च क्षय गतस्तत्कारणमसौ वररुचिर्भट्टो ज्ञेयः, स च स्वद्वनि-यानुपकीशाया रक्तोऽस्ति, यथेयममु मद्यपानरतं करोति तथा विधीयतामिग्युक्त्वा श्रीयक स्वगृहे गत

पेने श्रीयक भाइना मोहधी योगाने घेर भाइने बोलाववाने जइने कहे छे के ' हे मोहे ! तारी पति मारो भार स्थूलभद्र पति ययो, तारा पतिनो पिता शक्रडाल पण क्षय पाभ्या ए यथानु कारण आ वररुचि भट्ट ज्ञाणसो, अने तेतो तारी नेन उप कोशामा आनक्त छे माटे ए उपकोशा आ वररुचि मद्यपान करवाया परायण याग एम करे तेतु कइक यडु जोइए ' आटडु कहीने श्रीयक पण पोनाने घरे गयो

अथ कोशाग्न्यनदुपकोशा त वररुचि मद्यपानरत चकार ज्ञाततद्रष्टृत्वाता च कोशा मद्यपानमसौ कुर्ववस्तीति

श्रीयकायाचख्यौ. अन्यदा राज्ञा शक्रडालः स्मारितोऽहो गुणवान् शक्तो भक्तो महामंत्री ममामृत, ईदृशोऽप्यसौ यदिदं मृतस्तन्मे मनसि दृश्यते, इति राज्ञोक्तमाकर्ण्य श्रीयकः प्राह यन्मे पितेत्यं मृतस्तत्र मद्यपानकार्यं वररुचिरेव कारणं, श्लोकशिक्षणं डिभानां तेनैव कृतमित्यादि वार्ता चकार.

कोशाना वचनश्री उपकोशाए वररुचिने मद्यपानने व्यसने चडाव्यो, आ वृत्तांत कोशाए जाण्यो त्वारे श्रीयकने तेणीए कलुं के वररुचि हवे मूव मद्यपान करतो थयो छे. एरु वरुते राजाने पोताना शक्रडालमंत्रिजुं स्मरण थयुं अने रुहेवा लाग्या के—‘गुणवान्, शक्तिमान्, भक्त; मारो ए महामंत्री एवी रीते मृत थयो तेथी मारुं मन वणुं दूमाय छे.’ आवां राजानां वचन सांभक्री श्रीयक बोल्ह्यो ‘मारा पिता जे एवीरीते मराणा तेनुं कारण आ मद्यपीनार वररुचिज छे. छोकुराओने श्लोक शीख-
वीने तेणेज बोलाव्या हता.

राजा पप्रच्छ वररुचिः किं मद्यपानं करोति ? श्रीयकः प्राह श्वो दर्शयिष्यामीत्युक्त्वा स्वगृहे श्रीयकः गतः
अथ प्रभाते नृपपर्यवृत्तिष्ठानां सर्वेषां नराणां करेषु संकेतिनुरूपेण कमलानि श्रीयको दापितवान्, मदनफल-
चूर्णमिश्रितं कमलं च वररुचये दापितवान्, तदंगभमात्राद्ररुचिना पीतं मद्यं तत्रैव वातं, राज्ञा तस्य भिक्षारपूर्वं
नागरिकविप्रवृन्दयचसा तसत्रपुगलं कारितं, स मृतः.

आ वार्ता सांभली राजाए पूछ्युं के—‘थुं वररुचि रुचि मद्यपान करे छे?’ श्रीयके कलुं के—‘हुं आपने काले देखाडीम’

आन्तु पहीने श्रीपक पोताने घरे गयो नीजे दिवसे सवारे रागमपायां चेठेला सर्वं पुरुषोना हाथमां प्रथमयी संकेत आपी
राखेला पुरुषने हाये श्रीपके कमलनां पुण देवराव्या अने धोन्लनां चूर्णवाल् कपळ वररुचिने अपाल्यु तेना गय मात्रयी
वररुचिण पीथेला मथनु त्यां वमन कर्तुं राजाए तेने चिकारपूर्वक नगरना ब्राह्मण समुदायना वगनयी तपावेल् जसत पीव-
रायु तेयी ते मरीगयो

अथ क्रमादिहरत स्थूलिभद्रादिशिष्यसहिता श्रीसमृतिविजयाचार्याः पागलिपुरे, चतुर्मासकस्थित्यै समा-
याता तत्रैक शिष्य कृतचतुर्मासकोपवास मित्रगुहाया गुर्गङ्गा स्थित एक दृष्टिविषसर्पत्रिले स्थित, एक
पुन कपदाकणि तथैव स्थित स्थूलिभद्रस्तु निल्याहारकारि कोशावेष्टयागृहे गुर्गङ्गा स्थित कोशाया तस्य पुर
स्तादृशा हावभावा विहिता यथा परमयोगीश्वरोऽपि ब्रवति परमेतस्य मनो न मनागपि क्षुभित, प्रत्युत सा
सुशिला आविरा गिरिता शेष चरित्र तु प्रसिद्धमेव एव यथा स्थूलिभद्रेण स्त्रीपरिपह सोमस्तथापरैरपि
साधुभि सोढय

तेषामा क्रमयी विहार कला स्थूलियद्रादि शिष्यो सहित श्रीसमृतिविजयाचार्यं चातुर्मास स्थित कारवा पागलिपुननगरमा
आख्या तेषना शिष्योमायी एक शिष्ये चारयासना उपवास करा गुरुनी आझावी सिद्धगुफामा स्थिति करी रब्रो, एक बीनो
दिप्य जेने जोवाधी शेर चढे एवा दृष्टिविग सर्पना दरमा स्थित गयो; एक शिष्ये क्ली कुवाना काठा उपर स्थित करी अने

स्थुञ्जिभद्र नो निल नाश्वर करनार सोमोपेक्ष्याने नरे गुरुनी आता लुने रगा. सोमोपेक्ष्याण नो एता हासभार आदयो के जेथी परमयोगिभर होय ने पण द्रविभूत यइ जाय. एत आ स्थुञ्जिभद्र मुनिनं पन जराय सोप गाम्यं नदि. उक्त्यानी ने सोमोपेक्ष्या सुयीया थारिहा मनी गइ. वासीनूं चरित प्रणिदज जे. आय जेयोरीने रुञ्जिभदे गीपरीपड सगो तेप प्रत्य साउ मुक्तोप पण सहन करयो जोइप.

अथैरुत्र धितस्य मुनेः स्त्रीप्रसंगः स्यात्, अनयायां कार्येति हेतोः पर्यायरीपटः साहचर्यः, अतन्वमाह—
परज स्यात्तमां स्थिति स्त्री रीनारा मुनिने स्त्रीमग पाय पांटे नेने चर्या=धमन=करना रंतें जोइप ए हेतुनी चर्या-परीपड सहन करवानूं निरूपण करे जे.

प्रेम पत्र चैव लोके । अभिभूय परीसंह ॥ गामे वा नगरे वात्रि । निर्गमे वा रायहोत्रिणम् ॥ १८ ॥
असंमाणो चरे भिन्नम् । नये कुञ्जा परिगहं ॥ असंततो । गिहत्थेहि । अणिकंओ परिव्रजम् ॥ १९ ॥

मूलगाथाार्थः—(लोके) प्रागुरु मने दयपण्डे वापना निर्गह करनार साधु (नगरे) पुनारिह गोटपेक्ष्यादे (चमिभूय) सहन करीने (गामे वा) गामने चिदे नने (रायहोत्रिणम्) राउतानीनां गन (एग द्या) दहताज (चरे) विचरे ॥ १८ ॥
(भिन्नम्) साधु (अतमानो) कोरनी साथे समानता न पातो (चरे) विचरे (परिगह) परिसमने (नेत्र कुञ्जा) नत्र करे नया (गिहत्थेहि) गुरुद्वी-गोनी साथे (असंततो) गंभंभरहित रंते (अणिकंओ) पत्र रहित पतो (परिव्रजम्) विहार करे. ॥ १९ ॥

न्या०—लाढ साधुरेक एव चरेत्, लाढयति यापयति आत्मानमेपणीयाहारेण निर्वाहयतीति लाढ, कुत्र कुत्र विचरेत् ? ग्रामे वाथवा नगरेऽपि, अथवा राजधान्यामपि द्रव्येण भावेन चैकाग्र्येव विचरेत्, सत्र ग्राम फटकादि-वेष्टित, नगर प्राकारादियुक्त, निगमो वणिग्जनस्थान, राजधानी राजस्थानमेतेषु विहार कुर्यात्, पर कीदृश. सन् अभ्युत्थिचरेत् ? असमान सन् न विगते समानो यस्य सोऽसमान, गृहस्थोऽन्यतिथिलोकेभ्योऽधिक सर्वोत्कृष्ट, पुन कीदृश ? गृहस्थैरससक्तो गृहस्थैः सहास मिलित, पुन कीदृश ? अनिकेत, न विद्यते निकेतो गृह यस्य सोऽनिकेतोऽनगर, एतादृश, सन् परित्रजेत् सर्वतो विचरेत् ॥ १९ ॥

अर्थ—एपणीय आहारगृहे आत्मानु लाढन=यापन करे छे तेथी लाढ ए साधुगावक छे अर्थान् लाढ एटले साधु, तरीयहने सहीने एरुत्तेज सर्वदा विचरे मया कथां विचरे ? ते दशावे छे गाममा अथवा निगममा अने राजधानिमा एण भारथी तथा द्रव्यधी एकाकीज विचरे फाटानीनाढाळा गाम वहेवाय, किल्ला गल्वाळा स्थान नगर वहेवाय, वेपारीभोना स्थान निगम अने राजाआ जेमां रहेता होय ते राजधानी गणाय, एवा सर्वस्थानोमा मिथुए, असमान=भ्रम्य गृहस्थ के तीर्थिलोक पोताना तुल्य अथवा अधिर=सर्वोत्कृष्ट कोइ साये न होय तेवी रीते अने गृहस्थधी अससक्त=भ्रम्यति कोइ गृहस्थ साये मळीने नहि, कळी वइ परिग्रह न करता तेमज अनिकेत=कोइएण ठेकाणे पोतानी स्थान रल्पना नहि करता अनगर रहीने चिराय ॥ १९ ॥

अत्र संगमस्थविरहष्टांतः—कोट्टागपुरे संगमस्थचिरा बहुश्रुता यथास्थितोपसर्गापवादनिपुणा दुर्भिक्षे गणं देशांतरे प्रेक्ष्य स्वयं नगरं नवभागीकृत्य व्यवस्थिताः, नगरदेवता च तेषां गुणै रंजिता. अन्यदा तत्र गुरुवंदनार्थं दत्तनामा शिष्यः समायातः, तद्भक्त्यर्थं गुरवः सपात्रं तं सार्धं लात्वा भिक्षायां गतः, एकस्येभ्यस्य भद्रकप्रकृतेर्गृहे बालोऽव्यंतरेण गृहीतः सदा रोदिति.

अहिं संगमस्थचिरनुं दृष्टांत कहे छे—कोट्टागपुरमां पूर्वे जेणे घणुं शारा श्रवण करेलुं छे एवा अने ज्यारे कोइ उपद्रव आवी नडे तेना प्रतिकारमां निपुण एवा संगमस्थारि सार्धे मळी रहेनाराष्ट्रजनो—दुष्कालना समयमां जनसमुदायोने देशांतर मोकली पोते नगरना नव भाग करी व्यवस्था बांधी रहेता हता. नगरदेवता पण तेओना गुणोची राजी रहेता एक समये त्यां गुरुवंदन करवा दत्तनामनो शिष्य आव्यो तेनी भक्ति जोइ गुरु ते शिष्यने पात्र सहित सार्धे लइने भिक्षा लेवा गया. एक धनाढ्य भला स्वभाववाला गृहस्थने घरे बालकने व्यंतरे गृहीत करेलो तेथी ह्मेशां रोया करतो.

उपायशतसहस्रकरणेऽपि व्यंतरदोषोपशान्तिर्न जाता, गुरवस्तद्गृहे गताः, चण्डिकाकरणपूर्व मा रुद बालेत्युक्तं, आचार्यतपस्तेजसा व्यंतरो नष्टः, तुष्टास्तन्मातृपितृप्रभृतिस्वजनास्तेभ्यो मोदकादिक्रमाहारं गाढाग्रहेण दत्तवन्तः, ते मोदकास्तस्यैव शिष्यस्य गुरुभिर्दत्ता, स्वयं त्वंतर्प्राप्तमाहारं विष्टल मुक्तवन्तः.

सेंकडो हजारो उपायो करतां पण ए व्यंतरनी उपशान्ति न थइ त्यारे गुरुओ तेने घरे गया. चण्डीयो वगाडीने 'हे

વાઢ ! રોમાં ' આમ કહેતાની સાથે આચાર્યના તપ સામર્થ્યવેઢે હ્યતર નાઢો અને વાઢક રોતો રહી ગયો તેથી તે વાઢકનાં માતા પિતા આદિક સ્વનન સનોપ પત્ની ઘણા આગ્રહથી આચાર્યને ધોદકાદિક આહાર આપ્યો આમ ધોદકાદિક જે ધબ્ધુ તે ગુરુપ શિષ્યને આપી દૂર પોતે અતપાંતયાથી વહોરી આવીને ધોજન કર્યુ

પ્રતિપમાણાચસરે તસ્ય શિષ્યસ્ય પિંડદોપમાસોચયેતિ ગુરુમિરુક્ત, શિષ્યશ્ચિતગ્લસૌ ધાત્રિપિંડ સદા સુક્તે, સમત્વેથ કથયતીતિ ચિંતનસમય ણ્વ તદ્ગણનાર્થે દેવતગાવકારં' વિકુવિંત, સ મૃશ ચિમેતિ, ગુરુ પ્રતિ ॥ વત્તિ અપ્રમદ્ન દુરસ્યો વિમેમિ, ગુરુઃ પ્રાહુરેહિ મત્સમીપે ? સ ચમલ્લસિન્ ધોરાધકારે નાત્માગતુ શક્તોમિ, ગુરુમિસ્યૂ રહુતઠુતલિસા સ્વાગુલી દર્શિતા, તદુગ્તોતેન સોઽગ્રાયાત , પર ચિંતયતિ ગુરવો દીપક રક્ષયતિ

પ્રતિપ્રમણ અચસરે તે શિષ્યને ' આહારદોપની આલોચના કરો ' આમ ગુરુપ વદ્ ત્યારે શિષ્ય પનમા ચિંતન કરવા લાગ્યો કે- ' ગુરુ પોતે સો ધાત્રિપિંડ=(ધાબ્યની પેઢે વાઢકને રમાઢીને-ગોઢાગીને જે મિસા લેવી તે ધાત્રીપિંડ નામક મિસાનો ણુ દોપ ગણાય છે.) સદાય લીયે છે અને મને આમ દોંકે છે, આમ ળ્યો ણ શિષ્ય પનમા ચિંતન કરે છે ત્યા તેને ગીવઢાગવા દેતાણ અધકાર કરી દીધો ત્યારે તે શિષ્ય અત્યત ઢીનો અને ગુરુને કહેવા લાગ્યો કે-હુ અત્રે દૂર રહો ગીઢુ હુ ગુરુપ વદ્ કે ' મારી સમીપે આવ ' ત્યારે શિષ્યે વદ્ કે- ' આ ધોર અધકારમાં હુ આગી શક્તો નથી ' ત્યારે ગુરુપ પોતાની ણુ આગઢી થુકનાઢી કરીને દેલ્વાઢી તેના ળગાઢાથી ણ શિષ્ય ગુરુ પાસે આલ્યો ણ પનમા ણમ ધાર્યું જે ' ગુરુ પોતા પાસે દીવો રાલેઢે '

एवं चिंतयन्नेवासौ देवतया चपेदाभिस्तर्जितः, ज्ञातस्वरूपैर्गुणभिस्तस्य नवभागीकरणादिकं स्वरूपं प्रकाशितं,
यथा संगमस्थचिरैर्विहारक्रमापरपर्यायवश्चर्यापरीपहोऽध्यासितस्तथा ग्लानत्वावस्थायामपि क्षेत्रनवभागीकरणेनापि
चर्यापरीपहोऽन्यैरध्यासितव्यः.

आत्रो विचार ए शिल्पे कर्यो के अदृश्य देवताए तेने एक थपाट मारी झाटवयो. जणायुं छे स्वरूप जेहुं एवा गुरुए तेने न-
भागीकरणादिक स्वरूप प्रकाशित कयुं, जेम संगमस्थचिरोए विहारक्रम अपरनामवालो चर्यापरीपह वेट्यो तेवी रीते ग्लानतादिक
अवस्थमां पण क्षेत्र नवभागीकरण वडे पण चर्यापरीपह अन्य साधुजनोए पाळयो.

अथ यथा ग्रामदिष्वप्रतिबद्धेन चर्या सन्नते, तथा शरीरादिष्वप्रतिबद्धेन नैवेद्यक्रीपरीपहोऽपि सहनीयः,
अतस्तं परीपहमाह—

जेम ग्रामादिकमां वगर प्रतिबधे चर्या सहन कराय छे तेमज शरीरादिकने विषये पण अप्रतिबद्धे नैवेद्यक्री परीपह सहन करवो
ए समजाववा माटे नैवेद्यक्रीपरीपह कहे छे.

सुसंगे सुन्नंगारे वा । स्वरूपमूले व एगओ ॥ अकुम्कुओ निसीएल्ला । ने यं वित्तोसैए परं ॥ २० ॥
तैरथ सै अर्थमाणस्स । उवसगंगाभिधारए ॥ संकांभीओ । ने गच्छिज्जा । उट्ठित्ता अन्नमासणं ॥ २१ ॥

मूढतायाथ — (तुमणे) स्मशानमा (सुदगारेच) शूय घरमा (वृक्षमूले च) अथवा घृणनी नीचे (वगणो) एकतो (महु
पुमो) ध्यर्थं लघारा ॥ करतां (मिसीपज्जा) वेसी रहे (य) अने (पर) जय जने (न विचासप) चास न उगसाये ॥ २० ॥
(तथ) त्या=स्मशानादिरमा (चिह्नमाणस्त) रहेता यवा (से) ते साधुने कदाच (उयासग्गा) ते उपसगोने (अभिघारये)
हन्विसे सहन करपातु परतु (सज्जामो) दक्षाधी अय पामीने (उद्विचा) ते आतापनाना स्थानधी उडीने (गण असाण)
बीजे स्थाने (न गच्छिण) नाय नदि ॥ २१ ॥

ज्या — साधुरेकक एकाकी सन् दमशानेऽथवा शूयागारे शूयगृहेऽथवा वृक्षमूले निवीरेदुपगिदोन्, पर तत्र कीदृशा
सन्? अकौकुच्य, नास्ति कौकुच्य यस्य सोऽकौकुच्य, कौकुच्य हि भङ्गिच्चेष्टोच्यते, तथा रक्षित सम्यक् साधुमुद्रा
मुक्त इत्यर्थं पुन साधुस्तत्र निषण्ण मन् परमय जीव न पित्रासयेन्, तत्रस्थ जीव स्थानभ्रष्ट न कुर्यादित्यर्थ ॥ २० ॥

अर्थ — साधुप स्मशानमा शूयागारमां अथवा वृक्षमूले एकत्र गठा रहेषु अने ते भाद तथा मित्रा जेमी चेष्टा कर्वां बिना,
अर्थात् शीतिथी साधुमुद्रा धारण करी रहेषु अने त्यां रसीने पर-अन्य कोत्र जीवने चास आपवा नहि अर्थात् त्यां स्थिति करी
रहेला जीवने स्थानभ्रष्ट बरवो नहि २०

पुनस्त्वेव दृढयति 'तत्थेति' पुनस्तत्र दमशानादायास्थीयमानस्य भिक्षोर्यदोपसर्गा भवेत्पुस्तदा तानुपसर्गान्
साधुरभियारयेत् किमेते उपसर्गा वराका मम करिष्यति? स्वपमेवोपशाम्य यास्यतीति मति कर्नयेत्यर्थ पर
द्राकाभीत सन् तत आसनादातापनास्थानान्दुःखायान्यदासन न गच्छेत्, आस्यते उपविश्यतेऽस्मिन्नित्यासन
आतापनाभ्यानमुच्यते ॥ २१ ॥

एन अर्थने दृढ करे छे. त्यां-स्मशानादिकर्मां स्थित थएला मिथुने ज्यारे कइ उपद्रव थाय त्यारे ते उपसर्गोने ए साधुए अधिधारण करवा, एटले ' आ उपसर्गो विचार मने खुं जरी शकवाना छे ? ए उपद्रवो एनी मेलेज उपशांत यह जशे ' आवी मति राखवी पण शंकाभीत-एटले मनमां भयनी आशंका लावीने ते आरानथी अर्थात् ए आ तापना स्थानथी उठीने अन्य आसने जतुं न रहेवुं ॥ २१ ॥

अत्र कुरुदत्तसाधुकथा—हस्तिनागपुरे इभ्यपुत्रः कुरुदत्तनामा प्रव्रजितो विहरन् क्रमात्साकेनपुरदूरप्रदेशे प्रतिमायां स्थितः, तत्र चरमपौरुष्यां गोधनापहारिणश्चौराः समागताः, तत्पृष्टौ त्वरितं गताः पश्चाद्गोस्वामिनः समायातास्तैश्चौरमार्गस्वरूपे पृष्टे स यतिर्न किंचिद् ब्रूते. ततः संजातकोपैस्तैः शिरसि मृत्पालि कृत्वांगाराः क्षिप्ताः स यतिर्मनाग्नापसृतः, तां वेदनामग्निसहमानः सिद्धिं गतः एवं नैवेधिकीपरीपहः सोढव्यः

—आ વિપયમાં કુરુદત્ત સાધુની કથા દૃષ્ટાંત રૂપે કહે છે—

હસ્તિનાગપુરમાં એક ધનાઢ્યનો પુત્ર કુરુદત્ત નામનો હતો તે પ્રવ્રજ્યા=દીક્ષા લઈ વિહાર કરતો કરતો ક્રમે કરી સાક્રેત=આયો-ધ્યા=પુરીથી થોડે દૂર પ્રદેશમાં પ્રતિમા=ઠાડસગ=ઘટલે શરીરવ્યાપારનો પરિત્યાગ કરી સ્થિતિ કરી રહ્યો હતો ત્યાંકળે ચરમપૌરુષી=રાત્રીના પાછલા પહોરે ગાયોના ધળને અપહરણ કરનારા ચોર આવ્યા તે ગાયોને વાઢી તેને પુંઢે ચાલતા થયા તદનંતર ગાયોના સ્વામી-માલિક-આઢ્યા તેઓએ ' એ ચોર કયે રસ્તે ગયા ' એમ પેલા મુનિને પૂછ્યું પળ તેળે પોતાના નિયમને આધીન રહી કંડપળ

उपर न आप्य त्पार ते मायोना धणीप आ साधुना मस्तक उपर मांतीनी पाठ बांधी तेषां अगारा नाग्या तथापि ते यवि जरा
पण तस्यो दग्यो नहिं किन्तु ते यदना सदन करता सिद्धि पात्रो एव नैवेद्यक परीपर सदन करको

अथनेवेद्यिगामातापनादिस्थाने स्वाध्यायादिक कृतग्राह्यायामुपाश्रये आगन्तेत्, अनस्तत्परीपटमा—

अथ नैवेद्यिनीमां अतापनादिस्थाने स्वाध्यायादिक करीने साधु गृह्यामां उपाश्रये आने एतद ई शुभ्या परीपट कहे छे —

उच्छांययाहिं सिञ्जाहिं । तनंस्सी भिमंतु धामं ॥ नाइवेल् विह्वेज्जा । पावेदिहो विह्वेज्जा ॥ २२ ॥

पईरिक्कुनस्संय लेष्थु । कल्लोण अबुने पांग ॥ किमेगंराइ करिस्सई । एंय तरंथ हियांसिण्ण ॥ २३ ॥

मृदगायाधं — (गामय) टाट टटका सदन कर्याने सामथ्र्याळा (तयस्सी) तपस्वी (भिक्षु) साधु (उच्छांययाहिं) अमुच्छ
गया प्रतिकून (सिञ्जाहिं) शब्दा पट (अयेज्जा) घेळा पर पाय तेवीरिते स्वाध्यायिक क्रियांने (१ विरनेज्जा हजरी गदि ॥२३॥
(कररण) सारा (भयुष) भयया (पायण) पराव बयो छता गण (परिक्क) प्रतिक्रि (उयस्सय) उगाधयने (लक्षु) पामीने
(बगत्ता) एक सत्रिना उग्यामधी (नि करिस्सह) ३ तुग दु च कर्याने छे ? (एय) य प्रमाणे विगतिने (तय) ते उगाधयमां
(दिगासह) तुग के दु गने सहन करे ॥ २३ ॥

व्या०—तपस्वी भिक्षुश्चात्राचानि शाल्याभिरुपाश्रये कृत्या स्थामवान् भवेत्, धैर्ययुक्तो भवेत्, फोदशीभिः
शाल्याभिः ? उद्यात्र अवचाथ उगाध्यास्तामिरुपाश्रये, उद्याशीतादिरक्षणगुणैर्युक्ता, अवगास्तद्विपरीता,

तादृशीभिः, शस्यते ग्रासु ताः शय्या उपाश्रया उच्यन्ते. तत्रोपाश्रयेषु स्थितः साधुरतिवैलां साधुर्मर्यादां न विहन्यात्, हर्षविषादाभ्यां साधुर्मर्यादायां तिष्ठेत्, सद्गुणयुक्तां शय्यां लब्ध्वा हर्षभाग्य भवेत्, गुणैर्हीनां शय्यां लब्ध्वा विपादभाग् न स्यात्. पापदृष्टिराचारहीनः, उच्चावचाभिः शय्याभिरतिवैलां साधुर्मर्यादां विहन्यात्, हर्षविपादयुक्तः स्यात्. ॥ २२ ॥

अर्थः—तपस्वी भिक्षु, उच्च एटले जेमां शीत वगेरैथी रक्षण करे तेवा ओढवा पाथरवानां साधन होय तेवी अने अत्रच एटले तेवां साधन रहित शय्या होय तेनाथी स्थामवान् वने; अर्थात् सद्गुण युक्त शय्या पामीने हर्ष न पामे तेम गुणहीन शय्याना लाभथी विपाद खेद न पामे एवा प्रकारना धैर्यने धारण करे. अर्थात् गमे तेवी शय्या मळतां साधु मर्यादाने न हणे. पोतानी मर्यादामांज स्थित रहे, केमके पापदृष्टि पुरूप विहन गाय छे. ॥ २२ ॥

साधुः प्रतिरिक्तं पशुपंडकस्त्यादिरहितमुपाश्रयं लब्ध्वा तत्रैवमध्यासीतैव विचारयेत्, कीदृशमुपाश्रयं ? कल्याणं शुभं सुखदायकं, अथवा पापकं दुःखदायकमेतादृशमुपाश्रयं प्राप्यैवं चिन्तयेत्, एवमिति किं ? मे ममान-यैकरात्रिस्थितियोग्यया स्थित्वा किं कार्यं ? एकरात्रं ममात्र निवासः करणीयः, किं करिष्यति कल्याणमुपाश्रयं प्राप्येति चिन्तयेत्, पुण्यवंतो जना एतादृशेषु स्थानेषु तिष्ठन्ति, अन्ये पामरास्तुणमयमृत्तिकामयेषु नित्यं वसन्ति, मम त्वस्यां स्थितो न ममत्वं विधेयं, सुखदुःखं वा सहेत, जिनकल्पापेक्षयैकरात्रं, एकरात्रियत्र तदेकरात्रं, उपाश्रयं

ચસેત, જિનકલ્પો હોરુત્રાનુપાશ્રય શુભ વાઙ્શુભ ચા મેવેત સ્થાવરકલ્પો મુનિ કતિપયાતોરાત્રિવાસીભવેત,
સ્થવિરકલ્પ પદ્ધારાત્ર નગરે વસતિ ॥ ૨૩ ॥

મતિરિત્તિ=પથુ પઢક હો આદિથી શૂન્ય ઉપાશ્રય મળે ત્યા સ્થિત થઈ એમ વિચાર કરે કે -ઉપાશ્રય મળે કલ્યાણ=મુલ્લજનક
હો અથવા પાપક=દુલ્લદાયક હો નથાપિ મારે રાત્રી નિગાસ કરવાનો છે એમ તેના હૃદયનો આશ્રય હોય છે પુણ્યવાન જનો
આગ્રાજ સ્યાનમા રહે છે અને પામરજન યાસના તથા યુત્તિફાદિકના સ્યાન વનગાવી નિત્ય નિવાસ કરે છે મારે તો આ સ્થિતિમાં
કઈ મમત્વ છે નહિ મુલ્લ દુલ્લ સહન કરી અહીં જિનકલ્પની અપેક્ષાએ એક રાત્ર ઉપાશ્રય વાસ કરવાનો છે મારે તો આ સ્થિતિમાં
અશુભ ઉપશ્રય એક રાત્રજ સેવે છે અને સ્થવિરકલ્પ મુનિ કેટલાક રાત્રી દિવસ નગરમા નિવાસ કરે તે પણ પાંચ રાત્રીથી
અધિક નગર નિવાસ ન કરે ૨૩

અત્ર ગજ્જદત્તપુત્રયો કથા યથા-કૌશાલ્યાયજ્ઞદ્વિજપુત્રો સોમદત્તસોમદેવનામાનો પ્રત્નજિતો ગીતાર્થો જાતો અયદા
તત્પિત્તરાયુલ્લપિન્યા ગતૌ, તાત્રપિ સાધુ વિહરતૌ તત્ર ગતૌ તત્ર તદાદેરીશાલ્યા સ્વગૃહે ક્રિયમાણ ચિત્રિઘૌષધિમિશ્ર
મન્યાપરપર્યાય પિરુટ (ઉલ્લજાલ) સ્વર્ગનૈવૈસ્ત.

—આ વિપયમા યવદત્તના વે પુત્રોની કથા દદ્ધાત રૂપે કહે છે —

કૌશાલી નગરીમાં યજ્ઞદત્ત વ્રાહ્મણના મોમદત્ત તથા સોમદેવ પણ નામના વે પુત્ર હતા તે વેય પ્રવ્રજ્યા પ્રહણ કરી મોતાર્થ યથા

तेना माता पिता एक समये उज्जयिनीमां गया त्यां विहार करता आ वे पुत्र पण जइ चड्या. अहीं तेना देशनी रीत प्रमाणे विविध प्रकारना औषधो नाखीने तेने घरे सुरा नामनुं विकट ऊंनुं पाणी करातुं हंतुं ते स्वभनोए आ वेने आप्नुं.

तौ तत्स्वरूपमजानंतौ जलविशेषबुद्ध्या पीतवंतौ, परिणते च तस्मिन् ज्ञातमद्यस्वरूपौ तौ कृतपश्चात्तापौ तद्वै-
राग्यादेवानशनं पादपोषगमनामकं नदीतटस्थकाष्ठोपरि प्रपन्नौ. ततोऽकालवृष्ट्या नदीपूरेण प्लावितौ समुद्रांतः
प्रविष्टौ, तत्र जलचरोपसर्गं विपद्यदिवं गतौ. इमौ हि नोरपूरागमेऽपि शय्यातो न पृथग्भूतौ. एवं शय्यापरीपहः.

अने तेओए स्वरूप जाण्या विना आ कोइ विशेष प्रकारनुं जळ छे एवी बुद्धिथी पीधुं पण ज्यारे परिणामे मद जणाणो त्यारे
ए जळमां कंइ मध्य अवश्य हंतुं एधुं भान थतां पश्चात्ताप करी वैराग्य उत्पन्न थवाथी वनेए अनशन-निराहार पादपोषगमन-(कोइ
वृक्षतळे जधुं) नामनुं व्रत लइ एक नदीतटे पडेली काष्ठ उपर जइ वेठा, आ वरुतेअक्काळ वृष्टि थवाथी नदीना पूरमां काष्ठ साथे
तो पण आसनथी=शय्याथी पृथक् न थया अने शय्या परीपड सहन करी स्वर्गे गया. आ वे जणा पाणीनुं पूर आव्युं
अथ शय्यास्थितस्य तत्रोपद्रवे जाते सति रागद्वेपरहितस्य साधोर्पदा कश्चिच्छय्यातरो वा शय्यातरादन्यो वा

वचनैराक्रोशेदिति हेतोराक्रोशपरीपहोऽपि सोढव्यः, अतस्तत्परीपहमाह—

इवे श्रुत्या स्थित साधुने श्रुत्यामा उपद्रव आवे त्वारे तगद्वेष रहित साधुने कोइ श्रुत्यातर अथवा तेथी अन्य कोइ वचनोवडे तिरस्कारे=अवाज्य शब्दो कहे त्वारे ते आक्रोश परीपह पण सहन करवो एतदर्थ आक्रोश परीपहनु निरूपण करे छे —

अक्रोसिज्जं पेरो भिमंखु । ने तसिं पडिसंजले ॥ सरिसो होइं वालाण । तम्हा भिवंखुं ने संजैले ॥२४॥

सुचंचाण फत्तसा भासा । दासणा गामकंटया ॥ तुसीणीओ उवेहिज्जा । ने ताओ मणसी करे ॥ २५ ॥

मूलगाथार्थ—फत्तस (परो) बीजो कोइ माणस (भिमखु) साधुने (अक्रोसिज्ज) आदेश करे तो (तेहि) तेना पर (न पडिसंजले) कोप करे नहि (वालाण) वालकनी (सरिसो) सदृश=तुल्य (होइ) थाय छे (तम्हा) ते कारण माटे (भिमखु) साधुए (न संजले) कोप न करवो ॥ २४ ॥

(शरण) दाखण तथा (गामकंटया) कर्णनि अप्रिय करनारी यवी (फत्तसा) कठोर (भासा) भाषा (सोचण) सामळीने साधुए (तुसीणीओ) मौन रहो (उवेहिज्जा) ते कठोर भाषानी उपेक्षा करवो तथा (ताओ) ते कठोर भाषाने (मणसी) मनमा (न करे) न लावो ॥ २५ ॥

या०—परोऽन्यः कश्चिदिदं भिक्षु साधुमाफोशेत दुर्वचनेस्तर्जयेत् तदा तस्मै न प्रतिसंजयेत्, तस्योपरि क्रोध न कुर्यादित्यर्थ, यदि तस्योपरि साधुरपि क्रोध कुर्यात्तदा सोऽपि घालना मूर्खाणा सदृशो भवेत्, तस्माद्भिक्षुने सज्वलेद्गाली श्रुत्वा प्रतिगाली न दद्यात्

अर्थ —पर अन्य रोइ उयारे साधुने आक्रोशे पटने दुर्वचन (गात्रो) वडे तरछोडे त्वारे ते गोळो देनार प्रत्ये ते भिक्षु प्रति

संज्वलन-एटले सामो वळी न उठे, तेना उपर क्रोध करे. जो साधु पण तेना उपर क्रोध करे तो ते वालक मूर्खना जेवोन मनाय, माटे भिक्षुए गाळ सांभळीने सामी गाळ देवी नहिं. २४

तदा किं कुर्यादित्याह 'सुखा' साधुस्तूष्णीको मौनी सन्नुपेक्षेत, औदासीन्येन निष्ठेत्, रागद्वपरहितो भवेत्, ता भाषा मनसि न कुर्यात्, किं कृत्वा? परुषाः कठोरा भाषाः श्रुत्वा, कीदृशीः भाषाः? दारुणाः, दारयन्ति संयममैर्यं विदारयन्तीति दारुणाः, पुनः कीदृशीः? ग्रामकंटकाः, ग्राम इन्द्रियगणस्तस्य कंटका इव कंटका ग्रामकंटका दुःखोत्पादकाः. यदुक्तं—

त्यारे थुं करधुं ते कहे छे, पुरुष=रुठोर, तथा दारुण=संयम धैर्येणुं विदारण करी नाखे तेवी=अने ग्रामकंटक=एटले इन्द्रिय-गणने कांटानी पेठे दुःख आपनारी भाषा श्रवण करीने साधु तूष्णीक=मौनी थइने स्थिर रहे. रागद्वेप रहित वनी एवी भाषा मनसां न लेतां उपेक्षा करे. कथुं छे के—

चांडालः किमयं द्विजातिरथवा शूद्रोऽथवा तापसः। किं वा तत्त्वनिवेशपेशलमतिर्योगीश्वरः कोऽपि वा ॥ इत्यस्यल्पविकल्पजल्पमुखरैः संभाव्यमाणा जनैर्—नो रुष्टो न हि चैव हृष्टहृदयो योगीश्वरो गच्छति ॥ १ ॥ पुनर्गालीं श्रुत्वेति चितयेत्—ददतु ददतु गालीर्गालिमंतो भवंतो। वयमपि तदभावाद्गालिदानेऽप्यशक्ताः ॥ जगति विदितमेतद्दीयते विद्यमानं। ददतु शशचिपाणं ये महात्यागिनोऽपि ॥ १ ॥ इति विचार्य शमत्वेन तिष्ठेत्.

(ચાળાલ ૦) - 'આ તે કોઈ ચાંડાલ છે ? કે શુ આ વ્રાહ્મણ છે ? અથવા કોઈ છુદ્ર છે ? કે તાપસ-તપસ્વી છે ? કિંવા તત્ત્વજ્ઞાનમાં પ્રવેશ કરી શકે એવી નિપુણ યતિવાલો આ તે કોઈ યાગીશ્વર છે ? આમ અનેક વિવત્પના પ્રલાપથી વાચાલ લોકો ગમે તેમ માણ કરે તો પણ યોગીશ્વર હર્ષ હૃદયે ઘરતો નથી તેમ રોપે પણ ધરાતો નથી. કિંતુ નિર્વિક્રિય ચાલ્યો જાય છે વહી તે જન મુલેથી માલી સામઘીને મનમાં એમ વિચાર કરે- (દદતુ ૦) તમે માલો દેતા રહો, કેમકે તમે માલોવાલા છો અમ પાસે માલો નથી પડેલે અમે માલ દેવા અશક્ત છીએ આ જગતમાં મસિદ્દ વાત છે કે-જેની પાસે જે હોય તે પોતા પાસેની વસ્તુ દઈ શકે છે ન હોય તેયુ પણ જો કોઈ દઈ શકતા હોત તો મોટા ત્યાગી-દાની પુરુષ શબ્દલાજુ શીંગડુ પણ દઈ શકતુ એ તો જેની પાસે જે હોય તે તે દીધે આમ વિચાર શમનો આશ્રય પરી રહે ॥ ૨૫ ॥

અત્રાર્જુનમાલાકારપિકથા યથા-અથ રાજગૃહે નગરેઽર્જુનનામા માલિકોઽસ્તિ, તસ્ય પ્રિયા સ્કદશ્રીનામ્નો વર્તતે, સ સ્વવાટિકામાર્ગસ્થ પુરાદ્દિર્મુદ્રપાણિયક્ષ નિર્તર સ્વગોત્રવૈત્તેનાર્ચતિ અન્યદા વાટિકાગતસ્યાર્જુનમાલિકસ્ય સમીપે સા ભોજ્ય ગૃહીત્વા વાટિકાયા યાતિ યક્ષમનસ્યૈ. પહૂપુરપૈર્દૃષ્ટા, ભોગાર્થ યક્ષમનનાત પ્રવેશિતા તદાનીમેવ તત્ર યક્ષપૂજા ય માલિક સમાયાત, ત વધ્ધવા પટપિ પુરુપાસ્તસ્યા ભોગે પ્રથુસા

—આ વિષયમાં અર્જુનમાલાકાર અને કૃપિની કથા રહે છે —

રાજગૃહ નગરમાં અર્જુન નામનો માલી હતો તેની પ્રિયા સ્ત્રી સ્કદશ્રી નામની હતી તે પોતાની વાડીએ જવાના માર્ગમાં નાગની

वदार मुदरपाणि नामक यक्षं स्यात् आये, ते स्थाने ए मुदरपाणि यक्षे आ मायी पोताना गोवदेवद्वये पूजितौ. एक ममये वाडीए अर्धुन माली ह्यो. तेने मोटे तेनी गी संधी ल्यातानुं (मान) अर राडीए जती हटी त्यां ए यक्षवन्तमां उभेला छ पुराणे दीडी पट्टे ए छ ए पुराणे ए गीने भांगार्गे यक्षवन्तमां अर गया. एत्र टोणे यक्षनी पूता करता पेक्षो माली भागी चडयो नेने आ उ जणाए वां गीने तेनी गी मोये छए जग भोगमां आगत गया.

स पञ्चदशेयं च विनयति मयम् यक्षो मुधैरार्चितः, यदेतस्य दुर इत्थं परानृपते. ततो यक्षस्तच्छरीरमनुप्रविश्य तान् पश्यति पुरुषान् श्रीमत्तमान् मारयति. एवं प्रत्येकं मारयति. ततो लोकोंऽपि तस्मिन् मार्गे राजगुरुसत्ताबद्ध निर्गच्छति गच्छन् सारिता न म्युः अग्या श्रीनीरत्नत्र समरत्नाः, न लोकोंऽपि तद्वयेन वंदनार्थं गच्छन्ति.

ने जोडने मालीना मनमां मयं ते भा यक्षं पूजन तदन अर्थ जे. जेना भागळ आप गीनो पराया थाय आ रचन सांपळी यक्षने चीड चडी नेथी यक्ष मालीना मरीमां प्रवेश करी ए कर चळाने गया गीने मारी नाळ्या. यक्षने छंद लक्ष्यो नेथी रोज मान माणग मारवा मांज्यां आ उग्रस्वी ओहमां यात पेक्षो ने उगं मुभी मान न मराय त्यांगुरी राजगुरु नगरसांयी ने माने मोड न नी रुढं. एक समने श्रीतीरे त्यां मारमाण रुं, येथ यक्षना भगवी मोड पन वंदन करता न आने.

सुदर्शनश्रेष्ठी यद्वयति तद्वयति, मया त्मद्वयं श्रीगीरस्तत्र गन्वा वंदनीय एवेति विचित्र तन्मार्गे चलितः,

त इष्टा मालिकशरीरप्रविष्टो मुद्गरपाणिर्धक्षो धावित ततः सुदर्शनश्रेष्ठिर्नाहंसिद्धसाधुरुद्रधर्मशरणं प्रपन्न, सागारि-
रुक्मनशनमपि गृहीतं, कायोत्सर्गेण स्थित, ततो धर्मप्रभावात्स यक्षस्तमाक्रमितु न शक्नोति

एव सुदर्शन नामना श्रेष्ठ 'जे यवानु हवे ते यशे मारे तो त्या जइने श्रीवीरने वदन करवुज' आम विचारीने ते मार्गे
चावयो तेने जोवाज पेला मालीना शरीरमां प्रविष्ट यएलो यक्ष तेनी पाछळ दोड्यो आ टाणे सुदर्शन शेठीयाए अहंत् सिद्ध
साधुनु शुद्ध शरण लई सागारिक अनशन ग्रहण करी कायोत्सर्ग घारी स्थित ययो ते वलते धर्मना मभावथी ते यक्ष ए सुदर्शन
श्रेष्ठनु आक्रमण करी शनयो नहि

पद्मायक्षो मालिकशरीर मुक्त्वा गत स्वस्थीभूतो मालिक श्रेष्ठीमुख्यादीरागमन श्रुत्वा श्रेष्ठिना सह वदनार्थ
गत, वीरवचसा प्रतियुद्धोऽसौ दीक्षा गृहीतवान्, राजगृहनगरम् १ एव गृहे गृहे भिक्षार्थं भ्रमति, लोकास्तु
स्वजनमारकोऽयमित्याक्रोशान् इदति, स मनोयचनकायशुद्ध्या तानाक्रोशान् विपक्षोत्पन्नकेवलज्ञान शिचमगात्
एवम-चैरप्याक्रोशपरीपट् सोढ-य । अथ कथिदाक्रोशको दुर्वचनवादी साधोर्धमपि क्षुर्यात्, तदा तमपि
सहेत अतस्तत्परीपट्माह—

एटछे ए यक्ष मालीनु शरीर मुक्ती दइ चालतो ययो पेळो पण यक्ष वेच निवृत्त थवाथी स्वस्य धयो त्वारे शेठना
मुख्यथी श्रीवीरनु आगमन सागळी शेठनी सायेज वदन करवा गयो, त्या श्रीवीरना यचन गी प्रतियुद्ध थइ दीक्षा ग्रहण करी अने

राजगृह नगरमांज घरे घरे भिक्षार्थ भ्रमण करे छे. लोको तो ' आ पोताना स्वजनने मारी नाखनारो छे ' एम तेनी निंदा करे अने तेने गालो देवा भंड्या तथापि ते साधु थण्लो माली मन वचन तथा कायाथी शुद्ध रही ते गालोने सहन करतां केवलज्ञान उत्पन्न थवाथी कल्याण पाम्यो. एम अन्य साधु पुरुषोए पण आक्रोश परीपह सहन करवो.

कदाच कोइ आक्रोशक=दुर्वचनवादी=साधुनो वय पण करे तो ते पण सहेवुं एतदर्थ वधपरीपह दर्शावे छे.

हओ न संजले भिक्खु । मणं पि न पओसए ॥ तिति कखं परमं नच्चा । भिक्खु धम्मं विचित्ते ॥२६॥
समणं संजयं दंतं । हणिज्जा कोइ कत्थइ ॥ नत्थि जीवस्स नसोत्ति । एयं पेहिज्ज संजए ॥ २७ ॥

मूलगतार्थः—(भिक्खू) साधु (हओ) कोइए मायों होय तो पण (न संजले, कोप युक्त न थाय तथा (मणं पि) मनने पण (न पओसए) द्वेषयुक्त करे नहि (तितिग्गं) तितिक्षा एटले क्षमाने (परम) धर्मसाधनमां उत्कृष्टी (चेष्टा) छे एम (नच्चा) जाणीने (भिक्खू धम्म) क्षांति विगोरे साधुना भर्मेनुं (विचित्ते) चित्तन करे. २६ (कोवि) कोइ माणस (कत्थइ) कोइ गामने चिये (संजयं) संयत=द्विसादिकथी निगुत्त तथा (दंतं) इन्द्रिय अने नोइ द्विपमन ने दमन करनारा (समण) तपस्वी साधुने (हणेज्जा) ताडन करे, तेथी साधु विचारे कै-ताड नथी (जीवस्स) मारा जीवनो (नसोत्ति) गाश (नत्थि) थवानो (एव) ए प्रमाणे (संजए) साधु (पेहिज्जा) विचार करे

व्या०—भिक्खुः साधुरेहो यत्थादिभिस्ताडितो न सज्ज्वलेन्न क्रोधाध्मातः स्यात्, मनोऽपि न प्रक्षेपयेत्, चित्तं सखेप न कुर्यादित्यर्थः. किं कृत्वा ? तितिक्षां क्षमां परमासुत्कृष्टां ज्ञात्वा दशविधसाधुधर्मे क्षांतिसुत्कृष्टां विचार्य भिक्खुधर्मं विचितयेत्. मम धर्म एव रक्षणीय इति विचिंतयेदित्यर्थः. ॥ २६ ॥

अर्थ — मिथु=साधु, लाकड़ी बिगेरेयी ताड़ित थाय तो पण न जले अर्थात् कोई तेने हणे-घारे-तो पण तेने सामे क्रोधाक्रांत न थाय, तेम मनने पण संद्रेप न करे, किंतु तितिक्षा=सहनशीलताने परम उत्कृष्ट जाणीने अर्थात् दशविध साधु धर्मभा क्षातिने सर्वोत्कृष्ट विचारीने धर्मनु चिंतन करे, एटळे-‘घारे तो धर्मनी रक्षा करवानी छे’ एम विचारे २६

कथिद् दुष्ट कुत्रचिदनार्थदेशे श्रमण साधु हन्यात्, प्राणापहारमपि कुर्याच्चदा सयत साधुरेव संप्रेक्षेत विन्वा रयेत्, एवमिति किं ? जीवस्या नाशो नस्ति शरीरस्य नाशो विद्यते, न च शरीरनाशो जीवनाश, कीदृश साधु ? सयत जितेंद्रिय, पुन कीदृश ? दात क्रोधादिरहित, साधुना मनस्येव चित्तनीय कदाचिदहमस्मिन् शरीरना- शावसरे क्रोध करिष्यामि तदा मम धर्मरूपजीवित-यनाशो भविष्यति, न चास्मिन्नित्यदेहे नष्टं ममात्मनो धर्मस्य च नाशो भावीति.

कोइ दुष्ट काइ अनार्थ देशमा श्रमण= साधुने हणे, अर्थात् प्राणापहार पण कदी करे त्वारे सयमवान् साधु एम विचारे के- ‘जीवनो नाश यतो नथी अने शरीरनो नाश तो यवानोज छे अने कइ शरीर नाशयी जीव नाश यशे नहिं आम घारीने सयत= जितेंद्रिय तथा दात=क्रोधादि रहित साधु मनमा पण एम भावन करे के-कदाच हु आ शरीरना नाश अवसरे क्रोध करीश तो मारा धर्मरूप जीवितव्यनो नाश यशे अने आ अनित्य देह नष्ट यवाथी मारा आत्मानो के धर्मनो कइ नाश यवानो नथी

यदुक्त—दोषो मेऽस्तीति युक्त शपति वा त विनाश परोक्षे । दृष्टथा साक्षाद् साक्षादिति शपति न

માં તાડયેતાડયેદ્રા ॥ નાસન્ સુષ્ણાતિ તાન્ વા હરતિ સુગતિદં નૈપ ધર્મ મમાહો । इत्थं यः कोऽपि हेतौ सति विश-
दयति स्याद्वि तस्येष्टसिद्धिः ॥ ૧ ॥

કહ્યું છે કે-(દોષો) મારામાં કંઈ દોષો હશે ત્યારે મને તે ગાલ દીયેછે. અથવા દોષ વિના પણ તે અજ્ઞ પરોક્ષે નિંદા કરેછે. નજર સામે નથી કરતો. કદાચ સાક્ષાત્ આવીને અવાચ્ય શબ્દો કહે તો પણ મને મારતો નથી. કદી આવીને તાડન-માર મારે તો પણ કંઈ મારા પ્રાણ હરતો નથી અને કદી પ્રાણ પળ હરે તથાપિ મને સદ્ગતિ દેનાર ધર્મને નથી હરતો આવીરીતે જે સાધુ હેતુની સ્પૃતા વિચારે તેની ઇષ્ટસિદ્ધિ થાય છે.

અત્ર સ્કંદકશિષ્યાણાં કથા યથા—આવસ્ત્યાં જિતશત્રુનૃપઃ, ધારિણી પ્રિયા, તયોઃ પુત્રઃ સ્કંદકઃ, પુરંદરયશા પુત્રી કુંભકારકન્કે પુરે દંડકિનૃપસ્ય દત્તા. તસ્ય પુરોરિતઃ પાલકો મિથ્યાદૃક્. અન્યદા આવસ્ત્યાં મુનિસુવ્રતસ્વામી સમવસૃતઃ, તસ્ય દેશનાં શ્રુત્વા સ્કંદકઃ આવકો જાતઃ એકદા પાલકપુરોહિતો દૂતત્વેન આવસ્ત્યાં પ્રાપ્તઃ, રાજસભાયાં જૈનસાધુનામવર્ણવાદં વદન્ સ્કંદકેન નિરુત્તરીકૃત્ય નિર્ઘોષિતઃ સ સ્કંદકકુમારસ્ય છિદ્રાણિ પश्यति.

—આ વિષયમાં સ્કંદક શિષ્યોની કથા કહે છે.—

શ્રાવસ્તી નગરીમાં જિતશત્રુ રાજા હતો તેની ધારિણી નામે પ્રિયા સ્ત્રી હતી. તેઓને એક સ્કંદક નામે પુત્ર તથા એક પુરંદરયશા

नामे पुनी हती, आ पुनी वृषकाररु नामना गद्देरमा दढकि नामना राजाने आपी हवी तेनो पुरोहित पालक मि गादृष्टि होतो
एक समये श्रावस्तीया मुनिमुत्तस्वामीण समवसरण र्थ्यु त्वारे तेनी देशना सामक्री स्वदक्ष श्रावक थयो एक बलते पालक
पुरोहित श्रावस्तीया दून वनीने आन्या राजसभाया जैन साधुश्राने पाटे अवाच्य बातो बोग्लो होतो तेने स्वदेके निरुत्तर करी
शानी मूययो त्वारथी ते स्वदर दुमारनो छिद्र जोरा लाग्यो

अयदा स्कदककुमार श्री मुनिसुत्तस्वामिपार्थ्वे पञ्चशतकुमारि सर प्रजितो गीताथो जातः, स्वामिना ते
कुमारशिष्यास्तस्यैव वत्ता अन्यदा स स्वामिन वृच्छनि भगवन् । भगिनी वदापनार्थ गच्छामि ? स्वामिना भणित
तत्र मरणातिकोपसर्गोऽहित, स्कदकेनोक्त भगवन् । वयमारधका विराधका, या ? स्वामिना भणित त्वा मुस्तया
सर्वेऽप्याराधका, स्वामिनैवमुस्तेऽपि भणितव्यतावज्ञेन पञ्चशतशिष्यपरिवृत स कुम्भकाररुद्रपुरे गत

एक समये स्कदक कुमार श्रीमुनीमुत्तस्वामी पासे पाचसो कुमारोने साये लद जद अने प्रज्या ग्रहण करी कृत थं थयो
त्यारे स्वामीद ए पाचसो कुमार शिष्या तेने आप्या एक बलते स्कदके स्वामीने पूछ्यु के-हे भगवन् । मरी पूर्वेनी वदेनने वदन
करावया हु जात ? त्वारे स्वामीए वसु के-जाओ भले वण त्या घरणातिक उपद्रवनी शुद्धा छे त्वारे स्कदक चोल्पो के-भगवन् ।
अमे आराधक छदए के विराधक ? स्वामीए रदु के एक तने छोडीने सर्वे वण आराग रु छे स्वामीए आप रदा उता भणितव्य
ताने यश थद पाचसो शिष्यरी युक्त ते स्कदक कुम्भकाररुद्र पुरमा गयो

पालकेन तथागच्छंतं श्रुत्वा पूर्ववैरं स्मृता साधुस्थितियोग्योदाने पशून्निशदायुधानि भूमौ स्थापितानि, स्कंदकाचार्यस्तु तत्रैव समवसतः. ततः पालकेन नृपस्याग्रे कथितं महाराजायं स्कंदकः पञ्चशतसाधवोऽपि च सहस्रयोधिनः परीपहमग्रास्तव राज्यं गृहीतुकामाः समायातास्त्वां हनिष्यंति, राज्यं च गृहीष्यंति, यदि न प्रत्ययस्तदोद्यानं विलोक्य ? एभिरायुधानि भूमौ गोपितानि सन्ति.

पालके ते प्रमाणे स्कंदकने आयतो साभळी पूर्व वैरने याद करी साधुओने स्थिति करवा योग्य उद्यानमां छत्रोस आयुधो भूमीमां दादी राख्या. स्कंदकाचार्य तो त्यांज आवीने ठाणुं कथुं; त्यारे पालके जडने राजाने वातमी आपी के-हे महाराज ! आ स्कंदक, पांचसो शिष्य भूतसहस्रयोधी साधुओने साथे लड परीपह मग थएला तमारं राज्य लड लेवानी कामनाथी अहीं आवेल छे तेओ तमने हणशे अने तमारं राज्य पण लड लेशे. जो मारी वातमां विश्वास न थतो होय तो उद्यानमां आवीने जुओ. एओए आयुधो पृथ्वीमां संताड्यां छे.

नृपेणोद्यानं विलोकितं, आयुधानि दृष्टानि क्रोधात्तेन ते साधवस्तस्यैव दत्ताः, तेन सर्वेऽपि ते यंत्रेण पीलिताः वधपरीपहस्य सम्यगधिसहनादुत्पन्नैकैवलजानास्ते सिद्धाः, स्कंदकाचार्यस्तु सर्वेषां शिष्याणां तथाविधमरणं दृष्टोत्पन्नक्रोधः सर्वस्याप्यस्य दाहकोहं स्यामिति कृतनिदानोऽशिकुमारेपूतपन्नः. अथाचार्यस्य रजोहरणं रुधिरलिप्तं गुह्रैः पुरुषहस्तं ज्ञात्वा चंचुपुटेनोत्पाट्य पुरंदरयक्षापुरः पातितं, सापि महतीमधृतिं चकार, साधवो गवेपिताः, किंतु

न दृष्टा, प्रत्यभिज्ञातानि कथलाघुपरकरणानि, ज्ञात च तथा साधयो मारिता इति.

उत्तराष्ट्र
यनखुब्रम्

॥१४९॥

आ उपरत्यी राजाए त्या आमीने जोयु, आयुषा पण दीठा तेथी क्रोधे भराइ तेणे ते साधुओ पालकने हवाळे कर्मा अने तेणे सर्वेने यत्रभां घालीने पील्या आ वय वरीपहने साधुओए सम्यग्मकारे सहन कर्णु तेथी तेओने केवलज्ञाननी ऋद्धि थइ ने क्या मिद्ध क्या पण पेला स्वदक्रार्थ तो सर्वे चिप्योनु तेवु दुर्भरण जोइ क्रोधाविष्ट थइ गया अने मनमा 'आ वधायनो हु वाळ-नार धाउ' आबु भावन करवाथी अग्निकुमारोमा उत्पन्न थयो ए स्वदशार्थानु रजोहरण रुधिरथी तरंगळ थयेलु इतु ते गोथ-पत्नीए पुत्तनो हाग जाणी चारवड उपाडी तेनी न्हेन पुरदरयथानी आगळ नाग्यु तेणीए धैर्यरहित थइ साधुओनी गोतकरी पण कर्माय पत्तो मळयो नहि पण से साधुओना कमल आदिक उपकरण ओळखीमाळ्याअने साधुओ पार्च्य गया एम जाण्यु

ततो धिःश्रुतस्तथा नृपति, अह तव सुख न पश्यामि, प्रवजिज्याम्येयेति चदतीं ता स्कन्दकभगिनीं देवा श्रीश्रुनिसुत्रतत्त्वामिसमीये सुक्तयत, त्यामिना सा दीक्षिता ततोऽग्निकुमारदेवेन तेन स नगरो देशो दग्धः ततो दडकारस्य जात, अद्यापि तथैव तज्जनैःभण्यते गमि साधुभिर्धधपरीपह सोढस्तगपरैरपि सोढय न तु स्कन्द-चार्यघटकर्तव्य अथ परैरभिहतस्यौपधादिकयाञ्चा स्वास्तस्माद्याञ्चापरीपहोऽपि सोढय, अतस्तत्परीपहमाह—

त्यारे तेणीए राजाने धिक्कार आप्यो अने म्हु के—'हु ताह मोडु जोइश नहि कितु प्रज्या गृहण करीश' आमीरीते जोग्वी ए स्कन्दमी न्हेन पुरदरयथाने देवोए शुनिश्रुतस्वापीरी समीपे लागीने मूनी तेवारे स्वामीए तेणीने दीक्षा आपो

भाषांतर
अध्ययनर

॥१४९॥

अधिकुमारदेव थएला स्कंदके ए नगर सहित प्रदेश वाक्यो तेथी ते प्रदेश आज पण दंडकारण्यना नामथी लोकोवडे कदेवाय छे. ए साधुओए वधपरीपह सहो तेम अन्य साधुओए पण सदेवो जोइए. स्कंदकाचार्यनी पेठे न करवुं जोइए. कोइ पर आवीने मारे त्यारे व्रणरिरोपणादिकने अर्थ औपथ याचना करवी पडे तेने माटे यांचना परीपह पण सहन करवानो छे एटला माटे याच्या परीपह कहे छे.

दुर्द्धरं खलु भो निच्चं । अणगारस्स भिखुणो ॥ सर्वं से जाइयं होइं । नत्थि किं पि अजाइयं ॥ २८ ॥
गोयरंगापविट्ठस्स । पाणी नो सुप्पसारद ॥ सेओ अगारवासुत्ति । ईइ भिक्खु नं चित्तेए ॥ २९ ॥

मूळगाथार्थः—(खलु) निच्च (भो) भो (अणगारस्स) गृहविनाना भिक्षुने (भिक्खुणो) मुनिने (निच्चं) निरतर (दुर्द्धरं) अति दुष्कर छे, ते ए के (से) ते मुनि (सर्वं) सर्व (जाइयं) याचना करेली (होइ) होय छे. (अजाइयं) नहिं मांगेली बची (किं पि) कांइ पण चीज (नत्थि) होती नथी. २८ (गोअरंगापविट्ठस्स) गोचराय प्रविष्ट=भिक्षार्थे गृहस्थना घरमां पसता (पाणी) पोतानो हाथ (नो सुप्पसारण) प्रसारवो सहेलो नथी (त्ति) ए कारण माटे (अगारवसो) गृहस्थावास (से ओ) वखाणवालायक छे (इइ) ए प्रमाणे [भिक्खू] मुनिए [न चित्तेए] विचार करवो नहिं.

व्या—खल्विति निश्चयेन भोः स्वामिन्नगारस्य भिक्षोर्नित्यं कष्टं. अपरस्य च कदाचित्कष्टमुत्पद्यते. भिक्षोस्तु नित्यमेव कष्टं, यदुक्तं—गात्रभंगः स्वरे दैन्यं । प्रस्वेदो वेपथुस्तथा ॥ मरणे यानि चिह्नानि । तानि चिह्नानि याचने ?

अर्थः—खलु=निश्चये हे स्वामिन् ! अनगार=गृहरहित=भिक्षुने नित्य दुष्कर=कष्ट छे. इतर जनने कांकटाणे कष्ट होय

પણ સાધુને તો નિત્ય સંયંદા રૂઢન છે. થવું છે કે—પરવા પહેલાંને જેનાં ગાત્રભગ, સ્વરમાં દીનતા, પરસેવો, અને શરીરમાં ધુન્નારો, એ ચિહ્નો યાગ છે તેવાજ એ ચારે ચિહ્નો યાચના કરતી વલેતે યાચકને યાગ છે

इत्युक्तगान्धिक्षोर्नित्य मरत्कष्ट, तर्क कष्टमित्याह—से इति तस्य भिक्षो सर्वं यस्तु याचित सङ्भवति, अयाचित गृहस्यानुमार्गित किंचिदपि नास्ति, तस्माद्विकष्ट भिक्षुजीवितमिति

અર્થાત્ યાચના એ ધરણના જેવી થટ્ટદાયક હોવાથી યાચર સાધુને સદાય રૂઢન છે કેમકે તે ભિખુને સર્વ પદાર્થ યાચિતજ હોય છે અયાચિત કશું હોતું નથી તેથી ભિખુ જીવિત થટ્ટ છે ॥ ૨૯ ॥

पुनस्तदेव दृश्यति—‘गोचरेति’ गोचराग्रप्रविष्टस्य भिक्षार्थं प्रविष्टस्य साधो पाणिर्हस्त पिंडग्रहणार्थं न सुप्रसापं, गौरि चरति यस्मिन् स गोचर’, गोचरऽग्र प्रधानपिंडग्रहण गोचराग्र तन्निमित्तं प्रविष्टस्य ग्रहस्थग्रहे प्रस्थितस्य भिक्षाया करप्रसारणं दुरुक्त, भिक्षामार्गणं दुरुक्तं, को नित्य सम्यग्बहुमाश्रय भिक्षा मार्गयति? तस्मादागारयामो गृहवास श्रेयानिति भिक्षुमनसि न चितयेत्, यथारण्ये याज्ञापरीपहो दुस्सहो न तथा श्रीमदृष्ट-
हाकीर्णे पुरे अत श्रीणा निजरूपकृतमनर्थं दृष्ट्वा बलदेवपि पुरप्रवेश निषेध्य यत एव याज्ञापरीपह सोढवान्
तत्कथा गथा—

ए विषयने दृढकर छे—गोचराग्रप्रविष्ट एटले गायनी पेठे भटक्तां—मिक्षा लेवाने गृहस्थने घरे जतां भिक्षार्थ हाथ पसारवो दुष्कर वने अर्थात् साजो सारो मनुष्य भिक्षा कोण मागे ? ‘ तेटला माटे घरकरी तेमां वास करवो सारो ’ आबुं भिक्षुए मनमां चिंतवन पण करबुं नहिं. जेम अरण्यमां याश्चापरीपह दुस्साह थाय छे तेम श्रीमान् गृहस्थोनां घरोवाला शहरमां नथी थतो, एतदर्थ—स्त्रीओने पोताना रूपथी यता अनर्थ जोइने बलदेवकृपिण पुरप्रवेशनो निषेध करी जेग याश्चापरीपह सहो तेनी कथा.

द्वारिकानगर्षामिकदा श्रीनेमिः समवसतः, कृष्णेन द्वारिकाक्षयस्त्रमरणत्कारण पृष्टं, नेमिना मद्यपानविकलीभूतत्वत्कुमारोपसर्गसमुद्भूतकोधाद्द्रीपायनाद् द्वारिकाक्षयस्त्वन्मरणं च त्वद्भ्रातृव्यजराकुमारादेवेति प्रोक्तं.

श्रीनेमिण एक समये द्वारिका नगरीमां समवरण कथुं त्वारे श्रीकृष्णे द्वारिका क्षय तथा पोताना मरणनुं कारण पूछुं, त्वारे श्रीनेमिण—“ मद्यपानथी विकल वनेला तमारा कुमारोण करेला उपद्रवथी क्रोधे द्वारिकानो क्षय अने तमारा भत्रीजा जरा कुमारना दोषथीज तमारुं मरण सर्जायलुं छे ” एम कहुं.

वासुदेवेन द्वारिकायां निषिद्धमपि मद्यपानं भवितव्यतावशेन कृष्णपुत्रैः कृतं, विकलीभूतैश्च तैः क्रीडार्थं नगरवह्निर्गतैस्तत्रातापना कुर्वन् द्रीपायनर्पिदष्टः. अरे ! त्वं द्वारिकाक्षयकारी भविष्यसीत्युक्त्वा घट्टिमुष्टयादिभिर्हृपसर्गितः कोपाद् द्वारिकाक्षयनिदानं चकार, स तन्मारणेनैव मृतोऽग्निकुमारेषूत्पन्नः, तेन च द्वारिकाक्षयः कृतः,

कृष्णयलदेवाचेर निर्गतौ, अग्न्या तृपाप्मातेन वासुदेवेनोक्त नास्मत् पर चलितु शक्नोमि, पानीयमानीय मे देहि ? ततो यलदेवेन पानीयार्थं दूरे गते पादोपरि पाद कृत्वा कृष्ण सुस

वासुदेवे द्वारिकायां मधपाननी सस्त यनाइ कर्या छता ए निपेयनो भंग करी भवितव्यताने आशीन बनेला कृष्णना भाइ वेगओए मधपान कर्यु मधपानधी छारग बनेला ए यादवओए क्रीडा करता नगरनी यहार नीकली आतापना करता द्वीपागमान क्षुप्ति दीठा अरे तु द्वारिकानो सयकारी यइश ? आग योस्तता बोलता ते ऋषिने लारुडीओ तथा मुठीओवती मारवा माळ्या ए क्षपिना क्रोध द्वारिका सयनु निदान=कारण न्यो अने एओना मारयी मरणपामी ए ऋषि अग्निकुमारोमा उत्पन्न यया नेजे द्वारिका सय कर्यो तेमा मात्र कृष्ण तथा यलदेव चे नीकली गया अरण्यमा जता कृष्ण तृपाहुर थया तयारे यलदेवने फट्ट के—' हवे हु अहीयी एरु पगत्रु पण आगळ चाली गकु तेम नयी माटे मने पाणी छापी आपो ? तयारे पाणी लेवाने यलदेव दूर गया अने कृष्ण पग उपर पग चडावीने मृता

अथ प्रागेर श्रीनेमिनाथ वचनश्रवणसजातभयेन जराकुमारेण वनगास प्रपन्नेन तदानीमितस्ततो भ्रमता तत्रै बायातेन मृगम्रात्या मुक्तनागेन विद्धपाद कृष्ण' पञ्चत्वमाप तत्रापि तत्रायातेन यलदेवेन न मे भ्राता मृत, किंतु मद्विलवागमनोत्थरोयादेप मौनमाश्रितोऽस्ति ति बुध्या तच्छव स्वस्थे समुत्पादित, पूर्वसगतिकदेवेन प्रतिबोधे कृते यलदेवेन दीक्षा ग्रहीता

पहेलां श्रीनेमीनाथनां वचन सांभळीने भय उत्पन्न थयेल एवा जराकुमारे वनवास करेलो त्यां आम तेम भटकतां उथां कृष्ण मृता छे त्यां आवी नीकळेला जराकुमारे मृगनी भ्रांतीथी वाण छोडयुं ते वाणथी कृष्णनो पग वींयातां कृष्णनो देहांत थयो त्यां पाणी गोतचा गयेळ वलदेव पाछा आव्या तेणे कृष्णने मृत थयेला न जाण्या किंतु 'मने वहु विलंब थवाथी रोपे भराइ चोलता नथी' आम धारी कृष्णना रावने कांवे उपाडी चाल्या त्यां वलदेवने पूर्वसंतिरु देवे प्रतिबोध आप्यो तेथी वलदेवे दीक्षा गृहण करी.

एकदा कस्मिंश्चिद् ग्रामे भिक्षार्थमायातस्य वलदेवस्य रूपं दृष्ट्वा व्यामोहगतया कूपकउल्लयया कयाचिन्नाय्या घट-
भ्रांलां स्वचालकंठ एव पाथितस्तनो वलदेवमुनिना प्रतिबोधिना सा चालगलात्पाशं दूरीचकार. ततो भिक्षार्थं ग्रामभ्रमश्चनियमो गृहीतः, वन एव तृणकाष्ठहारकेभ्यो भिक्षां गृह्णाति, यदि तेभ्यो न प्राप्नोति तदा तप एव करो-
तीति. यथा वलदेवेन तुच्छलोकेभ्योऽपि भिक्षा मार्गिता, ततो याश्चापरीपटः सोढस्तथापरैरपि सोढव्यः. एवं याश्चा-
परीपट्टे वलदेवकथा. ॥ २९ ॥ अथ याश्चायां न लभेत तदाऽलाभपरीपट्टमाह—

एक ममये कोइ गायमां भिक्षा अर्थ आवेला वलदेवनुं रूप जोइ व्यामोह पामेली एक स्त्रीए कुवा उपर पाणी भरतां रांडवानो गाळो घडाना कांठायां नाखवाने बदले पासे उभेला पोताना बाळकना गळामां नालयो अने ज्यां सडकी वीडवा जाय छे त्यां वलदेवमुनिए चेतावी एटले सट बाळकना गळामांथी रांडवाना गाळानो फांसो दूर कर्यो. ते पळी चलदेवे भिक्षा

अर्थे गाममा न जवानो नियम ग्रहण कर्तव्ये अने धनमान घास तथा काष्ठना भोरा उपाडनाराओयी जे मळे ते भिक्षा लेवा मांडी उघारे ए तुणमाष्टवाइक अनो पासेयी भिक्षा न मळे त्यारे तपोभावनायी उपवास करता जेय वळदेवे तुळलोकोगी भिक्षा मागी याच्चापरीपह सहन कर्यो तेवीरीते अय साधुओप पण सहन करयो

आ प्रमाणे याच्चापरीपह नियमा बलदेवमुनिनी कथा कही, हवे याचन काता न मळे त्यारे अलाभपरीपह कहे छे

परेसुं गांस ए मेसिज्जा । भोयेणे परिनिद्धिए ॥ लद्धेवि पिंडे अलंछे मा । नाणुंतपिज्जे पडिंते ॥ ३० ॥

अंज्जेवोह न लद्धमामि । अंवि लोभो सुंसिया ॥ जो एंव पडिसंचिक्खे अलोभो 'त न तज्जेए ॥ ३१ ॥

मूलगाथार्थ—[भोयेणे] भोचन [परिनिद्धिए] तयार घाय त्यारे [परेसु] शुद्धस्थीगोना घत्ते धिये [घास] प्राप्तनी [पसिज्जा] गवेपणा करे [पिंडे] पिंड पटले भिम्मा [लद्धे] मळे [मा] अपवा [अलंछे] न मळे तो [सज्जए] साधु [न अणुनपिज्जा] सहो हु अधय छु ॥ ३० ॥ [माह] मने [अलंछे] अजेज [न लद्धमामि] भिक्षा मळी नथी, [धवि] परतु [सुये] हाल [त्रभो] भिम्मानो लाभ [सिज्जा] पडे [एव] ए प्रमाणे [जो] जे साधु [पडीसचिक्खे] दीनता रहित विचार करे [त] ते साधुने [बलामो] बलाम परीपह [न तज्जए] तज्जना पटले पराभव करी शकतो नथी ॥ ३१ ॥

या०—साधु परेपु गृहस्थेपु ग्रास कवलमेपयेत्, तत्र च भाजनं भोदनादौ परिनिष्ठिते सपूर्णे सिद्धे चा लब्धे प्राप्ते सति वाथवालब्धेऽपे लब्धेऽनिष्टे लब्धे वा पडितो मुनिर्नानुत्तयेत्, लब्धिमानह यतो मया सपूर्णं मिष्टे वाहार लब्ध, अनिष्टेऽपे लब्धे तथा न द्रुयेतेत्यनुक्तोऽप्यर्थो गृह्यते ॥ ३० ॥

अर्थः—पर=गृहस्थीमां ग्रास=भोजननी साधु एषणा करे पण परिनिष्ठित-तृप्तिजनक पूर्ण=भोजन लब्ध थाय अथवा अन्नञ्च-
न मळे तो पण 'आजतो मने सारं' अन्न खूब मल्युं' एम मनमां लायी अनुवृत्त न थाय तेम मळे अथवा अणगमंतुं मळे
तो पण जराय मनमां दूभाय नहिं. ॥ ३० ॥

तदा किं कुर्यादित्याह—अद्यैवाहमाहारं न लभामि, अपि संभावनायां संभावयामि, अद्यैवाहारं न प्राप्तं, परं
सुप्त' इति श्वः प्रभाते आगामिदिने लाभः स्यादाहारस्य प्राप्तिर्भवेत्. उपलक्षणत्वादप्येधुरन्यतरेद्युर्वा मा वाभूत्,
यः साधुरेवं प्रतिसमीक्षते इति चिन्तयति, तं साधुमलाभपरीपहो न नर्जयेत्, नाभिभवेत्. ॥ ३१ ॥

त्यरे केम करे ते कही देखाडे छे.—'अजेज मने आहार लब्ध न थयो पण आजती काले लब्ध थये=सवारे आहार
जरर मळये एम परमदिने, चोथेदिने, ते पछीने दिवसे आहारलब्धि थये' आग जे साधु प्रतिसमिक्षा करे अर्थीत् उद्वेग न
करतां कालयापन करे ते साधुने अलाभपरीपह तर्जन=अभिभय—सर्वथा करी शकतो नथी.

अत्र हंढणकुमार कथा—कस्मिंश्चिद् ग्रामे कोऽपि कृशशरीरी कुटुंबी वसति, अन्येऽपि बहवस्तत्र कुटुंबिनो वसन्ति,
वारकेण ते राजा वेष्टि कुर्वन्ति, राजसत्कपंचशतवाहनानि चाह्वयन्ति. एकदा तस्य कृशशरीरिणः पंचशतहलवाहन-
वारकः समायातः तेन च वाहिता वृषभाः. भरुपानवेलायामप्येकोऽधिकथापो दापितस्तदांतरायं कर्म बद्धं. ततो

ततो मृत्यासौ घटुकालमितस्ततः ससारे परिभ्रम्य कस्मिंश्चिद्भवे दूतसुदृतवशेन द्वारिकाया कृष्णवासुदेवस्य पुत्र
त्वेन समुत्पन्नः दृष्ट्वा तस्य नाम प्रतिष्ठित

—आ विपयमां एक दृष्ट्वाकुमारानी कथा कहे छे—

कोइ एक गावमां दुन्दुब्बा शरीरवाओ एक कुडुबी वसतो हतो तेम बीजा कुडुगीआ पण रहेता हता अने वाराफरती तेभो
राजानी गेठ परता हता अने राजकाममा वाचसो गहन चलान्ता एउगार पेला दुर्गल शरीरवाळनो पांचसो हल वहन करवानो
वारा आब्यो त्यारे तेणे बळदो जोइया अने भातपाणी लेवा टाणे मण एक चाप अधिक देवान्यो तेही तेनु अतराय कर्म बधाणु
ते उपरयी ते मरीने आमतेम घणा फाल सुधी फरीफरी कोइ एक भवमा करेला सुठने योगे द्वारिकामा श्रीकृष्ण वासुदेवना
पुत्र थइने अवतर्यो अने तेनु दृष्ट्वा एउ नाम राखवामा आन्यु

स दृष्ट्वाकुमार श्रीनेमिपार्श्वेऽयदा प्रवर्जित, लाभतरायवशान्महत्यामपि द्वारिकाया रिडमानो न किञ्चिद-
न्नादित्मन्ते, यदि कदाचिद्भूते तदा सर्वगसारमेव ततस्तेन स्वामि दृष्ट, स्वामिना तु सकल पूर्वभयघृत्तात
स्तस्य कथित, तेन चायमभिग्रहो गृहीत परलभो मया न ग्राह्य, अयदा वासुदेवेन स्यामिन दृष्ट भगवने
तावत्सु श्रमणसत्त्वेषु को दुष्करकारक ? स्वामिना दृष्ट्वापिरेव दुष्करकारक इत्युक्त,

आ दृष्ट्वादुयारे एउ समये श्रीनेमि पासे जइ भगव्या=दीक्षा गृहण करी लोभना कोइ अतरायने लीधे महेजी द्वारिकामा

हींडतां हींडतां पण कंइ अनादि मलतुं नहिं अने कदाच कंइ मळे तो पण निःसार मळे, तेथी तेणे स्वामीने पूछ्युं त्यारे स्वामीए तेना पूर्वभवनो सयळो वृत्तांत तेने कही देखाळ्यो. आ सांभळी ए ढंढणकुमारे एवो अभिग्रह लीधो के 'मारे परलाभ ग्रहण न करवो' एक समये वासुदेवे स्वामीने पूछ्युं के—हे भगवन् आ वधा हजारो श्रमण छे तेओमां दुष्कर करनारो कोण छे ? त्यारे स्वामीए ढंढणकूपी छे तेज दुष्करकारक छे' आम उत्तर आप्णुं.

कृष्णेनोक्तं स इदानीं कास्ति ? खामी प्राह त्वं नगरं प्रविशंस्तं द्रक्ष्यसि, ततः कृष्णः श्रीनेमिजिनं प्रणम्यो-
त्थितः, पुरद्वारे प्रविशन् साधुं दृष्टवान्, हस्तिस्कंधादुत्तिर्य कृष्णस्तं वंदे, तेन वंद्यमानोऽयं साधुरेकेनेभ्येन दृष्टः,
चित्तिंतं च तेनाहो एष महात्मा कृष्णेन वचते. एवं चिंतयन् एव तस्य गृहे ढंढणर्षिः प्रविष्टस्तेन मोदकैः प्रतिला-
भितः ततः स स्वामिसमीपे गत्वा पृच्छति मम लाभांतरायः क्षीणः किं ? स्वामिनोक्तमेव वासुदेवलाभः मम
परलाभो न कल्पते इत्युक्त्वा नगराद्दहिर्गत्वा चितस्थडिले मोदकान् विधिना परिष्ठापयन् शुभध्यानारोहेण केवली
जातः. एवमन्यैरपि परीषद्ः सोढव्यः.

त्यारे कृष्णे कहुं के 'ते हमणा क्यां छे?' स्वामीए कहुं के 'तमे नगरमां प्रवेश करतांज तेने देखशो' त्यारे श्रीकृष्ण श्रीनेमि-
जिनने प्रणाम करी उठ्या. ज्यां पुरद्वारमां प्रवेश करे छे त्यां सामेज साधुने दीठा आ टाणे हाथीना स्कंध उपरथी उत्तरीने
कृष्णे तेने वंदन कर्युं; आ समये एक धनाढ्य शेठ ए साधुने वंदन करता कृष्णने जोया. त्यारे तेना मनमां आव्युं के 'अहो !
आ महात्माने कृष्णे वंदन कर्युं' आम ज्यां ते शेठीओ मनमां चितवन करे छे तेदलामां तो ए ढंढण कृपि ते शेठना घरमांज पेठा

पूछे तो जेठे प्रसन्न यह तेने मोदक प्रतिग्रह करायो, अर्थात् मधुर मोदक वेने बोराया तदनंतर ए साधुए स्वामी पास
जइने पूछ्यु के-थु मने लाभातराय हतो ते क्षीण थयो ? तारे स्वायीए कहु के-‘ए लाभ वासुदेवना लाभ ते’ आ उत्तर
साधत्री साधुए ‘यारे पर लाभ ७ जोइए’ आय कहीने नगरनी वहार नीकली उचित स्थिति (स्थान) मा मोदक विधिया
घरि दइ पोते शुभ-यानपरायण कनी केचली यया एम अन्य साधुओए पण अलाभपरीपह सहन करवो जोइए

अलामादनिष्ठाहारलाभादत्याहारप्रात्याहारमोजनाच्छरीरे रोगा उत्पद्यते, अतो रोगपरीपहोऽपि सोढन्य नतो
रोगपरीपहमाह—

आहार लाभ न पाय अथवा अनिष्ट आहारनो लाभ पाय क्ली अत्याहार तथा प्रात्याहारनु भाजन करवाथी रोगो उत्पन्न थाय
एला मोटे रोगपरीपह पण साधुए सहन करवानो छे तेथी रोगपरीपह निरूपण करे छे

नञ्चा उत्पंद्य दुखेव । वेयणँए दुहद्विण ॥ अदीणो ठावणँ पन्न । पुंढो तंतय हियोंसेण ॥ ३२ ॥
तेमिंछु नांभिनदिंजा । सचिमेलंतगवेसण ॥ एय खु तंसं सामंन । ज नं कुंजा नं कारंणं ॥ ३३ ॥

मूढगाथार्थ — (दुखस) । दुख (उत्पन्न) । उत्पन्न थयेल (जन्मा) जाणीने (वेधणाए) तेनी वेदनाए करीने (दुहदीए)
दुसातिं त थयेला (अदीणो) दीनता रहित (पण) । मोतानाज कमनु आ फळ छे बयी (ठावण) स्थापना करे (पुंढो) रोगीछ छता
पण (तंतय) तत्पयुद्धि स्थिर करवाथी (हीआमए) रोगधी उत्पन्न थयेतुं दुख सहन करे ३२ साधु (तेमिंछु) चिकित्सा=औषध
करवानी (न अभिणदिंजा) अनुमति करे नहिं तथा (अत्तगवेसण) आत्मगर्वक करनाए एवा सता (सचिमेल) समाधि पूज क
रहे (ए) कारण के (तंसं) ते धमणनु (नामण) धमणपणु (ए व) तेज छे के (ज) जे (पुंजा) चिकित्सा करे नही तथा
(न कारंणं) करावे नहि ३३

व्या०—वेदनया दुःखान्तिर्दुःखनिवृत्तिरिति, बुद्धि स्थिरां कुर्यात्, किं कृत्वा? दुःखमुत्पत्तिसुदृभूतं ज्ञात्वा, तत्र वेदनायां दुःखे वा रोगपरीपहमयासेत सहेत कीदृशो मुनिः? 'पुष्टो' स्पृष्टो रोगैर्ब्यासः, दुःख्यतीति दुःखं रोगस्तेनार्तः पीडितः क्रियते इति दुःखान्तिः, तादृशोऽपि प्रज्ञां स्थापयेत्, रोगार्त्तस्य हि प्रज्ञा चंचला स्यात्, साधुस्तु रोगसद्भावेऽपि प्रज्ञां स्थिरामेव विदधतीत्यर्थः.

अर्थः—उपजेला दुःखने जाणीने वेदनाशी दुःखान्तिरिति यतो होय तो पण मुनि, अदिन रहीने प्रज्ञा स्थापित करे, अर्थात् बुद्धिने चलित न थवा देतां स्थिर राखे; रोगपरीपह सहन करे. त्वारे रोगार्त्त साधुए थुं करतुं ते कहे हे—रोगार्त्त साधुए रोगप्रतीकारूप चिकित्साने अभिनंदन न देवुं अर्थात् औपाधादिनी अनुमति न जाणवी.

तदा रोगार्त्तः किं कुर्यादित्याह—'नेगत्यमिति' साधुः रोगार्त्तचिकित्सां रोगप्रतीकारं रोगं नाभिनिदेत्, नानुमन्येत, तदा चिकित्सयाः कारणं करणं दूरत एव त्यक्तं. यदा मनस्यपि चिकित्सा चित्तनं साधुर्न कुर्यात्, कीदृशः साधुः? आत्मगवेपकः, आत्मानं संयमजीवं गवेपयतीत्यात्मगवेपकः, एतादृशः सन् 'संचिक्खे' समाधिना तिष्ठेत् पीडया पीडितो न क्रंदेदित्यर्थः खु यस्मात्कारणाच्छमणं साधुत्वं, 'एयं' एतदेव, 'जं' इति 'यस्मात्कारणाद्रोगो समुत्पन्ने स्वयं चिकित्सां न कुर्यात्, अन्येनानि न कारयेत्, जिनकल्पिकापेक्षयायमाचारः. स्वविरकल्पिकाः पुनः कारणं लपीति धृद्वसंप्रदायः.

व्यारे साधुए मनमां पण चिकित्सानुं चित्तन न करतुं तो पछी औपधसीकारवानुं तो दूर राखुं. साधुए आत्मगवेपक=आत्म-

तस्वनी शोधमां तत्पर रही समाधिद्वयाया स्थित श्रु. पीडाथी पीडालो होय तो पण 'हाय बोध' बगेरे बुगराण सर्गथा न करवी 'सु' = खलु = निश्चये साधुनु धामण्य = खरेलक श्रमणपणु 'एय ज' = एतदेव = एज छे कारण के रोग उत्पन्न धाय त्वारे पोते चिकित्सा न करवी तेम अन्य पासै करानयी पण नहि ॥ ३३ ॥ जिनकल्पिकनी अपेक्षाए आ आचार क्यो छे सविरकल्पिको तो यद्यपि पोते नथी करता पण नीजो करे ता ते स्त्रीगरे छे एवो वृद्धसपदाय छे.

अत्र कालवैशिक्रुथा यथा—मयुराया जितशत्रुनृपोऽतिसुरुषा कालाख्या वैश्यामत पुरेऽक्षिपत्, तस्य पुत्र कालवैश्यकस्तस्य भगिनी मुहूर्त्तलनगरस्वामिना परिणीता अन्यदा स कुमार शृगालशब्द श्रुत्वा स्वभृत्यानपृच्छ- त् कस्याय स्वर ? तैरुच्ये फेरुकस्यरोऽय, कुमारैर्णोक्त फेरुकोऽत्रानीयता ? तैरानीत शृगाल कुमारैण जन्यमान मवीलीति हुया मृत, अकामनिर्जरा व्यतरो जात

अहीं कालवैशिक्रु कथा कहै छे—मयुरामा जितशत्रु राजा हतो तेजे अतिमुरूपवती काला नामी वैश्याने पाताना अत पुर = जनाना = मा येसाडी तेजीने कालवैश्यक नामे पुत्र धयो तेनी गहेन मुहूर्त्तलनगनाना नगरना स्यामीने परणी हवी एक समये ए राजकुमार शियाव्नो शब्द सामखी पोताना नोकोने पुल्लु वे—आ अवाज केनो ? ते नोफरोए कहु वे—'फेरुकनो स्वर छे' राजकुमारे कहु के 'ए फेरुकने अहीं लइ आवो' ते उपरथी नोबरो ए फेरुकने उपाडी छाया कुमारे ए शियाव्जने हणवा माडयो त्वारे ते गियाळ 'खी खी' एग शब्दो करलो परण पाम्यो अकामनिर्जरा—एटके निर्जरानी इच्छा विना परापीनपणे

भूय तरस वगेरे सहन करां ते अरुमनिर्जरा रुहेवाय आ शियाळ अरुमनिर्जराने लीये व्यंतर यथो.

अन्यदा कुमारः स्यविरांतिके प्रव्रजितः, गीतार्थो जातः, एकाकिविहारप्रतिमां प्रतिपन्नः तस्याशो रोगो यभूव, न चिकित्सां कारयति, नाप्यौषधं करोति तथाविप्रत्याख्यानात्. अन्यदा विहरन्नसौ मुद्गशैलपुरे गतः, तत्र तन्नगर-स्वामिपरिणीतया तद्भगिन्याशोघ्नौषधमिश्रा भिक्षा दत्ता, तेन चाजानताशोघ्नौषधिमिश्र आहारो गृहीतः, औषधप्रयोगे च ज्ञाते भग्नं मे प्रत्याख्यानमित्यधिकरणदोषशंकाया भक्तं प्रत्याख्यातं पुराद्वहिः, तत्र च तेन शृगालजीवेन व्यंतरीभूतेनोपयोगदानेनासाबुपलक्षितः, समुत्पन्नवैरेण च नवप्रसुतशिचारूपेणे खीखीकुर्वता खाद्यमानः शिवो-पसर्गमशोरोगं च सोढवान्.

एक समये कुमार शोड स्थिरबुद्धि समीपे जइ प्रव्रजित थइ गीतार्थ=गहुमूत्री थयो. एकाकी विहार प्रतिमा=अभिग्रहविशेषधी एरुलान विहार करवानो नियम लड वेडो. एमां तेने अशो रोग (हरसनां व्याधि) थयो. पोते कोइ पासे उपाय न करावे तेम कंइ औषध पण खाय नहि एवं प्रत्याख्यान लीधुं, एरु समये विहार करता ए कुमार मुद्गशैलपुरमां आवी चड्यो त्यां तेनी वेन जे त्यांना राजाने परणी हती तेणे अशोरोगने मटाडे एवं औषध भिक्षानमां मेलवी चोराव्युं कुमारे आ चात न जाणतां ए अशोद औषधमिश्र आहार गृहण कर्णे. पाळळधी तेणे औषधप्रयोगनी चात जाणी त्यारे 'माहं पचस्वाण भग्न धनुं' आत्रा अधिकरण दोपनी शद्धाथी नगरनी वहार जइ भक्त=अन्न=लेवानुं प्रत्याख्यान लीधुं. त्यां पेला व्यंतर थयेला

श्रियाळे उपयोग=चातचित उपरवी ओळखी हृदयमां चैर उभराचाथी एरु नगी प्रमृता थयेली श्रियायलीरूपे 'खीखी' करता खाना माळ्यो त्यारे तेजे ए श्रिवा (श्रियायडी) नो उपदेव तथा अक्षोरोगनी पीडा सहन करी एम अय साधुए पण राग सहन करावा

तद्यमचैरपि रोग सोढव्य अथ रोगादियुक्तस्य शयनादौ दुस्महतृणस्पर्शं स्यात्, अतस्तत्परीपहमाह—
रोगादियुक्त होय तमे शयना आदिकमां तृणस्पर्शं पण दुसर गाग ते पण सहन करावा ते तृणस्पर्शपरीपह पदेवाय ते पण साधुओए सहन करवो एम कहे छे

अचेतनगंस लूहेस्स । सजर्यस्स तवस्सिणो ॥ तणेसु सुयमाणस्स । हुज्जा गायविंराहणा ॥ ३४ ॥
आयाचेस्स निनाएण । अउला हनेइ वेयणा ॥ एंव नच्चा ने सेवेति तनुं तणतज्जिया ॥ ३५ ॥

मूळगाथाथ —[अचेतनगंस] पळ विना [तूहेस्स] लूरा शरीरवाळा [सजयस्स] सयम धारण कर्नारा पद्या [तयस्सिणे] तपस्वीने [तणेसु] तृण उपर [सुयमाणस्स] सुता यका [गायविंराहणा] शरीरली पीडा [होळा] पाय छे ॥ ३४ ॥ [आयाचस्स] आताग [नियारेण] पडवाधी [मउगा] असव्य[वेयणा] वेदना [हवा] पाय छे [पय] ए प्रमाणे [रागा] जाणीने [मणतज्जिया] तृणवडे पीडा पामेग साधुए [तनुज] तमुथी उत्पद्य थोला यमने [न सेवति] सेवता राथी ॥ ३५ ॥

व्या५—तपस्विन सगतस्य तृणेषु शयमानस्य, तृणैर्गात्रविराघना भवेत्, कीदृशस्य? सगतस्य? अचेतकस्य यत्न

रहितस्य, पुनः कीदृशस्य ? रक्षस्य तैलाभ्यंगादिरहितस्य, यदा शरीरे तृणैः कृत्वा पीडास्यात्तदा किं कुर्यादित्याह—
'आयवस्सेति' तृणतर्जितास्तृणस्पर्शपीडिताः साधवः, तंतुजं वस्त्रं सूत्रवस्त्रं कंबलादिवस्त्रं वा न सेवंति ना चरंति, किं कृत्वा ? एवं ज्ञात्वा, एवमिति किं? आतपस्य निपातेन धर्मस्य संयोगेनातुला वेदना भवति, तापशीतवर्षावातादिपीडास्माभिः सोढुं न शक्यते. अथवा तप्यते पीडयते शरीरमनेनेत्यातपः, तृणपापाणादिरप्युच्यते, तस्य संगेनासच्छरीरे महती वेदना भवति, यदि वस्त्रादीनां प्रस्तरणं स्यात्तदासच्छरीरे तृणादिभिः पीडा न स्यादिति विचिंत्य वस्त्रकंबलादिकं न परिगृह्णति, इति जिनकल्पापेक्षयेदमुक्तं वर्तते.

अर्थः—तपस्वी=संयमवान् तृणमां सुवे त्वारे तेने गात्रविराधना=अंगपीडा थाय—छे ते वली आतप=तडको पडतो होय त्वारे अतुल वेदना थाय अने ते साधु पोते अचेलक=वस्त्ररहित तथा रूक्ष एटछे तैलअभ्यंगादि विहीन होय त्वारे शरीरे तृणस्पर्शपीडा थाय. अर्थात् 'ताप शीत वर्षा वगेरेथी यती पीडा अमाराथी सहन यती नथी तेथी जो वस्त्रादिकतुं विछानुं मळे तो अमारे शरीरे पीडा न थाय' आथी चिंताथी वस्त्रकंबलादि परिग्रह न करे. आ जिनकल्प=उत्कृष्ट आचार पालनार साधु=नी अपेक्षाए कहेल छे.

अत्र भद्रपिकथा यथा—श्रावस्यां जितशत्रुपुत्रो भद्रः प्रव्रजितः, विरुद्धराज्ये विहरन् हेरकोऽयमिति भ्रात्या नृपनरैर्धृतः, पृष्टोऽप्यब्रुवन् कुद्वैस्तैः क्षुरेण तक्षितो दम्भश्च वेष्टयित्वा मुक्तः. ततः स तद्वेदनामधिसेहे. एवं तृण-

स्पष्टापरीपह, साधुभिरप्यधिसह अथ वृणादिस्पर्शाच्छरीरे प्रस्वेदाद्वज स्पर्शान्मलोपचयः स्यात्, तदा मलपरी
पदोऽपि मोहन्य, अतस्तमाह—

अर्ही भद्रपिनी कया गदे ह्ये—आरास्तीनगरीमां जीतयतु राजाना पुन भद्र, यत्रजिव=साधु=यया ते विराधी राजाना
राज्यमां विहार करतो इतो त्या तेने मनुराजानो हेरक=छुपो दृत छे एवी भ्रातिवी विरोपी राजाना माणसोए पत्रड्यो, पूछतां
गद पण जवार न भाष्यो तेवी मुद्ध थयेया राजपुरुषोए सजायागी छोली दर्भाडे गोंदाक्रीने मूकी दीयो, त्वारे तेणे ए चेदना
सहन करी एय रीजा साधुभ,ए पण वृणस्पर्शपरीपह सहन करवो

शरीरीरे वृणादिस्पर्शवी परमेवा वळे तेमा रजस्पर्श यवागी पेलनो उपचय थाय ते मल परीपह पण सहन करवो

किल्बिन्नगाये मेहावी । पकेण ने रंघेण वा ॥ धिंसु वा परितोत्रेण । साय 'नो परिदेवेण ॥ ३६ ॥
वेयेज्जे निजरापेही । आरियं धम्ममणुत्तरं ॥ जावं सरीरभेउत्ति । जह्म काएण धारेण ॥ ३७ ॥

मूलगाथार्थ—[मिहवी] मयाविता साधुए [चि सु वा] ओष्म ऋतुमा [परितोत्रेण] मत्तितापथी उत्पन्न थयेला [पकेण घ]
सेलने नयवा [रण वा] रजपहे [किल्बिन्नगाथ] व्याप्त थनु छे शरीर जेतु रजा साधु [साय] साता सुद्यने [नो परिदेवए]
एच्छे नहि ॥ ३६ ॥ [आरिय] आर्य [यणुत्तर] सर्वधी उत्तम पणा [धम्म] धृत चारियरूप धमने पामेग [निजरापेही]
निजरापेही साधु [वेपज्ज] दु पने सहन करे [नाय] ज्या सुधी [सरीरभेउत्ति] शरीरनाश थाय त्यासुधी [जह] मळने [साएण]
मयाए करीने [आरए] धारण करे ॥ ३७ ॥

व्या०—मेधावी साधुर्विमु ग्रीष्मकाले वा शब्दाच्छरयपि परिनापेन गाढोष्मणा पंकेन प्रस्वेदादाड्रीभूतमलेन अथवा रजसाद्रमलेन परिशुष्य काष्ठिन्यं प्राप्तेन धूल्या वा त्रिलन्गगात्रः सन् याधितशरीरः सन् सातं सुखं न परिदेवेन, मलापहारात्सुखं न चांछेत्, सातार्थं विलापं न कुर्यादित्यर्थः । ३७ ॥

अर्थः—मेधावी बुद्धिमान्=साधु ग्रीष्मकालमां अथवा शरत्समयमां परिताप=घ्रापधी तेमत्र परसेवाधी भीजायेल रजधी यतां पंक=मल=चूडे अर्थात् पसीनामां मलेन रज मुकाइ कठिन वने ते मेलधी त्रिलनगात्र=अंग गरगरवाधी याधित थइ सात=मुखने माटे विलाप न करे. 'आ मल मटीने मुख थाय' एवी चांछना पण न करे.

तदा किं कुर्यादित्याह—'वेयज्जेति' निर्जरापेक्षी कर्मक्षयमीप्सुः साधुस्तावत्कायेन जललं धारयेत् देहेन मलं धारयेत्, पुनर्वेदंजा मलपरीपदं वेदयेत् सद्देत, तावत्कथं? यावच्छरीरस्य भेदः शरीरस्य पातः स्यात्, साधुः कीदृशः सन्? आर्यं श्रुतचारित्ररूपं धर्मं प्रपन्नः सन्नित्यध्याहारः, कीदृशं धर्मं अनुत्तरं सर्वोत्कृष्टं. ॥ ३७ ॥

किं तर्हि निर्जरापेक्षी=कर्मक्षयनी उग्रआमांशा राखनारो साधु कायें हरी मलने धारण करे अने मल परीपदने सहे; ते ज्यां मुधी शरीरनो भेद=पात=थाय तावत् पर्यं न आर्यं श्रुत=शास्त्रअयन तथा चारित्र=उत्तमानार आ उभयरूप अनुत्तर=सर्वोत्कृष्ट धर्मने प्रपन्न चूस्तपणे चळगी रही मल परीपदने सहन करे. ॥ ३७ ॥

श्राद्धासुनंददृष्टे भेषजार्थी साधुस्तत्कथा यथा—चंपार्या सुनंदो वणिग्दानवान् अन्यदा मलाबिलसाधुं दृष्ट्वा

मलधारिण शेष सर्वसाधूनां भयमिति जुगुप्सा कृतवान्, मृत्वामौ कौशाव्यामिभ्यपञ्चोऽमृत, स प्रस्तावे दीक्षा
गृहीनवान् नयनीं तत्कर्मोदयेन देहे दुर्गघोऽभूत्, म यतिर्यत्र यत्र प्रयाति तत्र तत्रोद्गाहो भवति

श्राद्धसुनदने हाटे औपचार्यो साधुनी क्या कहे छे—

क्या नगरीमा सुनदनामे रणिक दामवान् हतो, एक बखते मलदिव्य साधुने जोइ 'साधुमाने मलधारीवेद्य शु भय
गणाय' आम मृगयी गेल्यो भा साधुनी जुगुप्सा करवायी ते सुवा पठी कौशामी नगरीमा एक धनान्यरोडने त्या पुत्र थइ अत्रतयो
अने मसने दीक्षा लइ साधु थयो एण पूर्वभवमा साधुना मलनी जुगुप्सा करेल तेथी तेना ए कर्मोदयने लीधे देहमा दुर्गध थइ
ए यति उवा जाय त्या उड्ढाह=अबलेहना=तीरस्थार पामवा लाग्या

तनो गुग्गुलिस्तस्य भ्रमण निषिद्ध, तेन राज्ञौ निनदेवताराधनार्थं कायोऽसर्गं कृत, तुष्टदेवतया सुगधीकृत,
तथाप्युद्धारभवने पुनरप्यरात्रिनया देवतया सर्वसमानगाध कृत अनेन हि साधुना जलपरीपहो देवताराधनेन न
सोऽप्यमन्यै साधुभिर्न कथं

त्यारे गुरुए तेने भ्रमण करानो निषेध कयो आथी मीत्र थइ तेजे रात्रीमा निनदेवताराधनार्थं रायोत्सर्गं कयो, देवता
तुष्ट थइ अने तेने सुगधी कयो तोषण तरछोडाया लाग्यो फरी देवतानु आराधन कयुं त्यारे देवताए समानगरी कयो भा
साधुए जलपरीपह=मलपरीपह=देवताराधना करीने सहन कयो एम गीत्राए नन करवु ॥ ३७ ॥

अ१ समल साधु शुचीन सक्रियमाणान् दृष्ट्वा सत्कारादि न स्पृश्येत्, अतस्तत्परीपहमार—

मलयुक्त साधु शुचि निर्मल जनोंने सत्कार पागला जोइ पोते सत्कारादिकुनी स्पृहा न करे माटे ते परीपह रहे छे.—

अभिवायणमप्सुष्टाणं । सामी कुञ्जा निमंतणं ॥ जे तांइ पडिसेवति । ने ते सिपीहेए सुंणी ॥ ३८ ॥

अणुक्कसाई अपिच्छे । अन्नाणसी अलोडुण ॥ रसेसु नाणुगिजिञ्जा । नाणुनप्पिज्जं पण्णवं ॥ ३९ ॥

मूळगाथार्थ—(सामी) राजादिक (अभिवायणं) नमस्कार करे (अप्सुष्टाणं) उभा धाय तथा (निमंतणं) निमन्त्रण (कुञ्जा) करे. (जे) अन्य तिरिक्क तरफ्ठी थना (तानि) ते नमस्कारने जे मुनि (पडिसेवति) सेवे छे (तेविं) तेओने जोइने धीजा (मुणी) मुनि (न पीदए) तेया प्रकाला सत्कारने न सोदे. ॥ ३८ ॥ (अणुक्कसाई) साधु वडण कपायवाळा होयाधी (माया) माया करला नथी तेथीन मुनि (अपिच्छे) अलग दच्छावाळा (अण्णसी) अरातिथी तथा (अलोडुण) न्योलुगता रहित एवा (पण्णवं) प्रसाधान साधु (रसेसु) मधुरादिक रसने मिये (न नाणुगिजिञ्जा) युक्ति न करे तथा (न नाणुनप्पिज्जा) पश्चात्ताप न करे.

व्या०—मुनिस्तेन इति तेभ्यो न स्पृश्येत्, यत एते धन्या इति न चित्तेदित्यर्थः, तेभ्यः केभ्यः? ये तानि प्रति-
सेवन्ते तानि कानि? स्वामी राजादिः, अभिवादनं नमस्कारमस्मभ्यं कुर्यात्, अथवा स्वाभ्यगुत्थानमस्मभ्यं
कुर्यादशानादिसन्मानं कुर्यात्? पुनरस्माकं निमन्त्रणं कुर्यात्, एतावता राज्ञा निमन्त्रितानाहारादिभ्यः प्रार्थितान्
द्रव्यलिगिनः साधून् न कीर्तयेदित्यर्थः, पुनः साधुः कीदृशो भवेत्तदाह—

अर्थः—'स्वामी=राजादिक अपने अभिवादन करे, अपने अभ्युत्थान आपे, अपने अपने निमंत्रण करे; आभ जेओ
प्रतिसेवन करता होय तेवाओनी मुनि स्पृहा न करे—अर्थात् राजाए निमंत्रण करी पार्थना पूर्वक आहारादिकुनी सत्कारता

जनोनी चातो एण न करे तेय ' एओ धय छे ' एय मनमा एण रोइ राळे नित्त न न करे त्वारे साधुए केवा थवु जोइए ते कहे छे

अनुत्तुशायी सत्कारादिना पर्यरितस्तादृशो भवेत्, नोत्तोऽनुत्तु शोते इत्येवशीलोऽनुत्तुशायीति श दार्थः, यत्र कविदासनदानाभ्युत्थाननिमज्जणादिक करोति तत्र गमनायोत्तो न भवति, उत्कठिनो न भवति अथवाणु-रूपायी, सत्कारादिक यो न करोति तस्मै प्रोधमकुर्वाणोऽक्रोध पुन कीदृशः ? अल्पेच्छो धर्मोपकरणमाधारी, अनेन निर्लोभत्वमुक्त पुन कीदृशः ? ' अनागस्सी ' अज्ञानैपी जानिकुलसद्रयनिद्रयादिनाऽपरीक्षिनोऽज्ञातस्त, दृश य स्थमाहागान्यर्थमेपयतीत्येवशीलमज्ञानैयी पुन कीदृशो भवेत् ? अलोलुप सरसाहरे लापटयररित्त, पुन साधुरयान् सरसाहारभक्षणासक्तान् वीक्ष्य रसेषु नानुगृध्येत् ? सरसाहारमिक्षा नाभिकाक्षेदित्यर्थं

पुन ' पक्षव इति ' यज्ञायान् सधुर्नानुत्तप्येन, अन्येषा सत्कार दृष्ट्वा ' हा मम कोऽपि सत्कार न करोति किमर्थमह मद्रजित ' इति चिन्तापरो न भवेत् ॥ ३९ ॥

अनुत्तुशायी अर्थात् सत्काराणामी दर्पहित रहेवावाळा, एटले ज्या जवायी आसन दान अभ्युत्थान निमज्ज आदि न थतु होय त्या अवाभा उत्पटित न थाय तेय जे सत्कारादि न न करे तेना पर क्रोय न करे अल्पेच्छ=धर्मोपकरणमात्र धारण करनार=अर्थात्=निर्लोभ, अज्ञानैपी=जाति कुल अद्रव्यता सद्रव्यता आदिक जेना जाणता न होइए तेवा गृहस्थनी आहारादि-

कने अर्थे एषणा=वाहन करनार, अलोलुप=सरस आहारानी आकांक्षा रहित=अल्पदं, बीजा सरस आहार भक्षणमां आसक्त होय तेने जोइ पोते जरा पण अभिमांक्षा न करे एवो प्रज्ञावान् साधु सर्वथा न अनुतापकरे. एटले बीजाना सत्कार सम्मान आदिक जोइ 'अरे हुं शा साहं साधु थयो ? साधु न थयो होततो हुं पण आम सत्कारादि पामत' आम मनमां संताप नज करे. ॥ ३९ ॥

अत्र श्राद्धश्रमणयोः कथा यथा—मथुरायाभिद्रुतः पुरोहितोऽस्ति, स जिनशासनप्रत्यनीकः स्वागवाक्षस्यः सन्नधो निर्गतो जैनयतेर्मस्तकोपरि निजचरणं विततं करोति एवं निरंतरं कुर्वाणं तं दृष्ट्वा साधुर्न कोऽपि कुप्यति, परमेकः श्रावकः कुपितस्तत्पादच्छेदप्रतिज्ञामकरोत्, अन्यानि तच्छिद्राण्यलभमानेन तेन श्रावकेण तत्स्वरूपं गुरोः पुरः कथितं, गुरुणोक्तं सत्यते सत्कारपुरस्सरस्कारपरीपहः साधुर्नेति. तेन स्वप्रतिज्ञा कथिता, गुरुभिरुक्तमस्य गृहे किं जायमानमस्ति ? तेनोक्तं नवीनप्रासादे राजा निमंज्यमाणोऽस्ति पुरोहितेन गुरुभिरुक्तं तर्हि त्वं तस्मिन् प्रासादे प्रविशंतं राजा नंकरे दृत्वा प्रासादोऽयं पतिस्यतीति कथये; अहं च प्रासादं विद्यया पातयिष्यामि.

आ विषयमां श्राद्ध तथा श्रमणनी कथा कहे छे—

मथुरामां इन्द्रदत्तपुरोहित हतो ते जिनशासननो विरोधी हतो ते पानाना गोखमां वेसीने जैन यतिओना मस्तक उपर पोताना पग लांवा करे. एम निरंतर करतो तेना उपर कोइ साधु तो कोप न करता पण एक श्रावकने ए जोइने क्रोध चढ्यो तेथी तेणे ए पुरोहितना वेय पगने छेदी नाखवानी प्रतिज्ञा करी आ श्रावकने ते पुरोहितनां अन्य छिद्रतो जडथां नहिं त्यारे तेणे गुरु पासे जइ

તેનું સ્વરૂપ કહી દેલાડયુ ત્યારે ગુરુએ વૉં મનુ કે-સાધુ પુરુષો તો સત્કારપરીપદ સહન કરી લીધ છે ત્યારે તે શ્રાવકે પોતે કરેલી તે પુરોહિતના પાદ હેદનની પ્રતિજ્ઞા કહી સમજાવી આ સામક્ષી ગુરુએ કયુ કે અને વરે દમ્પણ થુ ચાલે છે ? ત્યારે શ્રાવકે મનુ કે-દમ્પણ તેને નરો પ્રાસાદ=મહેન=ગનાબ્યો છે તેમા એ પુરોહિત રાજાને નિવરણ દર પધારવાનુ કરે છે ગુરુએ કયુ કે તેના પ્રસાદમા હ્યારે રાજા પ્રવેશતા હોય ત્યારે રાજાનો હાય જ્ઞાતી ' આ પ્રાસાદ દમ્પણ થતો પડશે ' આમ તુ કહેજે એ ગળે હુ મારી ચિદ્યાના ચલથી એ પ્રાસાદને પાડી નાસીશ

તતસ્તેન તથા કૃતે પ્રાસાદ પતિત રાજોક્ત કિમિદ જાત ? એટિનોક છે મારારાજાનેન તવ મારણાય કપટ મહિતમમ્મૂત તતો મૃદેન રાજા સ પુરોહિતસ્તસ્ય એટિનોડર્પિત, તેન એટિનેંદ્રકીલકે તસ્ય પાદ ક્ષિપ્ત્યાપ્રતિજ્ઞા-પૂરણાર્થ ચ વિષ્ટમય પાદ કૃત્યા છિન્નવાનુક્તવાશ્ચ મર્ચ તત્સ્વરૂપ, પુરોહિતેનોકમત પર નૈવેશ્ચ કરિયામિતિ જાનાનુકપેન શ્રાવકેણ સ મુક્ત અથ મત્કારપુરસ્કારપરીપદ સોદગ્ય સાધુભિ, આચકેણ તુ ન સોદગ્ય ઇતિ

પેલા શ્રાવકે તે પ્રમાણે કર્યુ અને તેજ સળે મહેલ પડ્યો રાજાએ કયુ- ' આ થુ થયુ ' શ્રાવક ગોલ્યો ' હે મહારાજ ! આ પુરોહિતે આપને મારવાનુ કપટ માન્યુ હતુ ' આ સામક્ષી ક્રુદ્ધ થયેયા રાજાએ પુરાહિતને એ શ્રાવકને હવાલે કરી દીધો સોઠીએ દ્રારીલય=હેદ=મા તેના એગ નાલ્લી અને તે પુરોહિતને તમામ ફક્તીમત સમજાતી અને પાતાની પ્રતિજ્ઞા પૂરી કરવા લોટના પગ ચડથી હેદી નાલ્યા, પુરાહિતે ' હવથી કાદ દિવસ એ પ્રમાણે કરીશ નહિ ' એમ મનુ તે ઉપરથી શ્રાવકને દયા આત્રી તેથી તેને છોડી મેલ્યા આમ સાધુએ સત્કારપરીપદ મહેનો, શ્રાવકે તો ન મહેનો એગો સાર દર્શાવ્યો છે

अथ सत्कारे सति प्रज्ञाप्रकर्षापकर्षविद्वत्त्वं न विधेयं, अतः प्रज्ञापरीपहोऽपि सोढव्यः-

हवे क्याय सत्कार थाय त्यारे बुद्धिना प्रकर्ष अपकर्ष प्रयुक्त विद्वलता न थरवी तेने मांढे प्रज्ञापरीपह पण सहेवो एम कहे छे.

से नूणं माँ पुँविं । कस्मान्नाणफला कँडा ॥ जेणाहँ नाभिजाणांभि । पुँठो केणइ कँहुई ॥ ४० ॥

अहँ पँरथा उइज्जंति । कस्मानानाणफला कँडा ॥ एवँनस्संसि अप्पाणं । नच्चो कस्मँविवागयं ॥ ४१ ॥

मुलगाथार्थः—[से] हवे [नूणं] निश्च [मण] में [पुँवि] पूर्व [अन्नाणफला] अन्नाना फलवाळां [कस्मा] कर्मों [कडा] कर्मा छे [जेणे] जे कारण मांटे [केण] कोइए (कणहुई) क्या कोइ (पुँठो) पूछायो प्यो (अहँ) हु (न अभिजाणामि) काँइ पण जाणतो नथी ॥ ४० ॥ (अह) अथ=हवे(अन्नाणफलो) अन्नान फलवाळां (कस्मा) जे कर्मों होय ते (पच्छा) थया पछी (उइज्जति) उदयमां आवे छे तेथो (एवँ) आ प्रमाणे (कस्मविवागय) कर्मना विपाकने (नच्चा) जाणीने (अप्पाणं) पेताना आत्माने (आसासि) आश्वासन आपवु. ॥ ४१ ॥

व्या०—प्रज्ञापरीपहोऽपि द्विधा सोढव्यः, प्रज्ञाप्रकर्षे सत्येवं चित्तीयं. येन कारणेन केनापि पुरुषेण 'कहुई' कुत्रचित्प्रश्ने पृष्टः सन्नाहं पुरुषप्रश्नोत्तरं जानामि, तत्प्रश्नस्योत्तरं ददामि. अथेदानीं ज्ञानफलानि कर्माणि कृतानि पश्चाद्बुद्धेऽयंति पश्चाद्बुद्धयं प्राप्स्यन्ति, कर्मणां विपाकं ज्ञात्वैवमात्मानं त्वमाश्वासय? भो शिष्य! न तु प्रज्ञा-प्रकर्षे गर्वं कुर्या इत्यर्थः, प्रज्ञाप्रकर्षेऽयमर्थः कार्यः.

अर्थः—प्रज्ञापरीपह वे प्रकारनो सहेवानो छे. जो प्रज्ञाप्रकर्ष=बुद्धिविकास होय तो एम मनमां चितन करुं के-कोइ पुरुष

કયાય કદ પ્રશ્ન પૂછે ત્યારે-‘હુ આ પુરુષે કરેલા પ્રશ્નનું ઉત્તર જાણ લુ આપુ એ પ્રશ્નનું ઉત્તર છું’-દયણી જ્ઞાન જેનું ફલ છે એવાં કમ મેં કર્યાં છે તે હવે પછી ઉદય પામશે આમ કર્મવિપાક જાણીને મનને આશ્વાસન દેશું હે શિષ્ય ! પ્રજ્ઞાપરુપં પ્રસંગે સર્વથા ગર્વ કરીશમાં

અથ પ્રજ્ઞાપરુપં પ્રશ્નહીનત્વેડર્થ વદતિ, યેન કેનચિત્પુરુષેણ કસ્મિંશ્ચિત્સુગમેડયિ જીવાદિપ્રશ્ને શુદ્ધ સત્તાહ નાભિજાનામિ સન્નૂન મયા પૂર્વ પૂર્વમધેડજ્ઞાનફલાનિ ધર્મોચાયયગુરુશ્રુતનિદારૂપાણિ કૃતાનિ, તતોઽહ પ્રજ્ઞાહીન સજા તોઽસ્મિ અથાજ્ઞાનફલાનિ કૃતાનિ કર્મોણ્યપિ પથાદપ્રેતનજમાનિ ‘ઉદ્ભવિ’ ઉદેયત્યુદય માપ્યનીતિ કર્મ-વિપાક જ્ઞાતૈવમાત્માનમાશ્વાસય ? ઉદયપ્રાપ્તાના જ્ઞાનાવરણકર્મના વિધાતાય ગત્ત કાર્યં હરયાત્માનમનુશાસયે ત્યર્થ અતો હિ પ્રજ્ઞોદયે જ્યો ન વિધેય, પ્રજ્ઞાભાવે વિપાદે કૃતે છાર્તધ્યાનપરત્વ સ્યાત્

પ્રજ્ઞાના અપ્રરૂપપ્રસંગે-પદછે સુદ્ધિહીનતાને અવસરે-કોઈ પણ પુરુષે કોઈ સુગમ જીવઆદિક પ્રશ્ન પૂછ્યો ત્યારે-‘હુ આ વિષય તારા જાણતો નથી તો નિઃસ્વે મેં પૂર્વે-પૂર્વપ્રશ્નમા અજ્ઞાન છે ફલ જેનું એવા કર્મ જેવો કે-ધર્મ, આર્ત્ય ગુરુ, શાસ્ત્ર વિશે રેની નિદારૂપ કર્મ કરેલા છે તેથી આ પ્રશ્નમા હુ પ્રજ્ઞાહીન થયો છું. અજ્ઞાન જેનાં પદ છે એવા કર્મો જે મેં કર્યાં તેણે પાઠકથી આગલ ઉપરના જન્મમાં ઉદય પામશે એમ કર્મવિપાક જાણીને આત્માને આશ્વાસન આપશું ઉદય પામેલાં જ્ઞાનાવરણીય ગર્વનો વિધાત કરવા માટે યત્ન કરવો આમ આત્માને આશ્વાસન દેશું પદછે પ્રજ્ઞાનો ઉદય થાય ત્યારે હર્ષ ન કરવો તેમ પ્રજ્ઞાના અમાત્ર પ્રસંગે વિપાદ=લેદ ન કરવો બો લેદ કરે તો આર્તધ્યાનપરતા થાય

પ્રજ્ઞાપરુપોગરિ કાલિકાચાર્યસાગરચંદ્રગો કથા યથા-ઉદ્ભવિનીત કાલિકાચાર્યો પ્રમાદિન સ્વશિષ્યાન

सुक्त्वा सुवर्णकुले स्वाशिव्यसागरचद्रस्य समीपे प्राप्ताः. सागरचंद्रस्तु तानेकाकिनः समायातान् नोपलक्षयति, कालिकाचार्या अपि न किञ्चित्स्वस्वरूपोपलक्षणं दर्शयति. अन्यदा सागरचन्द्रेण पर्षदि सिद्धांतव्याख्यानं, प्रारब्धं चमत्कृता लोकाः सिद्धान्तव्याख्यानं प्रशंसन्ति, कालिकाचार्याणां सागरचन्द्रेण पृष्टं मद्वाख्यानं कीदृशं ? तेभ्यो भव्यं, तेन चाचार्यैः समं तर्कवादः प्रारब्धः, परं तुल्यतया वक्तुं न शक्नोति, भृशं स चमत्कृतः.

प्रज्ञाप्रकर्ष उपर कालिकाचार्य तथा सागरचद्रनी कथा कहे छे.

उज्जयिनीथी कालिकाचार्य, पोताना प्रमादी शिष्योनो त्याग करी सुवर्णकुलमां पोताना शिष्य सागरचंद्र पासे आवीने रद्या. सागरचंद्रे तो ते एकला आवी चड्या तेना तरफ कंड लक्ष्य आप्युं नहिं, तेम कालिकाचार्ये पण कंड पोताना स्वरूपनुं उपलक्षण दर्शान्युं नहिं, एक समये सागरचंद्रे सभायां सिद्धांतनुं व्याख्यान आरंभ्युं. लोको चमत्कार पामी सिद्धांत व्याख्याननी प्रशंसा करवा लाग्या. आ वखते कालिकाचार्यने सागरचंद्रे पूछ्युं के—' माहं आ व्याख्यान केनुं छे ? ' तेणे कहुं के—' भव्य छे ' तयारे तेणे आचार्यनी साथे तर्कवाद मांड्यो. पण तुल्य उत्तर्या एटले कंड बोली न शक्यो, तथापि मनमां अत्यंत चमत्कार पाम्या.

अथ शिष्यास्ततः शय्यानरेण तिरस्कृतास्त्रपां प्राप्ताः स्वगुरुं गवेषयन्त्रल्लिताः, कालिकाचार्याः समायांतीति प्रसिद्धिं कुर्वाणाः सुवर्णभूमौ प्राप्ताः, सागरचंद्रः कालिकाचार्याः समायांतीति वृद्धस्य पुरः प्रोक्तवान्, वृद्धः प्राह मयापि श्रुतमस्ति, सागरचंद्रस्तेषां सन्मुखमायातः, तस्य तैः पृष्टं किमत्र कालिकाचार्याः समायाताः सन्ति न वा ? तेनोक्तमेको वृद्धः समायातोऽस्ति, नापरः कोऽपीति.

अहो उज्जयिनीया कालिमाचार्यना प्रमादि शिष्यो त्याना श्रुत्यातर=स्थानवासिजननो तिरस्कार पाप्मी शरमनाभार्य पोताना गुरु कात्रिमाचार्यने गातया चाल्या 'कालिमाचार्य आल्या छे ?' आप जादेर करता करता सुवर्णभूमिषां आमी पर्वोच्या अहो सागरचन्द्र पण 'कालिमाचार्य पधारे छे' एम वृद्धनी पासे कहवा लाग्या वृद्धे कथुं के—'मे पण सांपळ्यु छे' सागरचन्द्र तो सामा आया त्यारे पैया शिष्योए पूछ्यु के—'थु अत्रे कालिकाचार्य आरेल्या छे ?' सागरचन्द्रे कथुं के—'एरु वृद्ध आवेल छे' बीजो तो फोड नयी

तेऽप्युपाश्रयात्. समायाता उपलक्षिता कालिकाचार्यो, प्रणनास्ते, सागरचन्द्रेण पद्यादुपलक्ष्य तेषा मिथ्या-
दुःकृतं दण्ड, एवमया श्रुतलवगर्वाध्मातेन श्रुतनिधयो यूयमाशातिता इति च कथित कालिकाचर्यक हे उत्तर !
श्रुतगर्वो न कार्यः यथा सागरचन्द्रेण श्रुतमद इतस्तथापरैर्न श्रुतमद कार्यं अथ प्रज्ञाप्रकर्षे गर्वः, ॥ प्रज्ञाभावे
देन्यर्चिनश्च इत्युभयथाऽज्ञान अनस्तत्परीषद्भोऽपि सोढव्य, इति, कारणादज्ञानपरीषद्माह—

ते शिष्यो पण उपाश्रयनी अदर आया त्या तो सामे कालिकाचार्यने जोड ओळखा अने ते कथा मियोए प्रणाम कर्यो सागरचन्द्रे पण पाछळयी तेने ओळखीने तेजोने 'मिथ्यादुष्कृत' माग्यु अरे मे गास्त्रज्ञानना लेखना गर्व्या फुलाइने श्रुतज्ञा-
नना भडाररूप आपनी आसातना परी एम कही खेद दर्शव्यो त्यारे कालिकाचार्ये कथुं के—हे वरस ! श्रुतज्ञाननो न गर्व करवो
मराश ए के—जेम सागरचन्द्रे श्रुतमद कर्यो एम बीजाए श्रुतमद न करवो प्रज्ञाना अभावे देन्यर्चितन करवु ए पण उपयया
अज्ञानज होवाथी ए परीपह पण सहेचो एग्या माटे अज्ञान परीपह कहे छे.

નિરંદ્રગંમિ ચિરંઓ । મેઘુળંઓ સુસંદુહો ॥ જો સંઘલં નોંમિજાળંમિ । ધંમ્મં કલ્હાણપાર્વિગં ॥ ૪૨ ॥
તત્ત્વોવંદાણમાદાય । પડિમં પડિવજ્જંઓ ॥ એવંપિ વિહરંઓ મે । છંડમં નં નિંઅંદ્રઈ ॥ ૪૩ ॥

મૂળગાથાર્થ —[નિરંદ્રગમિ] નિરર્થક [મેઘુળાઓ] મૈથુનથી [ચિરંઓ] વિસ્ત્રયો હું તથા [સુસંદુહો] સુસંવૃત છે, કેમકે [જો] જે હું [સમ્પત્તિ] સાધ્યાત્ પળે [કલ્હાણ] શુભ અને અને [પાવગં] અશુભ યથા [ધમ્મં] ધર્મને તો [ન અભિજાણમિ] જાણતો નથી. ॥ ૪૨ ॥ [તત્ત્વોવંદાણં] વલ્લી હુ મદ્ર મહામદ્ર તપે અને ઉપધાન તેને [આદાય] મદ્રણ કરીને [પડિમં] વાર પ્રકારની સાધુની પ્રતિમાને [પડિવજ્જંઓ] અગિયાર કરીને હું 'વિચરં' હું [એવં' મિ] ન રીતે [વિહરંઓ] વિચરતા યથા [મે] મારું [છંડમં] છંદમ્ કર્મ [ન નિઅંદ્રઈ] નિવૃત્ત પામતુ નથી. ॥ ૪૩ ॥

વ્યા૦—અહં નિર્થકેડર્ગોમાવે સતિ મૈથુનાત્કામસુલાહિરતો નિવૃત્તઃ, મૈથુનગ્રહણં દુસ્ત્યજત્યાત્, ગતોડંદ્ર દુઃકરં કાર્યં કૃતવાન્, યોડંદ્રં સુસંવૃતો જિતેન્દ્રિયોડપિ સાશ્વત્કુદં ધર્મં વસ્તુસ્વભાવં કલ્યાણં શુભં પાપકમશુભ-મભિજાનામિ, યદિ મૈથુનાન્નિવૃત્તો જિતેન્દ્રિયત્વેડપિ કાચિદર્થસિદ્ધિર્જાનસિદ્ધિર્ભવેત્તદા મમ જ્ઞાનસુત્પન્નત, મમ તુ જ્ઞાનં નોત્પન્નં તદા શૃયાહં મૈથુનમલ્લજં, વૃથેવ ચેન્દ્રિયજયમકરં, પુનરિત્યમપિ ન ચિત્તમેત્.

અર્થઃ—હું નિર્થક=અર્થના અભાવે મૈથુન=કામ સુલ્લથી વિરત=નિવૃત્ત છું. અત્રે મૈથુન શબ્દનું ગ્રહણ તેનું દુસ્ત્યજપણું દેલાંડ છે—પટલે મેં દુગ્ધકર કાર્ય કર્યું, એમ જણાવે છે જે હું સુસંવૃત=જિતેન્દ્રિય હોઈ સાક્ષાત્ ધર્મ=વસ્તુસ્વભાવભૂત કલ્યાણ=શુભ, પાપક=

अगुण गुरुय जाणु छु जो मैथुनयी निवृत्तिमा जितेद्रियत् उता फोड एण प्रकारनी अर्थ सिद्धि अथवा ज्ञानसिद्धि पाय तो मने ज्ञान उत्पन्न पाय मने तो ज्ञान थपु नहि तो मे मैथुन हया त्यज्यु, अने इन्द्रियजय एण हयान कर्यो' आम चित्तन न करारु

तपो भद्रमहाभद्रमर्वतोभद्राद्युपधान सिद्धातपाठनोपचाररूप, एकमुक्तनिर्विकृत्यागम्लोपवासादिक्रमादायागी गीकृत्य पुन प्रतिमा भिक्षोरभिग्रहविशेषक्रिया छान्दशविद्या प्रतिपद्यमानस्य ममेव विहरत साधुमार्गे विहार कुर्वतोऽपि छत्रस्थज्ञानावरणादिकर्म न निवर्तते, अह तप करोम्युपधान चामि प्रतिमा च धरामि साधुमार्गे विहरामि तथापि केवली न भवामीति न विचारणीय, अयमज्ञानपरीपह

तपो भद्र महाभद्र सर्वतोभद्र आदिक उपधानत्रय ग्रहण, सिद्धातपाठनोपचाररूप एक मुक्त निर्विकृति आचाम्ल उपवासादिक्रमगीमार करीने पुन भिक्षुने अभिग्रहविशेषक्रियात्मक द्वादशविध प्रतिमा प्रतिपत्ति पूरक साधुमार्गे विहार करता मने छत्रस्थ ज्ञानावरणादि कर्म नयी निवृत्ति यतु, अर्थात् 'हु तप कर छु, उपधान बदन कर छु, प्रतिमा धार छु, साधुमार्गे विहर छु तथापि केवली न थयो' एव विचार न लाव्यो ए अज्ञानपरीपह

अत्राज्ञानपरीपहे कथा—गद्गातीरे द्यौ आतरो वैराग्यादीक्षा गृहीतवती, तत्रैको चिदान् जात, द्वितीयस्तु मृग्यो चिदान् मोक्षनेकशिक्षिण्याध्यापनादिना स्मिन् एव चित्तपत्यहो घन्योऽप मे आना य सुखेन चिप्रति, निद्रादिक्रममसरे कुर्वन्नस्ति, अह तु शिल्पाध्यापनादिकष्टे गतितोऽस्मीति चित्तयन् कायमिद चकार—

આ અજ્ઞાનપરીપહ વિપયમાં કથા કહે છે—ગંગાતીરે જે માડાંએ દીક્ષા ગ્રહણ કરી તેમાં એક વિદ્વાન્ થયો અને વીજો મૂર્ખ રહ્યો. જે વિદ્વાન્ થયો તે અનેક શિષ્યોને ધનાવવા વગેરેથી શિવ થઈ એમ ચિંતવન્ કરતો કે—‘અહો મારો માઈ ધન્ય છે કે જે મુલે રહે છે, અવસરે નિદ્રાદિક કરે છે અને હું તો આ શિષ્યો ધનાવવાના કષ્ટમાં પડ્યો છું’ આવા વિચાર કરતાં તેણે એક કાવ્ય કર્યું કે—

મૂલત્વં હિ સલે મમપિ મ્ચિતં યસિન્ન યદષ્ટૌ ગુણા । નિશ્ચિતો વહુભોજનોઽન્નપમના નક્તં દિવા શાયકઃ ॥
કાર્યાકાર્યવિચરણાધ્યધિરો માનાપમાને સમઃ । પ્રાચેનામયર્વર્જિતો દૃઢવપુર્મૂલ્લઃ સુલ્લંજીવતિ ॥૧॥ પરં નૈવં ચિત્તયત્તિ—

અર્થઃ—હે મિત્ર ! મૂર્ખત્વતો મને પણ રહે છે કે જેમાં આઠ ગુણો છે—મૂર્ખ જન હમેશાં નિશ્ચિત=વૈફિકર રહે. પુણ્નક્રમ ભોજન કરે, મનમાં જરાય શરમાય નહિ, રાત્રિદિવસ ડંડ્યાજ કરે, આ કરાય કે આ ન કરાય એ વિચારમાં આંધળા વહેરા જેવો, માન તથા અપમાનને ન ગણકારતો, ઘણે ભાગે રોગ રહિત, અને અલમસ્ત શરીરવાલો મૂર્ખ મુલે જીવે છે. ॥ ૧ ॥
પરંતુ આમ તો કદાપિ તે ચિંતન કરતો નથી કે—

નાનાશાસ્ત્રસુભાપિતામૃતરસૈઃ શ્રોત્રોત્સવં કુર્યતાં । યેપાં યાંતિ દિનાનિ પંડિતજનન્યાયામલિન્નાત્મનાં ॥
તેપાં જન્મ ચ જીયિતં ચ સફલં તૈરેવ મૂર્મૂપિતા । શેષૈઃ કિં પશુવદ્વિવેકરક્ષિતૈર્મૂર્મારમૃતેનરૈઃ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ—નાના પ્રકારનાં શાસ્ત્રસંવન્ધી સુભાપિતરૂપી અમૃત રસવદે શ્રવણેન્દ્રિયના ઉત્સવ અનુભવનારા જે પુરુષોના દિવસો

पठितजन सायेना व्यासमग्न वीते छे तेओना जग तथा निवित सफल ते अने एवा पुरुषोधीन आ भूमि भूपित छे याकीना पशु जेवा निवेक रहित पृथ्वीना भारभूतोनरोयी छी प्रयजनसिद्धि यइ शकवानी हती ॥ २ ॥

एव पठितगुणानचितयन् मूर्खगणाश्रासतोऽपि चिन्तयन् ज्ञानावरणीय कर्म बध्वा दिव गत, ततश्च्युतो भगवत्क्षेत्रे आभीरपुत्रो जान, क्रमेण परिणीत, तस्य पुत्रिका जाना, सा रूपयती

आग पडिताना गुणोनो ल्याल न करता केवल मूर्खनाज गुणानु चितवन करतो एवो ए साधु ज्ञानावरणीयकर्म बांधीने देवकोक गयो ल्यायी चविने भरतक्षेत्रमा एक आभीर [आहीर] ने त्या पुन थइ अवतयो मोने थना परण्यो तेने एए पुत्री थइ ते अति रूपवती हती

अयदानेकाभीरा घृतश्रुतशरदा किंचिन्नगरप्रति गच्छति, असावपि तत्सार्धे घृतमृत शक गृहीतग चलिन, मागे सा पुत्री शकटखेटन करोति ततस्तद्रूपयामोहितैराभीरपुत्रैरपथे खेदितानि शकटानि, तानि सर्वाणि नग्नानि, तादृश सत्सारस्वरूप इष्टा सजातवैराग्य स आभीरस्ता पुत्रीमुद्राद्य दीप्त्वा जग्राह, उराराध्ययनयोगोदग्रहनावसरेऽसंगाययनोद्देशे कृते तस्याभिक्षोज्ञानावरणोदयो जात, न तदध्ययनमायाति आचाम्लायेव करोति, उच्चैश्चरेण तदध्ययननिर्घोष करोति एव च कुर्वतस्तस्य द्वादशवर्षप्राप्तेऽज्ञानपरीपह सम्यग्गधिसहमानस्य केवलज्ञान समुत्पन्न

एक समये केवलक आहिर घीना गाढां भरीने मोइ नगरभणी चाल्या ते साथे आ आहीर पण गाढाया घीना गारदान

भरीने चाल्यो. मार्गे तेनी रूपवती पुत्री गाडुं हांरुती होती. तेना रूपगां व्यामोह पागेला आहीर जुवानीयाओए गाडां अवळे मार्गे हांक्यां. एम खेडतां वधाप गाडां भांग्यां. आंखु संसार स्वरूप जोइने आ आहीरने चैराग्य उत्पन्न थतां ते पुत्रीने एरु आहीर साथे परणाचीने पोते दीक्षा ग्रहण करी. उत्तराध्ययन योग धारणावसरे असंख्य अध्ययननो उद्देश करतां ते आहीरभिभुना ज्ञानावरणीयनो उदय थयो. ते अध्ययन आवडे नहिं अने आचार्यज रुखा मांडयां उंचे स्वरे ते अध्ययन गोखतां गोखतां तेने चार वर्षेने अंते अज्ञानपरीपह राख्यरू सहन करतां करतां तेने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं.

एवमज्ञानपरीपहे आभीरसाधुकथ, यस्य च ज्ञानाजीर्गस्यात्तेनापि ज्ञानपरीपहो न सोढस्तत्राधे स्थूलभद्रकथा यथा.

एवीरीते अज्ञानपरीपह विषये आ आहीरकसाधु कथा कही. जेने ज्ञानाजीर्ण गाय तेणे पण ज्ञानपरीपह सहन करवो पंडे छे ते वाचतमां स्थूलभद्रनी कथा कहे छे.

स्थूलभद्रस्वामी विहरन् चालमित्रद्विजगृहे गतः, तत्र तमहृष्टा तद्भार्या शुष्टवान् क ते पतिर्गतः ? सा प्राह परदेशे धनार्जनार्थं गतोऽस्ति. ततः स्वामी तद्गृहस्तंभमूलस्थितं निधिं पश्यन् स्तंभाभिमुखं हस्तं कृत्वा ' इदमीदृशं स च तादृशः ' इति भणित्वा गतः. ततः कालांतरे गृहान्तस्य चिपस्य तद्भार्या ग स्थूलभद्रस्वामिवचो ज्ञापितं, तेन पंडितेन ज्ञानमात्रावश्यं किंचिदस्ति. ततः खानितः स्तंभः, लब्धो निधिः. एवं स्थूलभद्रेण ज्ञानपरीपहो न सोढः, दोषसाधुभिरपीदृशं न कार्य.

स्पृह्यदस्वामी विहार करता करता बालमिश्र ब्राह्मणेने घरे गया त्यां तेने न दोठो त्यारे तेनी भाषांनि पूछ्यु के—
तारा पति कया गया छे? ते बोली के—‘परदेश घन कयावा गया छे’ त्यारे स्वामी तेना घरता स्वभना मूछमां रहलो
निधि जोइ थाभला सायी आंगळी चौपीने ‘आ आय छे अने ते तेवो छे’ आटलु बोलीने चालता थया. कालातरे परदेशयी
पति घरे आया त्यारे तेनी भाषाए स्पृह्यदस्वामीए कहेलां वचन जणाव्या ते यडिने जाण्यु के ‘अटि कइक होवु
जोइए’ भावो विचार आवता स्वभना यहमां लोइतां निधि=पढारनो लाभ ययो स्पृह्यदस्वामिए ज्ञानपरिपट सहन न कर्यो
बीजा घुनिओए एम न करवु

अथाज्ञानदर्शनेऽपि कश्चित्सशाय स्यादतस्तरपरीपह कथ्यते—

एमन अज्ञानदर्शनमा पण कोद सशय याय माटे अज्ञानपरीपह करे छे

नरिथ नूण परे लोए । इह्री वावि तवस्सिणो ॥ अहवा वचिओ मिति । इइ भिस्सु न चितए ॥४४॥

अभू जिणा अरिथ जिणा । अदुवावि भविस्सई ॥ मुसते एवमाहसु । इइ भिस्सु न चितए ॥ ४५ ॥

(नूण) निछे [परे लोए] वरलोक (भरिथ) छे नहि [वाचि] अथवा (तवस्सिणो) तयस्सी साधुनी (इइ) आमपेयधी=लच्छिभो
नयी (अहवा) अथवा (वचिओ) मिच्छि यु छेतएयो सु (इइ) ए प्रमाणे (भिस्सु) साधु [न चितए] चित्ते नहि ४४ (जिणा)
जिनेअर (अभू) इता (जिणा) जिओ (अरिथ) घतमानवाळे छे (अदुवाचि) अथवा (भविस्सई) मरिष्यमा घटो (यय) ए प्रमाणे
(ते) ते भगवत (मुस) अक्षय (आहसु) करे छे एम (भिस्सु) साधु (न चितए) चित्ते नहि ४५

व्या०—नूनमिति संभावनायां परलोकोनास्ति, परलोके गतः कोऽपि नात्रागल्य वदति, तस्मात्प्रत्यक्षस्याभावनास्ति परलोकः, वाऽथवा तपस्विनोऽपि साधोरपि काचिद्, कदाचरामर्षौपधिचतुष्टयप्रसुखा काचिन्नास्ति न दृश्यते, अथवा किं बहूना ? अहं वंचितोऽसि, कृपिभिष्टगितोऽस्मीति भक्षुर्न चितयेन्न निचारयेत्. ते जिनाः केवलिन एवमाहुः कथयतिस्म तन्मुपा तदसत्यं, एवं तत् किं ? जनास्तीर्थकराः केवलिनो वाऽभूवन्, पुनर्जिनाः संति, सांप्रतं वर्तमानकाले महाविदेहक्षेत्रादौ संति, अथवाऽग्रे भविष्यतीति यदुच्यते तदसत्यं. प्रत्यक्षमदृश्यमानत्वात्, इति विचारे क्रियमाणेऽसम्यक्त्वसंगः स्यात्, तस्मादिति न विचारणीयं, सम्यक्त्वपरीपहः सोऽदव्यः.

अर्थः—‘नूनं’ आ पद संभावना अर्थमां छे खरेखर परलोकमां कंड नथी. अर्थात् परलोक गयेला कोइ आवीने कहेता नथी; एटले प्रत्यक्ष न देखावाथी परलोक छेज नहि, तपस्विनी पण कंड कळि=आमर्षौपधि चतुष्टयप्रसुखा इत्यादिरूपा नथी—देखाती नथी. अथवा वीजुं थुं ? हुंज वंचित छुं. कृपिओए मने उग्यो छे—आम भिक्षु न विचारे. जिन-तीर्थकरो केवली थइ गया, तेम वर्तमानमां पण जिन तीर्थकरो महाविदेहक्षेत्रादिकने धिपये विद्यमान छे अने आगल उपर पण जिन-तीर्थकरो थवाना छे—एम ते केवली जिना कही गया छे ते असत्य छे, कारण के प्रत्यक्ष देखाता नथी—आवा विचार कर्त्ताथी मनमां असम्यक्त्वसंग=संशयादि धाय माटे भिक्षुए एवा विचार के चिंतन न करवुं. समययत्त्व परीपह सहन करवो.

अत्रार्यापादसूत्रिकथा—वत्सामृग्यामापादभृतिमृगस्तथ गच्छे यो यः कालं करोति तं तं निर्जयामासुः,

अल्पमात्रेण तेनानेकं कथयन्ति मुष्मादिः स्वर्गे मुरीमूत्रं मय दूर्ध्वं देयं, ते चे स्वर्गे गच्छन्ति, परमाचार्याणां दर्शनं
र इति. तथा च मुरीणां परमेकजातं जायते एवमेव विविधं प्रकाशं लभ्यते: समानाधिकरणसमये मुरिनि-
रेवमूलकत्वात् स्वर्गे देवीधृतायदयं एव दर्शनं देयं, न प्रमाण, सोऽपि मुराभा देवो जातः, एतं विधिप्रकरण-
नाश्रयति दर्शनेन स्वधृतायाः प्राप्तायाः ।

— आ विषयमां भाव आवागृहिणी क्या करे छे —

वमागृहिणी आवागृहिणी इति ते गच्छन्ते ते जे काळ करे तेने निर्मिता करतावे भवे अंगवग तेने एहे के-अपार
सर्गमां गुरि याने मने दर्शन रू ए मरनाता हों ताप परं तु आवागृहिने दर्शन देता न पावे ते इतरथी आवागृहिनि मना
परयोक्तुं इच्छा भा. एतु समये ए गुरितो एक विप-निप्य भयन भक्त मरणा एदया समानिपयण समये मेने मुरिप
र मुरि के-आर स्वर्ग नद देव यथा एणी मने प्रस्थ दर्शन देतु, तेयो प्रमाद न करतो चेना विषय कृत्य कर्तुं ते मतीने देत
मया एव विविचरनाश्रयमां नाश्रयति नाश्रयमां व्याप भां गुरिते दर्शन देता न भाव्यो

तारा गुरिनिर्देश निमित्त नास्तेन परलोक्त्या तदसि नाश्रयत्यसि यदि परलोक्तुं त्यागदा मन्त्रिणा
तुल्यमतिना अति कथं न दर्शनं दधु ? ततो मयाथयायतं मत्तानि, पात्रिनि, मयामि तानानि कृतानि कृतानि,
मयागृह्यतुगतादि मया जानानि, मया मया नोमाह्वयता, मन्त्रिणोदकमिति विधायकं मन्त्रिता, मन्त्रं मुरी-
नादिना एव विमयाप्रया विमया

ત્યારે મુરિના યનમાં એમ ૧૬વાર આઘ્યો કે-પરલોક જેવું કંઈ હેજ નહિ તેથીજ કોઈ અન્ને પાછો આવતો નથી. જો પરલોક હોયતો મારા શિષ્ય પ્રતિજ્ઞા કરીને જાય તે પળ મને પાછા દર્શન કેમ ન દીયે? મેં આજ દિવસ સુધી ઘણાય વ્રત પાલ્યાં, અનેક તપ તપ્યાં, વહુ કષ્ટ વેઠ્યાં, વધાં અનુષ્ઠાન કર્યાં એ તમામ વ્યર્થ થયાં. મેં સફલ ભોગનો ત્યાગ પણ વ્યર્થ કર્યો; નાહક હું વંચિત રહ્યો; આમ મિથ્યાત્વ પ્રતિપત્તિચાલા બની ગયા. ગચ્છનો ત્યાગ કરી એકા માત્ર સાધુ=લિંગધારી થઈ નિકળી ગયા.

અત્રાંતરે તેન ભક્તશિષ્યેણ દેવીભૂતેન ક્રિયદિનાનિ યાત્રાદ્યાદિ વિલોક્ય ગુરુપ્રેમ્ણાઽદ્રાયતં મિથ્યાત્વં ગતા ગુરવો દૃષ્ટાઃ, તત્પ્રતિચોધાર્થ કસ્યજિદ્ગ્રામસ્ય સીન્નિ નાટ્યં વિચક્તે, તત્રાચાર્યાઃ પળમાસન્ યાવલાટ્યં પડ્યંતઃ છુધાદિકં નાન્સૂતવંતઃ, નાટ્યં દેવેન વિષ્ટં, આચાર્યા અગ્રતસ્તૈવ સુરેણ તેષામાચાર્યાણાં સંયમ-પરોક્ષાર્થ પટ્કાયનામાનઃ પટ્કાયનામાનઃ પટ્ દારકાઃ સર્વાલંકારવિભૂષિતાંગા વિકૃત્વિતાઃ.

પટલામાં એ આપાદ્ભૂતિ મુરિનો જે શિષ્ય પાછાં દર્શન દેવાની પ્રતિજ્ઞા કરી દેવ થયો હતો તે દેવભાવમાં કેટલાક દિવસ નાટ્યાદિ જોયા પછી ગુરુના પ્રતિપ્રેમનું સ્મરણ થતાં અહીં આઘ્યો ત્યાં ગુરુને મિથ્યાત્વ પામેલા દીઠા. તે ગુરુને પ્રતિચોધ દેવા માટે કોઈ ગામની સીમમાં તેને નાટ્ય પ્રયોગ કરવા માંડ્યા. આચાર્ય છ મહીના મુઢી નાટ્ય જોતા રહ્યા તેમાં ખૂલ તરસ વગેરેનું પણ ખાન ન રહું. દેવ થયેલા શિષ્યે જ્યારે નાટ્ય વંધ કર્યું ત્યારે આચાર્ય આગલ ચાલ્યા; ત્યારે તે દેવ થયેલા શિષ્યે તે આચાર્યના સંયમની પરીક્ષા કરવા પટ્કાય નામના છ છોકરા સર્વે અલંકારથી શણગારેલા ઉત્પન્ન કર્યા.

प्रथम पृथ्वीकायिक कुमारस्तेयामाचार्याणां दृष्टौ पतित, आचार्यां भाट्ट, भो बाल! भूषणानि ममार्पय? स नार्पयति. तदनु मृरिभिरसौ गले गृहीत ततश्च भयभ्रांतो बाल प्राह प्रभोऽह पृथिवीकायिक! कुमार! अस्या मंत्राटपा रथा शरण श्रित, मवाहशानामेव कर्तुं न युक्त, हे स्वामिन् मन्त्रैका कथा श्रुता तथाहि—

पदेन्ध्वेलो पृथ्वीकायिक कुमार ते आचार्यनी दृष्टिये पदयो आचार्य गेल्या के—अरे बाळक! तारां भूषण मने आशीदे ते बाळके ज्यारे भूषण न आल्या त्यारे मृरिण ते बाळकने गळे पकडयो तेथी भयभ्रांत याने त गळकं गेल्यो के— 'हे ममो!' हु पृथ्वीकायिक कुमार छु, आ सेंद्र अग्नीया तयारा शरणने आथये छु तो आप जेचाने आप परतु याग्य नयी हे स्वामिन् हु एक कथा फहु ते सामळा —

एक कुलाल स्वानो मृद खजन् मृदामात एव भणति—जेण भिरुच पलिं देमि । जेण पोसेमि जादओ ॥ सा मे मही अकामह । जाय सरणओ भय ॥ १ ॥ एत यायेन शरणागतस्यापि कथमेव परामय कतेष्वि? खरि-भिरुक्तमतिपडितोऽस्मि धालेत्युक्त्वा तदगाभरणानि गृहीतानि, पात्रेक्षिसानि, गत पृथिवीकायिक स्वीकारे गच्छद्भिगायधैर्दिनीयोऽक्तायिकनमा बालको दृष्ट, मांडपि तथैवोवाच, तत्कथिता कथा खेप—

एक कुमार माटी खानमा माटी खोदता भट घसी पढता माटीमां दवाणो तयार बाल्यो—(जेणे०) जेणे मिसा=यलि अयात् आज पपत गुजारो दीपो, जेणे मने जयथी पोप्यो तेम माटी मने आक्रमे छे=दोटे छे आतो शरणमायी भय जन्म्यु आ रीते तपारा शरणागतरूप मने केम आम परामय थरो जा खरिण कहु—'तु अथदित=मूर्ख=ओ हे गाल' पण्डु रहीने तेनां आभरण लह लीमां

अने पोताना पात्रापां नाख्यां. पृथ्वीकायिक गयो ते पछी थोडीवारमां आचार्यने आगल चालतां बीजो. 'अप्कायिक' नामनो बालक दृष्टिप पड्यो. तेणे पण प्रथमना बालकनी पेठेन वचन कथां अने कथा कही.

एकः पाटलनामा तालचरः प्रकामं वाग्मी, सोऽन्यदा गंगाश्रोतसि प्रविष्टः, तेन च हियमाणोऽसौ तदस्थज-
नेनाभापि हे पाटल ! प्राज्ञ ! किंचित्पूक्तं पठ ? सोऽवादीत्—जेण रोहंति यीआणि । जेण जीवंति कासवा ॥
तस्म मज्जे मरिस्सामि । जायं सरणओ मयं ॥ १ ॥ एवमप्कायिककुमारेण कथोक्ता, तथापि तस्याभरणानि
तेनाचार्येणातिपंडितोऽसि हे कुमारत्युक्त्वा गृहीतानि, सोऽपि तथैव गतः अग्रेऽग्निकायिकः कुमारस्तस्यापि तथैवो-
क्तिप्रत्युक्ती, तत्कथिता कथा चैषा—

एक पाटल नामनो तालचर अत्यंत वाचाल हुतो ते एक समये गंगाना प्रवाहमा पेठो ते प्रवाहमां तणाणां त्यारे तीरे उभेला
जणे कण्ठु के—' हे पाटल ! प्राज्ञ ? कंइक मूक्तनो पाठ करो. त्यारे ते नोह्यो (जेण०) जेनायी कथां बीज उगे छे अने जेना
बढे बधा माणिओ जीवे छे तेना मध्यमां मरीज. एनो शरणमायी भय उत्पन्न थयुं कहेवाय. आम ए अप्कायिक कुमारे कथा कही
तो पण आचार्य ' तुं तो अति पंडित छो, कुमार ! एम कहीने कथां आपरण उतारी लइ पात्रांमां नाख्यां. ते अप्कुमार चालतो थयो,
त्यां भान्यो अग्निकुमार बालक तेणे पण वचम प्रतिवचन थया पछी कथा कही के—

एकस्य तापस्याग्निनोऽजो दग्धः, स वक्ति—जमहं दिवा य रात्रौ य । तत्पेमि बहुसपिणा ॥ तेण मे

उरुओ दहो । जाय सरणओ भय ॥१॥ असिजेवार्थे द्वितीया कथा—कश्चित्पथिकः पथि व्याघ्रभीत्याग्निधारण
श्रित , तेनैव तस्याग दग्ध, स प्राह—मए वग्धस्स भीण्ण । पावओ सरणीकओ ॥ तेण दहु मम अग । जाय
सरणओ भय ॥२॥ एव कथाद्वय कथयतस्तस्य कुमारस्य तेनाचार्येण तथैवोक्तवामरणानि गृहीतानि, अमेवायुकुमारो
मिलितस्तस्य तथैवोक्ति , तत्कथिता कथा केय—

एक तपस्वीनी सुपदी अग्निरे वाली त्वारे तेणे वसु के—जेने में रात्रे तथा दिवसे मय तथा घीशे वृत्तक्यो तेज
अग्निए मार्ग उदजन्नु पहु वाल्यु. आतो शरणमाथी भय उत्पन्न थयु वाली आ विपण्या वीजी एण कथा कही के—कोइ एक
पथिक=वटेमार्गु वायनी न्हीकयी अशिनो भट्को करो तेने शरणे घेगे त्यां ते अग्निएज तेनु अग दक्षादयु, त्वारे ते गल्यो
के—वाययी न्हीने मे पावकने शरण पर्यो तेजेज माठ अग वाल्यु ए शरणमाथी भय उत्पन्न थयु. आम वे कथा कही ते
साभळतां छतां एण आचार्ये तेने वरेळानी पेढे मूळ जेरे ववनो सभळावी तेनां तमाम आभरणो उतारी उर पात्रांमां नाग्या
आगळ चालतां वायुकुमार मख्यो तेणे एण पूर्णना कुमारना जेवान ववनो सभळावी कथा कही के—

एको घननिचितशरीरो वायुजाति , स चान्यदा वायुभयागो दडघारी मागे गच्छन् केनाप्युक्तो ह्य दृढांग !
स्य कथमीदृग्जात ? स आह—जिह्वासाठेसु मासेसु । जो सुनो शेड मारुओ ॥ तेण मे भळए अग । जाय
सरणओ भय ॥ १ ॥ एव कथा कथयतोऽपि तस्य कुमारस्याभरणानि तेनाचार्येण गृहीतानि

कोड एक दृढपुष्ट अंगवाळो चायु जाति हतो ते एक समये चायुथी जेनुं अंग भय थयुं छे तेवो हाथमां लाकडी झाली मार्गमां जतो हतो तेने कोडण फळुं—के मजचुत अंगवाळा ! तुं आम केम थड गयो? ते बोलयो—ज्येष्ट आयाद मासमां जे चायु सुखकर होय छे तेणे माहं अंग भांगी नाळयुं, ने जेनुं सरण लीधुं तेनार्थीज भय उत्पन्न थयुं. ॥१॥

अत्रे च वनस्पतिकार्यिकः कुमारः, सोऽपि तथैवाव्ययत्, तद्वृत्ता कथा चैयं—एकस्मिन् वृक्षे केषांचित्पक्षिणा-
मावासोऽस्ति, तत्र वद्मनि तेषामपत्यानि जातानि. अन्यदा वृक्षमूलादुत्थिता बह्वी समंताद्वेष्टयंती वृक्षशिखरमारुहा,
एकदा तामारुह्यसर्पस्तत्सीमां प्राप्सो नीडस्थान्यपत्यानि भक्षितवान्, मातृपितृपक्षिभिरुक्तं—

आगळ चालतां वनस्पतिकार्यिक कुमार मळयो. तेणे पण पूर्वना कुमार जेवांज वचनो संभळायो कया कही के—एक व्रक्षमां
केटलांक पक्षिओनां रदेठांण हतां तेमां घणाय पक्षीओनां वचां वन्यां हतां. ए झाडनामूळमांथी एक वेळ उठी ते झाडने चारे
कोरथी बीटलाती चाली ते छेक ए झाडनी दोचे पहेंची. एक समये ए वेळ उपर चडीने एक सर्वे दोचे पहेंची पक्षीओना मळा-
ओमां पडेलां वच्चांनु भक्षण कर्तुं त्यारे ते वच्चांओनां मानतर पक्षियोण कयुं के—

जाव वुच्छं सुहं वुच्छं । पायवे निरुद्धवे ॥ मूलाओ उट्टीआ बह्वी । जायं सरणओ भयं ॥ १ ॥ एवमुक्तेऽपि
वनस्पतिकार्यिकस्याभरणानि तेनाचार्येण गृहीतानि. अथ व्रसकायिकः कुमारः कथामाह—

उयारे आ वृक्ष पान्या त्यारे आ सुखस्व तथा उपद्रवरहित वृक्ष हतो. मूळमांथी वेळ उठी अने सरणमांथी भय जायुं.

आम कहेतां छां पण ए आ राखे वनस्पतिकायिकुमारनां सयला आभरण उतारी ल्हने पोताना पात्रामां नाल्यां त्यो वळी
प्रसकायिककुमार मळ्यो तेणे पण बीजाओनी पेठे शुक्ति प्रयुक्ति कर्यां पळी कणा वही के—

एकस्मिन्नगरे परचक्रागमे पुरं प्रविशतश्चाडालानशौचभीत्या जनैर्निज्कास्यमानान् दृष्ट्वा मध्यस्थजना केचिदाह —
अस्मिन्नतरिआ भीआ । पिछुनी पाहिरं जणे ॥ दिस भयहमायगा । जाय सरणओ भय ॥ १ ॥ प्रसकायिको द्वितीयां
कथामाह—एकस्मिन्नगरे राजा स्वयं चौर, पुरोहितो भाडीतह, तयोग्ग्याय दृष्ट्वा लोका परस्पर वदति—जस्थ
राया सय चोरो । मडिओ य पुरोहिओ ॥ दिस भयह नागरगा । जाय सरणओ भय ॥ १ ॥ अथाऽसौ
तृतीयां कथामाह—

एक नगरमां परचक्रनो हछो पयो अयात् पासेना राजाए चढाइ करी त्यारे पुरमा प्रवेश करता चाढालोने आभदछुग्नी
वहीरथी जनोए वहार वाढवा माढ्या ते जोहने मध्यस्थ केटलाक जनो वहेवा लाग्या के—(अपभ्रित०) आभ्यंतर=अदग्ना
वनो वहीने वहारना जणने पीडे छे दिशाओ भयव्याप्त धतां आतो शरणमायी भय उत्पन्न थयु वळी ए प्रसगायिके रीती
कणा वही के—एक नगरमा राजा स्वयं चोर हतो पुरोहित भाडीवह—एट्ठे भाढा करनारो ते वेयनो अयाय जोइ लोको
वहेता के—(जत्य०) ज्यां राजा स्वयं चोर अने भादीयो पुरोहित होय त्यां नागरिक लोकोने भय दीसे एतो शरणमाया
भय जाग्यु एम वहेवाय वळी तेजे एक रीती कथा पण वही

एकस्मिन् ग्रामे एकस्य ब्राह्मणस्य पुत्री यौवनस्थानीवदर्शनीयास्ति, तस्या पितुर्भोगेच्छाभूत्, परं लज्जातः कस्याप्यग्रे न कथयति, दुर्बलो जातः, पत्न्या दुर्बलत्वकारणं शृष्टं, स स्वसुताभोगेच्छां ग्राह, तथा प्रोक्तं मा वीषीद तवेच्छामहं पूरयिष्यामीत्युक्त्वा मातृकांते पुत्रीं ग्राह हे वत्सेऽस्माकं पूर्वं पुत्रीं यक्षा भुञ्जति, पश्चाद्वरस्य दीयते. ततो यक्षः कृष्णचतुर्दश्यां त्वदावासे समायास्यति, त्वया तस्यापमानं न कार्यं, रात्रौ त्वयोद्योतो न कार्यः.

एक गाममां एक भ्रष्ट ब्राह्मणनी स्वरूपा पुत्री हती तेमा ब्राह्मणनी वृत्ति मलिन यता मनमां शोपातो ते जोइने तेनी पत्नीए पूछुं त्वारे मनोगत कहुं, तेणीए धणीने धारण दह एकांतमां पुत्रीने कहुं के—पुत्रीने प्रथम यक्ष उपयोजे छे पछी वरने देवाय छे. तारे आवासे चउदश दिने यक्ष आवशे तारे तेनुं अपमान न करहुं अने दीव्रो न राखवो.

* एवं मात्रोक्ते सा पुत्री रात्रिप्रस्तावे स्वगृहे सुप्ता, यक्षं साक्षात्पश्यामीती कौतुकेन दीपकः कृतः, परं शराव-
सुप्तो रक्षितस्तेन तद्दृष्ट्वांतरुद्योतो न दृश्यते, रात्रौ तत्र पिता यक्षरूपः प्रविष्टः, तेनेयं भुक्ता. रतकलांतश्च तत्रैव
सुप्तो निद्राणश्च, अनया च कौतुकेन शरावसंशुप्तं दूरीकृत्य दीपोद्योते दृष्टो जनकः, ज्ञातं मातृकपदं, तथा चित्तिं
यद्भवति तद्भवतु, मयानेनैव सह विलासः कार्यः, इति चिंतयित्वा जागरितेन तेन समं पुनर्भोगान् भुक्त्वा सा
सुप्ता सोऽपि सुप्तः द्वावपि निद्राणौ, प्रभातेऽपि न जाग्रतः, प्रतर्बाह्मणी तत्रागत्यतौ तथा सुप्तौ दृष्ट्वा मां मागधिकां पठति

* अहंरुग्णएवि सूरिए । चेदए अ थुभगएवि वायसे ॥ भिस्सीइगएवि आयवे सहि । सुहिए हु जणे न बुझइ ॥१॥

अस्या न्याय्या-अचिरोद्वेगकेऽपि च सूर्ये कोऽयं ? प्रथमोदिते रवौ धैर्यस्तृणगते च वायसे अनेनोच्चविवस्वती-
स्याह, भित्तिगते चातये, अनेनोच्चतर इत्यर्थः, हे सखि ! सुखिनो हृवावयालकारे, जनो न पुष्यते, न निद्रा
जहाति, अनेनात्मनो दुःखित्व प्रकटयति, सा हि भर्तृचिरहृदु खिता न रात्रौ निद्रा लब्धयतीति मागधिकार्य
जननीप्रोक्तामिमा मागधिका श्रुत्वा पुत्री विनिद्रा प्राह—

#तुमेवह अय मालवे । म ह्यु विमाणे य जन्मवमागय ॥ जन्मवो अ न ह्यु एत तायए । अत्र माय गवेस तातय ?
अस्या न्याय्या-स्वमेवाय मात ! ह इत्यामत्रणे अलाप्युक्तवती शिक्षासमये, य यथा 'माहुस्ति' मेव 'विमा-
णयति' यक्षमागत विमुक्त मा कृथा 'जन्मलोयति' अय अपक्ष, न त्वय तातक पिता, हे मातरय तात
गवेपयेति मागधिकार्य ॥ १ ॥ पुनर्माता भणति—नच मासह कुच्छि धारिया । जस्सासपस्सपुरीसमच्चिय ॥
धुयाए तएभिनेहिओ । हरिओ सरणासरणय ॥ १ ॥ अस्या व्याख्या—नवमासान् यावत्कुक्षौ धारिता, यस्या
प्रश्रवण पुरीष च मर्दित, 'धुयाण तणस्ति' तथा इति 'मेत्ति' मम गोहि को भर्ता हृतश्चौरिनस्तनो हेनो
शरणमशरण मम जातमिति गम्य रित कुर्वत्या ममारित जातमिति मागधिकार्य ॥ १ ॥ यथा तस्या पुत्र्या
मातृपित्राभ्या विनाश कृतस्तथा मातृपितृत्वेन भवता मठिनाश क्रियमाणोऽस्ति त्व प्रसक्तायिकेनोक्तेऽपि
स आचार्यो न निवर्तते अथ प्रसक्तायिकश्चतुर्थो कथामाह—

* आ कथामा वेटलोफ भाग २५४ लखवानु अस्याने जणावाथी सत्तेणमां सर्वं अर्थ आपयामा आयेळ छे

*आप कही योग साधी आप्यो. पेळो भ्रष्ट त्यांग सद् रहो. पुत्रीए शरावथी दांकैल दीवो उघाडी ओळख्यो अने मातुं रुपट जाण्युं. समारे माए आवी जोइने कहुं के—(अदरुग०) सूर्य उग्यो कागडा चोल्या तडका भींते चडया तोय सुखिया न उठे त्यारे पुत्रीए कहुं के—(तुमे०) हे अंव! तुंज बोली इती के यक्षनुं अपमान मा करजे तो हवे आ यक्ष थयो माटे मारो चाप अन्य खोळी ले. त्यारे माए कहुं—(नव०) नद्र मास उदरमां धारण करी वळी जेनां मूत्र मळ चोळ्यां तेणेज घरनो भर्ता हयो. आतो शरणज अशरण थयुं. आ मातापिताए पुत्रीनो विनाश कर्यो तेम तमे पण मात्राप समान यइने जगतनो विनाश करो छो. आम ए त्रसकायिके कला छतां पण ज्यारे ते आचार्ये निवृत्त न थया त्यारे तेणे चोथी कथा कही—

एकस्मिन् ग्रामे एकेन ब्राह्मणेन यज्ञार्थं सरोऽकारि, सरःसमीपे वनमपि च कारितं, तत्रानेकान् पशुन् जुह्वन् द्विजो मृतस्तत्रैव ग्रामेऽजोऽजनि, सचरणार्थं यद्द्विर्गति, सरोवनं च पश्यति, ततो जातिस्मरणवान् जातः. अन्यदा तत्सुतेन यज्ञः कर्तुमात्रेभ्यः, तदर्थमसावेवाजस्तेन सुतेन तत्रैव नीयमानो गाढस्वरेण पूस्कारं. कुर्वन् केनचिन्मुनिमा सातिशयज्ञानेन दृष्टो भणितश्च—विग्रहं खणावी तद्दं छगल । तद्दं आरोविअरुल्ल ॥ जन्मपवत्तण तद्दं कीयओ । काइं बूट्ठ मुरक्ख ॥१॥

एक गावपां एक ब्राह्मणे यज्ञार्थं तळाच गळाड्युं. तळावने समीपे वन पण चरान्युं. त्यां अनेक पशुओ राखी यज्ञ कर-
नारो ए ब्राह्मण मृत थयो. वासनाबले तेज गावपां ब्रज थइने अन्तर्गो. ते चरवाने बहार जाय त्यारे पोते करवेलां सरोवर

तथा वनने जाता जातिस्मरण थपु एक बखते तेना पूर्वभवना पुत्रे थप करवा आरभ थप्यो त्वारे एज अज ते पुत्रे ज्यारे लह
जवा पाढयो त्वारे मोटे खवाजे पूत्कार श्रब्द करलो कोइ अतिशय शानवान् मुनिब दीठो मुनिप थपु के—

‘वियडचि’ देशीवचनस्तटाकिकेल्यर्थ यतिप्रणीतामिमा मागधिकां श्रुत्वाऽजो जातिस्मरणघरो मौनवान्
जात, तत्पुत्रेण साधु दृष्ट कथमौ मौनी जात ? साधु प्राणाय तव पिताजयागकरणादज एव जात, तत्पुत्रेणोक्त
मन्त्रार्थेऽभिज्ञान किं ? साधु प्राण तव गृहगणभूनिहितनिधिमसौ पादोग्रेण दर्शयिष्यति, ततस्तथैव तेनाजेन नृत्त,
सुन्नस्याजस्य च धमम्राप्तिर्देयोरपि देवलोफगतिर्जाता

[विषद०] वीर्यदीप्तव्रजवही खणाथी त्वारे हे छगल ! त्या वृक्ष रोपान्या अने यज्ञप्रवर्त्तन तेज कराव्यां हवे हे मूर्ख !
यू दू शु कर छे ? यतिप रची समळावेली आ मागधिका साभळीने अजने पोताना पूर्वभयनु स्मरण यता मौनवान् वनी गयो
तेना पुत्रे साधुने पुछ्यु के आ अज वराढा पाडतो इतो ते एउदम मौनी केम यया ? साधु थान्या के—आ तारा पूर्वभवनो पिता छे तेजे
अजयाग करवाथी पोते अज यदने जम्यो छे पुत्रे पूछ्यु के—तमे साधु व्हो छो तेनी त्वात्री श्री ? साधुप थपु के—तारा
आगणाया आ तारा पिताप दाटेळो निधि छे आ अज पोताना पगना अग्रभागाथी तत्रे देखाडणे, ए अजे एव ममाणे थपु
पुत्रने तथा अजने वेयने धर्मपाति यवाथी वनेने देवलोफगति प्राप्त थद

एवं तेन ब्राह्मणेन शरणं मे भविष्यतीति कृत्वा तटाकसमीपे यज्ञारामो विहितः, स एवास्य वधस्थानतया भवनेन शरणाद्भयसुस्थितमिति शब्दपदं जातं. एवं भवंतोपि शरणागतानामस्माकमनर्थकारिणो जाताः. एवमुक्तोऽपि त्रसकायिककुमारस्याभरणानि गृहीतानि. एवं पणामपि कुमारकाणां पंडितवादिनो यूयमित्युक्त्वाभरणान्यादायाग्रे चलितः सूरिः. पुनस्तेन देवेन सम्यक्त्वपरीक्षार्थं द्वारकं कणाद्यलं कृता साध्व्येका दर्शिता.

एम् ए ब्राह्मणे मने शरणरूप थशे एटला मोटे तळाव समीपे यज्ञाराम कयों एज तेना वधस्थानरूपे थयो, त्यारे क्यु के आतो शरणमांथी भय उत्पन्न थयुं आवीरीते आप पण शरणगत वनेला अमोने अनर्थकारी थया. आटलुं कहेतां छतां पण ए त्रसकायिककुमारनां सयळां आभरणो ए आचार्यों उत्तारी लइ पात्रांमां नाख्या. एम् छए कुमारीने 'तमे वथा पंडितमादि छो' एम् कहीने आभरण लइने आगळ चाल्या त्यां एज देवे पुनः सम्यक्त्व परीक्षार्थ एक साध्वी स्त्री द्वारकं कण वगेरे अलंकारवाळी आगळ देखाडी.

तां दृष्ट्वा सूरिरेवमाख्यत्, हे प्रवचनोद्वाहकारिके ! दूरतो व्रज ? सुखं मा दर्शय ? रूष्टया तयोक्तं-राइसरि-सवमिचाइं । परिच्छद्वाइं पाससि ॥ अप्पणो बिह्लमिचाइं । अपि छिद्वाइं न पाससि ॥ १ ॥ तव पतद्गृहे किम-स्तीति , तथा प्रत्युतोपालब्धस्तथाप्यसौ न प्रतिबुद्धः. अग्रे चलता तेनाचार्येण स्कंधवारगतो राजा दृष्टः, तेन राज्ञा-चार्यों वंदितः, प्रोक्तं च हे प्रभो ! पात्रकं धर ? प्राप्तकमोदकान् गृहाण ? ततः स पात्रक्षिप्त्वाभरणदर्शनभीत्यावद-

दहमग्राहार न करिल्ये, राजा च हठावशोलिकात पात्र कर्षित, आभरणानि दृष्टानि

तेने जोइने मुरि घोरया के हे प्रचनोडुह कारिके! अर्थात् प्रचनभां अहचण करनारी! दूर चालीजा अहो मुल मा देवाढ आ सामळी दृष्ट थयेली ते स्त्रीए कष्ट के-रात्रिसर्पमात्राणि परच्छिद्राणि पश्यसि-आत्मनो निलयमात्राणि छिद्राणि न हि पश्यसि=राइ तथा सरसव जेवढां पण पारकां छिद्र देखो छो अने पोतानां निल्व मिळां जेवढां छिद्र पण नयी दखता? तारा आ पड पड थइ रवेला घरमा थु छे? आची रीते ते साध्वी स्त्रीए समजान्यो तथा उपालभ=ठपकां=दीधो तो पण ज्यारे न समज्यो भने आगळ चाल्यो त्या ते आचार्ये एक सेना सनिवेशमा आवेलो राजा दीठो ते राजाए आचार्यनु वदन कर्तुं अने कष्टु के-‘हे प्रभो! पात्र घरा अने उत्तम मोदक गृहण करो ते अवसरे पात्रामा पोते आभरण भरीं छे ते देखाइ जाय एवी न्हीकयी कष्टु के-आज मारे आहार नयी करवो पण राजाए हठयी तेनी शोळीमायी पातु दुँच्युं त्यातो वया आभरण दीठा

राज्ञोक्त हे अनार्य! कि त्वया मत्पुत्रा व्यापादिता? इत्यादिवचनैस्तर्जित स स्त्रिर्भयभ्रातो न किञ्चिदरति, पश्चात्मायाजाल सहस्र स शिल्पदेव प्रकटीभूत, स्ववृत्तात चाकथयत्, एव चोपविष्टवान हे प्रभो! यथा नास्त्य पश्यता पणमासान् यावत्क्षुचूपा न ज्ञाता एव देवा अपि दिव्यनाट्य पश्यतो न किञ्चित्स्मरति, नाप्यत्रात्मनोत्साह कुर्वति, यत सिद्धातेऽप्युक्त

गजाए कष्टु के-हे अनार्य! थु ते मारा पुत्रोने मारी नारया? आवा आवां वचनोधी तरळोड्यो त्यारे ते मुरि भयभ्रात

थइने कइ बोली न शक्यो. पछी पांते पाथरेली भायांजाळं संकेली पेलो देव थयेलो शिष्य प्रकट थयो अने पोतानुं तमाम वृत्तांत कहुं, ने उपदेश कर्यो के-हे प्रभो ! जेम नाटक जोतां छ मास सुधी भूखतरसनी खबर न पडी एम देवपण दिव्य नाटको जोतां कइ पण संभारता नथी तेम तेओ अत्रे आववानो उत्साह पण राखता नथी. सिद्धांतमां पण कहुं छे के—

संकंतदिव्यमेमा । विसयपसत्ता सम्मत्तकत्तवा ॥ अणहीणमणुअकळा । नरभवलुहं न इति सुरा ॥ १ ॥
इत्यादि शिष्यदेववाक्यैः स प्रतिबुद्धः, सिद्धांतवचनास्थां कृत्वा पुनः संयमे लीनः, पूर्वं तेन दर्शनपरीपहो न सोढः, पश्चात् सोढः अथ कस्य कर्मण उदये कः परीपहोदयः स्यादित्याह—दर्शनमोहनीयोदयादर्शनपरीपहः स्यात्. ज्ञानाव-
रणीयोदये प्रज्ञापरीपहः स्यात्, तस्यैवोदयेऽज्ञानपरीपहोऽपि स्यात्, अंतरायकर्मोदयेलाभपरीपहः स्यात्, चारित्र्य-
मोहनीयकर्मोदये आक्रोश १ अरति २ स्त्री ३ नैवेधिकी ४ अचेत ५ याचना ६ सत्करीः ७ एते सप्तपरीपहा उत्प-
द्यन्ते, शेषा एकादश वेदनीयकर्मोदये उत्पद्यन्ते. ॥१९६॥ अथ सर्वोपसंहारगाथासाह—

(संकंत०) दिव्यमेममां सक्त रहेनारा सुरा=देवो विषयाप्रसक्त अने समाप्तकर्तव्य होइ मनुज्य कार्योने नापसंद करता
असुरस्वरूप नरभवमां नथी आवतां. इत्यादि ए शिष्य देवनां वचनो वढे ते मुरि प्रतिबुद्ध थइ—बोधलाभ पापी सिद्धांत वचनोमां
पूर्ण आस्था करी पुनः संयममां लीन थया. पूर्वं तेणे दर्शनपरीपह नहोतो सद्यो पण पाछलधी सहन कर्यो.

—હવે કયા કર્મનો ઉદય થતા કયો પરીપહ યાગ તે કહે છે—

દર્શનમોહનીય કર્મનો ઉદય થતા દર્શનપરીપહ ઉદ્ભવે છે. જ્ઞાનોન્નરણીયનો ઉદય થતાં પ્રજ્ઞાપરીપહ યાગ છે અને તેનાજ ઉદયમાં અજ્ઞાનપરીપહ પણ યાગ છે અતરાય કર્મના ઉદય પ્રતા અભાષપરીપહ યાગ છે ચારિત્રમોહનીય કર્મના ઉદયાસરે આક્રોશ, અરતિ, સ્ત્રી, નૈરેધ્યકી, અવેલ યાચના અને સત્કાર, એ સાતે પરીપહ ઉદ્ભવે છે વાત્સીના અગીઆર પરીપહો વદની ચક્રમોદય થતાં ઉત્પન યાગ છે

પદ પરીસહા સન્ને । કાસવેણ પવેડ્યા ॥ જે ભિચ્ચુ ન વિહનિજ્ઞા । પુહો કેળાઈ કહુ તિવેમિ ॥ ૪૬ ॥

(પદ) બા [ત્રવે] સય (પરીસહા) પગેપહો (કાસવેણ) કાદયપમોધીય (પવેડ્યા) પ્રકૃપ્યા છે (જે) જે છે (ભિચ્ચુ) સાધુ (કેળાર) વોરપણ પરીપહયદે (કપડુદ) કોરપણ ઠેકાણે (પુહો) સ્પર્શ કરાયા હોય તો પણ (ન વિહનેજ્ઞા) હજાતા નથી (તિવેમિ) ૯ પ્રમાણે પરીપહ નામનુ થીજુ અપ્યયન કયુ છે, ૪૬

—ચાલ્યા—પતે દાર્થિશતિ સર્વે પરીપહા કાદયપેન શ્રીમહાત્રીરેણ પ્રવેદિતા, પ્રકર્યેણ જ્ઞાતા, યાન્ જ્ઞાત્યા ભિધુ સાધુ કેનાપિ પરીપહેણ સ્પૃષ્ટ સન્ કુત્રચિત્કર્મિસ્મિન્નિપ્રદેશે કર્મિસ્થિત્કાલે યા ન નિરયેત સય માત્ર પાત્યેત ॥ ૪૬ ॥

अर्थः—आ सर्वे परीपह काश्यपभगवाने पोते श्रीमहावीरे प्रवेदित=जाणिने ज्ञापित कर्या छे. जेने जाणीने भिळु साधु कोइ पण परीपहथी स्पृष्ट थइ क्यांय=कोइ पण प्रदेशमां कोइ पण काळे विहत थतो नथी. संयमथी पतित थतो नथी.

इदं हि कर्मप्रवादनामाष्टमो हि पूर्वस्तस्य सप्तदशं प्राभृतं, तस्योद्धारलेशं द्वितीयमध्ययनमुत्तराध्ययनस्य.

आ कर्मप्रवाद नामना अष्टम पूर्वतुं सप्तदश=सत्तरमा प्राभृतना उद्धारलेश उत्तराध्ययनतुं द्वितीय अध्ययन कहेवाय छे.

इति श्रीमद्भुत्तराध्ययनसूत्रार्थदीपिकायामुपाध्यायश्रीलक्ष्मीकीर्तिगणिशिष्यश्रीवल्लभगणिविरचितायां
द्वितीयमध्ययनं संपूर्णम्. ॥

आ प्रमाणे उत्तराध्ययनी उपाध्याय लक्ष्मीकीर्तिगणि शिष्य श्रीलक्ष्मीवल्लभगणिण विरचित सूत्रार्थदीपिका नामनी दीक्रामां
बीजुं परीपहाध्ययन पूर्ण थयुं.

॥ अथ तृतीयमध्ययन प्रारभ्यते ॥

अथ द्वितीयाध्ययनेन सह तृतीयाध्ययनस्य संबधमाह—किमालयन इत्येते परीयता सोढया ? इति प्रश्ने उत्तर चतुरंगदुर्लभत्वालयेन संबधमाह—

अथ द्वितीयाध्ययनी साधे तृतीयाध्ययननो संबध=सगति=दृष्टावि छे शु आलयन करीने आ यथा परीरहो सहन करवा ? आबो प्रश्न पापे त्पो चतुरंग दुर्लभत्वेना आलयनबधे—(ए परीपहो सहेवा) एम उत्तर मूचवी सवय कहे छे

चत्तारि परमंगाणि । दुल्लहाणीहं जतुणो ॥ माणुसत्तं सुहं संद्धा । संयममि ये वीरिय” ॥१॥

(इह) आ सत्तरमा (जतुणो) प्राणीने (चत्तारि) चार (परमंगाणि) धमना मुख्य अगो (दुल्लहाणि) दुलभ छे (माणुसत्त) मनुष्य पणु (सुह) धर्मनु अधण (सद्धा) अद्धा यपो ते [म] तथा (संयममि) संयमने विधे (वीरिय) समर्थ्य फोरवणु ?

ध्यायया—एतानि चत्वारि परमागानि, परमाणुदृष्टानि, अगानि मोक्षसाधनोपायानि, परमत्त्व ह्येतेषा प्राप्ति विना मुक्तिप्राप्तेरभावात्, कथमृतानि परमानि ? अतीर्जीवस्य दुर्लभानि, एतानि कानि ? मनुष्यत्व मनुष्यजन्म, पुनः श्रुतिधर्मस्य अधण, पुन अद्धा धर्म रचि, पुन ‘संयममि’ संयमे साध्याचारपालने चीर्य सामर्थ्य उत्पन्न स्फोरण, अत्र—

અર્થઃ—આ ચાર પરમ=ઉત્કૃષ્ટ=અંગ=મોક્ષસાધનના ઉપાયભૂત આ સંસારમાં બીજને દુર્લભ છે. એ અંગને ‘ પરમ ’ આવું વિશેષણ આપ્યું છે તે એમ જ્ઞાતવે છે કે—એ અંગોની માત્રા વિના મુક્તિલાભ મળતો નથી. એ પ્રાણીને દુર્લભ ચાર અંગ કયાં? તે કહે છે. પહેલું તો મનુષ્યત્વ=મનુષ્યજન્મ, બીજું શ્રુતિ=ધર્મશાસ્ત્ર શ્રવણ ત્રીજું શ્રદ્ધા=ધર્મમાં રુચિ, અને ચોથું સંયમમાં એટલે સાધ્યાચાર પાલનમાં વીર્ય—સામર્થ્ય—બલની સ્ફુર્તિ આ ચાર પરમ દુર્લભ અંગ આગમોક્ત છે.

ચુલ્લગપાસકધર્મે । જૂઠું રમણ એ સુમિત્રચર્કે અ ॥ ચમ્મયુગે પરમાણુ । દસ દિઘંતા મણુઅલંભે ॥ ૧ ॥ દશદ-
ષ્ટાંતવન્મનુષ્યત્વં દુર્લભમુક્તં તત્ર ચોલ્લગદૃષ્ટાંતો યથા—

આ વિષયમા—(ચુલ્લગ૦)—ચોલ્લગ, પાસક, ધાન્ય, દુત, રત્ન, મૂવીણા, ચક્ર, ચર્મ, યુગ, પરમાણુ; આ દશ દૃષ્ટાંત મનુષ્યત્વનું દુર્લભપણુ સ્પષ્ટ દર્શાવે છે.

ચોલ્લગં પરિપાટીભોજનં, તદર્થં કથા—કાંપિલ્યનગરે બ્રહ્મરાજા, ચુલનો ભાર્યા, તયોઃ પુત્રો બ્રહ્મદત્તઃ. એકદા મૃતઃ પિતા, બ્રહ્મપુત્રો બાલ ઇતિ કૃત્વા મિશ્રઋષ્યપ્રહિતો દીર્ઘષ્ટનામા રાજા તદ્રાજ્યં રક્ષતિ, સ ચુલન્યામાસત્તો જાતઃ, બ્રહ્મદત્તેન તયોરનાચારો જ્ઞાતઃ, શૂલપ્રોતપિષ્ટમયકુટકુટ્યાદિસંબંધફલદર્શનેન તાભ્યાં સ્વાનાચારમીતાભ્યાં કન્યા બ્રહ્મદત્તસ્ય પરિણાયિતા, જતુગૃહં ચ કારિતં, તાવતા ધનુર્મંચિણા તયોઃ કપટં જ્ઞાતં, જતુગૃહાત્સુરંગા લ્હાનિતા, સુરંગાઘારેઽશ્વદ્વયં સ્થાપિતં, સ્વપુત્રસ્ય વરધનુનામ્નસ્તત્સ્વરૂપં જ્ઞાપિતં, સુરંગામાર્ગશ્ચ દર્શિતઃ

प्रथम चोष्ट्य दृष्टांत कहे छे-चोष्ट्यग=एटले=परिपाटी भोजन=वदथ कथा कहे छे-कालिय नगरमां ब्रह्म नामे राजा तेने, चुलनी नामनी भार्या ए वेयनो पुत्र ब्रह्मदत्त नामे हतो ज्यारे ब्रह्मराजा प्ररी गयो त्यारे ब्रह्मदत्त वाऊक होरायी तेना यापना, वे मित्राए एक दीर्घपृष्ठ नामना राजाने मोरत्यो ते राज्यनी रक्षा करतो ते चुलनीमा आसक्त थयो आ अनाचार ब्रह्मदत्तपुत्रना जाणवामां भाव्यो पिट्टना चुकडी डुमडो करीने त बल्लेने शूत्रीमा परोगी देखाव्या तेयी दीर्घपृष्ठ तथा चुलनी मनमा पोताना अनाचारयी भय पास्या अने ब्रह्मदत्तने एक कथा परणारी प्रपच एवो रच्यो के जतु=लाखनुपर वनाव्यु तेमा ब्रह्मदत्त तथा तेरी वधू वेयने मूवावु क्युं आ कपट धनुमनीए जाण्यु ते उपरथा तेणे ए जोगणीना घरमा सुरा खोदावी अने तेनु द्वार छेडे रखायु ए द्वार आगळ ने घोडा पवनवेगी रखाव्या अने पाताना पुत्र वरधनु नामनाने आ कधी रातवी वाकैफ करीने सुरगनो मार्ग देखावी रारयो

ब्रह्मदत्तस्य वरधनुरनुचर कृत अयदा मातृप्रेरितो ब्रह्मदत्त कन्यासहितो जतुगृहे सुप्त, वरधनु प्रत्या सन्न गव सुप्त, मध्यरात्रौ मात्रा ज्वालित गृह, उल्लिखितो ब्रह्मदत्तस्तस्य च वरधनुना सुरगामार्गो वञ्जित ततो निर्गम्य वरधनुमित्रेण सह ब्रह्मदत्तोऽश्वद्वयमधिष्ठ्य दूरवेक्षो गत, अत्यन्तपश्यप्रमादश्वद्वय मृत पादगारेण मित्रेण सह ब्रह्मदत्त पृथिया प्रमति

ब्रह्मदत्तना अनुचर तरीके पाताना पुत्र वरधनुने राखी दीधा एक बखते ज्यारे ब्रह्मदत्त तथा तेनी वहु ए घरमा सुता हता ते

लाग जोइने तेनी मा चुलनीए ए घरमाँ अग्नि लगाइयो. आ समये पेळो वरधनु मन्त्रिपुत्र ब्रह्मदत्त पासेज मृतो हतो ते चेल्यो श्रुत उदी ब्रह्मदत्तने जगादी सुरंग मार्गे नीकळ्या त्यां वे घोडा हाजर हता ते उपर वेय जणा सवार थइने घणे दूर नीकळी गया. लांवा पंथना धाडाथी वेय घोडा फाडी पड्या. अने ब्रह्मदत्त तथा वरधनु पगपाळा चाल्या.

एकदा दीर्घपृष्ठप्रेषितं सुभट्टमुदं दृष्ट्वा वरधनुः पृथग्गतः, कुमारस्त्वेक एव भ्रमन् केनचिद्विप्रेण दृष्टः, तेन सहोद-
वीमुत्सीर्णः, पृथग्ब्रजंतं विप्रं ग्राह कुमारः, भो ! यदा मम राज्यप्रप्तिः स्यत्तदा त्वयागंतव्यमिति.

पाछल दीर्घपृष्ठे मोरुखेल मुभटनुं दोळुं जोइने वरधनु तो छुटो पडी गयो, एकलो ब्रह्मदत्त फरवा लाग्यो. त्यां तेने एक ब्राह्मण मल्यो तेनी साये ए अटवी=वैरानजंगल उतर्यो. ब्राह्मण ज्यारे ब्रह्मदत्तथी जूदो पडी बीजे मार्गे जवा लाग्यो त्यारे ब्रह्मदत्ते तेने कयुं के—‘मने ज्यारे राज्य प्राप्ति थाय त्यारे मारी पासे आवजो.

अथ कुमारो माहाराजा जातः, चक्रवर्तिपदवीं प्राप्तः, तदानीमागतः स ब्राह्मणः, उपानद्वचजप्रयोगेण मिलितः, चक्रवर्तिनोपलक्षितः, कुशलं पृष्टं, प्रोक्तं च मनोऽभीष्टं मार्गय ? स ग्राह ब्राह्मणो पृष्ट्वा मार्गेयिष्यामि, गतस्तस्याः समीपं, कथितवानेवं चक्रवर्ती मम तुष्टोऽस्ति, किं मार्गयामि ? तया विमृष्टं—प्रवर्धमानः पुरुष—स्त्रयाणामुपघातकः॥ पूर्वोपार्जितमित्राणां । दाराणामथ वेदमनां ॥ १ ॥ इति विमृष्टोक्तं किं संतापकारिणा बहुरिग्रहेण ! प्रार्थय ? भरतक्षेत्रे प्रतिगृहं भोजनं दीनारयुगलं च ? ततो विप्र आगत्य तथैव चक्रिणं प्रार्थयामास.

कुमार ब्रह्मदत्त राजधानिमां आ-यो अने राजा ययो एटलुज नहिं पण चक्रवर्तीपद धाम्यो त्यारे पेलो ब्राह्मण आच्यो ते लासदीमां ध्वजा ठेकाणे उपानद परोवेल लइने मत्यो चक्रवर्तीप ओळरयो कुशल पूछ्यु; कसु के- ' तारा मनमा जे अभीष्ट होय ते मागी छे ' त्यारे ब्राह्मणे कसु के- ' हु मारी स्त्री (ब्राह्मणी) ने पूछी आबु ते पछी मागीश ' ब्राह्मणे पातानी स्त्री पास जइ कसु के-चक्रवर्ती मसल ययो छे अने मने ' मनमां आवे ते माग ' एम कहे छे तो हु भु मागु ! ब्राह्मणीप विचारु के- ' पुरुष ज्यारे सपत्तिनी इद्धि पामे त्यारे पूर्वना मित्र स्त्री अने घरनो घातकी थाय आम विचारी ' भु ठाला बहु इपाधि करे तेवा कैमव पामीने करगानु हतु ? माटे मागो के- ' भरतक्षेत्रमां घरदीठ भोजन तथा बन्ने दीनार दक्षिणा मछे तेम करी आपो ' आ प्रमाणे स्त्रीनी सलाह लइ ब्राह्मणे ब्रह्मदत्त पास आवीने एज माग्यु

चक्रो हसित्वोवाच भो किमनया विख्यनया ? देशग्रामभाटारादि प्रार्थय ? स तदेव प्रार्थयति नान्य किमपीति चम्रिणा विचारित—जो जतिअस्स अत्थस्स । भायण तस्स तत्तीअ होइ ॥ बुद्धि दोणमेहे । न दुगारे पाणिय ठाड ॥ १ ॥

‘ अरे मारा जेवो चक्रवर्ती राजा मोठे माग्यु देवा तत्पर थाय छे त्यारे आ ब्राह्मण आग्लुज केम मागे छे? एम धारी राजा हसीने बोलया ‘अरे! आ ते स्त्री विठना बहोरी? कइ देन गाय भडार जेवु माग=आ भु ते माग्यु? ब्राह्मण कहे ना मारे तो एज जोइए, बीजु कसु ये नहिं चक्रवर्ती बिगारे छे के- ‘ यो यावत् अर्थस्य भाजन तस्य तावदेव भवति, वृष्टेऽपि

દ્રોણમેવે ન પર્વતે પાનોયં સ્થાયિ ' જે જેટલા અર્થનું પાત્ર હોય તેને તેટલુંજ મળે છે. ખેલે મેય દ્રોણમે વર્ષે પળ હુંગર ઉપર પાળી ઠેરે નહિ.

इति विचित्र्य प्रतिपन्नं तचकिणा, प्रथमदिने स्वगृहे सकुटुम्बस्य तस्य भोजनं कारितं दिनारयुगलं च दत्तं. एवं स ब्राह्मणो भरतक्षेत्रसंघिसमस्तगृहेषु भोजनं गृहीत्या पुनश्चक्रिणो गृहे भोजनं कर्तुमायाति किं ? कदाचिद्विद्या नुभाषादायात्यपि, पर मनुष्यावताद्भ्रष्टः पुनर्मनुष्यावतारे नायातुं शक्नोतीति. मनुष्यभवदुर्लभतायां चोल्लग दृष्टान्तः प्रथमः. पाशकदृष्टान्तो यथा—

આમ વિચારી ચક્રવર્તીજ કચૂલ કર્યું કે—'ખેલે તેમ મઝશે' પહેલે દિવસે રાજાજ પોતાને પ્રરેજ જ વ્રાહ્મણને તેના સમગ્ર કુટુંબ સહિત ભોજન કરાવતી જે દીનાર અર્પણ કર્યાં. જતીરીતે વ્રાહ્મણ ભરતક્ષેત્રનાં સમસ્તવરે ભોજન લઈને પાછો ચક્રી=રાજા=ને પ્રરે ભોજન કરવાને દિવ્યાનુભાવને લીધે આવે; પણ મનુષ્યાવતારથી ભ્રષ્ટ થયેલો ફરીને મનુષ્યાવતારમાં આવી શક્તો નથી. આનું મનુષ્યત્વ દુર્લભ છે. મનુષ્યભવની દુર્લભતામાં ચોલ્લગ દૃષ્ટાંત પ્રથમ કહીને રૂબે વીજો પાશકદૃષ્ટાંત કહે છે.

ગોલ્લદેશે ચળકગ્રામોડસ્તિ, તત્ર ચળકત્રાહ્મણઃ શ્રાદ્ધઃ, એકદા તસ્ય ગૃહે સાધવઃ સ્થિતાઃ, તદાનોં સદંટ્રસ્તસ્ય પુત્રો જાતઃ, દર્શિતઃ સાધૂનાં, સાધુભિક્તં સદંટ્રત્વેનાસૌ રાજા ભવિષ્યતિ. પિત્રાવિમૃષ્ટમસૌ રાજા ભૂત્વા નરકં ગમિષ્યતીતિ ભીલ્યા તસ્ય દંડ્યા ઘર્ષિતા, પુનસ્તાદ્દશો ગુરુણાં દર્શિતઃ, તૈરુત્તમેરુપુરુષાંતરિનો રાજા ભવિષ્યતીતિ. તસ્ય ચાલસ્ય ચાણિક્ય ઇતિ નામ દસં. અથાસૌ વર્ધમાનશ્ચતુર્દશ વિધ્યાસ્થાનાનિ પઠિત્વા કાલાંતરેણ પરિણીતઃ.

गोछदेशमां चणक नामे गाप हतु तेमां चणक नामे ब्राह्मण आचक तेने घरे साधुओ आनी रत्ना त्यारे तेने घरे दात तथा दाससहित पुत्र अवतयो, तेणे ए पुत्र साधुओने देवाढ्यो त्यारे साधुओए कहु के—‘दाससहित जन्मयो छे तेथी ए राजा यशे’—पिताए जाण्यु के—आलो राजा यशने नरके जशे पवी द्दीकयी तणे ए गलम्नी दास घसायीनाखी अने पाछो गुरुने देवाढ्यो त्यारे वली गुरुए कहु के—हवे ए बाळक राजा नहि थाय पाण ए बाळकनो जे पुत्र यशे ते राजा यशे ए बाळकनु चाणक्य पछु नाम पाव्यु ए चाणक्य महोदो थयो अने चउद विद्यास्थान भणीने समये परण्या

अन्यदा चाणक्यभार्यां भ्रातृप्रियाहे गता, तत्राया अपि सद्रूपपतिकास्तद्भगिन्यो यदथ समायाता,
ताश्च मातृपितृभ्रातृभिर्यद्वृत्तमानिता, इय चोपेक्षितप्राया त्विन्नेगमचितयन्मम पत्सुर्निर्धनत्वेनैते पित्रादयोऽपि
मा न मन्यते, त्रिभ्रा सती सा पश्चादायायाना, चाणिमयेन तस्या खेदस्वरूप दृष्ट, पितृदहे सर्वासा भगिनीना
मान स्थापमान चोक्त

एक समये चाणक्यनी भार्या पोताना भाइना विवाह उपर गइ त्या बीजी पण केटलीक धनाढ्य पतीवाळी घणी स्त्रीओ भेळी मळी इती ते स्त्रीआ तेओना मातापिता भाइ वगेरे समधीनी मानीती इती पण आ चाणक्यनी स्त्रीना तरफ सर्गेनी उपेक्षा जेवु लागवायी तेतो मनमा खिन यइने विचारमा पढी के—मारो पति निर्धन छे तेथी म.रा मातापिना भाइ वगेरे भाइ समान करता नथी, आम विचार करती खिन मनयी पाछी आनी त्यारे चाणक्ये तेना

ખેદનું કારણ પૂછતાં ‘ પિતાને ઘરે વીજી વધી બ્દેનોનું સારું સન્માન થંધુ અને મને કોઈએ મોન ન આપ્યું. આ અપમાનથી મારું મન ખેદ પામે છે. ’

ચાળિક્યથિતયતિ-અલિધંપિ જળો ધણ-ઇત્યયસ્સ લયણત્તણં પયાસેઢ ॥ પરમત્થવંધવેણવિ । લઙ્ગિલ્લહ્ હીણ-વિહ્વેણ ॥ ૧ ॥ તથા-ઋલ્લચિહ્વણાણ મેહો । અત્યવિહ્વણાણ મરુરંધં લોણ ॥ પહિવન્ને નિવ્વહ્ણં । કુર્ણંતિ જે તે જણ વિરલા ॥૨॥ ઇતિ ચિત્તપિત્વા દ્રવ્યોપાર્જનાર્થ નંદરાજાધિષ્ઠિતે પાટલીપુરે ગતઃ.

આ સાંબલી ચાળિક્યે વિચાર કર્યો—‘ જન. ધન સ્ત્રી આદિકનો અલીઋ=દામિક્ર=કેવલ દેત્રાવ મક્કાજ કરે છે પણ જ્યારે ન અર્થ-ધનાદિ વિનાનો થાય ત્યારે પોતાના ઢીન વૈષવથી લગાય છે. ’ તેમજ—કાર્ય વિનાના સાથે સ્નેહ, અર્થ-ધન વહોણાનું ગૌરવ કરવું અને કોઈ પ્રતિપન્ન-પોતાને આશ્રયે આવી પડ્યો-તેને નમાવમે, આ ત્રણ કામ જેઓ કરે તેવા જન આ લોકમાં વિરલા થોડા છે. આમ વિચારીને દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવા નંદરાજા જ્યાં રાજ કરે છે એવા પાટલીપુરમાં ગયા.

તત્સભાયાં પૂર્વદિગ્ન્યસ્તે આસને નિપણઃ, તત્ર નંદેન સમં કથિનૈમિત્તિકસ્તદ્રાયાતઃ, તેનોક્તમેષ વ્રાહ્મણો નંદવંશસ્ય છાયામતિકમ્ય સ્થિતોઽસ્તીતિ; તદ્રાક્યશ્રવણાદ્ ભૃગૈસ્તથાપિતાં દ્વિતીયે આસને ઉપવિષ્ટઃ, પ્રથમે

करवन्ति स्थापयति, तृतीये दडकं, चतुर्थे जपमाला, पचमे यज्ञोपवीतमेव चेष्टा कुर्वन्वसौ नदमृत्यै शठ इति कृत्वा
यष्ट्यादिभिराच्छेदितो द्वेयमापनस्तदानीमेवमुवाच—

नदराजानी सभामां गया त्या तेयने पूर्वदिशामा आसन नास्ती आप्नु ते उपर वठा त्या नदनी साये एरु नैमिस्सिप=
शकुनादि जाणनार=आख्या तेणे पट्ट के—‘ आ द्राक्षण नदवस्वनी छायानो अतिक्रम करीने वेठेलां छे’ आ वाक्य साभलीने
नोनरोए उठाडया एण्छे ए प्रथम आसन उपर पोतानो लोढो मूनी पोते वीजा आसा उपर वेठो, वीजा आसनपरधी उठाडयो
तो ते आसन उपर दड मूकी वीजा आसन उपर वेठो, त्यायो उठाडयो त्पारे तेनापर त्रपयाला मूकीने चोथा आसने गया
त्यायी उठाडयो के ते पर यज्ञोपवीत राखीने अन्य आसने वसवा जाय ठे त्या राजनोरोरए तेने शठ जाणी शत्रुदोषी मायो
आधी ते क्रोधमा आधीने तेज सणे गेल्यो के—

कोशेन भृत्यैश्च निषट्मूल । पुत्रैश्च मित्रैश्च विद्वदशास्त्र ॥ उत्पाट्य नद परिगतयामि । महाद्रुम वायु
रिचोग्रयेग ॥ १ ॥ ततो विगतारितो राजा भविष्यामीति स माधुच सारन् भाग्यवत पुरुष विलोकयन् मेदिन्या
भ्रमति अन्यदा नदस्य मधुरपालकाणां ग्रामे गत परिव्राजकत्वेण चाणियय, तत्र मधुरपालकद्वन्द्वस्य गर्भिण्या
स्निग्धद्रूपानदोद्गदो जात

‘खजानो तथा नोकर चाकरथी जेनां मूल जाम्पां छे, पुत्रपित्रादिकथी जेनी शाखाओ वथी छे, एवा आ नंदरूपी वृक्षने, महीटा वृक्षने जेम उग्रवेगवाळो वायु उथलावी नाखे तेम हुं उखेडी नाखीश; त्यारे हुं जूदारूपमां राजा थइश.’ आ समानुं वचन याद करतो भाग्यवान् पुरुषने खोलतो पृथ्वीमां भमवा लाग्यो. एऊ समये फरतो नंदना मथूर पाळनारना गाममां चाणक्य संन्यासी वेपे जइ चड्यो. त्यां ए मथूरपालक वृद्धनी गर्भिणी स्त्रीने चंद्रपान करवानी हेळ [गर्भिणी स्त्रीने इच्छा थाय ते हेळ कहेवाय] थइ.

तथा पित्रादीनामुक्तं, पित्रादिभिर्गृहागतस्य चाणिक्येनोक्तमहं बुद्ध्या दोहदमस्याः पूरयिष्यामि, यद्यस्याः पुत्रमष्टवार्पिक मे ददत? तैस्तथेतिप्रतिपन्नं, चाणिक्येन सा सच्छिद्रमंडपे शाशिता, तन्मुखाभिमुखोच्चैस्तरप्रदेशे शर्करामिश्रदुग्धभृतस्थालप्रयोगो विहितः, तद्विद्वत्तस्यामुखे पतिताः.

तेणीए पोताना पिता वगेरेने जणाव्युं अने पिता वगेरेए घरे आवेला चाणक्यने कळुं त्यारे चाणक्ये कळुं के-हुं बुद्धि कल्पनाथी तेनो ए दोहद=मनोरथ पूर्ण करीश आम कहीने तेजे एक शत मागी के-‘तेमे आ स्त्रीने पुत्र आवे ते आठ वर्षनो धाय के तत मने आपी देवांनुं कळुं करो तो ए गर्भिणीनो संकल्प हमणां पूर्ण कळं. सर्वेए कळुं कर्तुं चाणक्ये ते गर्भिणी स्त्रीने उपरछींडांवाळा मंडपमां सूत्रारी अने मुख सामो उंचा प्रदेशमां साकर नाखेला दूरथी भरेलो थाळ मुकाव्यो, ते एवी रीते के ए थालमांथी दूधनां दीपां ते स्त्रीना मुखमां पडे.

ततस्तदोद्दृष्टिर्जाता, कालक्रमेण पुत्रो जातस्त्वस्य चद्रगुप्त इति नाम दत्त, यावच्चद्रगुप्तस्तत्र वर्धते, तावचा-
णिकयोऽपि देशातरे धातुवादादिक शिक्षयित्वा पुनस्तत्रागत स चद्रगुप्तो दारकै समं राजनीत्या क्रीडा कुर्वन्
दृष्ट, तत्र समागत्य स बालश्चाणिक्येन याचित, बालकैर्नोक्त मा गृहाण? चाणिक्येनोक्त गोस्वामी त्वा ताड
यिष्यति, तेनोक्त वीरभोग्या वसुधरा

आम करवाथी ते गर्भिणीनो चद्रपान सबधी दोहद=मनोरथ-पूर्ण ययो दसमास पूरा यता ते स्त्रीने पुत्र आव्यो, तेषु
नाम चद्रगुप्त राख्यु आ बालक वीना छोकराभोनी साये क्रीडा करवामां पण राजनीतिनी रपत रभतो दीडो त्पारे चाणिक्ये
आवीने माग्यो बालके चाणिक्येने कटु के-‘आप मने लइ जाओ’ चाणिक्ये कटु वने गोस्वामी ताडन करथे; बालके कटु के-
वसुधरा ना वीरनी भोग्या छे

चाणिक्येन ज्ञातमय महामुदारचरित इति ज्ञात्वा कस्यचित्प्रत्यासन्नपुरुषस्य दृष्टमय कस्य सुत? तेन मातु
र्दोहदपूरक चाणिक्यमुपलक्ष्य तब पुत्रोऽयमित्युक्त, चाणिक्य उवाच हे बाल! त्व चल मया सम? त्वामह
राजान करोमि चलित्वाणिक्येन सम बाल, परदेशशिक्षितधातुवादद्रव्यबलेन लोको घनो मेलित, गत्या
पाटलीपुर रुद्ध, नदो यहिर्निर्गल तेन सम युद्ध चकार, भग्नचाणिक्य- मेलितो लोक सर्वोऽपीतस्ततो जगाम,
चद्रगुप्त लाटना चाणिक्यो नष्ट

आ वचन सांभळी चाणक्ये आ बाळक महान् उदार चरित यवानो छे आम जाणीने कोइ पांसे उभेला पुरुषने पूळ्युं. 'आ केनो पुत्र छे?' तेणे तेनी माना दोहदपूरनार चाणक्य धारीने 'तमारो पुत्र छे?' एम कळुं. चाणक्ये बाळकने कळुं के-
चालो मारी साये हुं तमने राजा करवानो छुं' ते बाळक चाणक्यनी साये चाल्यो. परदेशमां शीखेल धातुवाद=कीमियागरी=की-
मीया=धी मेळवेल द्रव्यता वळवडे घणा लोकोने भेळा मेळवी जइने पाटलीपुर रुंळ्युं. आ समये नंदराजा सैन्यसहित बहार
नीकळ्यो तेनी साये युद्ध कर्युं तेमां चाणक्य भाग्यो. भेळा करेला सर्वलोको आम तेम चाल्या गया. अने चंद्रगुप्तने लइने
चाणक्य कयांक अदृश्य थड गयो.

नंदपुरुषा अश्वारूढास्तं विलोकयंति. एते त्यागताः, अहं तु सवालः पादचारी, अश्वारूढाणामेतेषां पुरः क
यास्यामीति ध्यात्वा सरस्तीरस्थितं रजकं दृष्ट्वा चाणिक्यः प्राह भो रजक! मारणागमनं दभटाः समायांति, तद्वचः
श्रुत्वा राजको नष्टः, चाणिक्यः स्वयं रजको जातः. चंद्रगुप्तस्तु सरसि प्रवेशितः, एको नंदाश्वचारस्तत्रायातः, तेन पृष्टं
भो रजक! चंद्रगुप्तः क्व गतः? रजकः प्राह अस्मिन् सरसि प्रविष्टः, अश्वचारेण स्वघोटकस्तस्यापितः, खड्गमपि
तस्यापितं. स्वयं तु सरःप्रवेशाय यावत्सज्जो भवति. तावता तेनैव खड्गेन स चाणिक्येन द्विधा कृतः.

नंदराजाना माणसो घोडाचड चाणक्यने चारेकार गीतवा नीकली पड्या. माणसोने जोइ चाणक्ये विचार्युं के-आ तो
आची पर्होल्या हुं एकलो, साये आ बाळक, हुं पगपाजो आ घोडास्वारनी आगळ कयां जइ शकीश? आम मनमां धारी

તલ્લાવતીરે ડમેલા રજક [ધોવી] ને જોઈ ચાળકયે કહ્યું કે—'હે રજક! મારવાને નદના માણસો આવે છે' આ સામઢી રજક ધાગ્યા અને ચાળકય પોતે રજક થઈ ડમા રહ્યા અને ચંદ્રગુજને તઢાગ્યાં ગુસાડી દીધો ઇક નદના ધોદાસમારે આવીને પોતાનો પૂછ્યું કે—'હે રજક! ચંદ્રગુપ્ત કયા ગયો' ત્યારે રજકની ડમેલા ચાળકયે કહ્યું કે—આ તલ્લાવમા પેઢી છે ત્યારે સવારે પોતાનો ધોદો આ ધનાવડી રજકને સોંપ્યો અને લડગ પળ તેને સોંપી અને પોતે તલ્લાવમા પેસવાને સજ્જ થાય છે ત્યા ઇજ લડગયી ચાળકયે તે સમારના ધે ઢાગ કરી નાર્યા

पश्चात्सरसो निष्क्रासितश्चाणिश्येन चद्रगुप्तः, अश्वमधिरोहितः पथि गच्छता चाणिश्येन चद्रगुप्तः पृष्ठो भो यस्या वेलाया एव मयाश्ववारस्य दर्शितस्तदा तत्र मनसि किमभूत्? चद्रगुप्तेनोक्तं मयैव ज्ञातं मम हितायैव भवताह दर्शितं चाणिश्येन ज्ञातं योग्योऽयमेव, पश्चाच्चद्रगुप्तः क्षुधातो जातः, ततश्चाणिश्येन कापि स्थाने सद्यो ताह दर्शितः

शुक्तस्य षडुक्तस्य जठरं विधातुं ।
 शट तळाव्वाथी चद्रगुप्तने वहार निमाली घोडा उपर चढायो
 म उयारे पेला सवारने तु तळाव्वा पेठेलो देखाव्यो त्वारे तारा मनमा शु थयु? चद्रगुप्ते जवार दीथो के-मारा मनमा
 म उयारे पेला सवारने तु तळाव्वा पेठेलो देखाव्यो? आ आपे मने देखाव्यो? आ सामळो चाणमयने निश्रय थयो के-‘खरेग्वर आ कोइ
 एमज थयु के आ मारा हितने माटे आपे मने देखाव्यो? आ सामळो चाणमयने निश्रय थयो के-‘खरेग्वर आ कोइ
 शुक्तस्य षडुक्तस्य जठरं विधातुं ।

योग्य पुरूप छे.' ते पछी चंद्रगुप्त धुध्राथी पीडावा लाग्यो. आ चलते चाणक्ये कोइ स्थानमां एक जन्मेला बहुकहुं जठर फाडीने तेमांथी दधि तथा कांगनो कूर निकालीने चंद्रगुप्तने जमाडयो.

ततो ग्रामे भिक्षां कुर्वन्चाणिक्यो भ्रमति. एकदा कस्मिंश्चिद् ग्रामे चाणिक्य एकस्या वृद्धाया गृहे भिक्षार्थं गतः. तत्र तया बालकानां भोजनाय भाजने क्षैरेयी क्षिप्ता, एकेन गालेन मध्ये हस्तः क्षिप्तः, दग्धः स रोदिनि तयोक्तं रे मूढ ! त्वमपि चाणिक्यवन्न जानामि, चाणिक्येनोक्तं हे मातश्चाणिक्यः कस्मान्मूढः ? तयोक्तं पूर्वं पार्श्वानि गृह्यते ततो मध्ये हस्तः पाल्यते भोजने राज्यग्रहणे च.

तदनंतर गामेगाम भिक्षा मागतो चाणक्य फरतो तेठलामां कोइ एरु गाममां चाणक्य एरु वृद्धाने घरे भिक्षा माटे जइ नीकळ्यो त्यां ते डोशी पोताना बालकने जमाडतां थालीमां खीर पीरसी एरु बालके थालीना मध्यमां हाथ नाखतां दाझीने रोवा मंडथो त्यारे डोशी बोल्यां के—' रे मूढ ! तुं पण चाणक्यनी पेठे नथी जानतो ? चाणक्ये पूछ्युं के 'डोशीमां चाणक्यने मूढ सा उपरयी कर्षो ? ' ते वृद्धाए जवान आप्यो के—'योजनमां तथा राज लेचामां प्रथम पडलामां अने पछी वचमां हाथ नाखवो.

तत् श्रुत्वा गतश्चाणिक्यो हिमवत्पार्श्वे, तत्र पर्वतनामा परिव्राजको राजा, तेन सह मैत्री कृता चाणि-

परेन तस्य प्रस्तावे उक्त नदराज्य लात्वार्धमर्थं त्वया चद्रगुप्तेन च भुज्यते, प्रतिपक्ष परित्राजकराजेन तत्
सैयेन सह दावपि चल्ति, मार्गस्थग्रामनगराणि स्वायत्तीकृत एरुदा मार्गे मर्गे मर्गे नगरभागत, तद् गृहीतु
न शक्यते, परित्राजकवेयेण चाणिक्यो नगरमध्ये प्रविष्ट, तदतरदेवदेवीमूर्तय सप्रभावा दृष्टा, विनिप्रया मागया
पौरान् यिप्रतार्थं ता सर्वा दूरीकृता, ततो नगर गृहीत क्रमेण ससैन्यौ तौ पाटलीपुत्रपरिसरे गतौ, रद्द तनगर,
नदो धर्मदारेण निर्गममार्गं यत्, ताभ्यामुक्तमेकरथे पावमाति तावत्प्रमाण विस्तारासुतादिकं लात्वा निर्गच्छ?
नदेन तथैव कृत

आ सांभलीने चाणरय दिमालयतळटा भणी चाली नीकळ्यो त्या जाय त्यातो परंत नामना परित्राजक राजा राज्य करता होता
तेनी साये मैत्री करी गतनो मसग चाकता चाणक्ये पद्यु के-नदराजानु राज्य लहने अर्थ चद्रगुप्त भोगवे अने अर्थ तमारे
छेयु परित्राजक राजाए आ बात कपूळ करी पेयनणा सैय सहित उपहया आगळ चालता मार्गसा आवता गाभडा स्वाधीन
करता जाय छे इवे रस्तामा एक मशेंदु नगर आयु आ नगर गृहण करी न शकणु त्यारे चाणरय परित्राजकवेय लड नगरसा
पेठा रथा हो देर तथा देवीनी म्पाववाळी मूर्तिभो दीठी विचित्र माया प्रयोगवढे लोकोने छेतरा ए मूर्तिभो दूर करीने नगर
लीपू. क्रमे करी आगळ वयता सैय सहित ते चद्रगुप्त तथा चाणक्य ए रने पाटलीपुत्र नगरना परिसर-सिमाडामुभी भाभी
गया अने नगरने म्ध्यु नदराजाए धमडारे नीकळी जवा मागणी करी त्यारे चाणक्ये तथा चद्रगुप्ते कबु के-एक रथमा जेटळु
माय नेटडु द्रव्य स्त्रीभो पुत्र वगैरे लहने नीकळी जाभो नदराजाए नेम कर्यु

एका नंदपुत्री रथस्थिता निर्गच्छन्ती पुनः पुनश्चंद्रगुप्तं पश्यति, नंदेन भणितं ग्रहि ? सा रथाट्टसीर्यं चंद्रगुप्तरथे गत्वा यावदारुहति तावत्तद्वथे नवारका भग्नाः, अमंगलमिति ज्ञात्वा चंद्रगुप्तेन सा निपिद्धा, चाणिक्येनोक्तमिमां मा निवारय ? नवपुरुषयुगानि यावत्तत्र वंशो भावीति, प्रतिपन्नं तेन.

आ समये एक नंदनी पुत्री के जे रथमां बेठी हती तेणे नीकळतां चंद्रगुप्तेने जांयो. नंदे कळुं के—‘जळुं होय तो जा’ एम सांभळताज चट रथमांथी उत्तरीने चंद्रगुप्तना रथमां चडवा जाय छे त्यां रथना चकना नव आरा भांगी पड्या. अमंगल थळुं जाणी चंद्रगुप्ते तेणीने निषेध कर्यो. चाणिक्ये कळू—‘तेणीनुं निवारण मा कर कारण के नव पुरुषयुग पर्यंत तारो वंश थशे. आ साभळी चंद्रगुप्ते तेणीने रथमां आत्रवा दीधी.

अथ परिव्राजकराजचंद्रगुप्तचाणिक्याः पाटलिपुत्रमध्ये प्रविष्टाः, गता राजगृहे राज्यं द्विधा विभज्य गृहीतं, तत्रैका विषकन्यास्ति, तां दृष्ट्वा परिव्राजकराजः, कामविदुलो जातः, चाणिक्येन सा तस्यैव दत्ता, तस्याः प्रथम-संगेनैव स विषातो जातः, यावता चंद्रगुप्तो विषप्रतिकारं करोति तावता चाणिक्येन भृकुटिः कृता, कर्णे चेमं श्लोकं पठितवान्—

अनंतर परिव्राजकराज तथा चंद्रगुप्त अने चाणक्य, त्रणे पाटलीपुत्रां दाखल थया, राजगृहमां जइ राज्यना बे भाग करी

ચદ્રગુપ્ત તથા પરિત્રાજનરાજે પોતપોતાના ભાગ સમ્બાલી લીધા આ નગરમા એક વિષકન્યા હતી તેને જોઈને પરિત્રાજનકરાજ ક્રામાતુર થયો ચાળકચે તે કન્યા તેનેજ આપી તેના પ્રથમ સમયીજ તે વિષપીડિત થયો ચદ્રગુપ્ત તેને માટે વિષનો પ્રતિકાર કરવા જતો હતો તેને ચાળકચે ખુકુટીથી દુધારો કર્યો અને વાનમા આ શ્લોક સમજાવ્યો

તુલ્યાર્થ તુલ્યસામર્થ્ય । મર્મજ્ઞ વ્યવસાયિન ॥ અર્ધરાજ્યહર મિત્ર । યો ન હન્યાત્સ હન્યતે ॥ ૧ ॥ તત્તથ્ચદ્રગુપ્ત સ્યસ્તાત્મતીકારાદ્ દુરીનૂત , પરિત્રાજનકરાજસ્તુ મૃત તત્તથ્ચદ્રગુપ્ત સર્પૂર્ણ રાજ્ય કરોતિ, પર નદમનુષ્યાશ્ચૌર્યેણ દેશો પદ્મવ કુર્વન્તિ ઇકદા ચાણિક્યશ્ચૌરદમનોપાય વિંતપન્નગરાદ્દહિર્ગત , તત્ત્ર નલદામકુર્મિદ્ સગુપ્ત મત્કોટકેશ્વરાદિત્ત દૃષ્ટા કોપાસેષા વિલ ભ્વન્તિથ્વા પ્રજ્જવાલયન્ દષ્ટા

તુલ્યાર્થ તુલ્યસામર્થ્ય મર્મજ્ઞ પચમાયિન । અર્ધરાજ્યહર મિત્ર યો ન હન્યાત્સ દ્યયતે ॥ અર્થાત્—એક પ્રયોજનરાજા સમાન સામર્થ્યવાન્ મર્મને જાણનાર અને ડયોગી હોડ અર્ધરાજ્યનો ધણી થનાર મિત્રને જે ન હજે તે પોતે હણાય છે આ સામઙ્ગી ચદ્રગુપ્ત તેના ઉપાય કરવાથી દૂર સ્વસ્તી થયો અને પરિત્રાજનકરાજ વિષ વ્યાપી જવાથી મૃત થયો ત્યારે ચદ્રગુપ્ત સર્પૂર્ણ રાજ્યનો માલિક થયો, પરતુ નદરાજાના માણસો ચોરીથી દેશમા ઉપદ્રવ કરવા લાગ્યા એક સમયે ચોરને દમવાના ઉપાયનો ચિતાર કરતા ચાળકચ ત્રગની વહાર નિષ્ફળા ત્યા એક નલદામ નાપનો કુર્વિદ=સાઘવી-પોતાના નાના પુત્રને મકોટાપ કનેદયો હશે તેથી કુપિત થઈને મકોટાનુ દર ગોતી સ્વોદીને વાઢતો જોયો.

चाणिक्येन चितितं योग्योऽयमिति तस्यैव तलारत्नं दत्तं, पश्चात्स चौरनिग्रहं करोति, प्रत्युत किञ्चिदुप-
कारादि न करोति, तेन सर्वेऽपि चौराः द्रगदिता व्यापादिताश्च, जातं निष्कटकं राज्यं. अथ कोशार्थं चाणिक्य
उपायं करोति एकदा पाटलिपुत्रसंबन्धिनो व्यवहारिणो भोजनार्थमाकारिताः, भोजनान्ति तेषां चंद्रहासमदिरा दत्ता,
ते विह्वलीभूतास्तावता चाणिक्यः समुत्थाय नृत्वननेवं पठन्ति—

चाणक्ये विचार्युं के ' आ वेरवालनार पाको योग्य छे ' आम जाणो तलार=कोटवाल=तरीके तेने नीमी तेने हाथे चौर
निग्रह कराववा मांड्यो. पण तेनो कंइ उपकार कर्यो नहि. तेणे सर्व चौर मकट कर्या अने मारी पण नाह्या, राज्य
निष्कटक थयुं. हवे चाणक्ये खजानो भरवा उपाय आदर्यो. एक वखते पाटलिपुत्र नगरना तमाम वेपारीओने जमवा बोलान्या
जमी रवा पछी तेओने चंद्रहास मदिरा पाइ तेथी ते क्या विहल थया ते वारे चाणक्य उभो यह नाचतो
नाचतो बोल्यो के—

दो मज्झ धाउरत्ताइं । कंचणकुंडिआनि दंडं च ॥ रायावि अ मे सत्थी । इत्थ विना मे होलं वाणहि ॥१॥ इदं
श्रुत्वापरः कश्चित्समुत्थायाजन्मतोऽपि यन्न प्रकटितं तद्वदति, इतः सहस्रयोजने हस्तिपददेशे टंकानां लक्षमस्ति,
अत्रार्थे ममापि होलं वादय? अपरः पठति मया तिलाढक उप्तोऽस्ति, ततो मम ते तिला षट्पलक्षाणां निवस्यन्ते,
अत्रार्थे ममापि होलं वादय? अन्यः पठति तावत्यो मे गावः संति, यासां नवनीतेन महागिरिनिदीप्रवाहो रुध्यते.

‘ કે મધ્યે પાટુરનીત, કાંચન દુલિખા અને દદઃ; રાના પળ મને સ્વસ્તિ ન હોય, અહીં મારુ હોલ=અપમાનવાચક શબ્દ બોલાવી ’ આ સાપ્તકી અપર કાદ ઉપો થઈ બન્યપી માદીને જે પ્રકટ નહાતુ કર્યું તેવુ બોલ્યો કે— ‘ અહીંથી એક હજાર યોગનને અતરે હસ્તિપદ દેશમાં એક છાલ ટકન્થિકા છે — ‘ એ વાતમા મારી પણ હોલ=અપમાન શબ્દ બોલાવો ત્યાં ત્રીજો હઠીને બોલ્યો કે મેં તલનુ એક આન્ક (૨૫૬ મોલા) ચાવેલ છે તેમાંથી ઘણા છાલના તલ નીપજશે એ વિષયમાં મારી પણ હોલ બોલાવો ચોથો હઠીને બોલ્યો કે-મારે ત્યાં પટલી થયી ગાયો છે કે જેના માલખનો પર્વત નદીના વેગને રોકી દીધે માટે મારી પણ હાલ બોલાવો

અપર પ્રાજ્ઞ તાવલ્યો મેં વહવા સતિ યાસામેકદિનજાતે કિશોરપુચ્છકેશે પાટલિપુરનમોમહલ છાવ્યામિ અન્ય પ્રાજ્ઞ તાદશા મેં જાલય સતિ, યદ્દીજૈ પ્રલ્હા જાલયો નવિના ભવન્તિ, અત્રાર્થે મમાપિ શેલ વાદય ? એવ સર્વેમાં વિચ્છમર્યાદા શ્રુત્વા જાણિયવેન યથાયોગ્ય વિત્ત ગૃહીત અથ જાણિક્ય સુધર્મોપાર્જનોપાય ચિંતયન્ દેવમારારાથ, તુષ્ટેન દેવેન તસ્ય જયિન પાશકા દસા

પાંચમો હઠીને બોલ્યો કે-મારે પટલી થયી ઘોડીઓ છે કે જેના દરુ દિને જળેલા વહેરાંના પુછદાના વાઢવી આ પાટલીપુર ઉપરનુ આકાશ છવાઈ જાય માટે મારીએ હોલ બોલાવો વલી એક છદ્દો હઠીને બોલ્યો કે-મારે ત્યાં પર્વી શાઢ છે કે જેના ચાવેતરવી રોજ નવી શાઢ ઉત્પન્ન થાય છે આ વાતમા મારી પણ હોલ બોલાવો. આમ વથાયની ગુજાય

जाणी लइने चाणक्ये वधा पासेथी यथायोग्य द्रव्य कढाव्युं. पछी चाणमय मुवर्ण मैळववाना उपायतुं चितन करता देवनी आराधना करवा लाग्यो. देवे तुष्ट थइने तेने सर्वेने जीते एवा पाशा आप्या.

चाणिक्येन तैः पाशकैः कथिन्नरः शिक्षितो द्यूतार्थं प्रेरितः, स गृहीतसुवर्णटंककस्थालः पुराभ्यंतरे अमनेनं वक्ति, अहं यदि जयामि तदा सुवर्णटंककमेकं गृह्णामि, मां यद्यन्यो जयति तदा तस्य सुवर्णटंककस्थालमिदं दद्यामीति श्रुत्वा बहवो जनास्तेन समं द्यूतमीडां कुर्वन्ति, परं हारितेव जना आप्नुवन्ति, स तु सर्वत्र जयति. एवं पाशकयुक्तस्य तत्पुरुषस्य पराजयो दुर्लभस्तथा मनुष्यत्वप्राप्तिर्दुर्लभेति पाशकदृष्टान्तः. (२)

चाणक्ये एक पुरुषने आ पाशा तथा सोनाना टंकनो भरेलो एक थाळ आपीने शरेरमां द्यूत=जुगार=ने माटे मोकल्यो. ते पुरुष नगरमां फरतो एम चोले के जो दुं जीतु तो एक मुवर्णनो टंक लउं अने जो मने कोइ जीते तो तेने आ सुवर्णटंककी भरेलो थाल आपी दंड. आ सांभळीने वणा जण तेनी साये द्यूत रगवा उत्तर्या पण वधाय हारता गया. अने पेलो पुरुषज सर्वत्र जीत्यो. आ पाशक युक्त पुरुषनो पराजय जेम दुर्लभ तेम मनुष्यजन्म प्राप्ति पण अति दुर्लभ जाणवी आ पाशक दृष्टान्त कर्तो.

‘ धत्तेहि ’ भरतसत्कानि सर्वाण्यपि धान्यान्धेकत्र समील्य मध्ये सर्पपप्रस्थप्रक्षेपः केनचिद्देवेनाभिधी-

यते, तत्सर्वमेकीकृत्य कस्याश्चिदतिवृद्धाया दीयते, तस्या यथा सर्वधान्याना प्रत्येक पृथक्करणं हुण्कर, तथा मनु
ष्यत्वमपि दुर्लभ (३)

— इवे धान्यनो दृष्टाव वदे छे —

आ भरतखदना तमाम धान्य एकत्र मेळवीने तेमा सर्पप [६४ तोला] मस्यनाखी कोइ देवे एक अति वृद्ध दोशीने आप्या
होय तो ते दोशीने सर्वधान्याने एकेरु नोखा करवा जेम हुण्कर थाय तेम मनुष्यत्व दुर्लभ छे

‘जूपत्ति’ एको राजा तस्याष्टोचरशतस्तभालकृता सभास्ति, सभे सभे च १०८ कोणा सति एकदा तस्य
राज्ञ पुत्रो राजान मारयित्वा स्वय भोमनुमीरते, तस्याध्यवसायो मन्त्रिणा ज्ञात, कथितश्च राज्ञे, राज्ञापि पुत्रायोक्त
हे पुत्र योऽस्माकमनुग्रहं न सहते, स शूत खेलयति, यदि जयति तदा तस्य राज्य दीयते

— ‘जूपत्ति’ चोपु जुगारनु दृष्टाव कहे ते—

एक राजानी एक्सो आठ स्तंभवाली सभा होती ते दरेक थायलाभा एक्सोआठ हामू होती एक समये आ राजाना पुत्रे
राजाने मारीने पोते राज भोगचवा सकल्प कर्यो, आ निश्चय मंत्रीनी जाणवाभा आवता तेजे राजाने कही दीयो राजाप
पुत्रने तेडावीने मरु के-जे आपणा अनुक्रमने सहन न करे ते शूत खेले छे, तेमा गो जीने तो तेनेराज्य दीये छे.

शूतक्रीडनविधिरयं वर्तते, कुमारस्यैकवारं दायो भवति, राज्ञो यथेच्छया भवति, एवमष्टोत्तरशतस्तंभाना-
मेकैकं कोणमष्टोत्तरशतवारं जयति, तदा तस्य राज्यं दीयते, त्वय्येव कुर्विति राज्ञोक्तं कुमारस्य, यथास्य
कुमारस्यैतत्करणं दुष्करं, तथा मनुष्यत्वमपि दुर्लभं. (४)

शूत रमवानी रीत एवी छे के—कुमारनो वारो एक वार आवे छे अने राजातो इच्छा प्रमाणे दा लइ शके छे. एम आ
सभाना एकसोआठ स्तंभमां एक एक स्तंभना एकसोआठ खूणा छे ते एक एकने एकसोआठ जीते एम जीततां
जीततां ज्यारे तमाम स्तंभना तमाम खूणा जीताइ रहे त्यारे तेने राज्य मछे. तमे पण एम करो. जेम ए कुमारने एवी रीते शूतमां
जीतबुं दुष्कर थयुं तेबुं आ मनुष्यत्व पण दुर्लभ जाणबुं.

‘ रणयति ’ एकस्मिन्नगरे कस्यचिद्वयवहारिणो नानारत्नानि, स लोभाद् व्यापारयति. अन्यदा पितरि
देशांतरगते पुत्रैः कोटिध्वजत्वार्थं दूरदेशांतरीयपुरुषाणां हस्ते तानि दत्तानि, जाताः पुत्राः कोटिध्वजाः, कियता
कालेय पिता शूता गृहमागतः, ज्ञातवान् रत्नविक्रीणनं, रोषं विधाय पुत्रानेवमूचे मम रत्नानि पश्चाद्वापयतुं, यथा
तत् पाश्चात्कालं दुष्करं, तथा मनुष्यत्वमपि दुर्लभं. (५)

‘ रणयति ’ पांचसुं दृष्टांत कहे छे—एक नगरमां कोई वेपारीने त्यां नाना प्रकारनां रत्न हतां पण लोभने लीधे ते
वापरतो नहिं. एक समये बाप देशांतर गया त्यारे पाछलथी पुत्रोए कोटिध्वज बनवाना इरादाथी ते रत्नो कोई दूर देशांतरना

पुरुषना हायमा दीर्घां अने ते पुत्रो वोटिछज चयां केटलेक काले पिता ज्यारे घरे आया त्वारे तेजे जाण्यु के रत्न रेची नाट्या आ उपरयी रोये पराद पुत्रोने कहु के-मारा रत्न पाठा अणावा जेप दूर देशावर गयेलां रत्न पाछां वळवा दुल्हर थया तेम मनुष्यत्व दुर्लभ छे

‘सुविणेत्ति’ पाण्डलिपुरात्कलाकुशलो मूलदेवो राजपुत्रो द्यूतव्यसनात्पित्रा परामृतो निर्मनो गुटिकाकृत वामनरूप उज्जयिनीं गत, तत्र तादृशा रूपेणैव तेन वीणाकला जनानां दर्शिता, विस्मिता जना, वीणाकलायास्तं सर्वत्र प्रसृता, श्रुता च देवदेवतया वेदयया ततस्तया तस्याकारणाय वेदीं प्रतिता, तया चागत्यैवमुक्त भो वामन ! त्वा मत्स्यामिन्याकारयति

‘सुविणेत्ति’ सुगिणानु छट्ट हट्यात कहे छे-पाण्डीपुरवी कळामां कुतळ मूळदेव तामनो राजपुत्र द्यूतव्यसनने लीं रे वापे फांदी मूययो ते त्यांची नीकळी गुटका साधनवी वामनरूप धारण करी उज्जयिनी गयो त्या ए वामनरूपेज तेजे लोकाने पोतानी वीणा वगाडवानी कळा देखाडी ते जोडने जनो अत्यंत मिस्मित थया अने गापमा तेची वीणावादन कळा संगपी वात फेलाइ गइ. आ यात देवदत्ता नामनी वेस्याए साभळी त्वारे तेने बोलाववाने पातानी दाती मोरनी ए दासीए आवीने कहु के-
‘हे वामन ! भमारा स्वामिनी तमने गोलावे जे

तेनोक्तं—या विचित्रविटकोटिनिघृष्टा । मयमांसनिरतातिनिघृष्टा ॥ कोमला वचसि जेतसि दुष्टा । तां भजंति गणिकां विशिष्टाः॥ १ ॥

भाषांतर
अध्ययन३
॥२२२॥

त्यारे वामने कलु-जे विचित्र स्वभावना असंख्य विटजनोथी घसाइ गयेली अने मयमांसमां आसक्त होइ अतिनिघृष्ट गणातो वळी वचनमातो अतिकोमल छातां चित्तमां अतिदुष्ट एवी गणिकाने शिष्ट पुरुषो कदी पण सेवता नथी.

वामनैवमुक्तेऽपि तथा चेदथा विचित्रैः सामवचनैर्गृह्मानीतः, देवदत्तया च तेन समं वीणावादो विहितः, वामनेन वीणाकलादिभिर्देवदत्ता जिता, पादयोर्निपत्यैवमूचे भो पुरुष ! स्वरूप प्रकटय ? अनया कलया कलया ज्ञायते त्वमीदृशो वामनरूपवान्नासि, मूलरूपं ते पृथग्भविष्यतीति तव रूपं प्रकटय ? वामनेन वेद्यावचनरंजितेन स्वरूपं प्रकटितं, सापि भृशं तद्रूपचमत्कृता प्रकाममागृह्य स्वगृहे तं स्वभोगासक्तं चकार, अतीवतत्प्रीतिपात्रं बभूव,

वामने आवां अनादर वचनो कक्षां तथापि ते चेटी घणा विनययुक्त विचित्र वचनथी समजावीने वेश्याने घरे उपाडी आवी. देवदत्ता वेश्याये तेने आदर आपी तेनी साये वीणा वादननी हरीफाड करतां देवदत्ता गणिकाने वामने हरावी, ते वामनना पगमां पडीने बोली के-हे पुरुष ! तारुं खरुं स्वरूप प्रकट कर. आ तारी वीणा वादननीकला जोतां तुं आवां वामनरूप न हो किंतु तारुं मूलरूप कंड जूदा प्रकारनुं हरो, माटे तारुं खरुंरूप प्रकट कर. वेश्यानां आवां वचनथी रंजीत थएला वामनने पोतानुं

સ્વરૂપ પ્રકાશ્યુ તે વેદયા પણ તેના સ્વરૂપથી ચમકાર પામીને અત્યત આગ્રહથી તેને પોતાના ધરમા રાત્રી પોતામા મોયાસક્ત થતા ઘળોજ મીતિપાત્ર યદ પલ્યો

અન્યદા પૂર્વે તસ્યા આસક્તગાન્ ધ્યવહારિપુત્રોઽચલનામા ગૃહે સમાયાત, અઘ્યોક્ત વત્સે ! રમ્યપુત્ર મજ ? સુષેન નિ રત મૂલદેવ ? તયોક્ત મૂલદેવો ગુણવાનયમ્બલો નિર્ગુણ, અઘ્યોક્તમુમયો પરીક્ષા ક્રિયતે, તામ્યામુમયો પાર્શ્વે દ્વિત્વ આનામિતા, મૂલદેવેન નિસ્ત્રચ કર્પૂરયાસિતા' મુસદ્દના આનીતા અચલેન શક્ત મૃત્વેક્ષત આનીતા, તથાપ્યધાવચસેમ્યપુત્રેગ પરામૂનો મૂલદેવો વેગ્રાતટ પ્રસ્થિત, અટપ્યા ગચ્છતો મૂલદેવસ્યોપવાસતય જાત

एक वरजते ते वेदयाभा पूर्वे आसक्त धयेलो एक शेठनो अचल नायनो पुत्र ते गणिकाने घरे आ-यो त्यारे ते गणिकानी माताए ऋषु के-‘हे वरसे’ आ धनाढ्यनो पुत्र आवेत्र ते तेने मज अने आ निर्धन मूत्रदेवने छोडो दे ते वेदयाये ऋषु—मूत्रदेव घणो गुणवान् छे अने आ अचल तो निर्गुण ते माताये ऋषु—‘वेयनी परीक्षा करीए’ आम कहिने तेजीए ए वने पासै शेरडो मगाची त्यारे मूलदेव छोलेली तथा कपूरी वासेजी मुधारेजी शेरडी लइ आयो अने पेन्को अचल तो गाडु भरीने उपाडी आयो तथापि अक्का=वेदयानी माता=ना रचनयी धनवानना पुत्रे पराभूत करेको मूत्रदेव वेज्ञानट भयी चात्री निम्नज्यो आम अटवीर्मा चागुतां मूत्रदरने एण दिवम उपवास थया

चतुर्थदिवसे क्वापि ग्रामे भिक्षायां राद्धा माषा लब्धाः, मूलदेवेन तद्भक्षणार्थं सरसि गच्छता कश्चिन्महा-
तपस्वी दृष्टः, तदभिसुखं गत्वा निस्तारय मां ? विस्तारय पात्रं ? द्रव्यादिशुद्धानिमान् माषान् गृह्णेत्युक्त्वा ते
माषास्तस्मै दत्ताः, तदा तत्साहससंतुष्टाः देवी गगनमार्गोऽवदद्भोः पथिक ! मार्गय यथेच्छं परद्रयेन ? ततो
मूलदेवोऽवदत्.

चोथे दिवसे कोइ गाम आवतां भिक्षा मागवा जतां रांधेला अडद मल्या. मूलदेव आ अडद खावा माटे तळाव पर जाय छे
त्यां एक महा तपस्वी दीठो, तेना सामे जइ मूलदेवे कहूं के—‘मारो अनुग्रह करो आपनुं पात्र धरो द्रव्यादि शुद्ध आ मास
(अडद) तुं ग्रहण करो’ आम कहीने ए वाफेला अडद ए तपस्वीने आपी दीधा. आ तेनुं साहस जोइ रांतुष्ट थयेलां देवी गन
मार्गे बोल्यां के—‘हे पथिक! तारी इच्छाभां आवे ते वे पदे मानी छे’ त्यारे मूलदेवे कहूं.

घन्नाणं खु नराणं । कुम्मासा हुंति साहुपारणए ॥ गणिअ च देवदत्तं । रत्नसहस्रं च हत्थीणं ॥ १ ॥ तथा
चोक्तं द्वयमपि ते सद्यः संभविष्यति, तस्यामेव राज्ञो देश्यकुट्यां मूलदेवेन सुप्तेन स्ववदनप्रविष्टांश्रः स्वप्ने दृष्टः,
तदानीमेव तत्रैव सुप्तेनैकेन कार्पटिकेन तादृश एव स्वप्नो दृष्टः.

‘धन्यानां खलु नराणां कुलमाषा भयन्ति साधु पारणायै । गणिका देवदत्ता राज्य सहस्र हस्तिनाम् ॥ ‘कुलमाप=वाफेला

अहं जे साधुने पारणामां काम आवे ते पुरुष तो घन्य कहैयाय-देवदत्ता गणिका अने हजार हाथीयुक्त राज्य होय' आ वचन सांभळी देवदत्ताए आकाशवाणी कही के-‘ते माग्या ते यय तने तरत मन्त्रो’ तेज रात्रे देशीकुटीमां मूलेला मूलदेवे स्वप्नमां पोताना मोढामां चक्रन प्रवेश करतो दीडो तेज टाणे एत्र कुटीमां मूलेला एरु कापडीने पण तेवोज स्वप्न यणो

मूलदेव त्रस्तारादुत्थितो याचत्स्वप्न विचारयति, ताघत्सोऽपि त्रस्तारादुत्थाय स्वगुरो पुरस्त स्वप्नमाचल्यो, गुरुरपि त्वमद्य घृतगुडसहितमण्डक प्राप्स्यसीति यभाषे, मूलदेवस्तत उत्थाय नगरात् स्वप्नपाठकगृहे गत्वा धन विनय रूत्या स्वप्नपाठकाय स्वप्नमाचल्यो, तेनोक्त सप्तमदियसे तव राज्य भविष्यतीत्युक्त्वा स्वपुत्री तेन मूल-देवाय परिणायिता

मूलदय निष्ठानामाथी उठीने ज्या स्वप्नसयथी विचार करे छे त्या पेळो यापही माथरामाथी उठीने पोताना एरु पासे जइ स्वप्ननी हकीरत कही एरुए कटु के-‘भाज तने घी गाळ सहित माढो खागने मळने’ एम कथु मूलदेव उठीने नगरमा जइ स्वप्नपाठकने त्यां गयो अने घणान विनयथी तेनी पासे स्वप्ननी कथी नात वही त्पारे तेजे कथु के-‘आमथी सातमे दिवसे ताक राज्य थरो’ आम वहीने ते स्वप्नपाठके पोतानी पुगे मूठदेवने परणात्री दीप्री

अपुत्रस्तत्रगरस्यामी मृत, पचदियैमूलदेवस्य राज्य दत्त, देवदत्ता च गणिकां तत्रास्नाय मूलदेवराजा स्वराजो

चकार. अन्यदा तत्र व्यापारार्थमागतोऽचलव्यवहारी, राज्ञा मूलदेवेनोपलक्षितः, शुल्कमिषेण भृशं पराभूतः, स्व-
तेजो मूलदेवेन दर्शितं, अचलः स्वापराधं क्षमयामास, राज्ञीवचसा मूलदेवेन सुक्तः.

ए नगरनो राजा अपुत्र मरी गयो त्यारे पंचदिव्य [वसुधारा सुवर्णवृष्टि, पंचवर्ण पुष्पवृष्टि, वस्त्रवृष्टि, देव दुंदुभि तथा अहो-
दानादि ध्वनि, आ पांच दिव्य कहेवाय छे] पूर्वक मूलदेवने राज्य मल्युं. देवदत्ता गणिकाने बोलावीने मूलदेव राजाए
पोतानी राणी वनाची. एक समये पेळो अचल वेपारी व्यापार्थे त्यां आची चड्यो तेने मूलदेवे ओळख्यो अने मालनी
जगात वावत तेने कनेडी मूलदेवे पोतानुं परियल तेने देखाड्युं. अचले पोताना अपराधनी क्षमा मागी अने राणीना वचनथी
मूलदेवे सुक्त कर्यो.

अथ स कार्पटिकः स्वस्वप्नानुसारिस्वप्नदर्शिनं मूलदेवकुमारं राजानं जातं श्रुत्वा पुनस्तादृशस्वप्नार्थी तस्यामेव
देवकुट्यां सुप्तः, परं तादृशं स्वप्नं न प्राप. एवं यथास्य कार्पटिकस्य तादृशस्वप्नप्राप्तिर्दुःप्राप्या, तथा मनुष्यत्वाद्-
भ्रष्टस्य जीवस्य मनुष्यत्वप्राप्तिर्दुःप्रापेति.

हवे पेळो कापडी के जेने मूलदेवनी साये सराबुंज स्वप्न आवेल तेणे पोताना समान स्वप्नवाळा मूलदेवकुमारने
राजा धनो जाणी फरीवार तेडुं स्वप्न आवे एवी आत्माथी प्रथमनी कुडीभां जेने मृतो पण कंद स्वप्न तो आल्युं नहिं. सारांश

७ छे के जेप समान सख आया छता मूँदेवेनेज राज्य मल्य कापदीने फरी तेहु स्वप्न पणप्न पण दुर्गम थयु तेम मनुष्यत्व दुर्गम छे

‘बकेसि’ इन्द्रपुरे इन्द्रदत्तराजा, तस्य २२ पुत्रा अयदा तेन राजैका मन्त्रिपुत्र्युदा, सा वणिकपुत्रीति पणिनी- गोपेक्षिता, कदापि न मुक्ता गरुदा सा क्रतुस्नानन कुर्वती राजा दृष्टा, दृष्ट च सेवकाना कस्येय पत्नी, तैरुक्त युष्माक पत्नी मन्त्रिपुत्री, राज्ञा तदावासे गत्या सा मुक्ता, तस्या पुत्रो जान , स राजसदृश एव

‘बकेसि’ इन्द्रपुरमा इन्द्रदत्त राजा हतो तेने २२ पुत्रो हता एक समये ते राजा पोताना मन्त्रीनी एक पुत्रीने परण्या, एण ए वाणीयांनी पुत्री जाणी परणीने ज्येभा करी दीधी प्रसंग एवो वयो के ते नन्दिपुत्री क्रतुने चोमे दिवसे स्नान करती हती त्या राजानी दृष्टी पदी त्यारे राजाए सेवमेने पूछ्य के—‘ए रानी पत्नी छेश’ सेरकोए नम्रता पूर्वक ‘ए मन्त्रि पुत्री आपनान पत्नी छे’ राजा तेने भवामे चालीने गया भने तेनो स्त्रिकार क्यो तेणीने एक पुत्र अवतय्यो ते पुत्र राजाना जेराज थया

गत उक्त—क्रतुस्नानसमये य पश्यति नारी तत्सदृश जनयति गर्भमिति तथा स्वपितुर्मित्रिणो राजभोगसम्पन्नप्रस्ताय प्रोक्त, मन्त्रिणा तु तद्दिन राजोद्घोषाभिज्ञानादिक स्ववहिकाया लिखित, क्रमाद् धृष्टिं गत, स

मन्त्रिणैव पालितः कदापि राज्ञो नैव दक्षितः, मन्त्रिणा कलाचार्यपार्श्वे ७२ कलाः पाठिताः, २२ पुत्रास्त्व-
चिनीता न पठन्ति.

कहं छे के—नारी ऋतुस्ताता जेने जुए तेना सदृश गर्भ उत्पन्न थाय—आ राणीए पोताना पिता मन्त्रिने राजा पोताने त्यां
अत्रवा लाग्या गर्भ रह्यो आ पुत्र जन्म्यो; ए सघळी हकीकत कहेवरावी. ते उपरथी ए मन्त्रिण राजए ओळखी बोलावी स्वीकारी
गर्भ रह्यो तथा पुत्र जण्यो. ए तमाम हकीकत दीवार शीखे पोतानी वहीमां लखी राखी. पेलो कुमार वृद्धि पाम्यो अने पोताना
नानाने त्यां पालन पोषण पाम्यो. राजाए तो कोई टाणे दीठो पण नथी. मन्त्रिण कलाना आचार्य पासे राखी ७२ कलामां प्रवीण
कर्थो. राजाना जे २२ पुत्रो हता ते तो कंइ भणता नहोता तेथी अविनीत उणक जेवा रखा.

अथ मथुरायां पुरि जितशत्रुपुत्रीनिवृत्तिनाम्नी कृतराधावेधवरप्रतिज्ञा स्वयंवरमंडपे तिष्ठति, तत्र २२ पुत्र-
परिकरित इन्द्रदत्तराजा गतः, मंत्र्यपि स्वपुत्रीपुत्रं सार्धं लात्वा तेनैव सह तत्र गतः, अनेकदेशायातराजपुत्रेषूप-
विष्टेषु सत्स्विंदत्तराजा २२ स्वपुत्रा राधावेधनायोत्थापितास्तैर्यथाक्रमं बाणावली मुक्ता, परं नैकैनापि राधावेधः
साधितः, बाणपात इतस्ततो यभूव, सर्वेऽप्यन्ये राजपुत्राः परस्परं दत्तताला हसिताः, इन्द्रदत्तस्य राज्ञो महान्
खेदो जातः.

मथुरापुरीमां जितशत्रुराजानी पुत्री निवृत्ति नामनी हती तेणे राधावेध करना वरने वरचानी प्रतिज्ञा करी स्वयंवर माटे

દેશોમા વાત ચલાવી સ્વયંર મહાપ રવા રાજમહલ મેલુ કરાવ્યું, ત્યાં પોતાના ૨૦ પુત્રોને લઈ દ્વંદ્વદત્તરાજા ગયા મંત્રી પણ પોતાના દૌહિત્રને સાથે લઈ ત્યાં ગયા અનેક દેશદેશાતરથી આવેલા રાજાઓ વેઠેલા છે ત્યાં ૨૨ પુત્રો સહિત દ્વંદ્વદત્તરાજા પણ આગે વેઠા અને રાધાવેધ કરવા પોતાના એક પછી એક એમ વાંચીને પુત્રો જઠાડ્યા વધાપ ધાનાવલી ચલાવી પણ પંક્તેયે રાધાવેધ ન સાધ્યો વાળ નાલે તે આડાં અવલો પડ્યા સેવે વેઠેલા રાજપુત્રો એમીજાને હાથે તાલી આપી હસ્યા, રાજા દ્વંદ્વદત્તને વહુજ લેવું થયો

મંત્રિણોક્ત રાજન્ ! કથ લેદો વિધીયતે ? મત્પુત્રીજાસ્ત્વપુત્રો વર્તંતે, સોઽયશ્ચ રાધાવેધ સાગયિષ્યતીતિ પ્રોચ્ય રાજા પુરઃ સ પુત્ર આનીત, ઘટિકાલિન્વિત સામિદ્ધાન, તદિન્વર્ણાં દર્શિતા, તેન પુત્રેણ સ્વપિતર રાજાન પ્રણમ્ય રાધાવેધસ્થાનેઽધસ્તૈલભૂતઋઠ્ઠિઋસમ્પાતોઘર્ષ્વશ્રમચકારપુત્રિકામધ્યસ્થિતઋયાદર્શિતપુત્રિકાનિયેશિતદ્વિરધોવદનેનો-ઘર્ષ્વયાદુનોઘર્ષ્વસ્યા પુત્તલિકૈકૈનૈવ યાગેન વિદ્વા, સાધિતો રાધાવેધ, ઋત્યા ચ પરિણીતા, પિતુ પરમો દુર્ષો વન્ય ૨૦ પુત્રાણા મહા વિવાદ સમભૂત અથ યથા રાધાવેધચક્ર દુર્ભેષ, તથા મનુભ્યસ્વમપિ દુ પ્રાપ્યમિતિ ઓ

‘મંત્રીએ પાસે આવીને પૂછ્યું ‘રાજન્ ! આપ મ્મિલ કેમ થયા ?’ મારી પુત્રીને તમારાથી થયેલો પુત્ર છે તે અયશ્ય રાધા-વેધ સાધશે’ આમ પછીને રાજા પાસે પુત્રને લાવી જઠાડ્યા અને વહીયા લેલેલી તમામ ફકીફત નીજાનીઓ સહિત વાંચી સમજાવી અને તેજ દિવસે લેવેગ અક્ષરો દેતાદી મ્માત્રી કરાવી તે ટાળે રાજાને એ પુત્રે પ્રણામ કરીને રાધાવેધસ્થાને જઈને

नीचे तेल भरेल कडामां पतिविविधित उपर फरती चक्राकार पतलीमांनी कन्याए निहिष्ट (चीथेली) पुतली उपर दृष्टि बराबर ठेरावीने नीचुं मोडुं राखी उंचुं धनुष करी वाण सांघी ताकीने मारुं के ए एकज वाणथी पुतली वींधाइने सर्व समक्ष राधावेध साधो. राजाए कन्या तेने परणावी. राजा इन्द्रदत्तने परम हर्ष थयो. बावीशे पुत्रो मनमां अत्यंत खेद पाग्या. जेम राधावेध चक्र दुर्भेद्य होय छे तेम मनुष्यत्व पण दुष्प्राप्य छे. ७

‘चन्मेत्ति’ कच्छपस्तदुदाहरणं यथा—एको ब्रह्मः सहस्रयोजनप्रमाणः सर्वत्र शैवालव्याप्ताः क्वापि स्थाने एकं छिद्रं कच्छपग्रिवाप्रमाणं, एकेन कच्छपेन ग्रीवा प्रसारिता, दृष्टं सचंद्रनक्षत्रचक्रं, दृष्ट्वा स स्वकुटुंबाकारणाय मध्ये प्रविष्टः, रचकुटुंबसहितमिनस्तस्तत्तच्छिद्रं गवेषयति, परं न पश्यति यथा तस्य तच्छिद्रं दुःप्राप्यं, तथा मनुष्यत्वमपि दुःप्रापमिति. (८)

‘चम्मेत्ति’ काचवानुं उदाहरण कहे छे—एक महोदो हजार योजन प्रमाणनो चारे कोर शेवाळथी व्याप्त पाणीनो ‘ब्रह्म’ ध्रो हतो तेमां कोइ एक ठेकाणे काचवानी डोक आवे एटला प्रमाणनुं छिद्र आवेलुं एक काचवे पोतानी डोक लांबी करी त्यां तो चंद्र सहित नक्षत्रचक्र दीहुं ते जोइने पोताना कुटुंबने बोलावी लेवा वचमां पेठो कुटुंब सहित आम तेम ते छिद्र मोतवा फर्यो पण छिद्र नज दीहुं. जेम ए छिद्र दुष्प्राप्य थयुं, तेम मनुष्यत्व पण अति दुष्प्राप्य छे.

‘जुगेत्ति’ युगसमिलादृष्टान्तस्तथाहि—केनचिद्देवेन युगं समुद्रस्य पूर्वति सुक्त, तच्छिद्राग्निष्कास्य समिला

समुद्रस्य पश्चिमाते मुक्ता, सा समिला सागरसलिलेनेतस्तत प्रयमाणा कदाचिदैवयोगेन पुनस्तच्छिद्र प्रविशेन्न पुनर्मनुष्यजम लभेतेति (९)

‘ जुगेति ’—युगसमिला दृष्टा—कोइ एक देवे युग=योसरू=समुद्रना पूर्वभागने अते मूक्यु तेना छिद्रमायी वानीने समिला=समाल समुद्रना पश्चिमाते मूकी ए समोल सागरना जळयी आम तेम दडसेलाती कदाच दैवयोगे भावीने ते पोसराना छिद्रमां प्रवेश करे—अर्थात् पूर्वसमुद्रना अतमा पडेल पडेल पश्चिम समुद्राते पडेली समोल दैवयोगे (सर्वथा असंभव होवा छता) अथवाती अथवाती आवीने पातानी मेळे पेसे पण मनुष्यत्व तो हाथयी गयेतु फरी मळबु उपरना दृष्टात प्रमाणे सर्वथा दुर्लभ समजतु

‘परमाणुत्ति’ केनचिदेवेन कथितस्तमधूर्णीकृत, तस्य परमाणवो नलिकाया भृता, सा नलिका तेनैव देवेन मेरुमारुह्य कृतहृता, उद्गीताद्येतस्तत्परमाणव, तानेकत्र समील्य पुनस्तत्तस्य करण यथा कुष्कर, तथेद मनुष्यत्व अष्ट सत्पुनरपि प्राप्तु कुष्करमिति दश दृष्टाता

‘ परमाणुत्ति ’ कोइ देवे कोइ एक स्तम्भनो भूको फरी तेना रजकणो पर नळीमा मयी पळी ते नलिका लडने ते देव मेरुपर्वत उपर चढीने तेमां फुक मारी पडळे तेमा भरेला परमाणुभो चारे कोर उड्या, हवे ए रथा रजकणो पाछा परज

મેઢવીને ફરી ઇ સ્તંભ વનાવવો ઇ જેટલું દુષ્કર છે તેજ પ્રમાણે ઞ્રષ્ઠ થયેલું મનુષ્યત્વ કરી પામવું દુષ્કર છે. આ દશ દૃષ્ટાંતથી મનુષ્યજન્મ ઇકધાર મલ્યું તે ન્યર્થ ગુમાવતાં ફરી પાછું મેલવવું અતિ દુષ્કર છે ઇમ સિદ્ધ થયું.

સમાર્વણાણં સંસારે । નાનાગાતાસુ જાઈસુ ॥ કમ્મા નાનાવિહાં કંટુડુ । પુંઢો વિસ્સંભિયાં પંયા ॥૨॥

(સંસારે) સંસારમાં (નાનાણુતાસુ) અનેક નામવાળી (જાઈસુ) જાતિને વિષે (સમાવણા) મનુષ્યપણને પામેલા (પયા) જીવો (નાનાવિહા) નાના પ્રકારના (મમ્મા) કર્મો (કંટુડુ) કરીને (પુંઢો) પૃથક્ યોનિમાં ઉત્પન્ન થઈ (વિસ્સંભિઆ) શાલા જગતને વ્યાપ્ત કરેલું છે, ૨

વ્યાખ્યા-સંસારે સમાપન્ના; અત્ર ણં શબ્દાલંકારે. પ્રાપ્તાઃ પ્રજા જંતુસમૂહા વિશ્વભૃતો ભવંતિ, જગત્પૂરકા ભવંતિ, કિં કૃત્વા ? નાનાવિધાસુ પૃથગ્જાતિષ્વેકેન્દ્રિયાદિષુ નાનાવિધાનિ કર્માણિ કૃત્વા, કીદૃશીષુ જાતિષુ? નાનાગોત્રાસુ નના બહુપ્રકારેણ ગોત્રં નામ યાસાં તા નાનાગોત્રસ્તાસુ નનાગોત્રાસુ, વહ્ભિધાનાસુ. ॥૨॥

અર્થ:-આમાં 'ણં'='નનું'=શબ્દાલંકાર અર્થમાં છે ઇટલે ઇનો સ્વાસ કાંડ અર્થ નથી પણ વાચ્ય શોભાર્થ છે. આ સંસારમાં સમાપન્ન જન્મ પામેલ પ્રજા=પ્રાણિસમુદાય; વિશ્વભૃત=આ જગતને ભરીદેનારાં-થાય છે. કેવીરીતે? નાનાગોત્ર=ગ્રહપ્રકારનાં નામ ધારણ કરનારાં નામ ધારણ કરીને. નાનાવિધ=અનેક પ્રકારની પૃથક્ પૃથક્ જાતિમાં ઇકેન્દ્રિય આદિક વર્ગમાં નાનાવિધ કર્મો કરીને-'જગત્પૂરનારાં થાય છે' ઇમાં સમન્ય કરાય છે.

एगयां देवलोदस्तु । नरपसुवि एगया ॥ एगया असुर काय । अहर्कम्मेहि गच्छे ॥ ३ ॥

(एगया) एकदा जीव (देवलोदस्तु) देवलोदमा जाय छे अने (एगया) एकदलत (नरपसुवि) नरकने विषे जाय छे [एगया] एकदा (असुर) असुर सापथी (काय) निकसयमा उत्पन्न थाय छे (अहर्कम्मेहि) ययाकर्म पढे जीव (गच्छे) जुती जुती गतिमा उत्पन्न थाय छे ३

व्याख्या—एकदैकस्मिन् काले देवलोकेषु देव उत्पद्यते, पुनः स एव जीव एकदा नरकेषु नारक उत्पद्यते, एकदा असुर काय, असुरकुमारभाव प्राप्नोति, एव जीवो यथा तन्मभिर्गच्छति, यस्मिन् समये जीवो यादृशानि कर्माणि यस्माति तादृशीं गतिं जीवो गजतीत्यर्थः —

अर्थ —एकदा एक काले देवलोकमा देव थाय छे, बळी एज जीव नरकोमा नारक उत्पन्न थाय छे, फरी तेज असुरकाय धारण करे छे, एम ए जीव यथा कर्म पढे जेग कर्म होय तेने अनुसारे जाय छे=गति पाये छे. जे दाने जे जीव जेवा कर्म धार्ये छे तेवी गति थाय छे ३

एगया खित्तिओ होई । तओ बडालेवोक्सो ॥ तओ कीडपयगोअ । तओ कुंथु पिपीलिआ ॥ ४ ॥

(एगया) एकदा जीव (चित्तिओ) खित्तिपयगो (होई) थाय छे (तओ) पछी (च डाल वोक्सो) च डाल अने वोक्स थाय छे (तओ) पछी (कीडपयगो) पीडी अने पतन गण थाय छे (अ) अने (तओ) त्यारपछी (कुंथुपिपीलिआ) कुंथुआ अने पीडीयो पण थाय छे

વ્યાख्या—જીવ એકદા ક્ષત્રિયો ભવતિ, તતોડનંતરં સ જીવચંડાલો ભવતિ, તતશ્ચ ચોક્કસોડપિ જીવો ભવતિ, यस્ય શૂદ્રઃ પિતા ભવતિ માતા ચ બ્રાહ્મણી ભવતિ, તત્પુત્રો ચોક્કસ ઉચ્યતે, તતસ્તત્ર જાતૌ ધર્મસ્ય દુર્લભત્વાત્કીડો ભવતિ, ચ પુનઃ પતંગો ભવતિ, તતશ્ચ કુંથુર્ભવતિ, પિપીલિકા કીટિકા ભવતિ, ગ્રંથાન્તરે એતેડપિ જાતિકુલભેદા ડક્તાઃ સંતિ यस્ય બ્રાહ્મણઃ પિતા શૂદ્રી માતા ભવતિ, સ નિપાદ ઉચ્યતે, यस્ય બ્રાહ્મણઃ પિતા વૈશ્યા માતા ભવતિ સ ચાંયષ્ઠ ઉચ્યતે, यस્ય ચ નિપાદઃ પિતાંવષ્ઠા ચ માતા ભવતિ સ ચોક્કસ ઇત્યુચ્યતે.

અર્થઃ—જીવ એકદા ક્ષત્રિય થાય છે તદનંતર એજ જીવ પાછો ચાંડાલ થાય છે. વલી તે પછી ચોક્કસ થાય છે. (જેનો પિતા શૂદ્ર હોય અને માતા બ્રાહ્મણી હોય તેને ચોક્કસ કહે છે.) એવી યોનિમાં ધર્મ દુર્લભ હોવાથી તે કીટ=કીડો થાય વલી તે પતંગ પણ થાય તે પછી કુંથુ=મંથવો થાય તથા પિપીલિકા=કીડી પણ યાય. ગ્રંથાંતરમાં જાતિ કુલભેદ કરેલા છે તેમાં—શૂદ્રીમાતામાં બ્રાહ્મણથી થયેલાને નિપાદ કહે છે. બ્રાહ્મણથી વૈશ્યામાં ગન્યેલાને અંવષ્ઠ કરે છે. નિશ્વાદ પિતાથી અંવષ્ઠા માતામાં ઉત્પન્ન થયેલો ચુક્કસ (નુલકસ) કહેવાય છે. ૪

પૃથ્વમાનટજોણીસુ । પાંણિણો કમ્મકિવિસા ॥ નં નિવિજ્ઞતિ સંસારે । સર્વદેસુ વં સ્વત્તિયા ॥૫॥

(અર્થ) ૫ પ્રમાણે (નાયટ્ટજોણીસુ) આવર્તે ચોરાશોભાગ યોનિમાં અમળતા (કમ્મકિવિસા) અપમ કર્મ કરીને (પાણિણો) જીવ (સંસારે) સંસારમાં (ન નિવિજ્ઞતિ) નિર્વેદ પામતા નથી (વ) જેમ (સ્વત્તિયા) ક્ષત્રિગો=રાજા (સર્વદેસુ) ધન આદિક અનેક સ્થાનપટથી કંડાલતા નથી. ૫

न्याय्या—प्राणिनो जीवा संसारे, पचममुना प्रकारेणावर्तयोन्यु न निर्विजते नोद्विजते नोद्विष्टा भवति, आवर्तन पुन पुन परिभ्रमणेन स्पृष्टा योनय आवर्तयोनयस्तेषु चतुरशीतिलक्षप्रकारेषु, कीदृशा प्राणिन ? कर्मक्रिया, कर्मभि किन्यपा मलिना अधमा वा, केषु के इव नोद्विजते? सर्वार्थेषु क्षत्रिया इव, सर्वे च तेऽर्थाश्च सर्वार्थास्तेषु धनरुनभूमिचनितागजाश्वाविष्वार्थेषु क्षत्रियो राजान इव तथा प्राणिनोऽपीत्यर्थ

अर्थ —ससारमा प्राणी=जीवो—भा प्रकार आबर्तयानिआमा, अथात् बारबार परिश्रमण करी भोगवानी यानिओ (चारागो ब्याल यानिओ) मा निर्देनयी पायता उद्विग्न नयी यता तओ कर्मकिल्बिप, पटले पाताना कर्मोयी मलिन घयेल अधम होइ छनिओ जेम धन कनक भूमि स्त्री हायी घाढा आदि सर अर्थमा उद्वेग पायता नयी तेम भा जीवो पण अधम यानिआमा भटयतां कगळता नयी ५

कर्मसंगे हि समूढा । दुःखयः बहुवेयणा ॥ अमाणसीसु जोणीसु । विणिहम्मति पाणिणो ॥ ६ ॥
(कर्मसंगेदि) कर्मना सब जे करीने (समूढा) अत्यंत मूढ तथा [बहुवेयणा] घेदनाथी पोढीस (पाणिणो) जोणो
(अमाणसीसु) अपमगन्ति सबधी (जोणीसु) योनिभोन चिये (विणिहम्मति) दणाय छे ६

द्वारया—प्राणिनो जीवा अमानुषीषु योनिषु मनुष्यवर्जितयोनिषु 'बिणहम्मनि' बिशेषेण निश्चयते, बिशेषेण

निपात्यन्ते, अर्थादिकेन्द्रियघीन्द्रियचतुरिन्द्रियेषु वारंवारमुत्पद्यन्त इत्यर्थः, कीदृशाः प्राणिनः? कर्मसंगैः कर्मसंयोगैः संमूढाः संब्याप्ता, पुनः कीदृशाः? दुःखिताः, पुनः कीदृशाः? बहुवेदनाः ॥६॥

अर्थः—प्राणी=जीवा अमानुषी=मनुष्य सिन्धवानी पशु आदिक योनियोमा अर्थात्-एकेन्द्रिय द्वीन्द्रिय त्रीन्द्रिय चतुरिन्द्रिय यानिओमां, कर्मसंगे करी संमूढ वनेला, दुःखित=नाना प्रकारनां दुःखोथी वेरायला तथा बहु वेदना=प्राणी वेदना=पीडा-की व्याप्त होइ विशेषे हणाय छे-अर्थात् तेवी निकृष्ट योनिओमां वारंवार उत्पन्न थाय छे. ६

कर्ममाणं तु पहाणीए । आणुपुवी कयाइ ओ ॥ जीवा सोहिर्मणुपंन्ना । आययंति मणुस्संयं ॥ ७ ॥
(तु) परंतु (अनुपुव्वी) अनुक्रमे (कम्मणं) कर्मोनी (पहाणाए) तानि यथा वदे करीने [कया इ ऊ] कदाचित्त [जीवा] जीवो [सोहि] नाशरूप शुद्धिने [अणुपत्ता] गाम्यो यका [मणुस्संयं] मनुष्यभने (आययंति) ग्रहण करे छे ७

व्याख्या—तु पुनर्जीवाः शोधि दृष्टकर्मनाशस्वरूपं लघुकर्मणामनुप्राप्ताः संतो मनुष्यत्वमाददते नृजन्म प्राप्नुवन्तीत्यर्थः, कयानुपूर्व्या? अनुक्रमेण ज्ञानैः शनैः कदाचित्कर्मणां मनुष्यगतिविचित्रकणां प्रकर्षेण हानिः प्रहानिस्तथा प्रहाणया प्रकर्षेण हीनतया.

अर्थः—तु=पुनः=जीवो, शोधि=दृष्टकर्मना नाशरूप कर्मलावने प्राप्त थइ ज्यारे मनुष्यगतिमां विघ्नकर कर्मोनी प्रहाणी छेक हानि थाय त्यारे कोइ आनुपूर्वीय=क्रमे क्रमे मानुष्यभावने [आददते] ग्रहण करे छे. ७

माणुसं विगृह लंछा । सुई धम्मस्स दुल्लहा ॥ जं सुद्धा पडिज्जनि । तवं ग्वतिं न हि संसं ॥ ८ ॥

[माणुस्स] मनुष्यमव सवघो [विगृह] शरीरे [सुई] धर्मेण [धम्मस्स] धर्मेण [दुल्लहा] दुर्लभ छे [जं] क जे धर्मेने [सुद्धा] सामग्रीने [तप] तपने [यति] क्षमने तथा [अहिंसय] अहिंसापणने [पडिज्जति] अगीकार करे छे ८

व्याख्या—मानुष्य विगृह लंछा मानुष्य शरीर प्राप्य तस्य धर्मस्य श्रुतिर्दुर्लभा, धर्मश्रवण दु प्राप्यमित्यर्थ, य धर्म श्रुत्वा जीयास्तप उपचामादिक क्षाति क्षमामहिंसा सद्यस्त्य प्रतिपद्यते गीकुरुवति, यस्य धर्मस्य श्रवणा जीवास्तपस्विनो भवति, क्षमायन्तो भवति, दयालवश्च भवन्तीत्युक्तेन बौद्धादीना धर्मनिषेध नून ॥ ८ ॥

अर्थ—मानुष्य विगृह=मनुष्यशरीर पाप्मीने तेना धर्मनी श्रुति=साधकानी जोगराड दुर्लभा ते-धर्म श्रवण करवानो अत्रसर मळबो ए अनि दुर्लभ छे धर्मनु श्रवण करीने जीवो तपउपगमादिह, क्षाति=भया, अहिंसता=अहिंसरता=दयान, पणु, आवा एणोने प्रतिपत्त पापज स्वीकारे, अत्र जे धर्मना श्रवणची त्रीयो तपस्वी, क्षमामान्, न्याकु धाय, आ करणची बौद्धादिना धर्मना निषेध कर्षो ८

अहिंश्च सवण लंछु । सद्धा परमदुल्लहा ॥ सुद्धा नेयाउअ मंग । नेहवे परिभस्सई ॥ ९ ॥

[अहिंश्च] कदाचित् (सवण) धर्मेण [लंछु] पाप्मीने [सद्धा] श्रद्धा धर्मो ते [परम दुल्लहा] परम दुर्लभ छे, वे (नेभाउअ) 'यापयुन' (मंग) मागन (लोछा) सामग्रीने [नेहवे] धर्मा चीयो (परिमस्सई) अत्र धाय छे ९

न्याख्या—‘आहवेति’ कदाचित् श्रवणं धर्मश्रवणं लब्धं प्राप्तं, तदा धर्मश्रवणं लब्ध्वापि श्रद्धा धर्मे रुचिः परमदुर्लभात्यंतदुःप्राप्या, श्रद्धाया दुर्लभे हेतुमाह—यद्वो मनुष्या नैयायिकं, न्यायमार्गं जैनमार्गं श्रुत्वा परिश्रस्यंति, न्यायमार्गात्स्खलंते, न्याये पञ्चसमयकारणे भवं नैयायिकं, पंचसमवायकारणवादकं जैनं दर्शनं ९

अर्थः—कदाचित् श्रवणं=धर्मसंवर्धनी व्याख्यान सांभलवानुं [लब्धं] मळ्युं तो तेमां श्रद्धा यत्री दुर्लभ, अर्थात् धर्म श्रवण मळ्या छतां जो श्रद्धा न होय तो ते श्रवण नकायुं छे, एटले जो ए धर्मश्रवणमां अभिरुचि थाय तोज ए श्रवणनुं साफल्य छे. एटलामाटे कयुं के ए धर्मश्रवणमां” अभिरुचि यत्री एतो परमदुर्लभ=अत्यंत दुष्प्राप्य छे. हेतु कहे छे. यणा पुरुषो नैयायिक मार्ग=जैनमार्ग= सांभळीने पण परिश्रष्ट थाय छे. ए मार्गधी खसी जाय छे. न्याय एटले पंचसमवाय कारण=तेमां थयेलो नैयायिक अर्थात् पंचसमवाय कारणवादरूप जैन दर्शन—अहां नैयायिक मार्ग पढनो विवक्षित अर्थ छे. ९

— अत्र निह्नयानां दृष्टान्ताः, तत्र प्रथमनिह्नवोदाहरणं यथा —

आ विषयमां सात निह्नयानां दृष्टान्त कहे छे तेमांना प्रथम निह्नय रूपे जमाकिनुं दृष्टान्त वर्णनी देखाडे छे—

कुडपुरे श्रीवीरस्वसा सुदर्शना तस्याः पुत्रो जमालिः वीरपुत्री प्रियदर्शना तस्य पत्नी, तया सह जमालि- वीरपादांते दीक्षां जग्राह, जमालिना सह पंचशतश्रत्रियाः प्रव्रज्या जगृहुः, प्रियदर्शनाया सह सहस्रश्रियाः

प्रव्रज्या जगृह; स्वामिनो स्थविराणामर्पित, स्थविरैश्चास्यैकादशागान्ध्यापितानि, अर्पितश्च पचशतसाधु
महत्ससाध्वीपरिवार

कुडपुरमा श्रीबीरप्रभुनां न्देन सुदर्शना रदेतां हता तेना पुत्र जयालि नायनो हतो तेने श्रीबीरनी पूत्री प्रियदर्शना नामनी
परणावी हती आ प्रियदर्शना साधे जमाली श्रीबीर चरणे जइ दीक्षा शरण मरी जमालीनी साधे पाचसो क्षत्रियोए दीक्षा लीधी
अने प्रियदर्शनानी साय एक हजार स्त्रीयोए प्रव्रज्या लीधी स्वामीए तेने स्वविरोए साप्यो तेने स्वविरोए अगीयार अग
भणावीने पाचसो साधु तथा एक हजार साचीनो परिवार आप्यो

अथ जमालिर्भगवताऽननुज्ञात क्रमेण विहार कुर्वन् आरस्ति गत, तिन्कुल्याने कोष्टकचैरपे समयसुत,
अतप्राताहारैस्तत्र तस्योत्पन्नो रोग, तेन न शक्नोत्युपविष्टु, यदति च जमालि शिष्यान्ममृति मर्दर्थं सस्तारक कुम्भत ?
शिष्येण सस्तारकं कर्तुमारब्ध, उपविष्टुमशक्नुवता जमालिना भणित हे शिष्य ! कृत सस्तारक ? तेनोक्त न
कृत, किंतु प्रियमाणोस्ति

इवे जमालिए भगवाननी अनुज्ञाविना क्रमे मरी विहार करता आवस्तीमा जइ पहोरणा तिदुइ उद्यानमा आवेला कोष्टक
चैत्यमा समयसुत=निविष्ट—थया त्या भतमान आहार करवाधी तेमने रोग उत्पन्न यथो तेथी वेसी पण न शमाय पवी हालन

यइ त्वारे जमालिए साधुओने कहुं के-मारे मांटे संस्तारक=संथारो-करो. शिष्योए संस्तारक करवानो आरंभ कयो, वैसे नहिं शकवाथी जमालिए फरी पूछ्युं के-‘कयो संस्तारक?’ त्वारे शिष्ये कहुं के-कयो नथी, संस्तारक कराय छे.

ततस्तेन चितितं यद्भगवान् महावीर आख्याति क्रियमाणं कृतमिति तन्मिथ्या प्रत्यक्षमिदं दृश्यते, क्रियमाणेऽपि संस्तारके कास्त्येनाऽनिवृत्त्या कृतत्वाभावात्. एवं स्वमनसि विचार्य सर्वान्स्वशिष्यानाकांक्षैवमाचष्टे भो शिष्या! यद्भगवानेवमाचष्टे ‘किञ्जमाणे कडे, चलमाणे चलिए, उढीरिज उढीरिए’ इत्यादि. तत्सर्वं मिथ्या.

आ उपरथी जमालिना मनमां विचार आब्यो के भगवान् महावीरस्वामी कहे छे जे-‘करातुं होय ते कयु’ आ वात मिथ्या छे एम आथी प्रत्यक्ष सिद्ध जणाय छे. केमके कराता संस्तारकमां ज्यांसुधी समग्र कराइ न रहे त्यां मुधी ‘कयो’ एम न कही शकाय. आभ मनमां विचारी बघाय शिष्योने पासे तेडावी कहुं के-‘हे शिष्यो! भगवान् महावीरे एम जे कहुं के-‘करातुं होय ते कयु’ ‘चालतुं होय ते चाल्यु’ ‘बोलातुं होय ते बोल्यु’ इत्यादिक ते सर्व मिथ्या छे.

क्रियमाणेऽपि संस्तारके शयनरूपार्थसाधकत्वाभावेन कृतत्वाभावादिनि जमालिना प्रोक्ते सति केचिद्विग्रथा एनमर्थं श्रद्दधति केचिन्न श्रद्दधते, ये च श्रद्दधति ते जमालिमेवोपसंपद्य विचरन्ति.

केमके कराता संस्तारकमा कंड शयनरूप अर्थ=प्रयोजन साधकता नथी अर्थात् तेमां कंड सुइ शकाय नहिं तेथी तेमां ‘कयो’

एव न कही सकाए, आम जमालिए कयु त्वारे केन्द्रक निर्णय ए अर्थने विषये भद्रा राखी मानी ग्या भने केन्द्राणश्च तेषां श्रद्धा न करतां तेनायी जुदा एनी विहार करवा अने जेणे मान्यु ते गो जमालिनी सायेज विचयां

ये ७ न प्रहयनि त एवमावृद्धे जमाले ! श्रीमन्महाविरस्यायमाशय — यत्क्रियमाण स्यात्तदेव कृत भवति, विगमाणत्पपयोयि शिष्टकृतत्वं, क्रियमाणत्वा कृतत्वरपयाभ्या पूर्वोत्तरावस्थाभ्यामेकस्मिन्नेवार्थे सम्भवति, न तु तयो पृथक्सपदार्थनिरन्तरक्रमो भवतीति वीरवाच्यसत्त्वतास्तीति प्रतिपद्यस्व ? 'कदेमाणे रुढे, चलिज्जमाणे चलिज्' इत्यादि

इये चे जमालिनां यवन न मानी नोत्ता पड्या तेओण जमालिने कयु के=श्रीमहावीरना एवो आशय ते के-जे क्रियमाण-पराहु-धीप तेज कृत=कर्तु-वदेवाय छे अर्थात् प्रियमाणत्वं पयायनिनिष्ठ कृतत्वं थाय क्रियमाणत्वं तथा अकृतत्वं आ ये पर्याप-वदे पूर्वो तथा उत्तरा ए येय अस्या एरुज अर्थमां सम्भवे छे ए वेना कड एपक् पदार्थांतरमा सक्रम थतो नयी, आशीरीते 'क्रिय-माण कृतं' तथा 'चाल्यमान चलितं' इत्यादि कथनमा श्रीमहावीरना आगत=अभिप्राय छे

एव तै शिष्यैरुक्तोऽपि तत्र प्रतिपद्यते, एवाकवाग्रह न भुचति जमालि, तदा ते भुक्त्वा जमालि श्रीमहावीर प्रतिपन्ना, शनै शनैरपरेऽपि महावीर प्रतिपन्ना, सत्तन्माध्वीपरिधृता प्रियदर्शना जमालिवाक्य सत्य मन्यमाना पृथिव्या विहरति एरुजा सा दक्कभकारशालयावुसीणां, दकेन तस्या प्रतियोगनाय चन्नातेंगार क्षिप्तस्तया च दम्यमान म्ययन्न दृष्टा न्मम चन्नामिनि प्रोक्त.

आम शिष्योऽपि श्रीवीराभिप्राय वर्णयि देखाड्यो तो पण जमालिए कबूल कर्युं नहिं अने पोनानी वाणीनो दुराग्रह छोड्यो नहिं त्यारे ते शिष्यो जमालिने छोडीने श्रीवीरने क्षरणे गया. एम धीरेधीरे बीजा पण श्रीमहावीरनी पासे आवता गया. एक-हजार साध्वीना परिवार साथे प्रियदर्शना तो जमालिना वास्य सत्य मानीने पृथ्वीमां विचारतां एक समये ते प्रियदर्शना हुंकुंकु-भारनी शालामां उत्तरीं दंकुंभारे तेना प्रतिबोधनार्थ वस्त्रने छेदे अंगारो नाख्यो एटछे वस्त्र बलवा मांड्युं त्यारे प्रियदर्शना पोतानुं वस्त्र बलतु जोड 'अरे आ मां वस्त्र बल्युं' आम बोली उठ्यां.

कुंभकारेणोक्तं हे साध्वि! भवन्मते 'दुज्जमाणं दुज्झ' इति नोच्यते, तत्कथमिदं प्रोक्तं भवत्या? इत्यादि कुंभकारयुक्तिभिः सा प्रतिबुद्धा जमालिप्रति वीरवाक्यमत्यन्तायुक्तीराख्यत्, जमालिस्तु नैव प्रतीपद्यते, तया सहस्र-साध्वीपरिवृत्तया जमालिर्मुक्तः. श्रीवीरः प्रतिपन्नः.

कुंभारे कथुं-हे साध्वी ! तमारा मतमां—'दाक्षतुं द्योय ते दाक्ष्युं' एम न कहैवाय तो पल्ली तमे एम केम बोल्यां? आवी कुंभा-रनी युक्तिथी ते प्रतिबुद्ध थइ जमालि पासे जदने वीरवाक्य मत्य छे. एम समजावचानी युक्ति कही देखाडी. जमालिए कबूल नज कर्युं. त्यारे सहस्रसाध्वी परिवारमहित ए प्रियदर्शना जमालिने मूनीने श्रीवीरने प्राप्त थइ.

एकदा श्रीवीरश्रंपानमर्या समवसुतः, जमालिस्तत्समवसरणे समागतः श्रीमहावीरं प्रत्याह हे भगवंस्तव शिष्या-

इच्छास्या एव विपत्स्यते, अहं तु केवली जात अथ तं गौतम प्राह हे जमाले ! यदि त्वं केवल्यसि तदा ह्य मत्प्र-
श्रद्धयारयानं कुतः केवलिना हि ज्ञानदर्शने न क्वचित्संख्यत, प्रश्नद्वय चेद—

एक समये श्रीवीर चयानगरीमां समग्रस्तं यथा=पधार्यां, ए समवसरणमा जमालि पण त्वां आठ्या श्रीमहावीर प्रत्ये फदेवा
काग्या के—‘हे भगवन् ! तमारा शिष्यो ता उग्र=स्पष्ट-या रहीनेज विपन्न यथे=पुरुषार्थ भ्रष्ट यथे हु तो केवली थयो त्वारे तेने
गौतमे कष्ट के—‘हे जमालि ! जो तु केवली थयो हो तो मारा ये प्रश्ननु ‘यावत्तान कर’ कारण के केवलीना ज्ञान यथा दर्शन
क्याय संवर्धित यता नयी, आम कही प्रश्न पूछ्या —

लोक शाश्वतो वाऽशाश्वतो वा? जीय शाश्वतो वाऽशाश्वतो या? इति गौतमेन पृष्टे जमालिर्मानभागेय स्थित
तदानीं श्रीमहावीर प्राह हे जमाले ! सति मम शिष्या त्वे केचित्ते प्रश्नद्वयमिदं व्याख्याति, तथाहि—हे जमालेऽयं
लोक पूर्वं नामृत, अग्रे न भविष्यति, माप्रत नास्तीति यस्तु न ज्ञायते, तस्मादयं लोकस्त्रिकालस्यापित्वेन शाश्वत,
उत्सर्पिणीविषयो मृत्यावमर्षिणीविषयो भवति, इत्यादिपरायैरशाश्वत इति, जीवोऽयि त्रिकालविषयित्वेन शाश्वत,
देव-वमनुष्यत्वपरायैरशाश्वत इति

‘आ लोक शाश्वत छे के अशाश्वत छे?’ ‘जीव शाश्वत छे के अशाश्वत?’ आ ने प्रश्न गौतमे पूछ्या ते साधली जमालि

मीन सेवी थइ रह्यो. कइ उत्तर न बोल्यो. त्यारे श्रीमहावीर बोल्या के—‘हे जमालि ! मारा केटलाक शिष्यो छे ते आ चैय प्रशंतुं एमन व्याख्यान करे छेके—‘आ लोक पूर्वे हतो नहि आगळ हशे नहि, वर्चमानमां नथी एम कही सकाय नहि तेथी आ लोक त्रिकालस्थायी होवाथी शाश्वत कहेवाय. उन्मर्षिणी विषय थइने पाछो अवसर्षिणी विषय थशे इत्यादि पर्याय बडे अशाश्वत पण कहेवावा योग्य छे.

एवमाख्यात भगवतो वाक्यं जमालिनं अद्वेषे ततो निष्क्रान्तः, स आत्मानं परांश्च व्युद्भ्रामयन् बहून् वर्षान् यावत् आमण्यपर्यायं पालयित्वा बहुभिः पट्टाष्टमादिभिरात्मानं भावयित्वाऽर्धमासिक्या संलेखनयाऽनशनमाराधय ‘कडेमाणे कडेति’ उत्सृज्यमनालोच्य कालमासे कालं कृत्वा लांतककल्पे त्रयोदशसागरोपमस्थित्या क्लिप्तपदेवत्वेनो-त्पन्नः, तदुत्सृज्यप्ररूपणेन च बहुसंसारं समुपार्जितवान्.

एमने एम जीव पण त्रिकालविषयित्वने लइने शाश्वत छे, देख्य मनुष्यन्त्र आदि पर्यायबडे अशाश्वत छे. आवीरीते भगवानना व्याख्यात वाक्यने पण जमालिण् अंगीकार न कर्यु, त्यांथी नीकली पोताने तथा परने चहु भमावता वणा नर्य अमणपणाना पर्याय पाळता बहु छठ अद्वमादिकथी आत्माने भावन करता अर्धमासिकी संलेखना (शारीरिक तथा मानसिक तपथी कपायादिकनो नाश करचारूपी तपो विशेष) बडे अनशन धारीने ‘कडेमाणे कडे’=‘क्रियमाण कृत=अर्थात् करातुं होय ते कर्यु कहेवाय’ सूत्रथी उलटुं न

जगत्पुं कालयासमा काल करी लावम्देवल्लोदर्यां ठेर सागरोपम स्थिति करी किन्त्यप देवल्लये उत्पन्न ययो ष मृत्रयी उअटी प्ररूपणा
ररावायी वहु ससार उपार्जन कर्यो

यदुक्त भगवत्या—पंचेदियतिरियम्वजोणियदेवमणुस्सभवगाहणाइ ससारमणुपरियट्ठिता, तओ पच्छा सिज्झि-
स्सइ, दुग्गिस्सइ, मन्थदुग्गवाणमत्त चरिस्सइ इति प्रथमनिहजमारमुदाहरण (१)

भगवतीमा दण छ क—‘पंचेन्द्रिय तथा तिर्यक् योनिमा देर मन्थय विगोरे भव भोगवसा ससार अनुपर्यट्टन कर छे, तत् पथात्
सिद्धि बुद्धि तथा सर्वदु खना अतने पमाणे’ ए रीते प्रथम निहजे जमाणि उदाहरण कथ

अथ द्वितीयनिहयोदाहरण कथने—राजगृहे नगरे गुणशिल्के चैत्ये चतुर्दशपूर्यपाटी वसुनामाचार्य समवसत,
तच्छिष्यस्तिष्यगुप्तोऽस्ति सोऽप्यदा मर्वात्मप्रत्रादपूर्यस्येन्मालापक पठति, पथा-एगे मते जीवपणसे जीवेति चित्तव
सिया, गो इण्ठे ममंठे, एव ने जीवपणसे तिन्नि सन्विज्जा या, जाय एगपणसेण वि अपतो जीवत्ति
वत्ताय सिया, गो इण्ठे समंठे, एव दो जीवपणसे तिन्नि सखिज्जा असखिज्जा वा, तन्हा किमणे पट्ठिगुने लोकागा
पणसे तुल्लपणसे जीवेत्ति वत्ताव सिया, इत्ताणि

हवे बीजा निहमनु उदाहरण कहे छे—राजगृहनगरमा गुणशीङ्क चैत्यमा चोत्त पूर्यपाटी वसुनामा आचार्य समवसत
पथा=आया तेनो स्तिष्य तिण्णसुत्तनामे हतो ते वत्तने सुखेयी सवात्तपमन्त पूर्वनु आ आत्तापर भणतो पथा—‘केत्तलान

भदंत, जीवप्रदेशमां 'जीव' एम वक्तव्य थाय, एम कहे पण एटलुं समर्थ न मनाय. एमज वे जीवप्रदेशमां त्रण वा संख्येय अथवा असंख्येय माने, ज्यां सुधी एक प्रदेशाथी पण 'अंत जीव' एवुं वक्तव्य थाय, ए पण समर्थ—(सार्थक) न मनाय. एमज वे जीवप्रदेशमां त्रण संख्येय अथवा असंख्येय कहे तेमां लोकाकाश प्रदेशमां कोण प्रतिपन्न थया. आथी तुल्य प्रदेशवाला जीवो छे एम वक्तव्य थाय.

अत्र सं विप्रतिपन्नः, यदि सर्वे जीवप्रदेशा एकप्रदेशहीना जीवव्यपदेशं न लभन्ते, स चैकैकः सर्वात्मि जीवो इति वक्तव्यः स्यात्तद्वाचनाभावितत्वात्, इति तस्यांतप्रदेशो जीवमितिः.

आमा ते प्रतिपन्न=शंकाशील—रहेतो. सर्वे जीव प्रदेशो एक प्रदेशहीन होवाथी जीव व्यपदेश=संज्ञा—न पागे, अने ते एक एक सर्वात्मि जीव; एम वक्तव्य थाय, केमके तेनी भावनाथी भावित होवाथी. आथी तेना अंतप्रदेशमां जीवमिति थाय.

ततः स शिष्य आमलकपानगम्यो गतः, तत्र मित्रश्रीनाम्ना श्रावकेण स्वग्रहे निमंत्रितः, लङ्कुकांतिसप्रदेश एकः, सेवनिकाखायांतिसप्रदेश एक एव, भुतहिंडिकामध्यादेक एव, कुरादिकरणं, भुतघृतपात्रमध्यादेक एव चिहुः एवं सर्वसंश्रद्धेकैकप्रदेशो दत्तः, पुनः श्राद्धेनोक्तं भगवन् गृयं प्रतिलाभिताः. वयं कृतार्थः कृताः, तेनोक्तं भोः श्राद्ध ! किं त्वया दत्तं?

ए त्विष्यसुप्त त्वारपछी आगलस्यणा नगरीमा गयो त्या तेने मित्रश्री नाथना श्रावके पोताने घरे मित्रार्थ निमग्न आपी तेढाव्यो अने एक लाडुनो अतिम प्रदेश, एक सेवनिकानो अतिम प्रदेश, भरेल हाडलापार्थी एक कुर=धात—नो दाणो, घीनी भरेल गढीमायी एक घीनु टीणु; एवीरीते सर्ववस्तुनो एक एक अवयव चोरावीने कटु के भगवन्! आपने अर्दानो प्रतिलाभ अर्पण कराइ रखो, भगने कृतार्थ क्या ' सातु वहे अरे श्राद्ध! आ ते गृहीधु? अथात् गु आ मारी मरकरी करी?

आवकेणोक्त तव सिद्धातानुसारेण मया पूर्ण दत्त, अमीमेऽवयवे दत्ते पूर्णोऽवयवी दत्त अग्निमे प्रवेक्ष्ये यथा जीवस्तथा सर्वोऽप्यवयवी अल्पाघाते चक्षुः य इति वीरसिद्धातानुसारेण न किंचिन्मया दत्तमस्तीत्याविद्युक्तिभिर्विद्व-
श्रीआदिन म प्रमोदित इति श्रीद्वितीयनिहवनिष्पगप्तोदाहरण (२)

त्यारे श्रावके उत्तर आप्यु के—'भगवन्! तमारा सिद्धातने अनुसारे में परिपूर्ण दीधु अतिम अवयव देवाधी ते आलो अवयवी दीधो वदेवाय, जेम जीवनो अतिम प्रदेश जीय वदेवाय आम तमे माना लो, ते प्रमाणे वधाप अवयवी अतभवयवमा वदेवाय' एवा वीरश्रीसिद्धातने अनुसारे मे वद नयी दीधु' एम केम कहोजो? आ प्रसारे मित्रश्री श्रावके ए त्विष्यसुप्त श्रिष्यने प्रमोदित कर्यो आ द्वितीय निहवमा त्विष्यसुप्त उदाहरण

एतौ द्वौ निहवौ श्रीवीरे जीवत्येवाभूता अथ तृतीयनिहवोदाहरण कथ्यते—

आ चे निहव श्रीवीरना जीवतां वनेला. हचे तृतीय निहवतुं उदाहरण श्रीवीरनिर्वाण पछीनुं कहे ले.

श्रीवीरनिर्वाणात् २१४ वर्षेषु गतेषु श्वेतांशिकायां पोलासोकाने आपाढाचार्याः स्वशिष्यानागाढयोगानुदाह-
यंतो हृदयशूलेन राज्ञावकसान्मुताः, स्वर्गं जग्मुः. तन्नोपयोगे दत्ते स्नेहात्स्वदेहमधिष्टाय शिष्याणामागाढयोग-
क्रियाः पूर्णाश्चक्षुः, अन्यं च नवीनमाचार्यं संस्थाप्य गर्वेषां स्ववृत्तांतं निवेद्या स्वस्थानं ययुः, तच्छिष्यास्तत्स्व-
रूपं दृष्ट्वाऽव्यक्तमतं प्रतिपन्नाः, न जायते को देवः कः श्रमण इति चिंतयन्ति वदन्ति च, न कोऽपि कंचिद्वदते,
सर्वोऽपि व्यवहारस्तैर्लुप्तः.

श्रीवीरनिर्वाण पछी २१४ वर्षो चीत्या वाद श्वेतांशिका नगरीना पोलास उद्यानयां आपाढाचार्य पोताना शिष्याने आगाढ-
योगनुं उद्वहन करावतां हृदय शूल थतां राजीमां अकस्मात् मृत थया. स्वर्गे जइ त्यां उपयोग दइ स्नेहने लीधे पाछा पोताना
देहनुं अधिष्ठान करी शिष्याने अगगाढ योगनी क्रियाओ पूर्ण करावी. एक अन्य नवीन आचार्यने त्यां स्थापित करी. सर्वने
पोतानो वृत्तांत निवेदन करी पाछा पोताने सगाने गया शिष्यो ते गुरुनुं स्वरूप जांडने मनमां अव्यक्त मतने मानवा लाग्या.
'नयी जणातुं के कोण देन? कोण श्रमण? कोण आपक? आम विचारवा तथा गोलवा लाग्या. कोइ कोइने वंदन न करे एम रतां
सर्व व्यवहारनो तेओण लोप कर्यो.

एकदा ते सर्वेऽपि राजगृहं गताः, तत्र परमश्रावकेण सौर्यवंशोत्पन्नेन थलमन्त्रपुत्रेण तत्प्रतिबोधाय चौरा एते

इति कृत्वा घृता, यष्टिसुष्य्यादिभिर्मरिता, ते कथयति नो महराज' त्वं श्रमणोपासक, वयं श्रमणा, रुक्माद-
स्माकमनर्थं कारयसि? राक्षोक्तमेव मा वदतु, युष्माकमयक्त मत, तदनुमारेण न विस्रो वयं यद्भवत श्रमणा भव-
न्मतापेक्षया वयं न श्रमणोपासका, इत्यादि वाग्युक्तिभि ते प्रतिबुद्धा इति तृतीयनिह्वायक्तमतसाधुदाहरण

एक समये ते सथळा राजशूरनगरमां गया त्या भौर्यवशमा उत्पन्न यथेला अने परम आगक एवा बलभद्रनामना राजाए तेआने
प्रतिचों १ आपया मांटे ते वधायने चार छे एय वहीने पण्डाव्या लाफडीची तथा मुढीचवी मार मराव्यो त्यारे ते साधुभाए कष्ट
के—'हे महाराज' तमे तो श्रमणना उपासक न्हे अने अमे श्रमण छीए अपारा उपर अरुस्मात् आबो अनर्थं सा साव करावा छो?
राजाए उत्तर आप्पु के—'तमे आम वोलाया, तमाक अयक्त मत छे. तदनुसार विवास्ता अमे नयी जाणता के तमे श्रमण छो,
तम तमारा मव ममाणे अमे श्रमणना उपासक पण नयी आरी आरी वाणीनी युक्तिशोयी ते आने प्रतिबुद्ध कया. आ श्रीजा निह
बु अयक्तमतमाननार साधुभानु उदाहरण पठ—

— अथ चतुर्थनिह्वायोदाहरण गथा —

वीरात् २२० येषु गतेषु मिथिलाया लक्ष्मीश्लोथाने महागिरिशि"१ कोडिन्यनामास्ति, तस्यापि शिष्योऽब्ध
मित्र, अन्यदानुप्रवादपूर्वस्य नैपुणिकनामक वस्तु पठन्निममालापक पठितवान्, यथा—सर्वे पटुपन्ननेरडया युञ्जी-
ज्जिस्मति, एव जाग वेमाणियति एतदालापकार्यमसा चित्थ विचारित्तान्, सर्वे नैरयिका देगाअ यदि युच्छेदे

प्राप्त्यंतीत्यत्र रहस्यमुक्तं, तदावश्यं सर्वनैरयिकादयः क्षणविनश्वराः संतीति क्षणक्षयवादं प्ररूपयन्नसावेकदा राजगृहे गतः, तत्र शौलिकैः आबकैः तं कुट्टयितुमारेभे.

— हवे चतुर्थं निहवन्तु उदाहरण कहे छे —

वीरनिर्वाण पछी २२० वर्ष बीत्या बाद मिथिलानगरीमां लक्ष्मीगृह नामना उद्यानमां महागिरिनो एक शिल्प कोडिन्यनामे हतो. तेनो पण एरु शिल्प अश्वमित्र नामनो हतो. एक समये अनुप्रवाद पूर्वतुं नैगुणिक नामतुं वस्तु भणतां आ आलापकनो पाठ करवा लाग्यो. यथा—‘सन्वे पडुपन्न नेरइया बुझी जिस्संति एवं जाव वेमाणियंति’ आ आलापकनो अर्थ तेणे एम विचार्यो के—‘सर्वे नैरयिक=नारकि=तथा देवो यदि व्युच्छेद पामी जशे’ आमां रहस्य ए कजुं के—‘वथा नैरयिकादिक क्षणविनश्वर छे.’ आबी क्षणयक्षवादनी प्ररूपणा करतो करतो एरु समये ते शिल्प राजगृह नगरमां गयो. त्यां आवकोए पैसा दइ तैयार करेला जणो पासे तेने कुटावा मांड्यो.

स प्राह यूयं श्राद्धाः, वयं साधवाः, कथं कुर्वते? आवका जञुर्भवन्मतेन वयं श्राद्धा भवद्भिष्टास्ते विनष्टाः, वयं तु नवीना एवोत्पन्नाः, ये भवंता यतयः पूर्वमस्माभिष्टास्ते विनष्टाः, यूयं तु नवीना एव क्षणक्षयवादित्वाद्भवन्मतस्येति आबकैः स शिक्षितः प्रतिबुद्धः इति चतुर्थनिहवोदाहरणं. (४)

त्यारे ते बोल्यो—तमे आचको छो, भमे साधु छइए, केम अमने इटावा छो' आचको बोल्या के—तमारा मत प्रमाणे तमे अमने जे आदरूपे जोया ते तो चीना सणमां—बिनहु थया, अमे तो नवीनज उत्पन्न थया तमे तमे यति पण पूर्व अमे जे दीठा ते उत्तर सणमां बिनहु थया आतो तमे पण नवीन उत्पन्न थया कारण के तमे तो सणसयवादी छो एटछे तमारा मत प्रमाणे साधुने आचको उत्तर सणमां तेना ते रदेता नवी—आप कहीने आचको ते साधुओने प्रविण्ड फया आ चतुर्थ निहवनु उदाहरण कऽ

अथ पचमनिहयोदाहरण—बीराद् बिशताष्टाविंशतिरप्ये गतेषु उल्लूकानदीनीरे लक्ष्मिन् खेववनपुरे उल्लूकानीताभिधान वनमस्ति, तत्र महागिरीशिष्यो धनगुप्त उल्लूकानीतपरञ्चतीरे तिष्ठति, तस्य शिष्यो गगाचार्य पूर्वतीरे तिष्ठति, स स्वगुरुवदनार्थं परञ्च तीरे जिगमिषुर्नगामुत्तरन् स्वत्याटमस्तकत्वेनाय शीतमुपरि चातप इति त्रियादय युगपदेयानुभवन् 'जुगव दो' नत्थि ववओगा' इति भगवदयनमन्यथा मन्यमानो निहयो जात, अर्थायैवद्वयुक्तिभिर्योधितोऽपि न मयते

— इवै पञ्चम निहवनु उदाहरण कइ छे —

बीरनिवाण पछी २२८ वर्ष बीतवा उल्लूकानदीने, तीरे खेववन पुरसमीपे उल्लूकानीत नापनु वन छे त्यां महागिरिनि निप्य, धनगुप्त नामनो हतो ए उल्लूकानीतना साया तीरपर उभो अने तेनां निप्य गगाचार्य पूर्वतीरे उभा हने तेने

પોતાના ગુરુનું વંદન કરવા સામે તીરે જવાની ઇચ્છાથી નદીમાં પડી તરી ઉતરતાં પોતે ટાલીયો ફોવાથી હેઠલ શીતલતા અને ઉપર તડકો લાગતાં જે ક્રિયાઓનો યુગપત્=પ્રક કાલે અનુભવ થતાં—‘યુગપત્ જે ઉપયોગ નથી થતાં’ આંબું ભગદ્વચન અન્યથા માનવા લાગ્યો એ નિહત્વ ઉત્પન્ન થયો. આનાયોર્ણે ઘણી યુક્તિયોથી સમજાવ્યો પણ તે માન્યો નહિ.

૧૬૬૬ સ ગજગૃહે ચીરપ્રભોચાને મણિનાયકયક્ષમવને ઉત્તીર્ણઃ, તત્ર વ્યાખ્યાનાગતલોકાનાં પુરઃ ક્રિયાદ્વયસ્ય યુગપદ્વિભવો ભવતીતિ સ્વમતં પ્રરૂપયત્ત યક્ષેણ સુદ્ધરસુન્દરપાટ્ય કોપં ન દર્શયિત્વા તર્જિતોરે મયાન્નિવ સમવસુનવીર-
સુલાત્ શ્રુતં, યત્ક્રિયાદ્વયસ્યાનુભવો યુગપન્ન ભવતિ, સમયસૂક્ષ્મત્વેન યુગપદ્વિભવોભિમાનો ભ્રમ ભવેતિ, ત્વં કિં ચીરાદપ્યધિક ભવેતિ યક્ષેણૈવ સ પ્રતિચોધિતઃ. ઇતિ પંચમનિહ્વકથા. (૫)

૧૬૬૬ સમયે તે રાજગૃહ નગરના ચીરપ્રભ ઉદ્યાનમાં મણિનાયક યક્ષના ભવનમાં ઉતર્યો ત્યાં વ્યાખ્યાન સાંભળવા આવતા લોકોની આગલ ‘જે ક્રિયાઓનો પ્રકી વ્યવસ્થા અનુભવ થાય છે’ એમ પોતાના મતનું પ્રરૂપણ કરતાં યક્ષે સુદ્ધર ઉગામી કોપ દેલાડી તરછોડ્યો અને કહ્યું કે—‘અરે ! મેં અહીં જ મમવશત થઈ ગયા મહાવીરને મુલેથી સાંભળ્યું છે જે ‘જે ક્રિયાનો પ્રકી વ્યવસ્થા અનુભવ નથી થતો સમયની સૂક્ષ્મતાને લીધે અનુભવના અભિમાનની શ્રાંતિ થાય છે. શું તું ચીરથી પણ અધિક જ્ઞાની થયો. ? આવીરીતે યક્ષે તેને પ્રતિચોધિત કર્યો આ પંચમનિહ્વ કથા કહી.

अथ पट्टनिहोदाहरण कथ्यते—गीरात्पचशतचतुश्चत्वारिंशद्वर्षेषु गतेष्वतरजिकापुर्यां मृतगृहं धृत्य, तत्र श्रीगुप्तनामाचार्यां समवसृता, तद्वदनार्थं प्रत्यासद्याद् ग्रामाद्रोहगुप्तं शिष्यं समायात ॥ परमुदरपङ्कले हृषद् जवयुक्षसाम्याकरं च परिवाजकं दृष्ट्वा यमच्छ किमिदमिति, स प्राह ज्ञानेन ममोदरं स्फुटति, तेनात्र लोहपट्टो यद्वोजस्ति, जवयुक्षे च मनुष्यं कोऽपि नास्तीति जगृशान्वा करं यदास्तीति, परिवाजकेन तदानीमेव पट्टो वादिनो नास्ति विधे कनियो मया सट् वाद करोति, रोहगुप्तेनाह वादं करिष्यामीति यद्वता पट्टो चारित

— इवे षष्ठं निहवन्नु उदाहरणं कहे उ —

वीरनिर्माण पछी ५४४ वर्षों बीतया मछी अतरजीरानामनी पुरीमा मृतगृहनामनु चैत्य इहु तेमा श्रीगुप्त्वनामना आचार्य समवसृत यया तेनु वदन करवा मांटे पासंना नाममाथी एक राहगुप्त नामना गिप्य आब्यो तेणे पेट उपर लोढानो पट्टो बाधेक अने जायूना वृक्षनी शाला जेणे हाथमा धारण करी छे एवा एक परिव्राजक=साधुने जोइने पूछ्यु के—‘आ थु?’ स्वारं तेजे यद्यु के—ज्ञानयी मारु उदर फूटी जाय ते मांटे लोहपट्ट बाध्या छे अने जगृशीपमा मारी यरोगरीनो कोइ नधी तेयी आ जयूनी शाली हाथमा बांधी छे आम बोलतांन ते परिव्राजके पट्ट=ढोल-बागडा-यो आ बिभया एवो फोइ नयी जे मारी सांघे वाद कर? आ सांभळी रोहगुप्ते यद्यु के—‘हु वाद करीन’ आम बोली दोल बागवो यथ कथो

स परिव्राजकस्ततो राजद्वारे गतः, रोहगुप्तस्तु गुरुसमीपे समाघातः, पटहक्षोभकरणदृत्तांतः कथितः, गुरुव
जुर्बुरं न कृतं, स विविधविद्याचलवान्, यदि त्वं स्यादादयुक्तिभिस्तं वादे पराजेष्यसि, तदासौ कुविद्या-
भिस्तवोपद्रवं करिष्यति. रोहगुप्तः प्राहः गुरुभिस्तथा मम प्रसादः कार्यो यथा मम वादे जयः स्यादुपद्रवश्च न
कश्चित् स्यात्.

ते परिव्राजक ते पछी राजद्वारे गयो. रोहगुप्त तो गुरु पासे आवीने पटह बगडातो वंध कराव्यानो तमाभ दृत्तांत गुरु
आगळ निवेदन कर्चो, गुरुए कहुं—‘आ ते ठीक न कर्चु. ए परिव्राजक विविध विद्यानी चळवान् छे. कदाच तुं तेने स्यादवाद
युक्तिओ वडे पराजय पमाडीश त्यारे ते कुविद्याओना प्रयोगथी तने उपद्रव करशे, रोहगुप्ते कहुं—‘गुरु ए तो हवे एवो प्रसाद
करवो के जेशी वादमां मारो जय थाय. अने कोइ उपद्रव पण न थाय.’

गुरुभिस्तस्य मयूरीनकुलीप्रमुखा विद्या दत्ताः, रजोहरणं चाभिमंज्य दत्तं, यदेताभिविद्याभिस्तव तस्य
परामवो न तिष्ठति, तदा तत्कुविद्याभिमुखभिदं रजोहरणं भ्रामणीयं, गुरुं वदित्वा स राजसभायां गतः,
तत्र मिलितौ वादिप्रतिवादिनौ, रोहगुप्तेनोक्तं वराकोऽयं परिव्राजकः किं जानाति? पूर्वपक्षो मयास्यैव दत्तः,
यथेष्टमसौ मे प्रश्नयतु? परिव्राजकेन चितितमसौ पूर्णविद्यावान् मया केनापि प्रकारेण जेतुमशक्यस्ततोऽस्यैव
सिद्धांतपक्षमहं गृह्णामि, न ह्यसौ स्वसिद्धांतपक्षमुत्थापयिष्यति.

ત્યાર મુકદ્ તને ઘણી તથા નહીં સ્વેર ત્રિયાઓ આપો, અધિયમિત કરીને રજાશણ દીધું અને કપુ કે—મેં જે રિયાઓ આપી હતી તારા પગપર નહિ પાવ. પણ તેનો વસાવર નાતાવી ન થાય ત્યાર આ રજોશણ તાર મયાવરું નુકસાન પડેન કરી રાશગુણ રાજસમામાં મયો તરીકે પણ વાદી મતિવાદી મત્યા રોશગુણ ધાન્યો 'આ રિસાર પરિયાજન' થું નાજો છે? મુત્ર અને પુરુષ આપુ છું એની મરજીમાં આવ ત મશ મને પૂટે? પરિયાજન રિયાવું કે લાગે છે તા પૂર્ણ રિયાવાન, વાદ પણ મકારે જીતાય તેમ મને નથી જાગડુ થાન એના સિદ્ધાન્તને મુ પૂરુષપરકપે મત્ર પગ્ગે પ કર પાતાના મિદ્ધાન વાનું ઉત્પાપન (મદન) નહિ કરે

મનેર જયો અચિવ્યતીતિ ત્રિવિલ્ય પરિવાજકેનોસ્તમા રાશિઠ્યમગીકુર્વે, જીવરાશિરજીવરાશિઠ્ય, પુણ્ય રાશિ પાપરાશિઠ્યદિ, વૃદ્ધિમતા રોશગુણેન તદાનો જીવોડનીનો નો જીવ્યેતિ રાશિઠ્યમુક્ત, જીવાન્ન સાદય, અજીવિયા ઘટાદય, નોનીયા મુદ્ધકોક્તિય ઇન્દ્રિયગુણાતિ તથા ભેદમ્ય વૃદ્ધિમદિમધ્યમત્ય એતિ પ્રકારમ્ય

પગ્ગે મારોત્ર ત્રય થને આમ તિસારી ને પરિવાજકે કપુ કે— મુ રાશિદ્ય અગિયાર વક છુ જીવ રાશી અને અગીર- રાશિ તથા પુણ્યરાશિ તથા પાપરાશિ, વૃદ્ધિમાન્ રોશગુણે ને ગણે—'જીવ, અજીવ અને નોજીવ, એમ ત્રણ રાશિ પરીને—જીવ પ્રામાદિક, અજીવ-અગદિક અને નોજીવ=છિદ્રપુલ્લવાત્રી મુદ્ધકાશિગ=ચારની અદરની કોડનકરુપ કોયલ જેમ એવ દરમો આદિ માપ અને અત એમ વધારમ્ય કાય ને જેમ માંચ મયનદ

एवं सर्वत्रेत्यादिवचोभिः स परिव्राजको निर्लोडितो रोहगुप्तस्याभिमुखं धृत्वाकान् सुमोच, रोहगुप्तस्तु मयूरानमुचत्, मयूरैस्तु ते सर्वे भक्षिताः, ततः परिव्राजकः सर्पानमुचत्, रोहगुप्तस्तु नकुलान् सुमोच, नकुलैस्तु निर्नाशिताः सर्पाः, ततः स परिव्राजक उंदरान् सुमोच, रोहगुप्तस्तु मार्जारान् सुमोच, मार्जारैस्तु ते भक्षिताः. ततः परिव्राजकेन मृगा मुक्ताः, रोहगुप्तेन व्याघ्रा मुक्ताः व्याघ्रैर्मृगा भक्षिताः. ततः परिव्राजकेन शूकरा मुक्ताः, रोहगुप्तेन तु सिंहो मुक्ताः, सिंहैः शूकरा भक्षिताः. एवं परिव्राजकेन ये ये जीवा मुक्तास्तत्प्रतिपक्षा रोहगुप्तेन मुक्तास्तैश्च ते विनाशिताः. अथात्यतस्त्रिन्नेन परिव्राजकेन गर्दभी मुक्ता, रोहगुप्तेन सा रजोहरणेनाहता परिव्राजकस्यैवोपरि विष्टां कृत्वा गता. ततः स परिव्राजको राजादिभिर्हर्षितो राजद्वारादूले गृहीत्वा बहिः कृतः.

आवां वचनोथी ए परिव्राजकने सूत्रं राडयो. त्थारं ए परिव्राजके रोहगुप्त सामे 'बोछी मूक्या. रोहगुप्ते मयूर मूक्या ते बोछीने खाइ गया. बल्ली तेजे सर्प छोड्या. रोहगुप्ते नोळीया मूक्या ते सर्पेने खाइ गया. परिव्राजके उंदर मूक्या. रोहगुप्ते सामे विलाडा मूक्या ते उंदरोने खाइ गया. परिव्राजके मृग मूक्या तो रोहगुप्ते सागे व्याघ्र छोडयो ते मृगोनुं भक्षण करी गया. ते पछी परिव्राजके मूरर मूक्या. रोहगुप्ते सिंह मूक्या ते मूररोने खाइ गया. एम परिव्राजक जे जे जीवने मूरतो गयो तेने रोहगुप्ते तेना भक्षक जीवो सामा मूकीने सर्वेनो विनाश कर्यो. तदनंतर अत्यंत त्रिन्न धयेला परिव्राजके गर्दभी मूकी तेना सामे रोहगुप्ते गुरुण भंत्री आपेलुं रजोहरण डोरयुं तेथी परिव्राजक उपर लाद करती गर्दभी चाली गइ. परिव्राजकने राजादिके हडसेली राजद्वारनी बहार काढ्यो.

अथ रोहगुप्त परिव्राजक जित्वा गुरुसमीपे समागत, सर्व वादस्वरूप जगौ, गुरुणोक्त यर कृत, पर त्वया राज-
सभाया गत्या राशिन्त्रयस्थापनाविषय मिथ्यादु कृत देय, जिनशासने राशिद्वयस्यैव व्यवस्थापनात्, रोहगुप्तोऽव-
चदमया तादृशाया राजसभाया गत्वा मिथ्यादु कृत दत्वा स्ववचनप्रमाणीकर्तुमशक्य गुरुणोक्त नात्र द्रष्टा कार्या,
अबश्य तत्र गत्या मिथ्यादु कृत देहि? एव चारवार गुरुणोक्त न्नित्र प्रकाम धृष्टो भूत्वापदत्राशिन्त्रयमेवास्ति,
नात्र कश्चिदोप

हवे रोहगुप्ते गुरु पासे जइ सयल्लु वादस्वरूप वणवी देखाइयु गुरुए फणु—' काम तो ठीक कर्तु पण हवे राजसभामा
जइ तारे राशिन्त्रय स्थापन करेल उ ते पावत ' मिथ्यादु कृत ' देखु, केमके जिनशासनमा राशि वेम व्यवस्थापित करेल जे,
रोहगुप्त बोलयो—तादृश राजसभामा जइ 'मिथ्यादु कृत' दइ मारा पाताना वचने अपमाण कहेवानु माराथी न यइ यके
गुरुए फणु—' एमा जरा पण घरमानु न जोइये? अबश्य त्या जइने ' मिथ्यादु कृत' देखु, ' आम चारवार फरेता राहगुप्त खिन यइ
जाइए धृष्ट बनी गुरु सामे बोल्या के-रानि न्णन छे, एमा फणो दोश नवी

ततो गुरुशिष्योरेव वादो लभ्य, आचार्या राजद्वार गता, शिष्येण सम वाद कर्तुमारेभिरे, वाद कुर्वतो
स्तयो पणमासा गता राजोक्त मम राजकार्य सीदति, भवता वादसमाप्तिर्न जाता, ततो यातु स्वस्थाने भवत,
गुरुभिरुक्त कल्यदिउसे वादनिर्णय करिष्यामि तत प्रभाते राजादिजनपरिधृता गुरव कुत्रिक्तापणे समागता,

तद्वनिकं जगुर्देहि जीवानिति गुरुभिर्मुक्ते तेन कुमारकुमारीहस्त्यश्वाशनेके जीवा दर्शिताः, देहजीवानिति गुरुभि-
रुक्ते तेन घटपट्टादयोऽर्था दर्शिताः, देहि नोजीवानिति गुरुभिर्मुक्ते कुत्रिकापणधनिकः प्रहृ न संति लोकत्रये
नोजीवाः, यद्योक्तत्रय भवति तदेव कुत्रिकापणे भवति नान्यत्. एवं चत्वारिंशच्छतप्रश्नकरणेन अनलोडितो रोह-
गुप्तो निर्विषयीकृतः, स गणानिहव इति कृत्वा निष्कासितः, तेन वैशेषिकमतं प्रकटीकृतं, षट् पदार्थास्तेनैव प्ररू-
पिताः, इति ललूओ स पठ्यते. इति पट्टनिहवकथा. (६)

आ उपरथी गुरु तथा शिष्यनो वाद लाग्यो, आचार्ये राजद्वारे जड़ने शिष्यनी साथे वाद करवानो आरंभ
कर्यो. वाद करतां गुरु शिष्यने छ मास चीति गया. राजाण कथुं के—अमारं राजकाज रज्जले छे, तमारा वादनी
समाप्ती थती नथी माटे हवे स्वस्थाने जाओ, गुरु बोल्या काल सवारेज वादनो निर्णय करी नाखीथुं. चीजे दिसे
सवारे राजादिजन साथे लइ गुरु कुत्रिकापण=[त्रणे लोकमां नीपजती वस्तुओ ज्यांथी मली शके तेवी तमाम पदार्थो वाली दुकान]
उपर आन्या. ते धनिक वेपारीने गुरुण कथुं के—‘जीओ आपो,’ त्वारे ते वेपारीण दुमार कुमारी नाथी घोंडा आदिक अनेक
जीव देखाड्या. फरी गुरुण कथुं—‘अजीओ आपो’ त्वारे तेणे घडा नथ वगेरे पदार्थो देखाड्या. गुरुण ज्वारे कथुं के—‘नोजीव
आपो’ त्वारे कुत्रिकापणवाला धनिके कथुं—त्रणे लोकमां नोजीव जेवो पदार्थ छे नहि. जे लोकत्रयमां होय ते आ कुत्रिकापणमां
होय, अन्य न होय. एम एरुतो चाखीश मक्ष प्रकरणवटे रोहगुप्तने निर्विषय=बोलतो वंध करी—गणमांथी तेने निहव

कही नीकाली मूक्यो तेणे वैशेषिक मत प्रकट करी छ पदार्थ तेणेज प्रकट कर्यां तेथी तेने उलुओ फहेवाय छे आ छद्वा निहवनी यया कही (६)

अथ सप्तनिह्वनकथा यथा—वीरात्पचशतचतुरशीतिवर्षेषु गतेषु दशपुरे ईक्षुगृहोद्याने आर्यरक्षितसूरि समायात, तस्य गोष्ठामाहिल १, फल्गुरक्षित २, दुर्बलिकापुष्पञ्चेति ३ शिष्यत्रय वर्तते, इतश्च मथुरायामक्रियायाडस्थित तत्र प्रतिवादी कोऽपि नास्तीति तत्रत्वसचेनार्यरक्षितसुरेज्ञापित, तैश्च तत्र गोष्ठामाहिलो वादलब्धिमिति प्रेषित, तेन तत्र गत्वा राजसभाया स पराजित, मथुराआदैश्च गोष्ठामाहिलो वर्षाचतुर्मासक स्थापित तावता दशपुरे श्रीआर्यरक्षितसूरि स्वमरणमासन्न ज्ञात्वा स्वपटस्थापनायामेव चिंतयति—

— हवे सातमा निहवनी कथा कहे छे —

वीरनिगण पछी ५८४ वर्ष व्यतीत थया त्यारे दशपुरनगरमा इक्षुगृह नामना लगाने विषये आर्यरक्षितसूरि आख्या तेनी साथे गोष्ठामाहिल, फल्गुरक्षित, अने दुर्बलिकापुष्प, ए नामना त्रण शिष्या हता आ तरफ मथुरामा भक्रियागद उठ्या त्पा कोइ प्रतिवादी न होयायी त्याना सचे आर्यरक्षितसूरिने विज्ञापन परावता तेओए गोष्ठामाहिलने वादलब्धिमान जाणी मथुरा मोरल्यो तेणे त्या जइने राजसभामा वादीने हराव्यो, मथुरावामी श्राद्धजनोए भक्तियी गोष्ठामाहिलने वर्षाकतुना चारमास मथुरामा राख्या, तेवामा दशपुरमा आर्यरक्षितसूरिण पोतानु मरण नजदीक जाणी पोताना पट्टशिष्य तरीके रेने स्थापवो ते वाचत चितन करवा लाग्या.

बुढो गणहरसद्वो । गोअमाईहिं धीरपुरसेहिं ॥ जो तं ठवेइ अपच्छे । जणतो सो महापावो ॥१॥ एवं चिंतयित्वा सर्वोऽपि संघ आकारितः, तस्याग्रे सूरिणोक्तमहं गोष्ठामाहिलंप्रति घृतघटसदृशो जातः, यथा घृतघटाद् घृतमपनीयते, तदा बहवो घृतविदवस्तल्लग्रास्तिष्ठन्ति, तथा मया यदा गोष्ठामाहिलः पाठितस्तदा मया स्वकोष्ठे बहवो विद्यांशारक्षिताः, फल्गुरक्षितं प्रत्याहं तैलघटसदृशो जातः.

‘गणधर शब्द गौतमादि धीरपुरुषोए वहन करेल छे तेने पाछल जे स्थापी नथी जतो ते जाणतो छतो महापापी छे.’ आम विचारीने सर्वसंघने तेडावी तेनी आगल सूरिए कहुं के—‘गोष्ठामाहिल प्रति हुं घीना घडा जेवो रह्यो छुं. अर्थीत् घीना घडामाथी घी काढी लेवामा आवे तो पण तेमां घीना घणा धिंदु=अंश—रही जाय छे तेम गोष्ठामाहिलने भणान्वयो त्यारे में मारा कोठामां घणा विद्यांश राखेला हता. ते पछी फल्गुरक्षितने प्रति हुं तेलना घडा जेवो थयो.

यथा तलघटात्तैलमपनीयते, तदा तत्र तैलविदवः स्तोका एव तिष्ठन्ति, तथा मया यदा फल्गुरक्षितः पाठितस्तदास्य कोष्ठे मया घना विद्याः क्षिप्ताः. दुर्बलिकापुष्पम्लहं निष्पाघटसदृशो जातः, यथा निष्पाघटान्निष्पापा अपनीयन्ते, तदा नैकोऽपि तत्र तिष्ठति, तथा यदा मया दुर्बलिकापुष्पः पाठितस्तदास्य कोष्ठे सर्वा विद्याः क्षिप्ताः, नैकापि विद्या रक्षितास्तीत्यार्थरक्षितसूरिणोक्ते संघः प्राह भगवन्! दुर्बलिकापुष्प एवाचार्यः क्रियतां? तस्यैव सर्वविद्यास्पदत्वेन योग्यत्वात्.

अथत् जेम तेवना घडायाची तेल ठालवी छेवामा आवे त्वारे ते घडानी अदर थोडा विदुओ रहे, तेरीरीते फल्गुरसितने भणानना तना कोठामां में घणी त्रिया नाली तो पण मारा कोठामा केटलीक त्रियाओ तेने नहिं कहेतां मारा मनमा राली पण ज्यारे दुर्बलिकापुष्पने भणाच्या त्वारे तो में तेना प्रति निष्पार घटसद्वता राली जेम निष्पावञ्जणाना घडामाथी गडाणा ठागीये त्वार ते घडामा एक पण वटाणो तेमा रहेतो नथी तेम दुर्बलिकापुष्पना कोठामा ते तमाम त्रिया नाली छे एकै त्रिया ने शेप राली नथी; आवा आर्यशित्तमूरिना वचन सामळी सवे मथु 'हे भगवन् ! दुर्बलिकापुष्पनेज आचार्य करा ? केमके तेज सन त्रिया सम्पन हावाथी ए पदपर आववा याग्य जे

तदा सद्यच्च श्रुत्वापरशित्तमूरिनि रमपटे दुर्बलिकापुष्पसूरि हृतः, उक्तं च दुर्बलिकापुष्पस्य हे वत्स ! यथाह फल्गुरशित्तगोष्ठामाद्विह्वलादीना लालनपालनविधौ प्रवृत्तस्तथा रम्यापि प्रवर्तितव्य, फल्गुरशित्तादीनामपि गुरुणोक्तं यथा भावतो मरसेवाविधौ प्रवृत्तास्तथा दुर्बलिकापुष्पस्यापि प्रवर्तितव्य, अपि चाह सेवात्रिधौ कृतेऽपि न रोष गतः, असौ तु न क्षमिष्यतीति सम्पर्क प्रवर्तितव्य, द्वयोरपि पक्षयोरेवमुन्तत्वाशनं कृत्वा त्रीआर्यरक्षितमूरिर्देवलोक गतः

त्वारे सद्यन्नु वचन सामळी आर्यशित्तमूरिए ए पोताना पट्ट उपर दुर्बलिकापुष्पने स्थाप्यो जने सने थगु के-हे वत्स ! जेम हु गोष्ठामाहिल तथा फल्गुरशित्त आदिपना लालनपात्रनमा प्रवृत्त रम्यो तेम तारे पण प्रवृत्त रददु फल्गुरसित्त आदिपने

पण कहें के तमे जेम मारी सेवायां रहेता तेम आ दुर्बलिकापुष्पनी सेवायां रहेहुं, वीजुं पण-तमे सेवा करी तेमां में कोइ पण काळे रोप कर्यो नथी पण आ तो तेम नहिं सही शके मोटे तेना प्रति तमारे सारीरीते नर्तेहुं, आम बेय पक्षने शोभन वचनो कही अनशनव्रत धारण करी आर्थरक्षितमूरि देवलोक पाय्या.

गोष्ठामाहिलेन श्रुतं गुरोर्देवलोकगमनं; त्वरितं तत्र समायातो जनान् पृच्छति को गणधरः स्थापितः? जनैस्तु घृतघटादिदृष्टान्तप्रतिपादनपूर्वं दुर्बलिकापुष्पो गणधरः कृत इति प्रोक्तं, गोष्ठामाहिलः पृथगुपाश्रये कियत्कालं स्थित्वा वस्त्रादि मुक्त्वा दुर्बलिकापुष्पोपाश्रये समागतः, सर्वैरपि साधुभिरभ्युत्थानं कृतं, आनार्थगालापिताः कथं पृथगुपाश्रये स्थिताः? अत्रैव तिष्ठतु, किंतु स नेच्छति, आचार्योपाश्रयान्निर्गल्य स्वोपाश्रये गतः.

ज्यारे गुरुगुं देवलोकगमन गोष्ठामाहिले सांभळ्युं त्यारे ते उतावळा त्यां. आठ्या अने जनोने पूछ्युं के 'गणधर कोने स्थाप्यो?' त्यारे संघना जनोये आर्थरक्षितमूरिण संघसमक्ष कहेला घृतघटादि दृष्टांत प्रतिपादन पूर्वक दुर्बलिकापुष्पने गणधर तरीके स्थाप्यानी बात कही. आ सांभळीने गोष्ठामाहिल जूदा उपाश्रयमां केदलोककाल स्थिति करीते वस्त्रादिक त्यांज मुक्तीने दुर्बलिकापुष्पना उपाश्रये गया, त्यां सर्व साधुओण अभ्युत्थान कर्हुं, आचार्ये पण वार्त्तालाप करतां पूछ्युं के—'नोखा उपाश्रयमां केम स्थिति करी? अहीज आनीने रहो' आम कहेतां तेणे इच्छा न बतावी अने आचार्यना उपाश्रयमांथी नीरुळी पोताना उपाश्रये गया.

અથ ગોષ્ઠામાહિલો પૃથક્ સ્થિતો જનાન બુદ્ધગ્રાહ્યતિ, પર ન કોડપિ તદ્વચ પ્રતિપન્તે અન્વદા દુર્બલિ
કાપુલ્પસૂરયોઽર્થપૌરુષી કુર્વતિ, સર્વે સાધવ શૃણ્વતિ, સાધુભિરાકારિતોડપિ ગોષ્ઠામાહિલસ્તદ્વચ નચાતિ, ન શૃણોતિ
ચ યુયમેવ નિવ્વાપયદસમોપેઽર્થપૌરુષી કુર્વત ? અર્થપૌરુષી કૃત્વાચાર્યપૂતિયતેપુ વિજ્ઞાનામશિષ્યોડનુભાપતે

આ ગોષ્ઠામાહિલ પૃથક્ સ્થિત રહો જનોને ઉડકેરે પણ તેનુ રચન કોડ માને નહિ, પણ દુર્બલિકાપુલ્પમૂરિ અર્થપૌરુષી
(અર્થ પહોરનુ પચવજ્ઞાણ રાત્રી બ્યારયાન) કરતા ત્યાં વધા સાધુઓ સામકે પણ ગાઘામાહિલને સાધુઓ ગોલાગા જાય તોય
ભાવે નહિ, તેમ સામકે પણ નહિ અને કહે કે-‘પ નિવ્વાપયદ પાસે તમેજ અર્થપૌરુષી કરો’ આચાર્ય અર્થપૌરુષી કરીને ઉઠે ત્યારે
તેનો વિજ્ઞાનામનો શિષ્ય બ્યારયાનનુ અનુભાપણ કરે

અષ્ટમે કર્મપ્રવાદે પૂર્વે કર્મ પ્રરૂપ્યતે, તત્ર જીવમ્ય કર્મજ કથ ઘથ ? આચાર્યો ધ્વનતિ તદ્વ ? સ્પષ્ટ ? નિકા
ચિત ૩ ભૈદરાત્મકર્મજ્ઞાવેધ , તત્રાત્મપ્રદેશદો સદાત્મતુયદ્વચિકલાપવદ્વ કર્મ ધ્વનતિ, નિકાચિત તુ નાપિતકુટ્ટિ-
તસુચિકલાપવદ્વચતિ, પ્રથમ હિ જીવો રાગદ્વેષપરિણામે કર્મ ધ્વનતિ, પશ્ચાત્પરિણામમુચસ્તત્કર્મ સ્પષ્ટ કરોતિ,
તૈનૈવાત્યતસવિલ્પપરિણામેન નિકાચિત નિરુપકમ કરોતિ તદ્વિ ઉદયગતમેઝ વેગતે,

તે કહે કે-‘અષ્ટમ કર્મપ્રવાદ પૂર્વમા કર્મની પ્રરૂપણા કહી છે ત્યા જીવને કર્મનો રથ કેમ થાય છે ?’ આ પ્રશ્નના ઉત્ત-

રમાં આચાર્ય ચોલ્યા કે—‘વદ્ધ, સ્પૃષ્ટ, નિકાચિત; આ ત્રણ ભેદથી આત્માને કર્મબંધ છે—તેમાં આત્મપ્રદેશોની સાથે કાચામૂત્રથી વાંધેલ મુઠ્ઠી સમૂહની પેઠે વદ્ધકર્મ કહેવાય છે. નિકાચિત તો નાપિતે કૂટેલા મૂવીકલાપની પેઠે થાય છે. પ્રથમ તો જીવ રાગ-દ્વેષાદિ પરિણામ તહે કર્મ વાંધે છે. પાછલથી પરિણામને પકળી રાણી તે કર્મને સ્પૃષ્ટ કરે છે. તે અત્યંત સકલિષ્ટ પરિણામ વહેજ કરીનેજ કર્મ નિકાચિત ઉપક્રમ વગરનું=કરે છે તે ઉદયગત થાય ત્યારેજ જળાય છે.

इति विज्जननामशिष्यकृतप्रश्नस्योत्तरं दुर्बलिकापुष्पाचार्यैः कृतं, आसन्नोपाश्रयस्थेन गोष्ठामाहिलेन श्रुतं, तत्रैव स्थितेन तेनोक्तमीदृक्षमस्माभिर्गुरोः समीपे न श्रुतं. यदेवं કર્મ વદ્ધ સ્પૃષ્ટ નિકાચિતં સ્યાત્તદા મોક્ષા ન સ્યાત્. તદા વિજ્ઞનામશિષ્યો વક્તિ કથં તર્હિ કર્મ વદ્ધ સ્પૃષ્ટ નિકાચિતં ભવતિ? સ આહ યથા કંચુકઃ કંચુકિક્ષરીરં સ્પૃશતિ.

આ પ્રમાણે વિજ્ઞણ શિષ્યે કરેલા પ્રશ્નનું દુર્બલિકાપુષ્પ આચાર્યે ઉત્તર કહું તે પાસેના ઉપાશ્રયમાં વેઠેલા ગોષ્ઠમાહિલે સાંભળ્યું. ત્યાં વેઠાં વેઠાંજ તેણે કહું કે—‘આટું તો અમારા ગુરુની સમીપે અમે સાંભળ્યું નથી. જો આવીરીતે કર્મ, વદ્ધ, સ્પૃષ્ટ, અને નિકાચિત થાય તો મોક્ષ નજ થાય. ત્યારે વિજ્ઞણ નામક શિષ્ય ચોલ્યો કે—‘ત્યારે કેમ કર્મ, વદ્ધ સ્પૃષ્ટ અને નિકાચિત થાય છે?’ ગોષ્ઠમાહિલ ચોલ્યા કે—જેમ કંચુક—(કેડીયું અંગરણો) કંચુકી (એ અંગરણો પહેરનાર) ના શરીરને સર્વતઃ સ્પર્શ કરે છે.

तथा कर्मात्मप्रदेशान् स्पृशति, न पुन क्षीरनीरन्यायेन तत्कर्मात्मप्रदेशे स एव द्वस्पृष्टनिकाचितत्वभावेन क्षीरनीरवदेक्षीमायमापद्यते, तथात्वे हि कर्मयुक्तेषु एव न स्यादिति गोष्ठामाहिल्यच श्रुत्या विज्ज्ञाशिष्य प्राप्ता ओ गोष्ठामाहिल्य ! दुर्वहिक्रापुण्याचार्या पूर्वोक्तमेवादिशति, गोष्ठामाहिल्य प्राहेम तेन जानति, पुनर्विज्ज्ञाशिष्य स्वरीन् प्रत्ययति, मूर्खभिर्भुक्त गोष्ठामाहिल्यवचनमसत्यमेव, यथास्माभिर्भुक्त तथैव गुरुभिर्भुक्त

तेषु कर्म आत्मप्रदेशोने स्पर्शे छे, एष कर्म दूष पाणीनी पेठे नहि, ते कर्म आत्मप्रदेशोनी साये उद्ध स्पृष्ट निका-
चितत्वभावे करी दूषपाणीनी पेठे पृथीभावेने नयी पायता जो तेषु यतु होय तो कर्मोनी व्युत्प्रेद नम थाय
आवा गोष्ठामाहिल्यनी वचन सायलीने विज्ञा शिष्य बोल्हो के—‘हे गोष्ठामाहिल्य ! दुर्वहिक्रापुण्याचार्य तो पूर्वोक्त प्रका-
रनीन देशना नहे छे गोष्ठामाहिल्ये कष्टु के—‘आ बात ते जानता नयी’ त्वारे पाछो निज्ञा शिष्य मूर्ख पासे भारीने
गोष्ठामाहिल्यनी चर्चा करी ते सायली दुर्वहिक्रापुण्याचार्य बोल्हो के—‘गोष्ठामाहिल्य वचन असत्य छ जेम अमे पद्य तेमज
गुरु कष्टु छे—

तत्र दृष्टात —यथाऽयं विदे बहि सर्वात्मना स्वयंते विद्युज्यते च, तथात्मप्रदेशे स ए कर्म स्वयंते विद्यु-
ज्यते चेत्यादि दृष्टातयुक्त्यादिभिर्ब्रह्मस्पृष्टनिकाचितकर्मरूपाणां कृतां, पर गोष्ठामाहिल्यो न मयते, अयदा

નચમે પૂર્વે પ્રત્યાલ્યાનાધિકારં શુરવઃ સાધૂનામેઘં પાઠ્યંતિ—સાહુણં જાવજીવાણ તિવિદ્દં તિવિદ્દેણ પાણાહવાયં પચ્ચક્ખામિ, एयं पचक्खवाणं वनिज्झइ, इत्याद्याचार्येणोक्ते गोष्ठामाहिल्लः प्राह 'जावज्जीवाणत्ति' न वक्तव्यं.

તે વિષયમાં દૃષ્ટાંત—જેમ તપેલા લોઢાના ગોઝામાં અતિ તર્પત્તના સમ્વન્ધ પામે છે અને વિયુક્ત થાય છે તેમ આત્મ-પ્રદેશોની સાથે કર્મસંવંદ્ થાય છે અને વિયુક્ત થાય છે; इत्यादि दृष्टांत युक्ति आदिस्थी बद्ध स्पष्ट तथा निकाचित कर्मोनी स्यापना करी पण गोष्ठामाहिल्ले मान्युं नहि. एरु समये नचमा पूर्वमां प्रत्याख्यानधिकार गुरु साधुओने भणानी रखा हता तेमां आचार्ये कहं के—' साधुनां यावज्जीव=जीवता मुयी विविध प्राणातिपातने त्रिविध=त्रण प्रकारे प्रत्याख्यान करं दुं—एम् प्रत्याख्यान वर्णवाय छे. ' आ वचनो सांपळी गोष्ठामाहिल बोल्हयो के—' जावजीव ' अर्थात् ' जीवतां मुयी ' आम न कहेंदु.

एवमुक्ते प्रत्याख्यानस्य सावधिकत्वेन परलोकांशसाभ्यनेन भंगसंभवात्, प्रत्याख्यानं कार्य, तथाहि-सत्त्वं पाणाहवायं पचक्खामि, अपरिमाणं तिविदं तिविद्वेणं, एवं प्रत्याख्यानं कार्य, गोष्ठामाहिल्लेनैवमुक्तेविज्झादि-शिष्याः सूरीन् प्रश्नयन्ति, सुरगः प्राहुः प्रत्याख्यानस्य कालावधिकत्वमवश्यं कार्य.

एम् कहेवाથી પ્રત્યાલ્યાન સાવધિક થાય તેથી પરલોકમાં આંશમા થવાથી એ પ્રત્યાલ્યાનના ભંગનો સંભવ થાય,

माटे प्रत्याख्यान तो निरवधिक करणु जेय के—‘सर्वं प्राणातिपातनु प्रत्याख्यान करु छु, अपरिमाण त्रिपिण्डु धने प्रसार चढे’ आवीरीते प्रत्याख्यान करणु’ आय ज्यारे गोष्ठपादित्ते कय त्यारे विद्वादि शिष्योप पाछा मुरि आगल आवीने मुरिने गोष्ठामारिले कहेवा वचनो कहो वतावी गृह्यु त्यारे मुरि बोल्या के—प्रत्याख्यानने कालनो अवधि तो आ वश्य करगो जाइए

अन्यथा मर्यादापस्याऽकार्यत्वमेव स्यात्, परलोकाशसामभवेन भगो नैव स्यात्, जीवकस्य सायका न सेचिष्ये, मृतस्य त्वयद्यप्यभान्तिरिति यथोक्तनिर्वाहित्वेन न प्रत्याख्यानभग एव श्रोतृदुर्लिकागुण्योक्त सर्वपरप्यगी-
कृत, अन्ये फल्गुरक्षिनादय एचिवा एवमेव भणति, गोष्ठामादिद्वस्तु सर्वेऽप्येते न किंचिज्ज्ञानतीति वदति
स्वोक्तमेव तीर्थकरोक्तमिति स्थापयति

एव न करवायी अमर्यादानी आपत्ति आवे तेवा धर्मार्थता यइ जाय अने परलोका आशसाना सभवेने एइ प्रत्या-
ख्यान भइ नयी यतो जेय—‘हु जीवता सदोप वस्तुने नही सेवु, मुग पत्री तो अरति अवश्य यवानी एटले त्या यथोक्त निगद
यतां प्रत्याख्यान भइ नयी यतो तेम परलोकांनी आगसा सभाववने लीधे प्रत्याख्यानभग नही यतो आ दुर्लिकागुण्यु पयन
सर्वेऽप्यमीकार्यु अय फल्गुरक्षित आदिक स्थविरो तो एज ममाणे मानवा लाग्या तथापि गोष्ठामादिल तो—‘ए सर्वे वइ जाणवा
नयी’ एमज गोले अने ‘हु कहु छु एमज तीर्थकरो कही ग्या छे एम स्थापन मरे

आचार्योक्त एचिरोक्त च न मर्यते, तदा समस्तसधेन शासन वेद्या कायोत्सग कृत, सा समागता

भणति किं देशयति संघः? संघेनोक्तं वज्र श्रीसीमंधरतीर्थकरपार्श्वे? एवं च पृच्छ यद्गोष्ठामाहिलो भणति तत्सत्यसुत पद्दुर्बलिकापुष्पादयो भणति तत्सत्यं? मम पुनः कायोत्सर्गबलं ददन? संघेन पुनः कायोत्सर्गः कृतः, सा गता भगवत्समीपे, भगवान् पृष्टः संघोक्तं, भगवान् ग्राह दुर्बलिकापुष्पादयः सम्यग्वादिनः.

आचार्ये कहेलुं के स्थविरोए कहेलुं माने नहि, त्यारे समस्त संघे शासनदेवीने उद्देशी कायोत्सर्ग कर्यो. शासनदेवी आवीने बोल्यां 'सङ्ग शुं फरमावे छे?' संघे कहुं के—'श्रीसीमंधरतीर्थकर पासे जाओ अने एम पूछो के—'गोष्ठामाहिल कहे छे ते सत्य?' के दुर्बलिकापुष्पादिक कहे छे ते सत्य?' अने अमने कायोत्सर्गनुं वळ आपो' संघे कायोत्सर्ग आदर्यो. ते शासनदेवी भगवत्समीपे जइने संघे कहेल प्रश्न भगवाने कहुं के—दुर्बलिकापुष्पादिक सम्यग्वादी छे.

गोष्ठामाहिलस्तु मिथ्यावादी निहवः ससम इति भगवदुक्तमाकर्ण्यगता शासनदेवता, भगवदुक्तमाचख्यौ गोष्ठामाहिलः ग्रहैपाल्पार्थिका तत्र गंतुमेव न शक्नोति, तदा गोष्ठामाहिलस्यैकांते दुर्बलिकापुष्पाचार्यैरेव सुक्तं हे आर्य! प्रतिपद्यस्व भगवदुक्तं अन्यथा संघेन त्वं बहिः करिष्यसे, स न प्रतिपद्यते, तदा संघेन ससमोयं निहव इति कृत्वा द्वादशविधसंभोगाद्बहिः कृतः.

अने गोष्ठाहिल मिथ्यावादी ससम निहव समजो. आ भगवद्वचन सांभली शासनदेवताए आवीने संघ आगळ कही

देखाइया गोष्ठ्यादिल चोल्यो के-‘ए शासन देवता अल्पार्थिका=अल्पसामर्थ्यवात्री छे यगवान पास जइ शक्ति नथी त्यारे दूर्वलिकापुल्य आचार्ये एकात्म्यां एम वहु के-‘आर्ये। भगवाननां कहेला वचन यानी जाओ, नहि कर्तो तो सघ तमारो बहिष्कार र्यो करणे आम वहेता छताय ते ता न मान्या. तेवारे ‘आ सप्तम निहव छे’ एम वही चारमकारना समोगमां तेनो बहिष्कार र्यो तेनी साये गारे प्रकारनो समोग करगो नहि एवो सरे ठराव करी तेनो बहिष्कार र्यो

ब्राह्मशयिघसभोगआर्य पचकल्प्ये—उवह्नि १ सुअ २ भस्त्रपाणे ३। अजलिपगह्नि ४ वायणा ५ य गिष्काण ६ ॥
अप्सुह्वाणे ७ किङ्कम्म—करणे ८ वेयावचकरणे य ९ ॥ १ ॥ समोसरणे मन्त्रिसेज्जा १०। कदाए अ ११ निमनणे

१२ इति सप्तमनिहवकथा प्रतिपादिता

समोगना बार प्रकार पचकल्पमा—‘उवह्नि=उपधि एटले बह्नादिमेट (१) सुअ=श्रुत एटले शास्त्र भणायु भणायु (२)
भस्त्रपाणे=भक्तपाने एटले अन्न तथा पाणी (३) अजलिपगह्नि=अजलिपग्रह एटले हाथ जोडवा (४) वायणा=वाचन कइ
वायु वचावतु (५) गिराय=निकाय एटले अनुष्ठान करयु करावतु (६) अप्सुह्वाण=अभ्युत्थान आवे त्यारे उभा थयु (७)
किङ्कम्मकरण—कीर्तिपतयर्मकरण एटले चीरेलु काम करयु (८) वेयावचकरण=वेयावृत्त्यकरण एटले भक्ति प्रभृति (९)
समोसरणे सन्निसेना=समवसरणे सन्निहितता अर्थात् सभा समुदाय मेळा वगेरेमा वेसतु वेसाडयु (१०) वहा=यथा एटले

वातचीत करवी (११) तथा नियंतण=निमंत्रण एटळे नोतरां तेडां वगेरे (१२) आ वारेप्रकारनो व्यवहार बंध करवो ते द्वादशविधभोग वहिष्कार समजवो. आ प्रमाणे सप्तमनिह्नव कथानुं प्रतिपादन कर्तुं.

(७) सप्ताप्येते देशविसंवादिनो निह्नुवाः, संप्रति प्रसंगत एव बहुतरविसंवादिबोदिक उच्यते—

आ साते देश विसंवादी निह्नव कळा. हवे प्रसंगयी बहुतरविसंवादी=बोदिक=दिगंबर जैनमते निह्नवनिरूपण करे छे.

छब्बासएहि नब्बु—सारेहि तइया सिद्धि गयस्त चीरस्स ॥ तो बोडिआण दिठ्ठी । रहवीरपुरे समुप्पन्ना ॥ १ ॥ वीरात षट्शतनववर्षेषु गतेषु रथवीरपुरे दीपकोद्याने समवसुता आर्यकृष्णाचार्याः, तत्र नग एकः रे शिवभू-
तिनाना सहस्रमहो राज्ञः समीपे समागत्य वक्ति तव सेवां करोमि. राज्ञोक्तं परीक्षां कृत्वा तव सेवावसरो वास्यते.

(छब्बा०) वीरनिर्वाणथी ६०९ वर्षो वीत्या पछी रथवीरपुरेने विषये दीपक उद्यानमां आर्यकृष्णाचार्य समसुत थया=पधार्या. ए नगरमां एक शिवभूति नामनो सहस्रमह राजानी समीपे आनीने बोल्यो के—‘ आपनी सेवा करवी छे ’ राजाए कहं—परीक्षा करीने तने सेवानो अवशर अपाशे.

अन्यदा कृष्णचतुर्दश्यां राज्ञासावाकारितः, उक्त च गच्छस्यां राज्ञौ दमशाने, इदं मयमयं पशुः स्वव-

लिदेय तद् द्रय गृहीत्वा स तत्र गत अन्ये पुरुषास्तद्वापनार्थं प्रच्छन्नवृत्त्या पश्चात् प्रेषिताः, सहस्रमल्लेन
क्षुधार्तेन पशु निहत्वा तन्मास भक्षित, मद्य च पीत, ते पुन्यैः शिवाफेत्कारशब्दैर्भाषितो न विभेति, पश्चा-
दागत्य सहस्रमल्लेन राज्ञे उक्त, मया धर्तिर्दत्त, सेवकैरपि तद्वस्त्ययुक्त, राज्ञा स्वसेवाया रक्षित .

एक बल्लते अयारी चउदशने दिवसे राजाए ते मल्लने बोला'यो अने कसु के—' आ गणे स्मशानमा जाओ ' आ
मद्य अने पशुनु गलिदान करगोउ छे, बेय वस्तु लइने ते स्मशानमा गयो राजाए तेने न्हीवरावरा पुरपोने छाना पाठक
मोहन्या सहस्रमल्ल तो बहु भूख्यो हतो ते पशु मारीने मास भक्षण करी मरपान करी वठो, पेला छाना पुरुषोए बीचराववा
मादयो पण जगय न्हीनो नहिं सवारे राजा पासे आबी सहस्रमल्ले कसु के बलि दीघो सेवकाये पण कसु के अमे बहु न्हीव
राव्यो पण जराय न्हीनो नहिं खरेखरो बीर ने, त्वारे राजाए तेने पातानी नोमरीमा राख्यो

अन्यदा राजा मयुराग्रहणार्थं स्वसेवका प्रेषित त स^म सहस्रमल्लोऽपि प्रेषित मार्गे गच्छद्भिस्तै परस्पर-
रक्षुक्त मो आत्मनि सम्यग् राज्ञो न पृष्ट, का मयुरा ग्राह्येति. सहस्रमल्लेनोक्त द्वे अपि मयुरे ग्राह्ये, यत्र
दुष्कर तत्राह यास्यामि, एवमुक्त्वा स गत पाटुमथुराया, गृहीता च सा बलेन

एक समये राजाए पोताना सैनीकोने मयुरा सर करवा मोहन्या तेनी साये सहस्रमल्लेनपण मोहन्यो मार्गया चायता परस्पर

વાતો કરતાં સેવકો બોલ્યા કે—‘આપને રાજને ‘કડ મથુરા’ લેવી એ પૂછું ભૂલી ગયા’ સહસ્રમહુ બોલ્યો કે ‘જેટલી મથુરા હોય તેટલી. જે હોય તો વેચ લેવી.’ જ્યાં દુષ્કર મામલો હોય ત્યાં હું જદશ. આમ બોલીને તે પહેલાં પાંડુ મથુરામાં ગયો અને પોતાને ઘેરે એ મથુરાં લીધી

લક્ષ્મણ—સુરિ ત્યાગિનિ વિદુષિ ચ । વસતિ જનઃ સ ચ જનાદ્ગુણો ભવતિ ॥ ગુણવતિ ધન ધનાચ્છીઃ ।
શ્રી મલ્યાં જાયતે રાજ્યં ॥ ૧ ॥

કહ્યું છે કે—શૂર દાની તથા વિદ્વાન્ એ ત્રણ પાસે જનો વસે છે અને તે જન ગુણવાન્ થાય છે. આ જગત્માં ગુણવાન્ને ધન આવી મળે છે, ધનથી શ્રી=શોભા=સમ્પતિ=પ્રભાવ-જાગે છે અને પ્રભાવાદિકથી રાજ્ય પમાય છે.

નગરીં ગૃહીત્વા સ પથ્થાદાયાતઃ, રાજ્ઞા તુષ્ટેન ભણિતં ભો તુષ્ટોઽહં માગેય મનોઽભીષ્ટં ? તતસ્તેનોક્તં મમ દેહિ સર્વત્ર સ્વેચ્છાપ્રમણં ? દત્તં રાજા. અથાસૌ નિરંતરં સ્વેચ્છયા સર્વત્ર ભ્રમન્ રાત્રૌ મધ્યાહ્ને સ્વપ્નહરે વા સમાયાતિ, કદાચિન્નાયાત્વપિ સ્વગૃહે, દિવસે યાત્રદ્ ગૃહે માયાતિ તાવત્તસ્ય ભાર્યા ન શુંકે રાત્રૌ યાત્રાયાતિ તાવત્ર સ્વપિતિ.

પાંડુમથુરા નગરી લઈને સહસ્રમહુ પાછો આવ્યો ત્યારે રાજાએ પ્રસન્ન થઈને કહ્યું કે—હું તુષ્ટ થયો છું. તારો ઇચ્છા હોય તે માગ. ત્યારે તેણે કહ્યું કે—‘મને સર્વત્ર સ્વેચ્છા ભ્રમણ આપો.’ રાજાએ તેને માગ્યું તે આપ્યું. તે પછી એ સહસ્રમહુ સર્વત્ર સ્વેચ્છા પ્રમાણે ભ્રમે, રાત્રે, વપોરે, સવારે, છેલે પહોરે, ફરતો ફરતો ગમે ત્યારે ઘરે આવે કોઈ ચલતે ન પણ આવે. જ્યાં સુધી તે ઘરે ન આવે ત્યાં સુધી તેની ભાર્યા તોની ભાર્યા ભોજન ન કરે; રાત્રનો જ્યાં સુધી તે ન આવે ત્યાં સુધી વિચારી સુઈ નહિ.

अयदा सा प्रकामं स्विना भवभू प्रत्याह हे मातस्त्वत्पुत्रौर्धरात्रौ कदाचिदायानि, कदाचिदल्पप्रहरे समायाति, कदाचिन्नायात्यापि, दिवसेऽपि रात्रावपि चायमकाल एव समायाति, अह निद्रातां क्षुधातां च तिष्ठामि, तदा भवभ्या भणितमद्य त्वया द्वार दत्वा शयनीय, अह जाग्रती स्यास्यामि, तद्विषसे रात्रौ तथैव कृत

एक बखते बहु कटाळीने पोतानी साधुने जडने तेणीए बहु के—' मा ! तपारो पुन कोरुणो अघराते घरे आवे क्यारेक बडी छेले यहारे डाल्या आवे अने कोफरोक टाणे तो नज आवे, दिवसे रात्रे रुठणेज आवे, हु तो भूली भूली पीढाड तेमज रात्रना उजागरा वेतु छु, साधुए बहु के आज तारे वारणां वय करीने मुद रहेछु, हु जागीन ' ते दिवसे एज प्रमाणे कस्यु

स मध्यरात्रौ समायात, दारसुदधादयेत्युक्तान् मात्रा भणित यत्रास्या वेलाया द्वाराण्युदघदानि भवति तत्र ब्रज ? सा रोषान्निर्गत, कृष्णाचार्योपाश्रय एवोदघादितो दृष्ट, मध्ये प्रविष्ट, वदित्वा भणति मा प्रधाजयत ? आचार्यां नेच्छति, तेन स्वयमेव लोच कृत ततस्तस्याचार्यैर्लिङ्ग दत्त, आचार्यास्तमादाय ततो विहृता, कालात रेण तत्रैव पुनरायाता, राजातद्वदनार्थमायात

ते मध्यरात्रे आन्यो अने ' चार उधाड ' एम राड पाही त्वारे माहीयी माए नवान आप्यो के ज्या आ टाणे वारणा

उघाडां होय त्यां जाओ. ते तो रोपमां चाली नीकळयो, चालतां मार्गमां कृष्णाचार्यनो उपाश्रय उघाडो दीठो. अंदर प्रवेश करतां सामे आर्यने जोद वंदन करी बोल्यो के—' मने प्रव्रज्या=दीक्षा आपो. ' आचार्ये दीक्षा देवानी आनाकानी करी त्यारे तेणे पोतानी मेळे लोच कर्यो त्यारे आचार्ये तेने लिंग=साधुचिन्ह आप्यां, ए शिष्यने साये लइ आचार्ये अन्यत्र विहार कर्यो, काळांतरे पाछा त्यांज आव्या एटले राजा वंदन करवा आव्या.

गुरुननुज्ञाप्य सहस्रमल्लः स्वगृहे आकारितः, तस्य स्वगृहागतस्य रत्नकंचलं राज्ञ दत्तं, सोऽपि गुरुसमीपे समायतः, गुरुभिस्तद्रत्नकंचलमनापृच्छय गृहीतं ज्ञात्वा सहस्रमल्ले उपाश्रयाद्बहिर्निर्गते सति रत्नकंचलं खंडशः कृत्वा यतीनां पादप्रोष्ठनानि कृत्वा दत्तानि, स आगतः, तत्स्वरूपं ज्ञातं, सकषाय एव स्थितः.

गुरुनी अनुज्ञा लइ सहस्रमल्लने पोताने घरे बांलाव्यो ते ज्यारे आव्यो त्यारे राजाए तेने रत्नकंचल दीधो ते लइने गुरु-पासे आव्यो गुरुए पोताने पूछया वगरज रत्नकंचल तेणे लीधो जाणीने सहस्रमल्ल उपाश्रयमांथी बहार गयो के पेळो रत्नकंचल लइ तेना कटका करीने साधुओंने पग लुछवा माटे आपी दीधा. सहस्रमल्ल बहारथी आव्यो तेनुं स्वरूप गुरु जाणी गया के हजी ते कषाय सहितज छे.

अन्यदा गुरुभिव्याख्यायां जिनकल्पिका वर्णयते, जिनकल्पिका द्विविधाः पाणिपात्राः पतद्ग्रहधराश्च समाच-

રણા અપ્રાયરણાધેત્યાદિજિનફલિપમાર્ગો ગ્ણિત , સત્ત્વમદ્દેન પૃષ્ઠ ક્રિમસૌ માર્ગ સાપ્રત ન ક્રિયને ? ગરુભિક્ત
સ માર્ગ' સાપ્રત વ્યુત્તિજાસ્તિ, તેનોક્ત યથેપ માર્ગોઽનુપ્રીયતે, તદા નાસ્ત્યસ્ય વ્યુચ્છેદ, પરલોકાર્થિનૈવ તત્ત્વ માગોઽ
નુષ્ટેય , સર્વથા નિ પરિગૃહ્યમેવ શ્રેય , મુરિમિરુક્ત ધર્મોપકરણમેધેનિ ન તુ પરિગ્રહ

પર સમયે ગુરુપ દ્યાત્મ્યાન ચાલના વસ્ત્વે જિનફલિપક્રુ ગ્ણન ચત્રાપુ પાણિપાત્ર તથા પતદ્વયથર એવા ધે
પ્રકારના જિનફલિપક કદા છે તેમા પણ અપ્રાયરણ તથા સપાવરણ પટ્ટે વસ્ત્રાભવનારા તથા વસ્ત્રરહિત એમ દ્વિવિધ
જીનફલિપક માર્ગ વર્ણવ્યો સત્ત્વમદ્દે પૂછયુ—'શુ પ માર્ગ' હમણા ન કરાય ?' ગુરુપ કયુ કે—' હાલમા પ માર્ગ
વ્યુત્તિજન યયો છે ' ત્યારે ફરી તેને કયુ કે—' જો આજે પણ પ માર્ગ ચત્રાવીયે તો વ્યુત્તિદેદ ન યાય ' પરલો-
કાર્પોપ તો એન માર્ગ' અનુષ્ટેય છે સર્વથા નિવ્યગ્રિહ રહેતુ એન શ્રેયસ્કર છે મુરિપ કયુ કે—' ધમનાં ઉપકરણ છે
તે પરિગ્રહ ન કહેવાય

તથાઠિ—જનમો થાત્ત્વ સતિ । કુંદંદયા માસચક્ષુષા ॥ તેમ્બ' સ્મૃત દયાર્થ તુ । રજોદરગ ધારણ ॥ ૧ ॥

અર્થ —ચર્મચક્ષુષી ન જોડ ત્રકાય તેવા યથા અનુશ્રો હોય છે તેઓની દયાને અર્થે રત્નાદરણ રાત્રયાનુ છે ॥ ૧ ॥

આસને ધાયને સ્થાને । નિદેસેપે ગ્રહણે તથા ॥ માત્રસક્રુચને ચેષ્ઠ તેન પૂર્વ પ્રમાર્જન ॥ ૨ ॥

अर्थः—आसनमां शयनमां स्थानमां निक्षेपमां ग्रहणमां तथा गान्तसंकोचनमां तेनाथी प्रथम प्रणामेन करगानुं वनी शक्ते छे. ॥२॥

तथा संप्रतिमाः सत्त्वाः । सूक्ष्माश्च व्यपिनोऽपरे ॥ तेषां रक्षानिमित्तं च । विज्ञेया सुखवन्त्रिका ॥ ३ ॥

अर्थः—तेमज संपातिमाख्य मूक्षम सत्त्व=माणीओ चारे कोर व्यापक होय छे तेनी रक्षा निमित्ते सुखगच्छिका समजवानी छे. ॥३॥

भवन्ति जंतवो यस्मा—द्वन्नपानेषु कुत्रचित् ॥ तस्मात्तेषां परीक्षार्थे । पात्रग्रहणभिलष्यते ॥ ४ ॥

अर्थः—क्यांक क्यांक अन्नपानादिरुमां जंतुओ होय छे तेनी परीरक्षा अर्थे पात्रग्रहण इच्छाय छे. ॥ ४ ॥

अपरं च—सम्यक्त्वज्ञानशीलानी । तपश्चेतिह सिद्ध्ये ॥ तेषामुपग्रहार्थाय । स्मृतं चीवरधारणं ॥ ५ ॥

अर्थः—अपरण=सम्यग्त्व, ज्ञान, शील भने तप; ए सिद्धिनां साधन मनाय छे तेना उपग्रहणार्थे चीवर=सूत्रधारण निहित छे. ॥५॥

शीनवानातपैर्दश—संशकैश्चापि खेदिताः ॥ मा सम्यक्त्वादितु ध्यानं । न सम्यक् संविद्यास्यति ॥ ६ ॥

अर्थः—दाह, वायु, तडको, डांस, मसलां; इत्यादि जंतुओथी खेदित मनुष्यो सम्यक्तवादिकने नियमे सारीरीते ध्यानविगान नहि करी शक्ते.

तस्य न्वग्रहणे यसा—रुद्रमाणिविनाशन ॥ ज्ञानध्यानोपधातो वा । महान दोषस्तदैव तु ॥ ७ ॥

अर्थ —जो उपर वहेला उपकरणोनु ग्रहण न करे तो छुद्रपाणीनु विनाशन यह जाय अथवा ज्ञान तथा ध्यानना उपधात याय तो ते महोद्यो दोष गणाय ॥ ७ ॥

म एतान् धर्मेदोषान् । धर्मोपकरणाहते ॥ तस्य त्वग्रहण युक्त । य स्याज्जिन इव प्रभु ॥ ८ ॥

अर्थ —ए धर्मोपकरण राख्या विना जे महात्मा उपर वहेला सयळा दोषोनु वर्जन करी शके, तेजे अग्रहण करत युक्त छे एवो जे होइ ते तो साक्षात् जिनप्रभु जेवोज गणावा योग्य छे ॥ ८ ॥

जिनकल्पिस्तु प्रथमस्तहनन एव भवति, इदानीं प्रथमस्तहननाभावाज्जिनकल्पिकमार्गो नानुष्ठीयते, इत्यादि युक्तिभिर्गुणा प्रतिबोध्यितोऽपि नासौ प्रतिबुद्ध, प्रत्युतामर्यात् समायरण त्वस्त्वैकारमेव चने गत, तस्योद्याने स्थितस्योत्तरा नाम भगिनी चदनार्थमागता

जिनकल्पिक तो प्रथम सहनन जाय. आ समयमा प्रभग सहनतो अभाव ते वेधी जिनकल्पिक मार्गनु अनुष्ठान नयी करत इत्यादि युक्तिवदे गुरुषु धणु समजाव्यो पण ते नज समज्यो उलटो असहनताथी पोते पेरेलु मावरण पण फेकी नाखी एकाकी वनमा चाखी नीरुळ्यो. एरु उद्यानमा ज्या ते हतो त्या वेनी उत्तग नापनी तेन रदन करवा आबी

तं तथाविधं दृष्ट्वा तयापि चीवराणि त्यक्तानि. अन्यदा भ्रात्रा समं सा नगर्यो भिक्षार्थं प्रविष्टा, आवासो-
परिस्थयैकया गणिकया दृष्टास्मज्जातेर्लोको मा विरक्तो भवत्विति मत्वास्या उरसि शाटिका व्युत्सृष्टा, सा नेच्छति,
एषा देवतया दत्तेति भ्रातृवचसा तया शाटिका परिदृता.

भाइने विवसन अवस्थायां जोइ तेणीए पण वस्त्र लज्यां. नगरमां एकवार वने साथे भिक्षार्थं पेठां त्यां उपर अटा-
रीमांथी एक गणिकाये दीठां. 'अमारी जातथी लोको विरक्त म थाजो' एम मानीने ते गणिकाए एक साडी पेळी साध्वीनी
छाती पर फेंकी. ए साध्वीतो साडी नहोती इच्छनी पण तेना भाइए 'आ तो अंतरीक्षथी देवताए दीधी छे' एम कळुं
एटले पेरी लीधी.

अथ शिवभूतिना कोडिन्नः कोट्वीरश्चेति शिष्यद्वयं प्रतिबोध्य दीक्षितं ततो बोदिकमतं मिथ्यादर्शनं प्रवृत्तं
'सुचा नेआउयं मगं । बह्वे परिभस्सह ॥' एतत्पदद्वयोपरि सप्तनिह्ववोदाहरणानि.

आ शिवभूतिए कोडिन्न तथा कोट्वीर एवा मायना वे शिष्योने प्रतिबोध करी दीक्षा दीधी तेओनाथी आ बोदिकमत
मिथ्यादर्शं न प्रवृत्त थयुं [सुचा नेआउयं मगं बह्वे परिभस्स] "श्रुत्वा नैयायिकं मार्गं बहवः परिभ्रण्यन्ति नैयायिक मार्गने
सांभलीने घणाय परिभ्रष्ट थया छे." आ वे पद उपर आ सात निह्वना उदाहरणो दर्शाववायां आन्यां.

सुंद च लब्धुं सक्तं च । वीरियं पुणं दुल्लहं ॥ वहवे नोयमाणानि । नो^{१२} अंण पडिवज्जेद ॥१०॥

(सुंद) धम धवण (च) तथा मनुष्यपणने (सक्त) घमनी थन्नाने (लब्धु) पामीने (वीरिय) सयम सामर्थ्य (पुण) पुन (दुल्लह) दुलभ छे केमके (वहवे) घणा मनुष्यो (नोयमाणानि) थन्नापाळा छता पण (यण) सयमने (नो पयियज्जए) अगीकार करता नयी

व्या०—च पुन श्रुतिं लब्ध्वा, च पुन अद्वा लब्ध्वा, वीर्यं पुन दुर्लभ, चारित्र्य वालने यलस्फोरण दुर्लभ, यलस्फोरण दुर्लभतये हेतुमाह, यतो यावो जना रोचमाना अपि धर्मे रुचि, कुर्वाणा अध्येतदीर्घ्यमिति नो प्रतिपद्यते, वीर्यं नो अगीकुर्यते, अग्निकादिवत् ॥ १० ॥

अथ —श्रुति=श्रमण तथा अद्वा वनेने पामीने पण वीर्य=चारित्र्य पालन करवानु यलस्फोरण=एता दुर्लभ छे साहज-यलस्फोरणनी दुर्लभतानो हेतु कदे छे घणाय जन रोचमान=मर्मणा रुचि राखता छता पण ए वीर्यं ने प्रतिपद्य नयी यथा श्रेणिक वगेरेनी पेठे ॥ १० ॥

माणुसंनमि आयाओ । जौ धम्म सुच्च सद्धे ॥ तंस्मी वीरिय लब्धुं । सबुद्धे निब्धुणे रंय ॥११॥

(माणुससम्मि) मनुष्यपणने विषे (आयाओ) आवेलो (जो) जे प्राणी (धम्म) धमने (सुच्च) साभळीने (सबुद्धे) थद्वा राखे ते (तवस्सी) तपस्वी (वीरिय) सयम सामर्थ्यने (लब्धु) पामीने (नबुद्धे) सयरयाळो यवो यको (रंय) रजने (निब्धुणे) दूर करीने=मुनि पामे छे ११

व्या०—मनुष्यत्वे आगतः सन् यो धर्म श्रुत्वा श्रद्धां स तपस्वी वीर्यं लब्ध्वा संवृतः सन् निरुद्धाश्रयः रजः कर्मफलं निर्धुनोति, निश्चयेन धुनोति, दूरीकरोति. मुक्तिं प्राप्नोतीत्यर्थः ॥११॥ चतुरंग्यासन् इहैव फलमाह—

अर्थः—मनुष्यत्वमां आवीने जे धर्म श्रवण करी श्रद्धा राखे छे ते तपस्वी वीर्यलाभ संपादन करी संवृत यह निरुद्धाश्रय बनी रजः=रुर्ममलने निश्चये दूर करे छे. अर्थात् कर्मफल संखेरी आश्रयनिराश पूर्वक मुक्ति पावे छे. ॥ ११ ॥

—चतुरंगी स्थितिनुं अहोज फल दर्शवि छे—

सोही उज्ज्वय भूयस्स । धम्मो सुद्धस्स चिट्ठई ॥ दिट्ठाणं परमं जायइ । धयंसित्तिव्वं पावैए ॥१२॥

(उज्जु अभूयस्स) मोक्ष प्रत्ये तैगाए थगेलाने (सोही) दोयि भाय छे तथा [सुद्धस्स] शुद्ध थयेलाने [धम्मो] यति धर्म [चिट्ठई] स्थिर भाव छे (धयसत्ति) धोवडे सींचलेला [पावए] अग्नितो (ज) जेम जागृत्यमान थाय छे. १२

व्या०—अजुभूतस्य चतुरंगीं प्राप्य मोक्षगन्तार्थं सग्लीभूतस्य शुद्धिर्भवति, कपायकालुष्यरहितः स्यात्, शुद्धस्य कपायकालुष्यरहितस्य धर्मस्तिष्ठति, क्षमादिदशविधधर्मः स्थिरो भवति, धर्मयुक्तस्य परमवृत्तुष्टं निर्वाणं मोक्षो जायते, स जीवन्मुक्तो भवतीत्यर्थः, तपस्तेजसा जाज्वल्यमानो भवति, क इव? घृतसिक्तः पावक इव, घृतेन घृतोऽग्निरिव. ॥१२॥

પ્રથ — શત્રુશૂલ-સર્પપ્રકારે આનંદ=સરલતા ધારણ કરતો, અર્થાત્ ચતુરંગી (દાન, શીઝ, તપ અને પ્રાપ્ત, એ ચાર ધર્મની ચતુરંગી કહેવાય છે) પાખીને મોગ ગમનાથ અત્યંત સરલ ગનેલો, અતઃ એનું શુદ્ધ=સ્વાય=મનોદાપના વાતુલ્યથી રહિત થયેલાનો ધર્મ=સમાદિ દશવિધ ધર્મ સ્થિર થાય છે અને ધર્મયુક્ત પુરુષને પરમ ઉત્કૃષ્ટ નિવાળ=પ્રાપ્તમાપ્તિ થાય છે જ્યાં તેનો પુરુષ જીવનશુકલે અને ધૃતસિદ્ધિ=ચી હોમેલા પાતક અગ્નિની પેઠે તે તપસ્તેજવટે જાગૃત્વમાન થાય છે ૧૨

ત્રિગિંચ કર્મ્મુણો હેંડે । જસં સચિંણુ રૂંતિષ ॥ સરીર પાંદુર હિંદંચા । ઉંદુ પયંકેમઈ દિંસે ॥૧૩॥

(કર્મ્મુણો) કર્મના (હેંડ) કારણને (ચિંણુ) કોષીગદ અને (રૂંતિષ) શક્તિ વટે તથા (તસ) યશ્વેને (લચિણુ) પુષ્ટકર [ત્રાચ] વિકારરૂપ [સરીર] શરીરનો (દિષા) ત્યાગ કરીને [ઉંદુ] ઉત્તર પ્રત્યે જાય છે ૧૩

અર્થ — શિષ્યપ્રતિ ગુરુવંદતિ—હે સાધો ! ત્વ કર્મણો હેતુ મિથ્યાત્યાચિરતિક્ષ્ણાયોગાદિક ‘ત્રિગિંચ’ વિવેક કુન ? પૃથક્કુન ? પુન ક્ષાત્તા ક્ષમયા શૂલ્યા યશ્વ ચિનય યા સચિતુ ? સત્ય પુનરેય કુચંન્ પાર્થિવ શરીર રિત્યોચ્ચર્વા દિશ મોક્ષપ્રતિ પ્રકામતિ, ભવાન્ પ્રજાતિ, ત્વ પ્રયામીલર્થ પુશિયા ભવ પાર્થિવ પૃથ્વીરિકાર ૧૩

અર્થ — નિય પ્રત્યે ગુરુ વદ ને—“ હે સાધો ! તુ કર્મના હેતુ-મિથ્યાત્વ અચિરતિ ક્ષણાયમાદિક ત્રિગિંચરૂપે જાણ પુન સાતિ=ક્ષમાવટે યશ્વ =મયમ અયા વિનયને મેલન એમ કરતા આ પાર્થિવ શરીરને ગ્રેડીને ઉન્નિદિગાન્મોક્ષમાર્ગે પ્રક્રમ

करीश. मोक्षपथे पत्नीश. पृथ्वीनो विकार होवाथी आ शरीर पार्थिव रुहेवाय छे. १३

विसालिसेहिं सीलेहिं । जवैवा उत्तरं उत्तरा ॥ महासुक्ता व दिप्यंता । मन्मन्ता अपुणञ्चयं ॥१४॥

अर्पिया देवकामां । कामरूत्रविउविणो ॥ उहुं कप्येसु चिह्ति ॥ पुववावांससया वैहु ॥१५॥

साधुओ (विसालिरोहि) विसदश (सीलेहिं) वत पाळवारूप आचारे करीने (जम्मा) देवो यइने (उत्तरउत्तरा) प्रधान एवा (महा-
सुक्ता व) महाशुक्ल (दिप्यता) देदीव्यमान [अपुणञ्चयं] पुनः चवतुं नशी एम [मण्णंता] मनाता तथा [देवलोकमोणं] देवना काम
भोग प्रत्ये [अर्पिया] पामेला एवा, तथा [कामरूत्रविउविणो] इच्छा प्रमाणे रुपने रचया वाला एवा ते देवो [वैहु] घणा (पुववा
वाससया) पूर्व वर्ग सुधी (उहुं कप्येसु) उंचे कल्पने विषे [चिह्ति] रहे छे. १३-१५

व्या० साधवो विसदशैरत्युत्कृष्टैः शीलैः साधुव्रतैर्यक्षा देवा उत्तरोत्तराः सौधर्मादिष्वच्युतातेषु तिष्ठतीति
क्रियासंबंधः. कीदृशास्ते देवाः? महाशुक्ला इव चंद्रादित्यादय इव देदीप्यमानाः, पुनस्ते किं कुर्वाणाः? अपुन-
इच्चयं मन्यमाना अतिसौख्यभाक्तायाऽपुनर्मरणं मन्यमानाः ॥१४॥

व्या०—पुनः कीदृशास्ते यक्षाः? देवकामान् प्रति पूर्वभवानीं व्रतैर्देवकामान् देवसौख्यानि प्रत्यर्पिताः, पुनः
कीदृशाः? कामरूपचिकुर्विणः, कामरूपं स्वेच्छया रूपं चिकुर्वति विरचयतीत्येवंशीलाः कामरूपचिकुर्विणः. अथ

तत्र देवलोकेषु कथं यावन्तिष्ठति? यद्वा नि पूर्वत्रपञ्चशतानि यावन्तिष्ठति, यद्वा नि त्रिंशत्वेनासत्येयानि वर्षशतानि यावदेव सुखानि भुज्यन्ति, पूर्वत्रपञ्चशतायुषामेव चरणयोग्यत्वेन विशेषतो देशनीचिल्यज्ञापनार्थमित्यमुपपास - यद्वा नि पूर्वत्रपञ्चशतैक पत्योपम भवति यद्वा नि पूर्वत्रपञ्चशतै पूर्व यद्वा नि पूर्वत्रपञ्चशतै सागरोपम भवति ॥१५॥

अर्थः—साधुपुरुषा विसदश=अति उत्कृष्ट शील=साधुव्रत=बड़े यश=देव आदिक उत्तरोत्तरोत्कृष्टवाला, सौधमोदिकयी लड़ने अच्युत पर्यंतमा स्थित थाय उ वळी ते महा शुल=चद्रादित्य समान देदीप्यमान होइने अपुन इत्यव=फरीने अमारी च्युति (अथ पतन) यवानुज नथी एम मनमा मानता थाय छे १४

अर्थ --ते यज्ञो, पूषभषमा पोते आचरेला व्रतने प्रभावे देवदाम=देवोप अभिलषणीय सौख्य=प्रत्ये अर्पित पर्येला, वत्री कामरूपविक्रमो, अथाव स्वेच्छानुसार रूप धारण करी शकनारा बहु पूर्व वर्षशत पर्यंत देवत्रोममा देव सुखोने भोगवे छे (पूर्व वर्षशत आयुष्यवानाओनेन चरणयोग्यता होइने देशना विषयक औचित्य=लायकात=होय छे एम दशाववा माटेज अत्रे आबो उपन्यास करेलो छे यणाक पूर्वकी जयन्यप्रकारे एरु पत्योपम थाय, यणाक वर्षशतयी एरु पूर्व थाय अनेक पूर्वगतयी सागरोपम थाय छे ॥१५॥

तत्तथे दिद्यां चहाठाण । जमंवा आउकंवेने चुआं ॥ उंवेति माणुस जोणि । से' दे'सनेभिजायए॥१६॥

(तत्थ) ते देवलोकने विवे (जम्खा) देवो (जह्वाण) जेतुं जेतुं स्थान होय ते प्रमाणे (ट्टिचा) रहीने पछी [ताउक्खण] आयुज्ज क्षय थये छते [चुआ] त्यांथी चव्यां थकां (माणुसं जोणिं) मनुष्यनी योनिमां (उवेति ओवे छं (मे) तं जीव (दसंगे) दश अंगवालो [दंसंगभि जायण] थाय छे. १६

व्या०—तत्र देवलोकेषु यथास्थानं स्थित्वा यक्षा देवा आनुक्षये च्युताः संतो मानुषीं योनिमुत्पद्यन्ते प्राप्नुवन्ति, तत्र दशांगा अभिजायन्ते, अत्र प्राकृतत्वादेकवचनं, दशभिरंगैः सह वर्तन्ते इति सदशांगाः, अथवा स इति ते इत्यर्थः, दश अंगानि येषां ते दशांगा इति पृथक् पदं, एकवचनेन कश्चिन्नवांगादेरपीती ज्ञापनार्थं ॥१६॥ कानि दशांगानि?—

अर्थः—तत्र=देवलोकमां यथास्थान=पोतपोतानी योग्यतानुसार—स्थिति पामी, यक्षो=देवो, आयुः क्षय थतां ते थेवलोकथी च्युत=भ्रष्ट थया सता, मानुषी योनिने प्राप्त थाय छे. ते सदशांग, अर्थात् दश अंग सहित उत्पन्न थाय छे, अथवा 'स' ए एकवचन प्राकृत होवाथी बहुत्वार्थमां थाय तेओ दशांग थाय छे. एटले कोइ नवांगादिकनु पण ज्ञापन कराय छे. १६

—ए दश अंग क्या ते कही बनावे छे—

खित्तं चत्थुं हिरणं च । पसवो दासपोरुसं ॥ चत्तारि कामखंधाणि । तत्थ से उववज्जेइ ॥१७॥

[मित्त] क्षेत्र [वृत्त] यस्तु (हिरण्य व) सुवर्ण विग्रेहे (पसवो) पशुमो (दास) चाकर (गौरपेय) पदातिको समूह (चत्वारि) आ धार (कामस धाम्नि) कामभोगना हेतुरूप स्त्वयो जेने विषे होय (तस्य) तेवा कुळमा (से) ते (उचवज्जर्) उपग्रथ गाय छे १७

‘या०—ते देयास्तत्रोत्पद्यते, तत्र कुत्र? यत्र चत्वार गते कार्यस्त्वथा भवति, तत्र कुत्र? यत्र क्षेत्र सम्यग्भ-
रति ग्रामारामादिक, अथवा सेतुकेतुभयात्मक १, यत्र वास्तुशिल्प सम्यग्भवति २, यत्र शिरण्य सुवर्ण रूप्य वा ३,
यत्र पशवो घोटाकास्त्वादय ‘दासपोरस’ चेटकचेनीपचित्रमुष्वादिक ४, चत्वार गते स्वगा वर्तते काममनोज्ञशब्दा
व्यस्तेषां हेतुन स्वभास्तत्पुद्गलसमूहा, अनेनैकमगमुक्त ॥१७॥

अर्थ—ते देवो त्या उपजे ने ज्या चार कार्यस्थ होय छे त्या स्या? ते गतावे छे ज्या क्षेत्र सार होय, अथात्
ग्राम वगीचा वगेरे होय अथवा सेतु=पुल केतु=निदान इत्यादि नियत होय (१) ज्या वास्तु=रहेगाने घर=सारा हाय (२)
ज्या शिरण्य=सोनां रपा वगेरे द्रव्य होय, (३) ज्या पशु=हाथी घोडा वगेरे तथा दास पौरप=दासी दास पगपाला आदिक
पुद्गल होय, (४) आ चार स्वरूप ज्या होय (काम मनोज्ञ शब्दादि तेना हेतु आ कहेवाय अने व्यय पृ पृत्त पुद्गल समूह
समजवा) आ एक अग वट्ट १७

मित्तव नाईन होई । उच्चांगोए अ वण्णव ॥ अपायके मर्हापन्ने । अभिजाए जेसो वेंले ॥१८॥

वळी ते (मित्रव) मित्रवाळो तथा (नाइव) ज्ञातिवाळो (उच्चगोण) उंच गोत्रवाळो थाय छे तथा (वण्णव) वर्णवाळो (अण्णायकै) शरपांतक (महापण्णो) महाप्रज्ञ तथा (अभिजाण) अभिजात=विनयवाळो तथा (जसो यशस्वी अने (बलें) बळवान् थाय छे. १८

व्या०—मित्राणि विद्यते यस्य स मित्रवान् १, ज्ञानिविद्यते यस्य स ज्ञातिमान् स्वजनवान् २, पुनरुच्चैर्गोत्रं यस्य स उच्चैर्गोत्रः ३, पुनर्वर्णवान् शरीरे सद्र्णयुक्तः ४, पुनरल्पांतकोऽल्पांतको यस्य सोऽल्पांतकः ५, पुनः कीदृशः? महाप्रज्ञो महती प्रज्ञा यस्य स महाप्रज्ञो महाबुद्धिः ६, अभिजातो विनीतः ७, पुनर्यशस्वी ८, पुनर्बली बलवान् ९, 'जसो बले' इत्युभयत्र मत्स्वर्गीययलोपः. अगनवकमिहोक्तं ॥ १८ ॥

अर्थः—जेने मित्र होय ते मित्रवान्, (१) ज्ञानि=स्वजन जेने होय ते ज्ञातिमान् (२) उच्चुगोत्र जेने होय ते उच्चैर्गोत्र, (३) अने वर्णवान् एटले शरीरे रूपाळो, (४) वळी अल्पांतक=अल्परोगी, अथवा अल्पमनः क्षोभ वाळो, (५) तथा महाप्रज्ञ=महोदो बुद्धिवाळी (६) वळी अभिजात=कुलिन तथा विनीत (७) अने यशस्वी (८) तथा बली=बळवान् (९) (जसो बले) ए पदमां वने ठेकाणे मत्स्वर्गीय प्रत्ययनो लोप समजवो. आ पद्यमा नत्र अंग कहेवामां आन्यां एटले मळीने दशे अंग थयां. ॥ १८ ॥

मुंचा माणुस्सए भोए । अप्पडिरूवे अहाउयं ॥ पुंवं विसुद्धसद्धम्मे । केवलं बोहिबुद्धियां ॥ १९ ॥

चेउरग दुहेह नैच । सजेम पडिवज्जिया ॥ तवसा धुयवेम्म से । सिद्धे हवेइ सासंपेत्ति वेमि ॥२०॥ युग्म
(महाउभ) मनुष्य पर्यंत (अण्डिग्र) योजने न मळी ठके तेया (माणुस्सए) मनुष्य सयची (मोए) कामभोगने (भोएवो)
भोगयाने (पुत्थ) पूर्व जममा (विसुदसय्ममे) विशुद्ध (वेयल) कक रदित (बोहि) जिनघमना प्राप्तिने (युग्मिमा) जानने तयार
गती (घउरग) चार भोगो ने अत्यंत (मुल्लह) दुःख छे एम (मन्था) चाणी, (सजम) चारियने (णडियज्जिया) भोगीकार करी
(तयसा) चार प्रकारना तय पडे (धुमवम्मसे) नाश क्यों छे सवेकन जेने एवो (सासए) निरंतर श्मितिपाळे (सिद्धे) सिद्ध
[हयह] थाय छे [स्तिवेमि] एम ॥ १९-२०

व्या०—तत्र स मनुष्योऽग्रतिरूप सयोरुष्टरूप गरी सत् तथायुप मनुष्यायुप यावमनुष्यभोगान् सुखरा
पुनरंगशयसरे केयला नि कलका योधि समग्रस्य बुद्ध्या प्राप्य, पुनश्चतुरर्गो दुर्लभा श्रुत्या मयम प्रतिपद्य
शाश्वत सिद्धो भवति कीदृश स पुण्य ? पूर्व विगुद्रमद्वर्म, पूर्व पूर्णमनि विशुद्धो निदानरहित सद्धर्मो
यस्य स विशुद्धमदम, पुन कीदृश स ? तपसा धृतकर्मज्ञ, तपसा दूरीकृतकमलेश इति सुधर्मास्मानि जवून्त्या-
मिन प्रयाह हे जन्म ! अहमिति त्रीमि ॥२०॥

अर्थ—(युग्मम्=मा व गायानो साये अन्यथाय ते तेथी ए ने गाथानु युग्म कहेचाय) त्या ते मनुष्य अग्रतिरूप=सर्वोत्कृष्ट
रूपधारी वनी यथायुप=मनुष्यायुप पर्यंत तमाम मनुष्यभोगोने भोगवी पुन योग्य अवसरे केवत्र=निर्द्वन्द्व=योधि=सम्यग्गतने
जाणीने पामीने पुनरपि प्रयम १० मी गायामां मयया अध्ययनना आ अतमा दत्तालेला=मनुष्यत्वं, श्रुत, अर्द्ध, तथा समयममां

વીર્ય=સામર્થ્ય, આ ચાર અંગ વર્ણવેલ ચારે અંગ દુર્લભ સમજી સંયમ સેવીને શાશ્વત સિદ્ધ થાય છે. તે પુરુષ કેવો હોય છે ? તે કહે છે. જે પૂર્વે પૂર્વજન્મમાં વિશુદ્ધ સદ્ગુણ હોય, અર્થાત્ પૂર્વભવમાં જેને નિદાન રહિત ધર્મશુદ્ધિ સંપાદિત થઈ ગઈ હોય, તેમજ તપયોગથી ધુતકર્માશ, અર્થાત્ જેની કર્મલેશ તપે કરીને ધોવાઈ ગયા હોય દૂર કરાઈ ગયા હોય. એવો એ પુરુષ શાશ્વત સિદ્ધ થાય છે. ૨૦ એમ સુધર્મસ્વામી જંદુસ્વામીને બોલ્યા કે—“આમ હું કહું છું”—

इति श्रीमदुत्तराध्यायनसूत्रार्थदीपीकायामुपाध्यायश्रीलक्ष्मीकीर्तिगणिशिष्यलक्ष्मीवल्लभगणिविरचितायां

तुल्यार्धग्रन्थस्यार्थ સંપૂર્ણ: ॥ શ્રીરસ્તુ ॥

ए प्रकारे श्रीमदुत्तराध्यायननी सूत्रार्थदीपिकानामक उपाध्याय श्रीलक्ष्मीकीर्तिगणिना शिष्य श्रीलक्ष्मीवल्लभगणि रचित टीकायां तृतीयाध्ययनो अर्थ संपूर्ण થયો.

પ્રથમો ભાગ: સમાપ્ત:

॥ इति श्रीमदुत्तराध्ययनसूत्रे प्रथमोभागः समाप्तः ॥

